

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

547η Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

2020/C 47/01	Ψήφισμα με θέμα «Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2020 και μετέπειτα»	1
2020/C 47/02	Ψήφισμα σχετικά με την «Εναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία: η προώπιση των γεωστρατηγικών συμφερόντων και της αξιοπιστίας της ΕΕ θα πρέπει να συνεχιστεί»	15

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

547η Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

2020/C 47/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αλυσιδεις συστοιχιών και ενιαία αγορά της ΕΕ: τι μέλλει γενέσθαι;» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	17
2020/C 47/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διασφάλιση της τομεακής μετάβασης χωρίς αποκλεισμούς σε έναν ψηφιοποιημένο σιδηροδρομικό τομέα» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	23
2020/C 47/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Να μην παραμειθεί κανείς κατά την υλοποίηση της Ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	30
2020/C 47/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των ενωσιακών πολιτικών στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων στην ενίσχυση των οικονομικών επιδόσεων της ΕΕ» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	38

2020/C 47/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ένας πιο εποικοδομητικός ρόλος για την κοινωνία των πολιτών στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας» (διερευνητική γνωμοδότηση)	50
2020/C 47/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Γαλάζια βιοοικονομία» (διερευνητική γνωμοδότηση)	58

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

547η Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

2020/C 47/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη» [COM(2019) 168 final]	64
2020/C 47/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT) 2021-2027: τόνωση του ταλέντου και της ικανότητας για καινοτομία της Ευρώπης» [COM(2019) 330 final — 2019/00152 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (αναδιτύπωση)» [COM(2019) 331 final — 2019/00151 (COD)]	69
2020/C 47/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας και της οδηγίας 2008/118/ΕΚ σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης όσον αφορά την αμυντική προσπάθεια στο πλαίσιο της Ένωσης» [COM(2019) 192 final — 2019/0096 (CNS)]	76
2020/C 47/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προγράμματα χορήγησης ιδιαιτέρας και άδειας διαμονής σε επενδυτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση» [COM(2019)12 final]	81
2020/C 47/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ “Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα”» [COM(2018) 811 final]	87
2020/C 47/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία» [COM(2019) 190 final]	92
2020/C 47/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ενωμένοι στην υλοποίηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα — Δημιουργία των βάσεων για την επιτυχή μετάβαση στην καθαρή ενέργεια» [COM(2019) 285 final]	98

2020/C 47/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 573/2014/ΕΕ σχετικά με την ενισχυμένη συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ)» [COM(2019) 620 final]	105
2020/C 47/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (2019)» (πρόσθετη γνωμοδότηση) [COM(2018) 759 final]	106
2020/C 47/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019» (πρόσθετη γνωμοδότηση) [COM(2018) 770 final]	113

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

547Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

Ψήφισμα με θέμα «Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2020 και μετέπειτα»

(2020/C 47/01)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 30 και 31 Οκτωβρίου 2019 (συνεδρίαση της 31ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε το ακόλουθο ψήφισμα με 170 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 9 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Σε γενικές γραμμές, υπάρχουν τέσσερις μείζονες τάσεις που θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των πολιτικών προτεραιοτήτων κατά τη νέα κοινοβουλευτική περίοδο: **η ψηφιοποίηση, η κλιματική αλλαγή και η απώλεια της βιοποικιλότητας, το δημογραφικό και η παγκοσμιοποίηση**. Οι εν λόγω τάσεις αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο ζούμε και εργαζόμαστε και προσφέρουν τεράστιες ευκαιρίες, αλλά συγχρόνως δημιουργούν και νέες προκλήσεις⁽¹⁾. Ωστόσο, το κύριο ζήτημα είναι η κλίμακα και η ταχύτητα της αλλαγής.

1.2. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της είναι σταθερά προσηλωμένα στην εφαρμογή του Θεματολογίου του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030 και της συμφωνίας του Παρισιού⁽²⁾, καθώς και στην προώθηση της εφαρμογής τους σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του πλήρους φάσματος των εξωτερικών τους δράσεων. Επιπλέον, τον Δεκέμβριο του 2018, στο περιθώριο της COP24, η ΕΕ και 20 κράτη μέλη υπέγραψαν τη δήλωση της Σιλεσίας για την αλληλεγγύη και τη δίκαιη μετάβαση⁽³⁾. Σε αυτήν, υπογράμμισαν ότι η εξέταση της κοινωνικής πτυχής της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνική έγκριση των αλλαγών που συντελούνται.

1.3. Η ενιαία αγορά παραμένει σημαντικός παράγοντας για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η αναζωογόνησή της θα ωφελούσε την Ευρώπη, καθιστώντας την πιο βιώσιμη και συνεκτική. Για παράδειγμα, η ψηφιακή ενιαία αγορά προσφέρει ευκαιρίες και χρειάζεται να αναπτυχθεί ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ μέσω της δημιουργίας ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις νέες μορφές επιχειρήσεων που αναδύονται σε αυτήν την αγορά. Παράλληλα, η ΕΕ πρέπει να διασφαλίζει ότι αυτές οι νέες μορφές επιχειρήσεων είναι βιώσιμες και ότι επεκτείνονται και παραμένουν στην Ευρώπη.

1.4. Θα πρέπει να δράσουμε σε όλα τα επίπεδα ταυτόχρονα και να δημιουργήσουμε ένα δυναμικό δράσης για την αντιμετώπιση των επείγουσών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο του μέλλοντος της Ευρώπης⁽⁴⁾ και ζητεί την υιοθέτηση **μιας συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για τη βιωσιμότητα με ορίζοντα το 2050 προκειμένου να εφαρμοστεί το θεματολόγιο του ΟΗΕ για το 2030**⁽⁵⁾. Η εν λόγω αλλαγή προτύπου απαιτεί μεταβολές α) στη διακυβέρνηση, δηλαδή χρειάζονται ειδικοί μηχανισμοί διακυβέρνησης για την ταχύτερη εξέταση επιτακτικών προβλημάτων και για την αντιμετώπιση σύνθετων θεμάτων. Ο ρόλος των μηχανισμών αυτών θα είναι η σύνδεση του ενωσιακού επιπέδου με τα επίπεδα των κρατών μελών, όχι η αντικατάσταση της δράσης σε οιοδήποτε εξ αυτών· β) στην ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στις οικονομικές και κοινωνικές διαδικασίες παρακολούθησης και προϋπολογισμού της ΕΕ. Από την άποψη αυτή, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα μπορούσε να εξοπλιστεί με νέους, βελτιωμένους, μετρήσιμους και συμπληρωματικούς κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες για την παρακολούθηση και εποπτεία όλων των πτυχών και των αρχών του Πυλώνα, καθώς και των 17 ΣΒΑ.

1.5. Όσον αφορά την κοινωνική διάσταση, η ΕΕ μπορεί να είναι υπερήφανη για το κοινωνικό της μοντέλο σε σύγκριση με άλλα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, τα κοινωνικά επιτεύγματα και η πρόοδος στην Ευρώπη δεν μπορούν να θεωρούνται δεδομένα. Το 2017, η ΕΕ επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ). Η εφαρμογή του πυλώνα και η μελλοντική πορεία είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη συνεκτικής και αλληλοενισχυόμενης ευρωπαϊκής και εθνικής χάραξης πολιτικής με στόχο την οικοδόμηση ανανεωμένης συναίνεσης για μια βιώσιμη οικονομική και κοινωνική στρατηγική, ώστε να εκπληρώσει τις υποσχέσεις της όσον αφορά τη συμβολή της σε ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο που θα οδηγήσουν σε αυξημένη ευημερία των πολιτών της⁽⁶⁾.

(1) Μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα «Παγκόσμιες τάσεις έως το 2035» και έκθεση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ανάλυσης Στρατηγικής και Πολιτικής (ESPAS/European Strategy and Policy Analysis System) με θέμα «Παγκόσμιες τάσεις έως το 2030: προκλήσεις και επιλογές για την Ευρώπη», της 9ης Απριλίου 2019.

(2) «Στήριξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο: η κοινή συγκεκριμένη έκθεση 2019 της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της», της 16ης Μαΐου 2019.

(3) Υπουργική δήλωση με τίτλο «Δήλωση της Σιλεσίας σχετικά με την αλληλεγγύη και τη δίκαιη μετάβαση», η οποία εγκρίθηκε κατά τη διάσκεψη κορυφής των ηγετών στο πλαίσιο της 24ης διάσκεψης των μερών (COP24) της σύμβασης-πλασίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC/United Nations Framework Convention on Climate Change) στις 3 Δεκεμβρίου 2018 στο Κατοβίτσε της Πολωνίας.

(4) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 26ης Σεπτεμβρίου 2019, για το Έγγραφο προβληματισμού με τίτλο «Προς μια βιώσιμη Ευρώπη μέχρι το 2030» (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στην Επίσημη Εφημερίδα).

(5) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 13ης Μαρτίου 2019, με θέμα «Ας αφουγκραστούμε τους πολίτες της Ευρώπης για ένα βιώσιμο μέλλον (Sibiu και πέραν αυτού)» (EE C 228 της 5.7.2019, σ. 37).

(6) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 25ης Ιανουαρίου 2017, για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (EE C 125 της 21.4.2017, σ. 10).

1.6. Η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει τις πολιτικές και τη δράση της ώστε να διασφαλιστεί η ισότητα των φύλων και άλλες μορφές ισότητας, πέρα από την εγγύηση ότι όλοι όσοι αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές διακρίσεων έχουν ίσες ευκαιρίες στην κοινωνία.

1.7. Για την αντιμετώπιση των νέων, καθώς και των εν εξελίξει κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προτεραιοτήτων, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την υιοθέτηση ενός φιλόδοξου και καλύτερα στοχευμένου προϋπολογισμού της ΕΕ που θα αντανάκλα τη βούληση να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ΕΕ οι οποίες θα μπορούσαν να μετατραπούν σε ευκαιρίες, προσφέροντας στην ΕΕ ένα νέο εγχείρημα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί έλεγχο καταλληλότητας του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ).

1.8. Η δομημένη και τακτική συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και ο πολιτικός διάλογος διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προώθηση της βιωσιμότητας σε όλες της τις διαστάσεις, οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική, και χρειάζεται να ανατεθεί σαφής εντολή για τη συμμετοχή της στην ανάπτυξη, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της στρατηγικής. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της σχετικά με τη νέα ώθηση για την ευρωπαϊκή δημοκρατία που προτείνει η νεοεκλεγείσα πρόεδρος της Επιτροπής Ursula von der Leyen και είναι έτοιμη να διαδραματίσει πλήρως τον ρόλο της στην προτεινόμενη διάσκεψη για «Το Μέλλον της Ευρώπης».

1.9. Ο κοινωνικός διάλογος πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών και μέτρων για την αγορά εργασίας που βοηθούν αποτελεσματικά τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους. Δεδομένων των σημαντικών προκλήσεων που συνδέονται με τη δίκαιη μετάβαση στην πράσινη οικονομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη, η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων είναι ζωτικής σημασίας ώστε να ληφθούν υπόψη σχετικές πληροφορίες και να επιτευχθεί συναίνεση όσον αφορά τη δράση. Ο κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν προϋπόθεση για την επίτευξη δίκαιων μεταβάσεων, καλύτερων θέσεων εργασίας και αξιοπρεπούς εισοδήματος, αλλά και για την καταπολέμηση του κοινωνικού ντάμπινγκ.

1.10. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δίκαιης φορολόγησης και υποστηρίζει την καταπολέμηση της απάτης, της φοροδιαφυγής, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και των χρηματοοικονομικών πρακτικών που εφαρμόζονται σε φορολογικούς παραδείσους. Η συνεργασία θα πρέπει να αποτελεί κοινό στόχο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων με στόχο να τεθούν σε εφαρμογή αποτελεσματικοί μηχανισμοί, όπως, για παράδειγμα, οι δύο οδηγίες κατά της φοροαποφυγής.

1.11. Ως εκ τούτου, **το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2020 και οι προτεινόμενες προτεραιότητες και δραστηριότητες** απαιτούν προσαρμογές στους στόχους, τις θέσεις και τις μεθόδους εργασίας της Επιτροπής. Όλες οι εσωτερικές και εξωτερικές της πολιτικές πρέπει να είναι συνεκτικές και να ευθυγραμμίζονται με τους ΣΒΑ, ούτως ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι αρχές της αποδοτικότητας, της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της βιωσιμότητας.

1.12. Για να διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις για το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2020, η ΕΟΚΕ έλαβε υπόψη τις πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2019-2024, όπως παρουσιάστηκαν από την εκλεγείσα Πρόεδρο της Επιτροπής τον Ιούλιο του 2019 ⁽⁷⁾.

1.13. Η νέα σύνθεση της Επιτροπής, όπως παρουσιάστηκε στις 10 Σεπτεμβρίου, αντικατοπτρίζει τις προτεραιότητες και τις φιλοδοξίες που διατυπώνονται στις εν λόγω πολιτικές κατευθύνσεις και διαρθρώνεται γύρω από την ανάγκη αντιμετώπισης των αλλαγών στο κλίμα, την τεχνολογία και τη δημογραφία που μετασχηματίζουν τον τρόπο ζωής και εργασίας μας.

2. Ανάπτυξη της οικονομικής μας βάσης: το ευρωπαϊκό μοντέλο για το μέλλον – προώθηση της διαρκούς, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, μιας αναζωογονημένης ενιαίας αγοράς, της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους

2.1. Είναι έκδηλη η ανάγκη για μια νέα ευρωπαϊκή οικονομική στρατηγική: ένα θετικό αφήγημα για τη μελλοντική ανάπτυξη της οικονομίας της ΕΕ παγκοσμίως, η οποία θα συμβάλει τόσο στην αύξηση της ανθεκτικότητας της ΕΕ στους οικονομικούς κλυδωνισμούς όσο και στην ενίσχυση της βιωσιμότητας —οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής— του οικονομικού της μοντέλου, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη, η σταθερότητα και η κοινή ευημερία όλων των Ευρωπαίων. Με βάση την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, η στρατηγική αυτή θα μπορούσε να προλειάνει το έδαφος για την περαιτέρω οικονομική, δημοσιονομική, χρηματοπιστωτική, κοινωνική και πολιτική ολοκλήρωση, η οποία είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της ενιαίας αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της ΣΕΕ.

2.2. Η ΕΕ μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια υγιή οικονομικά και εύρωστη ως προς την κοινωνική και περιβαλλοντική της βιωσιμότητα στρατηγική. Η περιβαλλοντική διάσταση πρέπει να διασφαλίζει ότι γίνονται σεβαστά τα «όρια του πλανήτη» και δεν υπερκαταναλώνονται οι φυσικοί πόροι, έτσι ώστε να παραμένει δυνατή η μακροπρόθεσμη βιώσιμη χρήση των πόρων αυτών και να προστατεύεται αποτελεσματικά η βιοποικιλότητα ⁽⁸⁾. Οι επιχειρήσεις αποτελούν παράγοντα διευκόλυνσης της κοινωνιακής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης και της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες είναι έτοιμες να διαδραματίσουν τον ρόλο τους και να αναλάβουν τις ευθύνες τους, μαζί με τους εργαζομένους και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα επιχειρηματικό περιβάλλον που θα βοηθά στην προετοιμασία για το μέλλον, όπου οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές θα αποτελούν μέρος του ορισμού της, αλλά και θα παρέχει ευνοϊκές και υποστηρικτικές συνθήκες επιχειρηματικής δραστηριότητας, ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να αναπτύσσονται με βιώσιμο τρόπο και έτσι να δημιουργούν πλούτο με την επακόλουθη αναδιανομή του. Αυτό μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή υψηλότερης ποιότητας απασχόλησης, καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης και νομικών εκτελεστών δικαιωμάτων.

⁽⁷⁾ Μια Ένωση που επιδιώκει περισσότερα – Το πρόγραμμά μου για την Ευρώπη – Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2019-2024.

⁽⁸⁾ Απόφαση αριθ. 1386/2013/ΕΕ, της 20ής Νοεμβρίου 2013, σχετικά με ένα γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» (ΕΕ L 354 της 28.12.2013, σ. 171).

2.3. Η ενιαία αγορά σε όλες τις διαστάσεις της –οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική– αποτελεί τον πυρήνα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και συμβάλλει καθοριστικά στην ευρωπαϊκή κοινωνική οικονομία της αγοράς. Ωστόσο, πρέπει να ολοκληρωθεί, να αναζωογονηθεί και να επικαιροποιηθεί πλήρως ούτως ώστε να μετατραπεί σε μια ψηφιακή ενιαία αγορά. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη των διαφόρων μορφών των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων των νέων οικονομικών μοντέλων), της ψηφιοποίησης και της καινοτομίας, καθώς και των διασυνοριακών ευκαιριών. Η λειτουργία της θα πρέπει να ενισχυθεί και να διασφαλιστεί η πλήρης δέσμευση για την περαιτέρω ολοκλήρωσή της. Ως εκ τούτου, η ενιαία αγορά θα πρέπει να είναι σε θέση να δημιουργεί βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και καινοτομία, να προσελκύει επενδύσεις, να στηρίζει τους επιχειρηματίες και να ενισχύει τη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της στις παγκοσμιοποιημένες αγορές. Εντούτοις, είναι επίσης σημαντικό να αναγνωριστεί ότι ο θετικός αντίκτυπος της ενιαίας αγοράς δεν έχει κατανεμηθεί ομοιόμορφα και ότι δεν είναι όλοι οι πολίτες σε θέση να απολαμβάνουν τον πλούτο της⁽⁹⁾.

2.4. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές προοπτικές, η αβεβαιότητα δεν μειώθηκε. Η αναμενόμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι παγκόσμιες εντάσεις μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας εξακολουθούν σταθερά να ενέχουν κινδύνους για δυσμενέστερες εξελίξεις στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση στο εγγύς μέλλον. Σύμφωνα με τη θερινή οικονομική πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρατηρήθηκε ότι παρά το χαμηλό συνολικό ποσοστό ανεργίας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, αρκετές χώρες δεν έχουν φθάσει τα προ κρίσης επίπεδα απασχόλησης. Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕγχΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται φέτος να φτάσει μόλις το 1,4 % στην ΕΕ και το 1,2 % στη ζώνη του ευρώ⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι οι κίνδυνοι αρνητικών εξελίξεων ως προς τις οικονομικές προοπτικές στη ζώνη του ευρώ θα μπορούσαν κάλλιστα να εξελιχθούν σε μια ακόμη κοινωνικοοικονομική κρίση στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον, γεγονός το οποίο θα έθετε σημαντικές προκλήσεις ως προς την προσαρμογή⁽¹¹⁾. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος μιας νέας ύφεσης, είναι απαραίτητη η υιοθέτηση αυξητικής τάσης όσον αφορά τον δημοσιονομικό προσανατολισμό (θετική δημοσιονομική πολιτική) σε συνδυασμό με μια νομισματική πολιτική παρόμοιας προσέγγισης. Η επέκταση του προϋπολογισμού πρέπει να είναι ιδιαίτερα σημαντική στα κράτη μέλη που έχουν σημαντικά πλεονάσματα στο ισοζύγιο πληρωμών τους και σταθερό ή πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο.

2.5. Η αύξηση του ΑΕγχΠ δεν αντικατοπτρίζει την ευημερία των περισσότερων πολιτών και δεν αντανάκλα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την εξάντληση των φυσικών πόρων. Για τον λόγο αυτό, είναι ανάγκη να αναπτυχθούν μέτρα κοινωνιακής ευημερίας και βιωσιμότητας, με καταλληλότερο σύνολο δεικτών που θα αντανάκλαν το πραγματικό βάθος του μακροπρόθεσμου οικονομικού αντίκτυπου. Η αναφορά στο ΑΕγχΠ αποκλειστικά και μόνο θα διαμορφώσει πολιτικές που λαμβάνουν υπόψη μόνον τον οικονομικό τους αντίκτυπο. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να διευρυνθεί το πλαίσιο αναφοράς με τη συμπερίληψη κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών ώστε να σχεδιάζονται πραγματικά βιώσιμες μεταρρυθμίσεις. Είναι σημαντικό οι δείκτες αυτοί να είναι συμβατοί και με τους ΣΒΑ του ΟΗΕ⁽¹²⁾.

2.6. Οι πολύ μεγάλες κοινωνικές ανισότητες εντός και μεταξύ των κρατών μελών και εντός των περιφερειών, καθώς και οι εδαφικές ανισορροπίες μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές πηγές ανησυχίας. Υπάρχει επίσης προφανής σημαντική ανισότητα όσον αφορά τον πλούτο. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το θέμα προτεραιότητας που έθεσε η Φινλανδική Προεδρία του Συμβουλίου και αφορά την «οικονομία της ευημερίας» και συμφωνεί ότι η μείωση των ανισοτήτων και των αποκλίσεων πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα πολιτικής. Συμφωνεί επίσης ότι η έννοια της οικονομίας της ευημερίας θα πρέπει να ενσωματωθεί στις μελλοντικές πολιτικές της ΕΕ και αξίζει να έχει πιο κεντρική θέση στη λήψη βιώσιμων και οικονομικών αποφάσεων.

2.7. Η ΕΕ αντιμετωπίζει μια ταχέως μεταβαλλόμενη γεωπολιτική και οικονομική κατάσταση, αυξανόμενη κοινωνική και κοινωνιακή πόλωση, τον αυξανόμενο ρόλο της ψηφιοποίησης και της τεχνολογίας σε όλες τις πτυχές της ζωής, καθώς και την αλλαγή του κλίματος και άλλες περιβαλλοντικές προκλήσεις. Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα, κρίσιμης σημασίας είναι ο βιομηχανικός μετασχηματισμός της ΕΕ, θα πρέπει δε να λαμβάνει πλήρως υπόψη τους παγκόσμιους ΣΒΑ, οι οποίοι παρέχουν ένα βασικό παγκόσμιο πλαίσιο για δίκαιη και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

2.8. Σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε κοινωνικά ζητήματα και ζητήματα απασχόλησης που αφορούν τους νέους, ιδίως σε σχέση με τη σύζηση για το μέλλον της εργασίας. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ψηφιοποίηση, η εργασία σε πλατφόρμες, ο κατακερματισμός και η αβεβαιότητα της αγοράς εργασίας, τα οποία πλήττουν ιδιαίτερα τους νέους.

2.9. Οι επιπτώσεις των δημογραφικών εξελίξεων θα αποτελέσουν τη γενεσιουργό αιτία ορισμένων από τις πλέον προβλέψιμες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν η Ένός μας και τα κράτη μέλη της μεσοπρόθεσμα. Οι δημογραφικές εξελίξεις καταδεικνύουν ότι η Ευρώπη θα πρέπει να βελτιώσει την εργασιακή ενσωμάτωση των γυναικών, των νέων και των ηλικιωμένων εργαζομένων, των ατόμων με αναπηρίες και των μεταναστών. Απαιτούνται πιο δυναμικές, αποδοτικές και αποτελεσματικές πολιτικές για την αγορά εργασίας ώστε να αξιοποιηθεί το ταλέντο, οι δεξιότητες και το επιχειρηματικό δυναμικό τους, αλλά και για να παρασχεθούν ποιοτικές θέσεις εργασίας. Μέρος αυτής της εξίσωσης θα πρέπει να αποτελούν τα κατάλληλα συστήματα κοινωνικής προστασίας, καθώς και η διασφάλιση ταχέων μεταβάσεων από την ανεργία σε σταθερές συμβάσεις εργασίας και συνθήκες απασχόλησης.

⁽⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽¹⁰⁾ Θερινή πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2019, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2019-economic-forecast-growth-clouded-external-factors_el.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 24ης Ιανουαρίου 2019, με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 49).

⁽¹²⁾ Έκθεση του ΟΟΣΑ, της 1ης Μαρτίου 2019, με θέμα «Going beyond GDP: Measuring What Counts for Economic and Social Performance» (Πέρα από το ΑΕγχΠ: μέτρηση των πραγματικά σημαντικών παραγόντων για την οικονομική και κοινωνική απόδοση) και Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 29ης Μαρτίου 2012, με θέμα «Πέραν του ΑΕγχΠ – Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επιλογή συμπληρωματικών δεικτών» (ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 14).

2.10. Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στην κοινωνική βιωσιμότητα μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των κοινών αυτών προκλήσεων. Οι βελτιώσεις στους θεσμούς της αγοράς εργασίας (όπως ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας, αποτελεσματικότερος ρόλος για τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης/ΔΥΑ) ⁽¹³⁾ θα πρέπει καταρχήν να μεταφράζονται σε καλύτερες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες για περισσότερους Ευρωπαίους. Για να αντιμετωπιστούν οι προαναφερθείσες προκλήσεις, η ΕΟΚΕ ζητεί, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικότερα, αποδοτικότερα και περισσότερο βιώσιμα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Από την άποψη αυτή, υπάρχουν δυνατότητες αποτελεσματικότερης πολιτικής δράσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της.

2.11. Η δράση αυτή θα μπορούσε να επικεντρώνεται στη δέσμευση για την εφαρμογή του πυλώνα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η δέσμευση αυτή, όπως ορίζεται στη διοργανική διακήρυξη, βασίζεται, μεταξύ άλλων, στις αρχές της βιώσιμης μεγέθυνσης και της προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου, αλλά και της συνοχής και της σύγκλισης, της ποικιλομορφίας των εθνικών συστημάτων και του βασικού ρόλου των κοινωνικών εταίρων ⁽¹⁴⁾.

2.12. Επιπλέον, η ΕΕ πρέπει να πρωτοστατήσει στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών, αναγνωρίζοντας, πρώτον, ότι οι εγχώριοι πόροι προέρχονται πρωτίτως από την οικονομική ανάπτυξη, υποστηριζόμενη από ένα ευνοϊκό περιβάλλον σε όλα τα επίπεδα και δεύτερον, ότι η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα, η πείρα και η δημιουργικότητα των εργαζομένων, οι επενδύσεις και η καινοτομία αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης ⁽¹⁵⁾.

2.13. Ο κοινωνικός διάλογος έχει αποδειχθεί απαραίτητο μέσο για τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής και της νομοθεσίας της ΕΕ, για την πρόβλεψη των νομοθετικών αναγκών ή την παροχή εναλλακτικής λύσης, αλλά και για την ενίσχυση της κοινωνικής της νομιμότητας. Ο κοινωνικός διάλογος μπορεί επίσης να αποτελέσει μέσο υλοποίησης του θεματολογίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2.14. Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, η ΕΚΤ διαδραμάτισε σταθεροποιητικό ρόλο. Η ΕΟΚΕ προτείνει να κατοχυρωθεί ο ρόλος της ΕΚΤ ως δανειστή έσχατης ανάγκης. Παρά ταύτα, εξακολουθούμε να αντιμετωπίζουμε ανησυχητικά οικονομικά φαινόμενα, όπως το μέτριο επίπεδο επενδύσεων παρά τη σχετικά επεκτατική νομισματική πολιτική, ή το γεγονός ότι οι τράπεζες καταθέτουν κεφάλαια στην ΕΚΤ, ακόμη και επιβαρυνόμενες με αρνητικά επιτόκια. Εφόσον δεν μπορούμε ακόμη να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο περαιτέρω χρηματοπιστωτικών ή οικονομικών κρίσεων, η επικείμενη Επιτροπή πρέπει να εφαρμόσει μέτρα ώστε να καταστήσει την οικονομία της ΕΕ λιγότερο ευάλωτη σε αυτές και πιο ανθεκτική. Επιπλέον, για την πρόληψη μελλοντικών κρίσεων, η επικείμενη Επιτροπή πρέπει να θεσπίσει μέτρα για τη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και, ειδικότερα, για την ενίσχυση της πλευράς της ζήτησης της οικονομίας. Η αυστηρή εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων αποδυναμώνει την οικονομική ανάπτυξη, ιδίως υπό την παρούσα αμφιλεγόμενη κατάσταση. Για μία ακόμη φορά, η ΕΟΚΕ συνιστά την εφαρμογή του χρυσού κανόνα ⁽¹⁶⁾.

Προτάσεις:

- Το θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών με ορίζοντα το 2030 παρουσιάζει 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), τους οποίους η ΕΕ έχει δεσμευτεί να επιτύχει μέχρι το 2030. Η ΕΟΚΕ ζητεί την υιοθέτηση μιας **συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για τη βιωσιμότητα με ορίζοντα το 2050 προκειμένου να εφαρμοστεί το θεματολόγιο του ΟΗΕ για το 2030**, με την εγγύηση ενός φιλόδοξου προϋπολογισμού της ΕΕ, και πιστεύει ότι η υλοποίηση του ΕΠΚΔ θα συμβάλει σε αυτό ⁽¹⁷⁾:
- Μια **νέα ευρωπαϊκή στρατηγική για την ενιαία αγορά και τη βιομηχανική πολιτική με στόχο την ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού οικονομικού μοντέλου** πρέπει να διασφαλίζει ότι η Ευρώπη είναι πρωτοπόρος στην τεχνολογία, στην καινοτομία και στην αειφορία:
- με την **αναζωογόνηση, μεταρρύθμιση και ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς** μέσω της αναθεώρησης των κύριων οδηγιών για τη διασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών για τις επιχειρήσεις, τις ΜΜΕ και τις διάφορες μορφές επιχειρήσεων (όπως τα νέα οικονομικά μοντέλα και η κοινωνική οικονομία), καθώς και για την καινοτομία και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Σε αυτό συμπεριλαμβάνεται η επανεξέταση των προγραμμάτων κινητικότητας και άλλων διασυνοριακών ευκαιριών και, ειδικότερα, της ενιαίας αγοράς υπηρεσιών
- λαμβάνοντας υπόψη ότι η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει ολοένα και πιο ενισχυμένο ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στην κοινωνική διάσταση της ΕΕ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα ευνοϊκό οικοσύστημα –με κατάλληλη χρηματοδότηση από την ΕΕ– για την κοινωνική οικονομία αποτελεί σημαντικό στόχο, ο οποίος θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής ⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Ιουλίου 2019, με θέμα «Ο νέος ρόλος των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ) στο πλαίσιο της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» (ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 46).

⁽¹⁴⁾ Διοργανική διακήρυξη για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΕ C 428 της 13.12.2017, σ. 10).

⁽¹⁵⁾ Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 με τίτλο: Να αλλάξουμε τον κόσμο μας: η Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε ειδικότερα τη γνωμοδότηση της 24ης Ιανουαρίου 2019 με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 49) και τις γνωμοδοτήσεις της 14ης Φεβρουαρίου 2018 με θέμα «Διδάγματα για την αποφυγή αυστηρών πολιτικών λιτότητας στην ΕΕ» (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 1), της 18ης Ιανουαρίου 2018 με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 197 της 8.6.2018, σ. 33), της 10ης Ιουλίου 2013 με θέμα «Πράσινη Βίβλος “Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση της ευρωπαϊκής οικονομίας”» (ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 11), της 26ης Μαρτίου 2014 με θέμα «Ο αντίκτυπος των κοινωνικών επενδύσεων στην απασχόληση και στους δημόσιους προϋπολογισμούς» (ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 21), της 14ης Απριλίου 2018 με θέμα «Χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» (ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 1) και της 20ης Φεβρουαρίου 2019 με θέμα «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019: Για μια ισχυρότερη Ευρώπη απέναντι στην παγκόσμια αβεβαιότητα» (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24).

⁽¹⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 165).

- με τη δημιουργία συνθηκών-πλαίσιο για την επίτευξη ενός **πραγματικού ψηφιακού** μετασχηματισμού και για να ανακτήσει η ψηφιακή ενιαία αγορά την παγκόσμια βιώσιμη ανταγωνιστικότητα της, καθώς και να επιτύχει βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με παράλληλη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού οράματος σε τομείς όπως η ανάπτυξη δεοντολογικής τεχνητής νοημοσύνης και ρομποτικής. Η Ευρώπη χρειάζεται μια συνολική στροφή ώστε να καταστεί η δυναμικότερη ψηφιακή περιοχή στον κόσμο – λαμβάνοντας υπόψη τις ευκαιρίες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες για τον μετασχηματισμό της κοινωνίας, όπως η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, τον παγκόσμιο χαρακτήρα και την επιχειρηματική ενσωμάτωση της ψηφιακής οικονομίας στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας ⁽¹⁹⁾– ούτως ώστε να προσφέρει ευνοϊκό περιβάλλον για την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα, τη δημιουργία υψηλής ποιότητας, καλά αμειβομένων και παραγωγικών θέσεων εργασίας που σέβονται το περιβάλλον, καθώς και μιας πραγματικής οικονομίας που ωφελεί τους πάντες ⁽²⁰⁾. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην **απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων** σε σχέση με την περαιτέρω στήριξη των κλάδων ETMM και της μαθητείας. Τα συστήματα εκπαίδευσης θα πρέπει να μεταρρυθμιστούν, όπου χρειάζεται, ώστε να ανταποκρίνονται στους προβλεπόμενους σκοπούς, στον ψηφιακό τομέα, μεταξύ άλλων πτυχών, **ενώ πρέπει να βελτιωθούν και οι επενδύσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα** ⁽²¹⁾.
- με τη συνέχιση της στήριξης του μετασχηματισμού της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, διασφαλίζοντας παράλληλα την ορθή λειτουργία, την αμεροληψία και την ασφάλειά της ⁽²²⁾. **Η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάληψη δράσης ώστε να διασφαλιστεί ότι όλοι οι εργαζόμενοι στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων αυτών που απασχολούνται σε νέες μορφές εργασίας, προστατεύονται από τη νομοθεσία για την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας σε κάθε πτυχή που σχετίζεται με την εργασία τους** ⁽²³⁾ και **επωφελούνται από τις καλύτερες τεχνολογίες για τη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας στον χώρο εργασίας** και για την πρόληψη των ατυχημάτων, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει κάτι τέτοιο στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και στον έλεγχο των επιδόσεων ⁽²⁴⁾.
- με τη διασφάλιση ότι το δικαίωμα στη διά βίου μάθηση για όλους περιλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη της ΕΕ, αποδίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων. Τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και μαθητείας θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω με ιδιαίτερη έμφαση στους κλάδους ETMM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική και Μαθηματικά) και στα διττά συστήματα. Αυτά θα οδηγήσουν σε καλύτερη αντιστοίχιση των αναγκών της αγοράς εργασίας και θα δώσουν την ευκαιρία στους ανθρώπους να αποκτήσουν δεξιότητες, αλλά και να επανακαταρτιστούν και να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους ώστε να μετριάσουν τις συνέπειες της ψηφιακής επανάστασης, της κλιματικής αλλαγής και των κοινωνικών και δημογραφικών εξελίξεων ⁽²⁵⁾.
- με την υποβολή ενός **συνεκτικού συνδυασμού** μακροοικονομικών, βιομηχανικών, τομεακών και εργασιακών **πολιτικών** για τη διασφάλιση οικολογικού προσανατολισμού της ευρωπαϊκής οικονομίας ⁽²⁶⁾. Στόχος είναι να ενισχυθεί η λειτουργία ολόκληρης της αλυσίδας εφοδιασμού και να δημιουργηθούν αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας κατά μήκος της αλυσίδας, δημιουργώντας ευκαιρίες απασχόλησης σε ευρεία κλίμακα. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αξιοποίηση του **δυναμικού για τη δημιουργία και την προώθηση ποιοτικών πράσινων και παραγωγικών θέσεων εργασίας** με τη θέσπιση μιας ατζέντας για την οικολογική και βιώσιμη ανάπτυξη και την υλοποίηση πρωτοβουλιών που θα δίδουν την ευκαιρία στις επιχειρήσεις, ιδίως στις ΜΜΕ και κατ' εξοχήν στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, να ενστερνιστούν τους ΣΒΑ στο πλαίσιο της επιχειρηματικής τους στρατηγικής.
- Το **Ευρωπαϊκό Εξάμηνο**, ως το πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, επικεντρώνεται εν μέρει στην απασχόληση και στις κοινωνικές επιδόσεις, είναι όμως αδύναμο όσον αφορά τους κινδύνους που παρουσιάζει η κλιματική αλλαγή και την πρόοδο της ΕΕ προς την επίτευξη των στόχων του Παρισιού, όπως αναφέρεται στην Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για μια μελλοντοστρεφή στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης που θα ενσωματώνεται σε έναν κύκλο βιώσιμης ανάπτυξης, με βάση **μετρήσιμους και συμπληρωματικούς κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες και στόχους** ⁽²⁷⁾, **ώστε να σχεδιάζονται πραγματικά βιώσιμες μεταρρυθμίσεις**.
- Ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων έχει αποδειχθεί χρήσιμο μέσο, μπορεί ωστόσο να βελτιωθεί. Οι 14 δείκτες του πίνακα αποτελεσμάτων και οι επιμέρους δείκτες (συνολικά 35) θα πρέπει να υπόκεινται σε συνεχή αναθεώρηση, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να προσαρμόζονται στους πολιτικούς στόχους και στις μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που παρατηρούνται στην Ευρώπη.
- Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα ακόλουθα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται ως **βασικοί παράγοντες ανθεκτικότητας σε ένα πρόγραμμα δράσης** ⁽²⁸⁾:
  - **ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας**: αύξηση της χρηματοοικονομικής ικανότητας του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ), προώθηση μιας ευρωπαϊκής φορολογικής πολιτικής που θα περιλαμβάνει τη φορολογική εναρμόνιση, διευκόλυνση της δημοσιονομικής επάρκειας των κρατών μελών και σύσταση αποτελεσματικών μηχανισμών για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης·
  - **ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης** με την επέκταση των στόχων της ΕΚΤ, τη δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού δημόσιου ταμείου με ικανότητα έκδοσης χρεών, τη βελτίωση της διακυβέρνησης της ζώνης του ευρώ και τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό της·

⁽¹⁹⁾ Βλ. υποσημείωση 5.

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέμα «Ευρωπαϊκό σύμφωνο “Ο χρηματοπιστωτικός τομέας υπέρ του κλίματος”» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 8).

⁽²¹⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽²²⁾ Έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής της ΔΟΕ για το μέλλον της εργασίας — «Work for a brighter future» (Εργασία για ένα λαμπρότερο μέλλον) της 22ας Ιανουαρίου 2019. Η εν λόγω έκθεση θέτει την υγεία και ασφάλεια στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Εγγύησης για την Εργασία.

⁽²³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 25ης Σεπτεμβρίου 2019, με τίτλο «Σύννοση του κόστους και των οφελών των επενδύσεων στην υγεία και ασφάλεια στην εργασία (ΥΑΕ)» (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽²⁴⁾ «Employment and social development in Europe 2019» (Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη το 2019), Τριμηνιαία επισκόπηση της 26ης Μαρτίου 2019.

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 25ης Σεπτεμβρίου 2019, με θέμα «Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων — Αξιολόγηση της αρχικής εφαρμογής και συστάσεις για το μέλλον» (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽²⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, με θέμα «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — μια στρατηγική ενόψει του 2050» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 44).

⁽²⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽²⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Ιουλίου 2019, με θέμα «Προς μια ανθεκτικότερη και πιο βιώσιμη ευρωπαϊκή οικονομία» (ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 23).

- **αύξηση της παραγωγικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών** με την εστίαση σε βασικούς παράγοντες όπως οι επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές), η έρευνα, η ανάπτυξη, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση, η βελτίωση της διαχείρισης των επιχειρήσεων και η συμμετοχή των εργαζομένων·
  - **αγορά εργασίας και ποιότητα απασχόλησης:** ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου, διασφάλιση αποτελεσματικής λειτουργίας των αυτόματων σταθεροποιητών και δημιουργία ευρωπαϊκής ασφάλισης ανεργίας (συμπληρωματικής των εθνικών συστημάτων) και σχεδιασμός περισσότερων και καλύτερων ενεργών πολιτικών απασχόλησης που υποστηρίζονται από έναν νέο ρόλο για τις ΔΥΑ·
  - **προώθηση της κοινωνικής συνοχής** με την ανάπτυξη και την εφαρμογή του ΕΠΚΔ με την κατάλληλη και πιο στοχευμένη χρηματοδότηση, αλλά και του κοινωνικού διαλόγου·
  - **προώθηση της δημιουργίας ευνοϊκού περιβάλλοντος** για την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδύσεις μέσω της βελτίωσης της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων· επείγουσα ολοκλήρωση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών (ΕΚΑ) και της Τραπεζικής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου ενός ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων (EDIS)·
  - **η καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και η επανένταξη** των ατόμων που έχουν αποθαρρυνθεί αποτελεί έναν ακόμη βασικό τομέα πολιτικής ο οποίος χρήζει επείγοντως στοχοθετημένων μέτρων. Η ΕΟΚΕ **υποστηρίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις για την ασφάλιση ανεργίας** όσον αφορά το καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης, τη διάρκεια του δικαιώματος παροχών ανεργίας και το ποσοστό κάλυψης, καθώς και την κατάρτιση και στήριξη των εργαζομένων σε περίπτωση ανεργίας·
- Είναι απολύτως απαραίτητο να ξεπεραστεί το έλλειμμα δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, με στόχο την επίτευξη των επιπέδων βραχυπρόθεσμων επενδύσεων του 2007 (22,5 % του ΑΕγχΠ στην ΕΕ, σε σύγκριση με το σημερινό 20,5 %: αμφότερα τα δύο ποσοστά εξακολουθούν να είναι σαφώς χαμηλότερα από τα αντίστοιχα της Κίνας και των ΗΠΑ). Κατά συνέπεια, μία από τις κύριες προτεραιότητες των δημοσιονομικών πολιτικών πρέπει να είναι η ενθάρρυνση των δημόσιων και των ιδιωτικών επενδύσεων, καθώς και η δρομολόγηση μιας διαδικασίας μεταρρύθμισης για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρέπει να συμβαδίζουν με μεταρρυθμίσεις οι οποίες βελτιώνουν την ποιότητα της απασχόλησης, μειώνοντας τα ανησυχητικά επίπεδα αβεβαιότητας της και διασφαλίζοντας υψηλό επίπεδο κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα ⁽²⁹⁾.
- Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, κατά τη θέσπιση δεικτών αναφοράς και ελάχιστων προτύπων για μια κοινωνική Ευρώπη «τριπλού Α» ⁽³⁰⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμφωνήσουν σε ένα σύνολο κοινών αρχών, ορισμών και μεθόδων όσον αφορά την καθιέρωση ενός συστήματος επαρκούς ελάχιστου εισοδήματος σε όλα τα κράτη μέλη. Οι τρέχουσες εργασίες σχετικά με τους προϋπολογισμούς αναφοράς ⁽³¹⁾ και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ελάχιστου Εισοδήματος ⁽³²⁾ παρέχουν τη βάση για την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη των κοινών κριτηρίων για τον ορισμό του επαρκούς ελάχιστου εισοδήματος για να βγουν οι άνθρωποι από τη φτώχεια και να διάγουν έναν αξιοπρεπή βίο. Σε συνεννόηση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, θα πρέπει να εξεταστεί η ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας της ΕΕ στον εν λόγω τομέα.
- Είναι απαραίτητες περαιτέρω δημόσιες επενδύσεις στην υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη, αλλά και στον οικολογικό προσανατολισμό της οικονομίας, ιδίως σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο. Θα πρέπει να διευθετηθούν με τη θέσπιση του χρυσού κανόνα που η ΕΟΚΕ έχει προτείνει σε πολλές από τις πλέον πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της, δηλαδή ότι **δεν θα πρέπει να προσμετρώνται όσον αφορά την εκπλήρωση των στόχων για το έλλειμμα του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης τα επενδυτικά έξοδα, ιδίως όσα προάγουν τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη**. Με τον τρόπο αυτό, και σε συνδυασμό με μια διαδικασία μεταρρύθμισης, θα εξακολουθήσει να διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών ⁽³³⁾.
- Η ΕΟΚΕ **σημειώνει τη δέσμευση της εκλεγείσας Προέδρου της Επιτροπής να καταθέσει πρόταση όσον αφορά τη θέσπιση νομικού μέσου που θα διασφαλίζει ότι κάθε εργαζόμενος στην Ένωσή μας έχει έναν δίκαιο ελάχιστο μισθό. Θεωρεί χρήσιμο να καθοριστούν σημεία αναφοράς που θα επιτρέπουν την αξιολόγηση της επάρκειας των χαμηλών μισθών** με σκοπό την πρόληψη της φτώχειας των μισθωτών, μεταξύ άλλων με την προώθηση της ανάλυσης και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών μέσω των διαθέσιμων διαδικασιών αμοιβαίας μάθησης και με την καθιέρωση κοινών προτύπων για τον καθορισμό διαφανών και προβλέψιμων ελάχιστων μισθών, όπου υφίστανται και εάν οι κοινωνικοί εταίροι το επιθυμούν ⁽³⁴⁾.
- Ο μετριασμός των κοινωνικών ανισοτήτων, η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της απάτης και η υποστήριξη της δικαιότερης κατανομής της φορολογικής επιβάρυνσης πρέπει να καταστούν πολιτικές προτεραιότητες της προσεχούς Επιτροπής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί να εφαρμοστούν χωρίς καθυστέρηση οι κανόνες που θεοπίστηκαν για την καταπολέμηση αυτών των μορφών εγκλημάτων και ατασθαλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αξιολογηθεί η δυνατότητα θέσπισης και άλλων πιο αποτελεσματικών μέτρων που θα περιλαμβάνουν επίσης μέσα για τον τερματισμό των παράνομων δραστηριοτήτων των φορολογικών παραδεισών ⁽³⁵⁾.

⁽²⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 11.

⁽³⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 20ής Φεβρουαρίου 2019, με θέμα «Για μία ευρωπαϊκή οδηγία πλαίσιο σχετικά με τη θέσπιση ελάχιστου εισοδήματος» (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 1).

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1092&intPagelId=2312&langId=el>

⁽³²⁾ <https://emin-eu.net/what-is-emin/>

⁽³³⁾ Βλέπε υποσημείωση 16.

⁽³⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 25.

⁽³⁵⁾ Βλέπε υποσημείωση 11.

3. Οικοδόμηση ενός πιο οικολογικού, πιο δίκαιου και με λιγότερους αποκλεισμούς μέλλοντος – ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να καταστεί ύψιστη προτεραιότητα της ΕΕ, δεδομένης της τρέχουσας υποβάθμισης του περιβάλλοντος, και να ενσωματωθεί σε όλες τις πολιτικές και δράσεις της Ένωσης. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ΕΕ θα πρέπει να καταστήσει τη νέα στρατηγική για τη βιομηχανική πολιτική συμβατή με την ανάγκη ανάληψης αποτελεσματικής δράσης για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα και την εξοικονόμηση ενέργειας, με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τουλάχιστον οι στόχοι της συμφωνίας του Παρισιού υλοποιούνται πλήρως και αμέσως. Την ίδια στιγμή, η ΕΕ θα πρέπει να ασκήσει πίεση στα άλλα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας του Παρισιού να εκπληρώσουν τη δέσμευσή τους για διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Κάτι τέτοιο θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται και στην ευθυγράμμιση των στόχων της ΕΕ για μείωση των εκπομπών για το 2030 και το 2050.

3.2. Η ταχύτερη αλλαγή του κλίματος, η κατάρρευση της βιοποικιλότητας, άλλοι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι και η συλλογική αδυναμία υλοποίησης επιτυχών πολιτικών αποτελούν επίσης ζωτικής σημασίας απειλή για τον πληθυσμό, την οικονομία και τα οικοσυστήματα της Ευρώπης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο χρειαζόμαστε μια ισχυρή συνολική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη της ΕΕ με ορίζοντα το 2050 προκειμένου να υλοποιηθεί το θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών με ορίζοντα το 2030. Η ΕΕ θα πρέπει να επιταχύνει τη δίκαιη και βιώσιμη μετάβαση ώστε να επιτύχει το υψηλότερο δυνατό επίπεδο εφοδιασμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αυτές θα πρέπει να είναι καθαρές, οικονομικά προσιτές και να υποστηρίζουν την οικειοποίηση εκ μέρους της κοινότητας και των πολιτών.

3.3. Η Ευρώπη πρέπει να είναι ηγέτιδα στον αγώνα για το περιβάλλον και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η δέσμευση για μεγαλύτερες προσπάθειες όσον αφορά τη δράση για το κλίμα αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της ΕΕ και θα συνεχίσει να είναι, όπως ορίζεται στις πολιτικές κατευθύνσεις της εκλεγείσας Προέδρου της Επιτροπής κ. von der Leyen. Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα θα απαιτήσει ευρύ συνδυασμό πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης της εμπορικής πολιτικής. Θα απαιτήσει επίσης την έγκαιρη εφαρμογή μέτρων σε παγκόσμιο, ενωσιακό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και σε τομείς όπως η ενέργεια και οι μεταφορές, η φορολογία, η έρευνα, η βιομηχανική πολιτική και η πολιτική ανταγωνισμού, καθώς και οι πολιτικές απασχόλησης και η κοινωνική πολιτική.

3.4. Συνολικά, προβλέψεις για τον αντίκτυπο της πλήρους εφαρμογής της συμφωνίας του Παρισιού καταδεικνύουν ότι η μετάβαση σε μια ουδέτερη για το κλίμα οικονομία θα μπορούσε να αυξήσει το ΑΕγχΠ κατά επιπλέον 1,1 % και την απασχόληση κατά 0,5 % σε σύγκριση με το σενάριο χωρίς πολιτικές για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Αυτό ισοδυναμεί με 1,2 εκατομμύρια πρόσθετες θέσεις εργασίας στην ΕΕ μέχρι το 2030, επιπλέον των 12 εκατομμυρίων νέων θέσεων εργασίας που αναμένονται ήδη⁽³⁶⁾. Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει να δημιουργηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο, ιδίως για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες έντασης πόρων και ενεργειακής κατανάλωσης⁽³⁷⁾.

3.5. Η μετάβαση σε μια κυκλική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία δεν θα είναι εξ ορισμού χωρίς αποκλεισμούς, καθώς συνεπάγεται δυνητικά σημαντικό κόστος και κινδύνους για συγκεκριμένους τομείς. Η δίκαιη μετάβαση έχει δύο κύριες διαστάσεις: την πτυχή των «αποτελεσμάτων» (το νέο εργασιακό και κοινωνικοοικονομικό τοπίο σε μια οικονομία χωρίς άνθρακα) και την πτυχή της «διαδικασίας» (πώς φτάνουμε εκεί). Τα «αποτελέσματα» θα πρέπει να είναι μια σταθερή βιομηχανική και οικονομική βάση που θα στηρίζεται σε ένα ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον και σε εύρυθμα συστήματα εργασίας και εκπαίδευσης τα οποία θα είναι σε θέση να παρέχουν αξιοπρεπή εργασία για όλους σε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, στην οποία η φτώχεια θα έχει εξαλειφθεί. Η διαδικασία, το πώς φτάνουμε ως εκεί, θα πρέπει να βασίζεται σε μια οργανωμένη μετάβαση με ουσιαστικές οικονομικές πολιτικές και κοινωνικό διάλογο και διάλογο με τους πολίτες σε όλα τα επίπεδα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι η κατανομή των βαρών -καθώς και των οφελών- είναι δίκαιη και ότι δεν θα μένει κανείς στο περιθώριο. Τα απαραίτητα μέτρα και οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις ενδέχεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους ανθρώπους και τις περιφέρειες, μεταξύ άλλων να συνεπάγονται σημαντική ανακατανομή του εργατικού δυναμικού σε όλους τους τομείς και τα επαγγέλματα, καθώς και εκ βάθρων αλλαγές στις μελλοντικές απαιτήσεις δεξιοτήτων. **Η βιώσιμη μετάβαση απαιτεί επενδύσεις σε αποτελεσματική και ολοκληρωμένη κοινωνική προστασία.** Επιπλέον, πρέπει να συνδυάζονται στενά με τη βαθιά και δημοκρατική ενίσχυση της οικονομικής και νομοσυντακτικής ένωσης, αλλά και με μια σταθερή οικονομική στρατηγική ικανή να εξασφαλίζει επαρκή χρηματοδότηση της βιώσιμης μετάβασης στο πλαίσιο ενός φιλόδοξου νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, με βιώσιμα και δίκαια εθνικά φορολογικά συστήματα και με ισχυρές δημόσιες επενδύσεις σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητος ο έλεγχος της καταλληλότητας του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ).

3.6. Τα μέσα της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, το ΕΚΤ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ), καθώς και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Διάλογος, μπορούν να συμβάλουν σε μια δίκαιη μετάβαση υποστηρίζοντας τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τις οικογένειες που εξαρτώνται από την εργασία σε τομείς έντασης ενέργειας κατά τη διάρκεια της μετάβασης, μεταξύ άλλων μέσω επανακατάρτισης, επανεκπαίδευσης, εξατομικευμένης συμβουλευτικής κατά την αναζήτηση εργασίας και, ενδεχομένως, υποκατάστασης του εισοδήματος.

3.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις νέες κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την πληροφόρηση για το κλίμα στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης της Επιτροπής για τη βιώσιμη χρηματοδότηση, καθώς και για τις βασικές συστάσεις σχετικά με τους τύπους οικονομικών δραστηριοτήτων που μπορούν να συμβάλουν πραγματικά στην άμβλυνση ή την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ταξινόμηση)⁽³⁸⁾. Από την άποψη αυτή, είναι ζωτικής σημασίας να επιτευχθεί προβλεψιμότητα, βεβαιότητα και σαφήνεια ως προς τις δραστηριότητες που είναι πραγματικά περιβαλλοντικά βιώσιμες⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Eurofound (2019), «Το μέλλον της μεταποίησης – Ενεργειακό σενάριο: Συνέπειες στην απασχόληση της συμφωνίας του Παρισιού για το κλίμα», ερευνητική έκθεση του Eurofound, Φεβρουάριος 2019.

⁽³⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέμα «Η τομεακή βιομηχανική προοπτική του συνδυασμού των κλιματικών και ενεργειακών πολιτικών» (ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 59).

⁽³⁸⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 18ης Ιουνίου 2019, με θέμα «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή εκθέσεων μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών: Συμπλήρωμα σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα».

Προτάσεις:

- Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση, στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου στα αρμόδια εθνικά και περιφερειακά επίπεδα, κατάλληλων μέτρων σχετικά με τις «δίκαιες μεταβάσεις», με την πρόβλεψη μέτρων και δράσεων για τη διαχείριση, τη διαφοροποίηση και την παροχή ελάχιστης προστασίας σε περιπτώσεις αναδιοργάνωσης των χώρων εργασίας ή ομαδικών απολύσεων που προκύπτουν από διάφορες μορφές μετάβασης (τεχνολογικές, δημογραφικές, λόγω παγκοσμιοποίησης, κλιματικής αλλαγής, κυκλικής οικονομίας), συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος συμμετοχής σε συλλογικές διαπραγματεύσεις, με σκοπό την πρόβλεψη των αλλαγών και την παροχή στήριξης στους θιγόμενους εργαζομένους (εξέλιξη της οδηγίας για τις ομαδικές απολύσεις ⁽⁴⁰⁾).
- Η **δίκαιη μετάβαση** χρειάζεται να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι πολιτικές δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να επικεντρώνονται στη διόρθωση των δυσμενών συνεπειών κατανομής των μέτρων πολιτικής για το κλίμα, να εστιάζουν στην ενεργό διαχείριση των μεταβάσεων στην αγορά εργασίας, καθώς και να ασχολούνται με θέματα περιφερειακής ανάπτυξης.
- Για την αντιμετώπιση των κλιματικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων, η ΕΕ πρέπει να **μετατρέψει τη γραμμική οικονομία σε κυκλική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία, η οποία θα διασφαλίζει ότι οι κύκλοι είναι μακράς διάρκειας και κατά το δυνατόν αποτελεσματικότεροι** ⁽⁴¹⁾.
- Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύμφωνο «Ο χρηματοπιστωτικός τομέας υπέρ του κλίματος» (*Finance-Climate PACT*) θα πρέπει να καλύπτει όλες τις πτυχές μιας πολιτικής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής: τη δίκαιη μετάβαση (μέτρα για την άμβλυση των επιπτώσεων της αλλαγής, αλλά και για την αντιστάθμιση των ζημιών και απωλειών), καθώς και αποτελεσματικές πολιτικές για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Το μοντέλο της κυκλικής οικονομίας θα πρέπει να προωθείται κατά το δυνατόν περισσότερο και είναι αναγκαίο να βελτιωθεί το ρυθμιστικό του πλαίσιο. Το σύνολο των μέτρων θα πρέπει να χρηματοδοτείται από προϋπολογισμούς που επιτυγχάνονται με τον αναπροσανατολισμό των τρεχουσών επενδύσεων (οικολογικός προσανατολισμός) και μέσα από νέες πηγές προσβάσιμης χρηματοδότησης ⁽⁴²⁾.
- Το σύμφωνο απαιτεί τη δημιουργία ενός σαφούς και προβλέψιμου πλαισίου πολιτικής της ΕΕ, σε μακροπρόθεσμη βάση, ώστε να διασφαλίζεται ο προγραμματισμός των επενδύσεων. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από ενεργό προβληματισμό σχετικά με διαφορετικές επιλογές πολιτικής, όπως οι μηχανισμοί συνοριακής προσαρμογής (για παράδειγμα ο φόρος άνθρακα στα σύνορα), προκειμένου να αποφευχθεί η διαρροή άνθρακα ⁽⁴³⁾ για προϊόντα τα οποία δεν υπόκεινται στα ίδια περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα ⁽⁴⁴⁾.
- Εφόσον εγκριθεί και υλοποιηθεί πλήρως η ταξινόμηση της βιωσιμότητας ⁽⁴⁵⁾, θα πρέπει να εξεταστεί η ανάγκη θέσπισης πρόσθετων νομοθετικών μέτρων, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο και βάσει εμπειριστατωμένης εκτίμησης επιπτώσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε δύο γνωμοδοτήσεις της με τα εξής θέματα: «Ευρωπαϊκό σύμφωνο “Ο χρηματοπιστωτικός τομέας υπέρ του κλίματος”» ⁽⁴⁶⁾ και «Σχέδιο δράσης: χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης» ⁽⁴⁷⁾ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Οι **επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές**, στην οικονομία με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να επιτευχθούν οι αναβαθμισμένοι στόχοι μείωσης των εκπομπών της ΕΕ για το 2030, ενώ θα χρειαστούν ριζικές αλλαγές για την επίτευξη οικονομίας με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα μέχρι το 2050, σύμφωνα με τους στόχους του Παρισιού. Η διαρκής αδυναμία της επενδυτικής δραστηριότητας σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ευρώπη έρχεται επίσης σε αντίθεση με το υψηλό επίπεδο των υφιστάμενων επιδοτήσεων υπέρ των ορυκτών καυσίμων και άλλων επιβλαβών για το περιβάλλον επιδοτήσεων που εξακολουθούν να εφαρμόζονται στα κράτη μέλη της. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο η έλλειψη επενδύσεων: η κατανομή των υφιστάμενων πόρων είναι επίσης δυσλειτουργική. Απαιτούνται σαφείς πολιτικοί στόχοι και ένα πιο συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής για την αντιμετώπιση αυτών των αρνητικών τάσεων. Σε κάθε περίπτωση, το τέλος της εποχής των ορυκτών καυσίμων στην Ευρώπη πρέπει να συνοδεύεται από τις απαραίτητες επενδύσεις που θα διασφαλίζουν την προστασία των εργαζομένων της, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη στήριξη της τοπικής ανάπτυξης. Οι διαδικασίες μετάβασης πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και να συνδέονται αποτελεσματικές πολιτικές διαφάνειας και επικοινωνίας.
- **Οι εκπομπές CO₂ θα πρέπει να φορολογούνται σε επίπεδο ΕΕ με κοινωνικά δίκαιο τρόπο**, κάνοντας τους ρυπαίνοντες να πληρώνουν και υποστηρίζοντας τις επενδύσεις σε οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια. Η φορολόγηση της ενέργειας μπορεί να στηρίξει τη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας και να συμβάλει στη βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη ανάπτυξη.
- Ένας από τους μεγαλύτερους περιβαλλοντικούς κινδύνους για την υγεία στην ΕΕ είναι η ρύπανση του αέρα, η οποία προκαλεί περίπου 400000 πρόωρους θανάτους ετησίως. Η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης μέσω της δράσης για το κλίμα αποτελεί ευκαιρία για την αύξηση της λαϊκής και πολιτικής υποστήριξης για τις πολιτικές που αφορούν την αλλαγή του κλίματος.

⁽³⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων» [COM(2018) 353 final — 2018/0178 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1011 σχετικά με τους δείκτες αναφοράς χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και τους δείκτες αναφοράς θετικού αντικτύπου άνθρακα» [COM(2018) 355 final — 2018/0180 (COD)] (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 103).

⁽⁴⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 25.

⁽⁴¹⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽⁴²⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

⁽⁴³⁾ Βλέπε υποσημείωση 7.

⁽⁴⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

⁽⁴⁵⁾ Βλέπε υποσημείωση 38.

⁽⁴⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

⁽⁴⁷⁾ »Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης: χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης» [COM(2018) 97 final] (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 73).

- Καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και της έλλειψης νερού και εξασφάλιση προσβάσιμων, υγιεινών και καλής ποιότητας τροφίμων, ασφαλών προϊόντων και τερματισμός της καταστροφικής έκθεσης σε τοξικές χημικές ουσίες. Ένα ευρύ μείγμα πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής πολιτικής της ΕΕ, θα βοηθήσει να ανταποκριθούμε στις νέες κοινωνιακές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων βιώσιμων μεθόδων παραγωγής, καλύτερης διατροφής, μείωσης των αποβλήτων τροφίμων, καλύτερης διαβίωσης των ζώων, προστασίας του κλίματος και διατήρησης της βιοποικιλότητας.
- Η ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίξει τις προσπάθειες των χωρών εταίρων να καταργήσουν σταδιακά τις επιβλαβείς για το περιβάλλον επιδοτήσεις προκειμένου να τις βοηθήσει να εφαρμόσουν το Θεματολόγιο του 2030 και τη συμφωνία του Παρισιού για την αλλαγή του κλίματος.
- Η εμπορική πολιτική της ΕΕ πρέπει να συνάδει με το Θεματολόγιο του 2030 και τη συμφωνία του Παρισιού. Οι ισχύουσες διατάξεις όσον αφορά τα κεφάλαια εμπόριο και βιώσιμη ανάπτυξη των συμφωνιών πρέπει να εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

4. Προστασία των πολιτών και των ελευθεριών — ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί

4.1. Η ΕΕ εξασφαλίζει ειρήνη, σταθερότητα και ευημερία σε ολόκληρη την Ευρώπη και πέραν αυτής, παρά τις πολυάριθμες εσωτερικές και εξωτερικές της προκλήσεις. Η ΕΕ υποστηρίζει σθεναρά τις αρχές της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι αξίες αυτές καθοδηγούν τις πολιτικές μας και καλλιεργούν την αίσθηση του ανήκειν στην Ένωση, με βάση τον κοινό πολιτισμό μας. Η δημοκρατία πρέπει να γίνεται σεβαστή στην Ευρώπη και να προάγεται στο εξωτερικό. Η συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, η δημόσια λογοδοσία και η θέσπιση δικαιότερων, πιο διαφανών και συνεκτικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων πρέπει να ενισχυθούν σε όλα τα επίπεδα.

4.2. Η ΕΕ χρειάζεται ανοικτές και δυναμικές κοινωνίες, όπου τα άτομα έχουν ίσα δικαιώματα και μπορούν να ζουν απαλλαγμένα από διακρίσεις και με πλήρη σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και της ασφάλειάς τους. Η πολιτιστική ποικιλομορφία εμπλουτίζει την Ευρώπη και τους ανθρώπους της. Η πολυμορφία αποτελεί μέρος της ταυτότητας και της δύναμης της Ευρώπης.

4.3. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει μείζονες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίζονται και να συζητούνται όχι μόνο από εθνική αλλά και από ευρωπαϊκή σκοπιά και με πλήρη εφαρμογή των διατάξεων που θεσπίζονται στα άρθρα 10 και 11 της ΣΕΕ. Για τον λόγο αυτό, η ευρωπαϊκή δημοκρατία θα πρέπει να ενισχύσει τη διακρατική διάσταση των στόχων και των προκλήσεών της, προωθώντας παράλληλα μια ευρωπαϊκή ιθαγένεια βασισμένη στις κοινές αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με περισσότερη ευρωπαϊκή θεσμική εκπαίδευση και ένα εκλαϊκευτικό, πιο συμμετοχικό κοινωνιακό πλαίσιο, καθώς και μια πιο ευρωπαϊκή εστίαση.

4.4. Οι δημογραφικές εξελίξεις καταδεικνύουν ότι η Ευρώπη θα χρειαστεί τους μετανάστες, το ταλέντο τους, τις δεξιότητες και το επιχειρηματικό τους δυναμικό. Είναι επείγουσα η ανάγκη να αλλάξουν το αφήγημα και οι πολιτικές μετανάστευσης με βάση τη στενότερη συνεργασία με τρίτες χώρες, ώστε να διασφαλιστεί ορθολογική και εμπειριστατωμένη συζήτηση. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν πρέπει να θεωρούνται απειλή, αλλά ευκαιρία για το οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της Ευρώπης. Προς τούτο, χρειαζόμαστε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και στρατηγική για τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένης της νόμιμης μετανάστευσης.

Προτάσεις:

- Η ΕΕ χρειάζεται έναν συνεκτικό και εκτελεστό μηχανισμό για την τακτική παρακολούθηση της κατάστασης της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου σε όλες τις χώρες της ΕΕ.
- Πρέπει να υποστηρίζεται η ελευθερία και η ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης και να δίδεται το δικαίωμα στην κοινωνία των πολιτών να διαδραματίζει τον ρόλο της στη δημοκρατία.
- Η πολιτική για τους καταναλωτές αφορά άμεσα τα συμφέροντα των πολιτών και, ως εκ τούτου, μπορεί να επηρεάσει την προσήλωσή τους στη διαδικασία ολοκλήρωσης της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει την τήρηση και την ενδυνάμωση των δικαιωμάτων των καταναλωτών στο πλαίσιο της διαδικασίας του προγράμματος REFIT, στον ψηφιακό κόσμο, καθώς και όσον αφορά την ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών. Η Επιτροπή θα πρέπει να ενισχύσει τα μέτρα για την εξάλειψη της ενεργειακής ένδειας και της καταναλωτικής φτώχειας και να βελτιώσει την πρόσβαση σε τρόφιμα και υπηρεσίες για όλους τους Ευρωπαίους. Η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να προαγάγει τα δικαιώματα των καταναλωτών στην πληροφόρηση, την εκπαίδευση και τη συμμετοχή, καθώς και το δικαίωμά τους να οργανώνονται έτσι ώστε να εκπροσωπούνται τα συμφέροντά τους κατά τον σχεδιασμό των κανόνων που τους αφορούν.
- Η Επιτροπή πρέπει να ολοκληρώσει την αναθεώρηση των κύριων νομοθετικών και μη νομοθετικών μέσων της ευρωπαϊκής πολιτικής για τους καταναλωτές ως πολιτική ιθαγένειας με εγκάρσιο και οριζόντιο χαρακτήρα και να υποβάλει νέο σχέδιο δράσης για την προστασία και την υπεράσπιση των καταναλωτών για την επόμενη δεκαετία.
- Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος (ΥΓΣ) αποτελεί σημαντική συνιστώσα της κοινωνικής δικαιοσύνης και βασίζεται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης των χρηστών απαγορεύοντας κάθε είδους διάκρισης ή αποκλεισμού, η ΕΟΚΕ ζητεί την αποσαφήνιση της έννοιας της καθολικής πρόσβασης σε ΥΓΟΣ και τη θέσπιση νομοθετικών μέτρων τα οποία θα υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να καθορίζουν δείκτες που θα προσδιορίζουν την πρόσβαση αυτή⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 19ης Ιουνίου 2019, με θέμα «Προς μια καλύτερη υλοποίηση του κοινωνικού πυλώνα, με την προώθηση των βασικών υπηρεσιών» (EE C 282 της 20.8.2019, σ. 7).

- Η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει ευρωπαϊκή ατζέντα για την καταπολέμηση των διακρίσεων για τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 19 της Συνθήκης της Λισαβόνας, αλλά και να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την αποδέσμευση και αναδιώθηση της οδηγίας σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της ίσης μεταχείρισης και να εξετάσει τις συνθήκες των παιδιών, των γυναικών, των ατόμων με αναπηρία και των ηλικιωμένων σε ευάλωτες καταστάσεις, καθώς και τις νέες μορφές ευπάθειας. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναλάβει επείγοντως δράση επί του θέματος αυτού ήδη από την αρχή της εντολής της.
- Η Επιτροπή θα πρέπει να αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και να εφαρμόσει τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (ΣΗΕΔΑΑ/UNCRPD) στις εξωτερικές της πολιτικές και τα προγράμματα, συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης κάρτας αναπηρίας της ΕΕ που θα αναγνωρίζεται σε όλα τα κράτη μέλη. Το 2020, η ΕΕ θα πρέπει να υποβάλει την πρότασή της σχετικά με το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες 2020-2030 και να ανακηρύξει το 2023 ευρωπαϊκό έτος Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία.
- Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποστηρίξει την ανάληψη δραστηριοτήτων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλα τα επίπεδα, προκειμένου να βοηθήσει τους φοιτητές να κάνουν διάκριση μεταξύ «ψευδών ειδήσεων» και επιστημονικά τεκμηριωμένων πραγματικών γεγονότων.
- Η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει τις πολιτικές και τις δράσεις της για να διασφαλίσει την **ισότητα των φύλων εφαρμόζοντας ένα μετασχηματιστικό και μετρήσιμο θεματολόγιο για την ισότητα των φύλων** στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης και φιλόδοξης πενταετούς ενωσιακής στρατηγικής για την ισότητα των φύλων. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την κατάργηση των μισθολογικών διαφορών λόγω φύλου όχι μόνο μέσω ειδικού εργαλείου που θα ενισχύει την εταιρική διαφάνεια στις μισθολογικές πολιτικές και τις στρατηγικές τους για την αντιμετώπιση των διαφορών στις αμοιβές των δύο φύλων, αλλά και με την αντιμετώπιση όλων των τομέων που καθορίζονται στο σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων. Επιπλέον, η ΕΕ πρέπει να εγγυηθεί ότι όλα τα άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις έχουν ίσες ευκαιρίες στην κοινωνία.
- Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη παροχής βοήθειας και ένταξης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Καλεί την Επιτροπή να ξεκινήσει επείγοντως και να προβεί σε αποτελεσματική μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, με το οποίο θα γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και στη θέσπιση ενός πραγματικά κοινού συστήματος για όλα τα κράτη μέλη. Συνιστά επίσης να σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τις θεωρήσεις επανεγκατάστασης και τις ανθρωπιστικές θεωρήσεις για τους πρόσφυγες, προκειμένου να καλυφθούν οι πραγματικές ανάγκες. Καλεί την Επιτροπή να εντείνει τις προσπάθειες για την παρακολούθηση και τη διευκόλυνση της εφαρμογής της συμφωνίας για την κατανομή των προσφύγων μεταξύ των κρατών μελών.
- Επιπλέον, ζητεί να γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές δικαιο κατά την επανεξέταση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης με τρίτες χώρες διέλευσης και προέλευσης μεταναστευτικών ροών, καθώς και την ανάπτυξη χρηματοοικονομικών μέσων για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της μετανάστευσης.
- **Η συνεργασία με τις χώρες-εταίρους είναι απαραίτητη** για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της μετανάστευσης, την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες, την αντιμετώπιση των μεικτών μεταναστευτικών ροών, την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των επιστροφών και των επανεισοδών. Για την παροχή αποτελεσματικής βοήθειας στους ανθρώπους στις χώρες καταγωγής τους, είναι αναγκαίο να συντονιστούν τα ανθρωπιστικά, αναπτυξιακά και πολιτικά μέσα.
- Η ΕΕ θα πρέπει να υιοθετήσει πολιτικές και μέτρα που θα υποστηρίζουν την **ασφαλή, οργανωμένη και νόμιμη μετανάστευση**, αλλά και θα ενισχύουν την ένταξη και την κοινωνική συνοχή. Η ΕΕ θα πρέπει να **ρυθμίσει το καθεστώς των «περιβαλλοντικά εκποσιμένων ατόμων»** και να συνεργάζεται στενότερα με τη ΔΟΕ όσον αφορά τα προγράμματα μετανάστευσης και ενσωμάτωσης των εργαζομένων ⁽⁴⁹⁾.
- Η ΕΟΚΕ ζητεί **ασφαλείς και νόμιμες διαδρομές για τους πρόσφυγες όταν εισέρχονται στην ΕΕ**. Κρίνεται απαραίτητο όλοι οι συναρμόδιοι από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να ακολουθήσουν μια συντονισμένη προσέγγιση, με βάση την κοινή ευθύνη, τη δίκαιη κατανομή, τη σύγκλιση και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, έτσι ώστε να υπάρχουν περισσότερες επιλογές οικογενειακής επανένωσης, μετεγκατάστασης και επανεγκατάστασης.

5. Προώθηση των συμφερόντων και των αξιών της Ευρώπης στον κόσμο — ενίσχυση των μέσων υλοποίησης και αναζωογόνηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη

5.1. Σε έναν ολοένα πιο κατακερματισμένο και πολυπολικό κόσμο, η ΕΕ χρειάζεται να ενισχύσει τη θέση της προκειμένου να εγγυηθεί την ευημερία, την ασφάλεια και τις αξίες της. Όπως υπογραμμίστηκε στη συνολική στρατηγική του Ιουνίου 2016, η Ευρώπη θα πρέπει να αναλάβει ηγετικό ρόλο στον κόσμο μέσω συνεπούς και ισχυρής στήριξης για μια πολυμερή, βασιζόμενη σε κανόνες παγκόσμια τάξη, με τα Ηνωμένα Έθνη στον πυρήνα της. Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει την παγκόσμια διακυβέρνηση με γνώμονα τις βασικές αξίες της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου, της βιώσιμης ανάπτυξης, της πολυμέρειας και του σεβασμού του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

⁽⁴⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

5.2. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να θέσει ως προτεραιότητα την ανάπτυξη ισχυρών σχέσεων με τους κοντινούς γείτονες, οι οποίες θα βασίζονται σε σαφή ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Θα μπορούσε να γίνει αναφορά στην πολιτική γειτονίας της ΕΕ και στην αναπτυξιακή πολιτική ως μία από τις προτεραιότητες της ΕΕ, καθώς και στην ΕΕ ως τον μεγαλύτερο χορηγό στον κόσμο. Η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχει στην παρακολούθηση των εν λόγω πολιτικών.

5.3. Η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει τη δυναμική της διαδικασίας διεύρυνσης και να συνεχίσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις και τα προγράμματα με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

5.4. Η εμπορική πολιτική της ΕΕ αποτελεί βασικό παράγοντα που ισχύει για την ΕΕ στο σύνολό της και ενώνει πράγματι όλα τα κράτη μέλη της. Η εμπορική πολιτική βοήθησε την ΕΕ να αυξήσει την ευημερία της μέσω εμπορικών ανταλλαγών με ένα ευρύ φάσμα εταίρων. Την ίδια στιγμή, η ΕΕ ενσωματώνει και προωθεί, μέσω του εμπορίου, τις αξίες της κοινωνικής ένταξης και της προστασίας του περιβάλλοντος, που είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση μιας βιώσιμης παγκοσμιοποίησης – με άλλα λόγια, μιας μορφής παγκοσμιοποίησης που θα ωφελεί όχι μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις και τους επενδυτές, αλλά και τους απλούς ανθρώπους, τους εργαζομένους, τους αγρότες, τους καταναλωτές, τις βιοτεχνίες και τα ελεύθερα επαγγέλματα, καθώς και τις ΜΜΕ, και ιδίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Το εμπόριο αποτελεί επίσης σημαντικό μέσο για τη στήριξη της πολιτικής της ΕΕ έναντι του αναπτυσσόμενου κόσμου, δεδομένου ότι συμβάλλει στη στροφή από την ανάπτυξη στην εταιρική σχέση, ιδίως με την Αφρική.

5.5. Η Ευρώπη χρειάζεται δίκαιη και σύγχρονη φορολογική πολιτική, η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στις προκλήσεις της ψηφιακής οικονομίας και θα διασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού για τους κολοσσούς του διαδικτύου, τις διαδικτυακές πλατφόρμες εμπορευμάτων και τις τοπικές επιχειρήσεις. Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, της φορολογικής απάτης και της φοροαποφυγής θα απαιτήσει εκτενέστερη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο και μεταξύ των εθνικών φορολογικών αρχών.

Προτάσεις:

- Η ΕΟΚΕ ζητεί ειδικότερα μια **φιλόδοξη ατζέντα εμπορικής πολιτικής** και στα τρία επίπεδα, μονομερές, διμερές και πολυμερές — μιας πολιτικής που θα δημιουργεί ανάπτυξη και υψηλής ποιότητας θέσεις εργασίας στην ΕΕ, προωθώντας παράλληλα μια εμπορική πολιτική βασισμένη σε κανόνες σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Η ΕΕ, μαζί με την ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων, πρέπει επίσης να προωθήσει ενεργά τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διαπραγμάτευση των εμπορικών συμφωνιών. Επιπλέον, θα πρέπει να τηρούνται οι συμβάσεις της ΔΟΕ. Οι συμφωνίες αυτές θα πρέπει να υπόκεινται σε δημοκρατικό έλεγχο, διασφαλίζοντας τη δέουσα συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ενώ θα πρέπει να αναζητηθεί και χάρτης πορείας με σταθερές δεσμεύσεις σε περίπτωση που οι συμβάσεις της ΔΟΕ δεν επικυρώνονται ή δεν εφαρμόζονται σωστά ⁽⁵⁰⁾.
- Η ΕΕ πρέπει επίσης να ενσωματώσει μια **ισχυρή δέσμευση σε σχέση με τη συμφωνία του Παρισιού και τη σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα** προκειμένου να τίνονται σε εφαρμογή πραγματικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές ρήτρες και ρήτρες για την προστασία των καταναλωτών σε κάθε εμπορική συμφωνία (θα αφορά όλους τους πιθανούς εμπορικούς εταίρους της Ευρώπης εφόσον 195 από τα 197 μέλη των Ηνωμένων Εθνών την έχουν υπογράψει). Η τιμολόγηση του άνθρακα σε παγκόσμιο επίπεδο αποτελεί επίσης επιλογή που θα πρέπει να αναλυθεί περαιτέρω, ιδίως για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες έντασης πόρων και ενεργειακής κατανάλωσης ⁽⁵¹⁾, και εάν σχεδιαστεί ορθά σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ και του ΠΟΕ, θα πρέπει να προωθηθεί ενεργά ⁽⁵²⁾. Η εισαγωγή ενός συνοριακού φόρου άνθρακα θα μπορούσε να συμβάλει στην επίτευξη αυτού του στόχου.
- Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντείνει τον διάλογο της με την κοινωνία των πολιτών, ώστε να ενισχύσει τη λειτουργία των κεφαλαίων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις τρέχουσες και τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να είναι πιο φιλόδοξη, ιδίως προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των δεσμεύσεων στα κεφάλαια περί ΕΒΑ ⁽⁵³⁾. Η ΕΕ πρέπει επίσης να συμπεριλάβει ρήτρες που επιβάλλουν τον ύψιστο σεβασμό για τα **ανθρώπινα δικαιώματα, την προστασία των καταναλωτών και τα δικαιώματα των εργαζομένων** σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες. Επιπλέον, πρέπει να τηρούνται οι συμβάσεις της ΔΟΕ. Οι συμφωνίες αυτές θα πρέπει να υπόκεινται σε δημοκρατική εποπτεία, διασφαλίζοντας τη δέουσα συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.
- Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της **δίκαιης φορολόγησης** και υποστηρίζει την **καταπολέμηση της απάτης, της φοροδιαφυγής, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και των χρηματοοικονομικών πρακτικών που εφαρμόζονται σε φορολογικούς παραδείσους**. Η συνεργασία θα πρέπει να αποτελέσει κοινό στόχο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων με στόχο να τεθούν σε εφαρμογή αποτελεσματικοί μηχανισμοί, όπως, για παράδειγμα, οι δύο οδηγίες κατά της φοροαποφυγής.
- Η ΕΕ οφείλει να συνεργαστεί με άλλες οικονομικές περιοχές προκειμένου να καταπολεμήσει αποτελεσματικά τη διαφθορά και τη φοροδιαφυγή σε παγκόσμιο επίπεδο και να διασφαλίσει ότι οι διεθνείς κανόνες για τη φορολογία των επιχειρήσεων είναι σαφείς, διαφανείς, αντικειμενικοί και προβλέψιμοι.

⁽⁵⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 14ης Φεβρουαρίου 2018, με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (EE C 227 της 26.8.2018, σ. 27).

⁽⁵¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέμα «Η τομεακή βιομηχανική προοπτική του συνδυασμού των κλιματικών και ενεργειακών πολιτικών» (EE C 353 της 18.10.2019, σ. 59).

⁽⁵²⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

⁽⁵³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 14ης Φεβρουαρίου 2018, με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (EE C 227 της 28.6.2018, σ. 27).

— Τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα που κάνουν χρήση διαδικτυακών πλατφορμών και άλλων ψηφιακών εργαλείων ώθησαν τις επιχειρήσεις να βασίζονται όλο και λιγότερο στη φυσική παρουσία σε μια χώρα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι πολύ σημαντικό να αναπτυχθούν **νέες αρχές σχετικά με τον τρόπο καταλογισμού και φορολόγησης των κερδών των εταιρειών σε μια χώρα της ΕΕ**, σε διάλογο με τους εμπορικούς εταίρους, και να ενθαρρυνθεί η ενεργός συμμετοχή στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις που διεξάγονται σε επίπεδο ΟΟΣΑ/G20 σχετικά με μια συμφωνία για την ψηφιακή οικονομία, προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν κλιμάκωση των εμπορικών και φορολογικών εντάσεων μεταξύ των μεγάλων οικονομικών παραγόντων του κόσμου ⁽⁵⁴⁾.

6. Υλοποίηση των προτεραιοτήτων μέσω ισχυρής διακυβέρνησης και ισχυρότερου προϋπολογισμού της ΕΕ

6.1. Οι μεταβολές της οικονομικής συγκυρίας και του κόσμου της εργασίας, η αλλαγή του κλίματος και η αλλαγή των γεωπολιτικών δεδομένων διαμορφώνουν ήδη την Ένωση μας και θα αποτελέσουν μείζονες κινητήριους μοχλούς για το μέλλον μας. **Η ΕΕ χρειάζεται μια νέα προσέγγιση διακυβέρνησης και, όπου απαιτείται, νέους κανόνες και μέσα κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών της.** Η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί μια ολιστική και διατομεακή πολιτική προσέγγιση για να διασφαλιστεί ότι οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις αντιμετωπίζονται ενιαία.

6.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις με ισχυρή πολιτική δέσμευση, μεγαλύτερη και καλύτερη πολιτική ολοκλήρωση, με πλήρη σεβασμό και ταυτόχρονη προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και των δημοκρατικών αρχών, αλλά και με συνεργασία.

6.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση δημιούργησε ανισορροπία μεταξύ των κυριότερων θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Για την αντιμετώπιση της απαιτούνται **νέες μορφές διακυβέρνησης** και διαχείρισης σε επίπεδο ΕΕ. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να προωθηθεί μια πιο δημοκρατική λογοδοσία.

6.4. **Η εφαρμογή του ΕΠΚΔ και των ΣΒΑ απαιτεί ισχυρή δημοσιονομική βάση,** ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Οι διαπραγματεύσεις για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο θα πρέπει να αποσκοπούν στην εξασφάλιση κατάλληλης χρηματοδότησης για τις πολιτικές απασχόλησης και τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πολιτικές, αλλά και παραγωγικών επενδύσεων.

6.5. **Ένα πρώτο βήμα για την ενίσχυση της κλιματικής διάστασης του επόμενου ΠΔΠ θα ήταν να αυξηθεί σε 40 % ο στόχος για την ενσωμάτωση της διάστασης του κλίματος στο σύνολο του ΠΔΠ, όπως ζήτησε η ΕΟΚΕ.** Κάτι τέτοιο απαιτεί να προσαρμοστούν αναλόγως όλοι οι τομεακοί κλιματικοί στόχοι και να καταστούν νομικά δεσμευτικοί. Η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο θα πρέπει να εργαστούν από κοινού ώστε να διασφαλιστεί ότι θα εφαρμοστεί αποτελεσματικά από περιβαλλοντικής άποψης η πράσινη αρχιτεκτονική της νέας ΚΓΠ, δηλαδή οι όροι και τα οικολογικά συστήματα, ώστε να καταργηθεί σταδιακά η στήριξη της ΕΕ σε έργα που είναι επιζήμια για το κλίμα και να βελτιωθούν οι μεθοδολογίες παρακολούθησης του κλίματος. Θα πρέπει επίσης να ελευθερώσουν σημαντικούς πόρους προς στήριξη των ατόμων και των εδαφών που πλήττονται περισσότερο από την ενεργειακή μετάβαση, δημιουργώντας νέα μέσα ή μεταρρυθμίζοντας τα υφιστάμενα.

6.6. Η ομοφωνία, την οποία απαιτούν οι Συνθήκες σε ορισμένα θεμελιώδη ζητήματα, αποτελεί σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο σε σημαντικές στιγμές και αποφάσεις και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, όσον αφορά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, την αρχή της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο και, για τη νομοθεσία, τη χρήση της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας σε όλους τους τομείς που είναι δυνατό. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τις ισχύουσες Συνθήκες, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση των διαφόρων «ρητρών γέφυρας» ή, στην περίπτωση της ενισχυμένης συνεργασίας, με τη χρήση του άρθρου 333 της ΣΛΕΕ ⁽⁵⁵⁾.

Προτάσεις:

— Προώθηση της σημασίας της **συνεργασίας σε διοργανικό επίπεδο**, με παράλληλη τήρηση των προνομίων κάθε θεσμικού οργάνου, όπως κατοχυρώνονται στις Συνθήκες, με τη συνεργασία αυτή να έχει λάβει ένα νέο πλαίσιο μέσω της διοργανικής συμφωνίας της 13ης Απριλίου 2016 για τη βελτίωση της νομοθεσίας. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα πρέπει να συμμετέχει προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις όλων των ενδιαφερομένων μερών και, σε τελική ανάλυση, να διευκολύνεται η συμμετοχή των πολιτών στις εργασίες της ΕΕ.

— Η χρήση των **εργαλείων για τη βελτίωση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** είναι άλλος ένας τρόπος για να εξασφαλιστεί η περαιτέρω ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στις ευρωπαϊκές πολιτικές. Όλες οι εκτιμήσεις επιπτώσεων της Επιτροπής πρέπει να αξιολογούν τις **περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις**, ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη και να συυπολογίζεται η βιωσιμότητα. Οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις πρέπει επίσης να αναλύουν και τις τρεις διαστάσεις βάσει μιας ισχυρής ολοκληρωμένης προσέγγισης. Επιπλέον, απαιτούνται διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους, τηρώντας τις διατάξεις της Συνθήκης οι οποίες απαιτούν ειδική διαβούλευση με τους εργαζόμενους και τους εργοδότες όσον αφορά τη νομοθεσία για τα κοινωνικά θέματα (άρθρο 154 παράγραφος 2), ενώ οι διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών και τα εθνικά κοινοβούλια αποτελούν ένα ακόμη συστατικό στοιχείο της εργαλειοθήκης για τη βελτίωση της νομοθεσίας με στόχο την εκπλήρωση της απαίτησης για τη συμμετοχή όλων, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο του Θεματολογίου για το 2030 ⁽⁵⁶⁾.

⁽⁵⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 12ης Ιουλίου 2018, με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τη φορολόγηση των εταιρειών με σημαντική ψηφιακή παρουσία» (EE C 367 της 10.10.2018, σ. 73).

⁽⁵⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, με θέμα «Βελτίωση της Συνθήκης της Λισαβόνας» (EE C 13 της 15.1.2016, σ. 183).

⁽⁵⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

- Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι το προτεινόμενο **πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) για την περίοδο 2021-2027** δεν είναι κατάλληλο για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που καθορίζονται στο στρατηγικό θεματολόγιο 2019-2024 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και στις πολιτικές κατευθύνσεις της επόμενης Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2019-2024. Η ΕΟΚΕ προτείνει αύξηση της χρηματοδότησης ώστε να καταστεί δυνατή α) η εφαρμογή από τα κράτη μέλη του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων με στόχο την τόνωση της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων απασχόλησης στο πλαίσιο της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, β) η υλοποίηση του Θεματολογίου του ΟΗΕ με ορίζοντα το 2030 και γ) η εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού με την προώθηση δίκαιων μεταβάσεων προς πράσινες και ψηφιοποιημένες κοινωνίες.
- Η είσπραξη κονδυλίων της ΕΕ από τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξαρτάται από τον σεβασμό της αρχής του κράτους δικαίου, η οποία συνιστά θεμελιώδη πυλώνα των αξιών της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η προϋπόθεση αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και στις άλλες αρχές που συνδέονται με το κράτος δικαίου και περιέχονται στις Συνθήκες της ΕΕ ⁽⁵⁷⁾.
- Τα προς στήριξη έργα, τα οποία πρέπει να συμμορφώνονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και έχουν μεγάλες απαιτήσεις από άποψη καινοτομίας και E & A, θα υλοποιούνται μέσω εργαλείου που θα καθιστά δυνατή την απεικόνιση των διαφόρων πηγών χρηματοδότησης (μεταξύ των οποίων το προσεχές ΠΔΠ) μέσω διαφόρων δράσεων ⁽⁵⁸⁾, και συγκεκριμένα:
  - αναπροσανατολισμός των χρηματοδοτήσεων προς βιώσιμες επενδύσεις μέσω «οικολογικού προσανατολισμού» και, στο πλαίσιο αυτό, προώθηση των δανείων με «οικοσήμανση» από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).
  - χρήση της ποσοτικής χαλάρωσης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ως πηγής χρηματοδότησης.
  - αύξηση στο 40 % του ποσοστού του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) που διατίθεται για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
  - η ΕΕ πρέπει να επιδείξει φιλοδοξία που θα ανταποκρίνεται στο μέγεθος της πρόκλησης που ενέχει η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής: για τον σκοπό αυτό πρέπει να διατεθεί μερίδιο 40 % κατά μέσο όρο του συνολικού προϋπολογισμού (ΠΔΠ 2021-2027).
  - αύξηση του αντίστοιχου μεριδίου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Συνοχής πέραν του σημερινού 20 %.
  - κινητοποίηση του 3 % των πόρων των συνταξιοδοτικών και ασφαλιστικών ταμείων.
  - στήριξη των επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ και κατ'έξοχην των πολύ μικρών επιχειρήσεων, στις επενδύσεις E & A τους, μέχρι ποσού 100 δισεκατομμυρίων ευρώ που προορίζεται για τον σκοπό αυτό.
  - τήρηση των δεσμεύσεων για χρηματοδοτική βοήθεια προς τις χώρες του Νότου που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής ⁽⁵⁹⁾.

7. Η ΕΟΚΕ καθοδηγεί και διευκολύνει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις υποθέσεις της ΕΕ – ενδυνάμωση, συμμετοχή και διαβούλευση με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών

7.1. Η προώθηση της βιωσιμότητας σε όλες της τις διαστάσεις –οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική– απαιτεί σημαντικές προσπάθειες και δέσμευση από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Ο ανοικτός δημοκρατικός διάλογος που θα υποστηρίζεται από τη διαρθρωμένη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών θα διαδραματίζει καιρίο ρόλο στην επίτευξη μιας δίκαιης και αποτελεσματικής μετάβασης. Σημαντικά ζητήματα σχετικά με τα «αποτελέσματα», «τον τρόπο επίτευξης» και τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλιστεί ότι ο καταμερισμός των βαρών και των οφελών είναι δίκαιος και ότι δεν θα μείνει κανείς στο περιθώριο πρέπει να θίγονται ανοικτά και με διαφάνεια.

7.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση των πολιτικών σε όλα τα στάδια και σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένου και του τοπικού επιπέδου. Αυτό απαιτεί αλλαγή νοοτροπίας και αναγνώριση της αξίας της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο τόσο ΕΕ όσο και κρατών μελών, που κατοχυρώνεται ήδη στο άρθρο 11 της ΣΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ προωθούν και διευκολύνουν τον οριζόντιο και κάθετο διάλογο με τους πολίτες, διεξάγουν ευρείες διαβουλεύσεις και θέτουν τα θεμέλια για τις Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες Πολιτών. Οι συμπληρωματικές αυτές διεργασίες αναλαμβάνονται με την επιφύλαξη διαβούλευσης με την ΕΟΚΕ και διεξαγωγής κοινωνικού διαλόγου.

⁽⁵⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, με θέμα «Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 106).

⁽⁵⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

⁽⁵⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 19.

7.3. Η κοινωνία των πολιτών έχει την ικανότητα να εκφράζει πραγματικά πολύ διαφορετικά και ενίοτε αποκλίνοντα συμφέροντα και να ευαισθητοποιεί τους φορείς λήψης αποφάσεων σχετικά με αυτά. Η ΕΟΚΕ αποτελεί ένα πολύ καλό παράδειγμα αυτής της διαδικασίας και δεσμεύεται πλήρως να συνεχίσει να διευκολύνει τον διάλογο και να οικοδομεί γέφυρες στους κόλπους της κοινωνίας των πολιτών και προς τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Προτάσεις:

- Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ΕΟΚΕ αποτελεί το θεσμικό όργανο της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο ΕΕ, ο ρόλος της θα πρέπει να ενισχυθεί και να αξιοποιηθεί πλήρως και εκτενώς όσον αφορά την καθοδήγηση και τη διευκόλυνση της συμμετοχής και της διαβούλευσης με την κοινωνία των πολιτών στις υποθέσεις της ΕΕ. **Ως εκ τούτου, θα πρέπει να συμμετάσχει ενεργά στην προετοιμασία και την υλοποίηση της διάσκεψης για το «Μέλλον της Ευρώπης», η οποία θα ξεκινήσει το 2020 και ανακοινώθηκε από την Ursula von der Leyen στο πρόγραμμα της για την Ευρώπη.**
- Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς και συμμετέχει ενεργά σε δομημένους διαλόγους ή σε συμβουλευτικά φόρουμ (π.χ. πλατφόρμα ενδιαφερομένων φορέων για την κυκλική οικονομία, Ευρωπαϊκό φόρουμ για τη Μετανάστευση) που φέρνουν σε επαφή και συνεργασία τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους φορείς από θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη. **Κατά τη συγκρότηση των πλατφορμών όπως η REFIT, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει το ζήτημα της εκπροσώπησης της ΕΟΚΕ, σύμφωνα με την εντολή που της ανατίθεται από τις Συνθήκες, και κατ' αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίσει ότι αυτή αντικατοπτρίζει τη σύνθεση της ΕΟΚΕ με τη μορφή των τριών ομάδων της.**
- Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σε επίπεδο ΕΕ, δεν υπάρχει διαρθρωμένη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής της πολιτικής συνοχής. Ως εκ τούτου, συνιστά με έμφαση στην Επιτροπή **να συστήσει ένα Ευρωπαϊκό φόρουμ συνοχής της κοινωνίας των πολιτών** ⁽⁶⁰⁾ με τη συμμετοχή οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων και άλλων σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.
- Κατά τη δημιουργία διαδικτυακών πυλών για τη συλλογή απόψεων από το κοινό, μεταξύ άλλων και από οργανισμούς και από ιδιώτες, η Επιτροπή θα πρέπει να κάνει διάκριση μεταξύ των συνεισφορών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των συνεισφορών από ιδιώτες. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα πρέπει **να προβεί σε χαρτογράφηση των ενδιαφερόμενων μερών σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ, με στόχο να εντοπιστούν αντιπροσωπευτικές και γεωγραφικά ισορροπημένες ομάδες-στόχοι με βάση το Μητρώο Διαφάνειας. Επιπλέον, η Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι απαντήσεις σταθμίζονται ποσοτικά και ποιοτικά και θα πρέπει να επιδιώκει συνεχώς τη βελτίωση αυτών των διαβουλεύσεων ως προς τη διαφάνεια, την προσβασιμότητα, την ανατροφοδότηση και την υποχρέωση λογοδοσίας προς τους συμμετέχοντες.**
- Προκειμένου να αναπτυχθεί μια περισσότερο στρατηγική προσέγγιση σχετικά με αυτές τις πρακτικές, θέτοντάς τις σε μια πιο δομημένη θεσμική και αντιπροσωπευτική βάση, η Επιτροπή **θα πρέπει να συνεργαστεί στενά με την ΕΟΚΕ και να ζητήσει την κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ο διάλογος των πολιτών θα μπορούσε να οργανωθεί αποτελεσματικά και σε μόνιμη βάση, οδηγώντας σε συγκεκριμένη ανακοίνωση της Επιτροπής.**
- Η **αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών θα πρέπει να βελτιωθεί** και να διερευνηθούν νέοι τρόποι, όπως η χρήση ψηφιακών εργαλείων, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή των νέων και ειδικότερα των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁶⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Οκτωβρίου 2018, με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 90).

Ψήφισμα σχετικά με την «Έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία: η προώθηση των γεωστρατηγικών συμφερόντων και της αξιοπιστίας της ΕΕ θα πρέπει να συνεχιστεί»

(2020/C 47/02)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 30 και 31 Οκτωβρίου 2019 (συνεδρίαση της 31ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε το ακόλουθο ψήφισμα με 174 ψήφους υπέρ, ψήφους 12 κατά και 15 αποχές

1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) είναι βαθιά απογοητευμένη από την απόφαση των ηγετών της ΕΕ να αναβάλουν περαιτέρω την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 17-18 Οκτωβρίου, λόγω έλλειψης ομοφωνίας μεταξύ των κρατών μελών.
2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έντονη δυσaréσκεια της για τη μη τήρηση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί έναντι των εν λόγω δύο χωρών. Πράγματι, στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018, στα οποία εγκρίθηκαν τα συμπεράσματα σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης που υιοθέτησε το Συμβούλιο στις 26 Ιουνίου 2018, καθορίστηκε μια σαφής πορεία για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης τον Ιούνιο του 2019. Στις 18 Ιουνίου 2019, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ήδη να επανέλθει, το αργότερο έως τα τέλη Οκτωβρίου του 2019, στο θέμα των συστάσεων της Επιτροπής για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία.
3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η μη λήψη απόφασης, για δεύτερη φορά, σχετικά με την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τις εν λόγω δύο χώρες που πληρούν όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις ⁽¹⁾, αποτελεί **γεωστρατηγικό και ιστορικό σφάλμα και θέτει σε κίνδυνο την αξιοπιστία και τη σταθερότητα της ΕΕ**. Η ΕΕ είχε την ευκαιρία να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις εφαρμόζοντας αυστηρούς όρους όσον αφορά τη χρηστή διακυβέρνηση, επιμένοντας στην πιστή εφαρμογή των κριτηρίων προσχώρησης κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων και επινοώντας καλύτερα μέσα παρακολούθησης του κράτους δικαίου μετά την προσχώρηση.
4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η διαδικασία «εξευρωπαϊσμού» αυτής της περιοχής απαιτεί σκληρές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.
5. Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι επικρατεί εκτεταμένο αίσθημα κόπωσης ως προς τη διεύρυνση μεταξύ των πολιτών της ΕΕ σε ορισμένα κράτη μέλη. Είναι γεγονός ότι οι αποκλίσεις που παρατηρούνται στο εσωτερικό της ΕΕ σχετικά με θέματα όπως η μετανάστευση και ο νέος προϋπολογισμός έχουν αποσπάσει την αναγκαία πολιτική προσοχή από την πολιτική διεύρυνσης. Ωστόσο, δεν μπορεί να αγνοηθεί η πολιτική συναίνεση και η ευρεία λαϊκή υποστήριξη για την ένταξη στην ΕΕ, τόσο στη Βόρεια Μακεδονία όσο και στην Αλβανία.
6. Οι νέοι στα Δυτικά Βαλκάνια έχουν μεγάλες προσδοκίες από την ΕΕ και δεν πρέπει να τους απογοητεύσουμε. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι θα πρέπει να τους προσφέρουμε μια θετική προοπτική για το μέλλον τους, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ζήσουν σε μια σταθερή και ευημερούσα περιοχή.
7. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι απολύτως πεπεισμένες ότι τα Δυτικά Βαλκάνια αποτελούν καίρια γεωστρατηγική περιοχή της Ευρώπης δίπλα στα σύνορά μας, την οποία εποφθαλμιούν διάφοροι άλλοι παγκόσμιοι παράγοντες.
8. Στην τελική διακήρυξη του 7ου φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών «Δυτικά Βαλκάνια», το οποίο διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της ΕΟΚΕ στα Τίρανα στις 16-17 Απριλίου 2019, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επανέλαβαν ότι η διεύρυνση της ΕΕ, και ειδικότερα η διάδοση των δημοκρατικών της αξιών και των νομικών της προτύπων στα Δυτικά Βαλκάνια, είναι προς το συμφέρον τόσο της εν λόγω περιοχής όσο και της ΕΕ, παρά τις πολυάριθμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή ⁽²⁾.
9. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα εκφράσει την ανησυχία της για τη συρρίκνωση του πεδίου δράσης της κοινωνίας των πολιτών σε ορισμένες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και έχει ζητήσει να ενθαρρυνθούν οι αρχές των Δυτικών Βαλκανίων προκειμένου να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τη διασφάλιση του σεβασμού του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, της δικαστικής μεταρρύθμισης, της καταπολέμησης της διαφθοράς και των διακρίσεων και της ανεξαρτησίας των δημοσιογράφων και της ελευθερίας του τύπου, ορισμένων βασικών ευρωπαϊκών αξιών που θα πρέπει να τηρούνται από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ο κοινωνικός διάλογος και ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρυνθούν και να προαχθούν ενεργά.

⁽¹⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου του Ιουνίου 2018.

⁽²⁾ 7ο φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών «Δυτικά Βαλκάνια»: Τελική διακήρυξη <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/7th-western-balkans-civil-society-forum/final-declarations>

10. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να συνεργάζεται στενά και εντατικά με την κοινωνία των πολιτών στα Δυτικά Βαλκάνια για τη στήριξη της και την παροχή της διαβεβαίωσης ότι η θέση της βρίσκεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. **Θα καταβάλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για να προωθήσουμε τη συμφιλίωση και τις ευρωπαϊκές αξίες στην περιοχή αυτή και θα παραμείνουμε ακλόνητοι στις θέσεις μας σχετικά με τη διεύρυνση της ΕΕ.** Είμαστε πεπεισμένοι ότι μια σαφής προοπτική προσχώρησης στην ΕΕ είναι θεμελιώδους σημασίας για τη σταθερότητα της εν λόγω περιοχής και ευελπιστούμε ότι η διεύρυνση θα παραμείνει μία από τις προτεραιότητες της ΕΕ, παρά τις πολυάριθμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει επί του παρόντος ⁽³⁾.

11. Από την πλευρά μας, χάρη στις τακτικές δραστηριότητες που αναλαμβάνουμε με τους εταίρους μας στην εν λόγω περιοχή —Μικτές Συμβουλευτικές Επιτροπές με το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και διασκέψεις υψηλού επιπέδου που διοργανώνονται πριν από τις συνόδους κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων—θα εξακολουθήσουμε να κάνουμε τη φωνή της κοινωνίας των πολιτών των Δυτικών Βαλκανίων να ακουστεί και να λειτουργούμε ως γέφυρα προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις αντίστοιχες εθνικές κυβερνήσεις τους.

12. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εγκρίθηκε στις 24 Οκτωβρίου 2019 και επιβεβαιώνει την αμέριστη δέσμευσή της για τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο την ενίσχυση της πολιτικής διεύρυνσης της ΕΕ και τη βελτίωση της εργαλειοθήκης που διαθέτει η ΕΕ για τη συνεργασία της με τα Δυτικά Βαλκάνια.

13. Η ΕΟΚΕ προτρέπει όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς να λάβουν κάθε αναγκαίο μέτρο ώστε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να καταλήξει σε ομόφωνη και θετική απόφαση πριν από τη διεξαγωγή της συνόδου κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων στο Ζάγκρεμπ τον Μάιο του 2020. Καλούμε επίσης την επερχόμενη Κροατική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ να δώσει νέα ώθηση στη διαδικασία διεύρυνσης κατά την εν λόγω σύνοδο κορυφής.

Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽³⁾ https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/7th_eesc_western_balkans_civil_society_forum_-_final_declaration.pdf

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

547Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αλυσίδες συστοιχιών και ενιαία αγορά της ΕΕ: τι μέλλει γενέσθαι;»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2020/C 47/03)

Εισηγήτρια: η κα Ariane RODERT

Συνεισηγητής: ο κ Gonçalo LOBO XAVIER

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	21.2.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	18.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	182/1/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στην αλυσίδα συστοιχιών ως τεχνολογία. Με την εφαρμογή της, μπορεί να αποτελέσει θετικό μετασχηματιστικό παράγοντα σε πολλούς τομείς της κοινωνίας, καθώς φέρει αξίες όπως η εμπιστοσύνη και η διαφάνεια, η δημοκρατία και η ασφάλεια. Σε τελική ανάλυση, μπορεί να συμβάλει στην επανεξέταση κοινωνικοοικονομικών προτύπων, στηρίζοντας με τον τρόπο αυτό την κοινωνική καινοτομία που απαιτείται για την αντιμετώπιση των σημερινών κοινωνικών προκλήσεων. Ωστόσο, καθώς το ζήτημα των κρυπτονομισμάτων είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο, η ΕΟΚΕ θα πρέπει στο προσεχές μέλλον να εξετάσει ξεχωριστά τα δύο μέσα όσον αφορά τους σχετικούς με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και/ή τη φοροδιαφυγή κινδύνους.

1.2. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών ωφελεί ήδη την κοινωνία, με τη συμβολή της στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), την ενδυνάμωση των πολιτών, την τόνωση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και τη βελτίωση της κινητικότητας και των διασυνοριακών ευκαιριών για τις επιχειρήσεις, με παράλληλη ενίσχυση της διαφάνειας για τους καταναλωτές. Επιπλέον, μπορεί να μειώσει τη φοροδιαφυγή και τη διαφθορά και να αναπτύξει τόσο ιδιωτικές όσο και δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, παραμένουν πολλές προκλήσεις προς αντιμετώπιση, ιδίως δε το επείγον ζήτημα της παροχής νομικής ασφάλειας και σαφήνειας και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

1.3. Παρότι τα όργανα της ΕΕ έχουν, ως ένα βαθμό, εξετάσει την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, εξακολουθεί να απαιτείται μια κοινή ενωσιακή προσέγγιση. Δεδομένων των μέχρι στιγμής επιδόσεων της, η ΕΕ έχει μοναδική ευκαιρία να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία της στην παγκόσμια αγορά, ωστόσο αυτό θα γίνει μόνον εφόσον η ΕΕ αναλάβει άμεσα δράση.

1.4. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δρομολογήσει μια ολοκληρωμένη πρωτοβουλία αλυσίδας συστοιχιών που θα καθορίζει μια κοινή προσέγγιση και ένα όραμα της ΕΕ με τους ΣΒΑ στον πυρήνα της. Η πρωτοβουλία αυτή θα πρέπει να συμπληρωθεί από ένα σχέδιο δράσης για την Ευρώπη που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς για την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η υφιστάμενη ευρωπαϊκή εταιρική σχέση και το Παρατηρητήριο και Φόρουμ της Τεχνολογίας Αλυσίδας Συστοιχιών (*Blockchain Observatory and Forum*) θα πρέπει να ενισχυθούν με τη δημιουργία μιας πλατφόρμας ενδιαφερόμενων μερών για την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών της ΕΕ, στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, μεταξύ των οποίων η ΕΟΚΕ και η ΕπΤ, της βιομηχανίας, των καταναλωτών, των κρατών μελών, ακαδημαϊκοί κ.λπ., ώστε να δημιουργηθεί ένας χώρος για την από κοινού μάθηση και ανάπτυξη ικανοτήτων, ένα δίκτυο δικτύων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών.

1.5. Η ΕΟΚΕ μπορεί να συμμετάσχει ενεργά στη φιλοξενία μιας τέτοιας «πλατφόρμας» που θα διασφαλίζει τη διαφάνεια, την αποφυγή των αποκλεισμών, τη συνεργασία και τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

2. Εισαγωγή

2.1. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (*blockchain*) και η τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού (*DLT/distributed ledger technology*) επιχειρούν το δυναμικό μετασχηματισμού της κοινωνίας. Η αλυσίδα συστοιχιών αποτελεί μαθηματική δομή για την αποθήκευση δεδομένων κατά τρόπο που περιορίζει τη διαφθορά και τα πλαστά στοιχεία. Η τεχνολογία παρέχει έναν νέο τρόπο δημιουργίας εμπιστοσύνης για την ασφαλή ανταλλαγή αξίας. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών θεωρείται νέο, πιο μετασχηματιστικό στάδιο της εποχής του διαδικτύου, ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελεί μία από πολλές νέες τεχνολογικές ευκαιρίες.

2.2. Η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στην αλυσίδα συστοιχιών ως τεχνολογία, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα σύνολο πεδίων και κλάδων όπως η ενέργεια, ο χρηματοπιστωτικός τομέας, η διατροφή και η γεωργία, η ιατρική και η υγειονομική περίθαλψη, οι εκλογές και η διακυβέρνηση. Αυτό είναι το επίκεντρο της παρούσας γνωμοδότησης και ιδίως οι αλυσίδες συστοιχιών σε σχέση με την ενιαία αγορά της ΕΕ. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών μπορεί, αν εφαρμοστεί σωστά, να αλλάξει ριζικά έννοιες όπως ο ανταγωνισμός και η διακυβέρνηση και άρα να αντιμετωπίσει κοινωνιακές προκλήσεις και μεταβάσεις. Ωστόσο, καθώς το ζήτημα των κρυπτονομισμάτων είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο, η ΕΟΚΕ θα πρέπει στο προσεχές μέλλον να εξετάσει ξεχωριστά τα δύο μέσα όσον αφορά τους σχετικούς με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και/ή τη φοροδιαφυγή κινδύνους.

2.3. Η πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (*blockchain*) και τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού ως ιδανικές υποδομές για την κοινωνική οικονομία»⁽¹⁾, ορίζει την αλυσίδα συστοιχιών ως «έναν κώδικα, δηλαδή ένα πρωτόκολλο επικοινωνίας και ένα δημόσιο μητρώο, στο οποίο όλες οι συναλλαγές μεταξύ συμμετεχόντων στο δίκτυο καταγράφονται η μία μετά την άλλη, με υψηλό βαθμό διαφάνειας και με τρόπο που δεν μπορεί να αλλάξει». Ο ορισμός αυτός συμπληρώνεται από την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η αλυσίδα συστοιχιών αποτελεί τεχνολογία για την προώθηση της εμπιστοσύνης των χρηστών. Επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών σε απευθείας σύνδεση, την επίτευξη συμφωνίας και την καταγραφή των συναλλαγών κατά τρόπο επαληθεύσιμο, ασφαλή και μόνιμο»⁽²⁾.

2.4. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έχουν ήδη λάβει ορισμένα μέτρα για τη στήριξη της ανάπτυξης της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών. Το 2017, η Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS) δημοσίευσε την έκθεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών θα μπορούσε να αλλάξει τη ζωή μας⁽³⁾ και, το 2018, η Επιτροπή εγκαινίασε το Παρατηρητήριο και το φόρουμ της Τεχνολογίας Αλυσίδας Συστοιχιών⁽⁴⁾. Στόχος είναι να επιταχυνθεί η καινοτομία και η ανάπτυξη στο πεδίο της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών, ώστε η Ευρώπη να διατηρήσει την ηγετική θέση της σε παγκόσμιο επίπεδο στο πλαίσιο αυτής της μετασχηματιστικής νέας τεχνολογίας.

2.5. Ένα πολύ σημαντικό βήμα έγινε τον Απρίλιο του 2018, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από κοινού με 21 κράτη μέλη και τη Νορβηγία υπέγραψαν δήλωση σχετικά με τη δημιουργία της ευρωπαϊκής εταιρικής σχέσης για την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (*EBP/European Blockchain Partnership*) και άρχισαν να συνεργάζονται για τη δημιουργία της ευρωπαϊκής υποδομής για τις υπηρεσίες αλυσίδας συστοιχιών (*EBSI/European Blockchain Services Infrastructure*)⁽⁵⁾, με στόχο την υποστήριξη των διασυνοριακών ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών με τα υψηλότερα πρότυπα ασφάλειας και ιδιωτικότητας. Από τότε, 27 κράτη μέλη έχουν προσχωρήσει στην εταιρική σχέση.

2.6. Το 2018, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) ενέκρινε μη νομοθετικό ψήφισμα⁽⁶⁾ σχετικά με την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών και την DLT, δίνοντας έμφαση στην ευκαιρία να καταστεί η ΕΕ «παγκόσμιος ηγέτης» και «αξιόπιστος παράγοντας» στη διαμόρφωση της ανάπτυξης της αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο και σε όλους τους τομείς, όπου επισημαινόταν ότι η ΕΕ βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ανάπτυξης και εφαρμογής της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και την Κίνα⁽⁷⁾.

3. Τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών — ευκαιρίες για την ενιαία αγορά και την ΕΕ

3.1. Ακόμη και αν η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών αποτελεί ένα σχετικά νέο φαινόμενο, εμφανίζονται ήδη σημαντικές ευκαιρίες από την οπτική της ενιαίας αγοράς.

3.2. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών συμβάλλει στην **επίτευξη των ΣΒΑ**. Η εμπιστοσύνη, ο ανοικτός χαρακτήρας των πράξεων και η διαφάνεια είναι στοιχεία που έχουν ενσωματωθεί στο σχεδιασμό των αλυσίδων συστοιχιών και την πρόταση για την αξία τους⁽⁸⁾ η οποία επισημαίνεται στο πλαίσιο της επίτευξης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών.⁽⁹⁾

(1) ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 1.

(2) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/blockchain-technologies>.

(3) [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA\(2017\)581948_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA(2017)581948_EN.pdf).

(4) <https://www.eublockchainforum.eu/>.

(5) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership>.

(6) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0373_EL.html.

(7) Μια ένδειξη είναι ότι, μόνο το 2018, η συγκέντρωση πόρων σε ICO (αρχική προσφορά εικονικού νομίσματος/*initial coin offering*) στην Ευρώπη ανήλθε σε περίπου 4,1 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, ποσό σχεδόν διπλάσιο από τα 2,3 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ που συγκεντρώθηκαν στην Ασία μέχρι σήμερα, και σημαντικά υψηλότερο από τα 2,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ που συγκεντρώθηκαν στις ΗΠΑ. <https://www.newsbtc.com/2018/10/16/europe-surpasses-us-and-asia-in-cryptocurrency-token-sales>.

(8) Η πρόταση για την κοινωνική αξία της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών αναφέρεται στην αυτοκυρίαρχη ταυτότητα (επαληθευση ταυτότητας, έγκριση), την εμπιστοσύνη και τη διαφάνεια, τη δημοκρατία, την αμετάβλητη και μη διαμεσολαβητική αντίληψη.

(9) <https://blockchain4sdg.com/how-blockchains-can-tackle-the-un-sustainable-development-goals/>.

3.3. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα ⁽¹⁰⁾:

- Στόχος 1 «Καταπολέμηση της φτώχειας» και χρήση κρυπτονομισμάτων για τον πληθυσμό «χωρίς τράπεζα»
- Στόχος 3 «Καλή υγεία και ευημερία» και δυνατότητα ανταλλαγής των μητρώων υγείας των ασθενών με πιο ασφαλή και αποδοτικό τρόπο, και
- Στόχοι 12, 14, 15 για «Υπεύθυνη παραγωγή και κατανάλωση», όπου η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών μπορεί να διασφαλίζει την προέλευση σε όλες τις αλυσίδες εφοδιασμού.

Επιπλέον, η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών συμβάλλει στην υλοποίηση διαφόρων άλλων ΣΒΑ όπως η ισότητα ευκαιριών, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε σχέση με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, η αξιοπρεπής εργασία και η οικονομική ανάπτυξη, η δημοκρατική συμμετοχή κ.λπ.

3.4. **Ενίσχυση του ρόλου των πολιτών** Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών μπορεί ενδεχομένως να επαναφέρει τη δύναμη της ενημέρωσης στους πολίτες που την κατέχουν. Με τη διαφανή ανταλλαγή δεδομένων και τη μείωση της ανάγκης μεσαζόντων, η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών μπορεί να ενδυναμώσει τους παράγοντες που βρίσκονταν προηγουμένως σε ευάλωτη θέση σε σχέση με τις συγκεντρωτικές οντότητες.

3.5. **Τόνωση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.** Με τον συνεργατικό και συναινετικό τρόπο λειτουργίας της, εμφανίζονται καινοτόμες λύσεις και νέες επιχειρήσεις βασισμένες στην οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα. Η συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς, μέσω της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών, προσφέρει μια βάση για την οικονομία των πλατφορμών και άλλα νέα επιχειρηματικά μοντέλα — και, όπως έχει ήδη διερευνήσει η ΕΟΚΕ, την κοινωνική οικονομία.

3.6. **Βελτίωση της κινητικότητας και των διασυνοριακών ευκαιριών για τις επιχειρήσεις, με παράλληλη προστασία των καταναλωτών:** αυτό επιτυγχάνεται με την ελαχιστοποίηση των εμποδίων στο εμπόριο στην ΕΕ και παγκοσμίως, διασφαλίζοντας παράλληλα την ασφάλεια και την προστασία όσον αφορά τις πληρωμές και τις συναλλαγές στο πλαίσιο της διαδικασίας ανταλλαγής. Έτσι θα βελτιωθούν οι συνθήκες της αγοράς και η πρόσβαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες στην ΕΕ, με ταυτόχρονη προστασία της ιδιωτικής ζωής των καταναλωτών, της εμπιστευτικότητας και της ανταλλαγής πληροφοριών ⁽¹¹⁾.

3.7. **Υποστήριξη της ενιαίας ψηφιακής πύλης.** Η ενιαία ψηφιακή πύλη εισάγει την αρχή «μόνον άπαξ» που σημαίνει ότι κάθε δεδομένο μπορεί να εισάγεται μόνο μία φορά στην πλατφόρμα. Η ανάπτυξη της EBSI, που εξαρτάται από την εφαρμογή της αρχής «μόνον άπαξ», μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο και ως παράγοντας διευκόλυνσης μιας αποδοτικής, ανθεκτικής και βιώσιμης ενιαίας αγοράς.

3.8. Η ανάπτυξη δημοσίων και ιδιωτικών υπηρεσιών με την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών επιτρέπει τεράστια θετικά αποτελέσματα από τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας της ΕΕ στο σύνολό της. Τέσσερις περιπτώσεις χρήσης ⁽¹²⁾ αναπτύσσονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής υποδομής για τις υπηρεσίες αλυσίδας συστοιχιών (EBSI). Πρόκειται για: συμβολαιογραφία και ταυτοποίηση, διπλώματα, ευρωπαϊκή αυτοκυρίαρχη ταυτότητα, φορολογία και αξιόπιστη ανταλλαγή δεδομένων. Σε επίπεδο κρατών μελών, δημιουργούνται οικονομικά οφέλη από την πρόσβαση στις αγορές, με μηδενικό ή ελάχιστο ενδιάμεσο κόστος, που μεταβιβάζουν την πραγματική αξία στους καταναλωτές. Αυτό μπορεί να ενισχυθεί με υψηλά επίπεδα ασφάλειας και προστασίας για τους καταναλωτές, μέσω της ιχνηλασιμότητας στις αλυσίδες συστοιχιών και της συμμετοχικής συνδημιουργίας αγαθών και υπηρεσιών. Επιπλέον, τα συστήματα ψηφοφορίας μέσω αλυσίδας συστοιχιών μπορούν να καταστήσουν ασφαλή την εγγραφή και την ταυτοποίηση των ψηφοφόρων, και να παρέχουν ένα στιβαρό και επαληθεύσιμο σύστημα ψηφοφορίας.

3.9. **Δημιουργία και επαλήθευση των ψηφιακών ταυτοτήτων ιδιωτών και οργανισμών.** Με τον συνδυασμό των αποκεντρωμένων αρχών της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών με την επαλήθευση ταυτότητας και την κρυπτογράφηση, μπορεί να δημιουργηθεί μια ψηφιακή ταυτότητα που θα χρησιμοποιείται σε κάθε διαδικτυακή συναλλαγή. Αυτό έχει πολλαπλά δυναμικά οφέλη για τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και τις ρυθμιστικές αρχές. Η ψηφιακή ταυτότητα στην τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών παρέχει τη δυνατότητα αμοιβαίας αναγνώρισης και εκτέλεσης λειτουργιών με τη χρήση κώδικα ξύπνης σύμβασης που απλοποιεί επίσης τη σύσταση επιχειρήσεων. Αυτές οι ψηφιακές ταυτότητες και ηλεκτρονικές υπογραφές πρέπει να ακολουθούν την πορεία που χάραξε ο κανονισμός eIDAS και, επίσης, να εξασφαλίζουν διαλειτουργικότητα και συμβατότητα.

3.10. **Μετριασμός των παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.** Ο κίνδυνος παραβιάσεων δεδομένων μπορεί να μετριαστεί ή να αποφευχθεί μέσω της υπεύθυνης ανάπτυξης δομών δεδομένων αλυσίδας συστοιχιών. Αυτό θα συμβάλει στην προστασία των ευαίσθητων δεδομένων, εξασφαλίζοντας παράλληλα την ασφαλή μετάδοση δεδομένων για την προστασία του δικαιώματος των ιδιωτών σε εμπιστευτικότητα και στην ιδιωτική ζωή. Μπορεί δε να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, με την αποφυγή ανοιχτής αποθήκευσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην αλυσίδα συστοιχιών. Αντιθέτως, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται εκτός αλυσίδας και να μην ανταλλάσσονται παρά μόνο όταν χρειάζεται, και σε επικοινωνία μεταξύ ομοτίμων.

3.11. **Οι διαδικασίες τυποποίησης** αποτελούν προϋπόθεση για τη διασυνοριακή διαλειτουργικότητα και την εφαρμογή των τεχνολογιών αλυσίδας συστοιχιών. Ορισμένες έχουν πλέον δοκιμαστεί και εξεταστεί από τις ρυθμιστικές αρχές, ωστόσο, όπως συμβαίνει με κάθε καινοτομία, οι πρωτοβουλίες τυποποίησης πρέπει να σταθμίζονται σε σχέση με τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχει αυτή η τεχνολογία.

⁽¹⁰⁾ UN/CEFACT, ECE/TRADE/C/CEFACT/2019/INF.3: *Blockchain in trade facilitation: sectoral challenges and examples* (Τεχνολογίες αλυσίδας συστοιχιών και διευκόλυνση του εμπορίου: τομεακές προκλήσεις και παραδείγματα), http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/cefact/cf_plenary/2019_plenary/CEFACT_2019_INF03.pdf.

⁽¹¹⁾ Η εμπιστευτικότητα αναφέρεται στην προστασία των δεδομένων που μοιράζονται μεταξύ μίας οντότητας (ιδιώτη ή οργανισμού) και ενός εξουσιοδοτημένου μέρους από μη εξουσιοδοτημένους τρίτους. Η ιδιωτική ζωή αναφέρεται στην προστασία από την πρόσβαση στην προσωπική ταυτότητα και στις προσωπικές συναλλαγές ενός ατόμου.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/EBSI>.

3.12. Επίσης, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την **εναρμόνιση** των προτύπων κρυπτογράφησης μεταξύ της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών και άλλων σχετικών με τον eIDAS τεχνολογιών ⁽¹³⁾ για τη δημιουργία νέων επιπέδων **διαλειτουργικότητας** μεταξύ των σημερινών και των μελλοντικών τεχνολογικών μοντέλων. Αυτό θα μπορούσε να απαντήσει στον κίνδυνο ανάπτυξης «στεγανών» αλυσίδας συστοιχιών. Μάλιστα, έχει κατατεθεί από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) ένας οδικός χάρτης τυποποίησης για την περίοδο έως το 2020, ο οποίος θα περιλαμβάνει την εξέταση της δυνατότητας τυποποίησης σε τομείς όπως η ορολογία, η ταξινόμηση, η επαλήθευση ταυτότητας, η διαλειτουργικότητα, η διακυβέρνηση, η ασφάλεια και η προστασία της ιδιωτικής ζωής, οι περιπτώσεις χρήσης και οι έξυπνες συμβάσεις.

3.13. **Βελτίωση της διαφάνειας μέσω των έξυπνων συμβάσεων.** Οι λύσεις που βασίζονται στην τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών παρέχουν διαφάνεια μέσω της αποκέντρωσης, που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να βλέπουν και να επαληθεύουν δεδομένα. Οι «έξυπνες συμβάσεις» ⁽¹⁴⁾ είναι ένα σχετικό παράδειγμα.

3.14. **Περιορισμός της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.** Η ενιαία αγορά της ΕΕ έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει το ηλεκτρονικό εμπόριο, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ελαχιστοποίηση των αρνητικών εξωτερικών παραγόντων που συνοδεύουν σήμερα το διεθνές εμπόριο. Τα συστήματα φορολογικής επεξεργασίας που βασίζονται στην τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλότερη διαφάνεια, τόσο για τον φορέα πληρωμής όσο και για την κυβέρνηση. Οι αλυσίδες συστοιχιών περιορίζουν τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος αυξάνοντας τη λογοδοσία των συναλλαγών και την ευθύνη των δραστηριοτήτων, και ενισχύουν κατά συνέπεια την ανταγωνιστικότητα της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Η Επιτροπή θα μπορούσε να δρομολογήσει μελέτη για το πώς οι τεχνολογίες αλυσίδας συστοιχιών μπορούν να βοηθήσουν στον τομέα.

3.15. **Δημιουργία νέων μοντέλων χρηματοδότησης** όπως η πληθοχρηματοδότηση, οι αρχικές προσφορές νομισμάτων ή οι προσφορές αδειοπλασιών ως έννοιες οικουμενικής άντλησης κεφαλαίων (γεωγραφικά και δημογραφικά) μέσω της έκδοσης ειδικού νομίσματος έργου με ειδικό μηχανισμό αποτίμησης. Αυτό αποτελεί το επιστέγασμα της τάσης της πληθοχρηματοδότησης.

3.16. **Επανεφεύρεση των κοινωνικοοικονομικών μοντέλων.** Η ανάκτηση της εξουσίας από τους πολίτες μπορεί να επανεφεύρει την κοινωνία. Αν και το κύριο προτέρημα των αλυσίδων συστοιχιών είναι ότι επιλύουν το πρόβλημα εμπιστοσύνης μεταξύ των ατόμων χωρίς διαμεσολάβηση, επιτρέπουν επίσης τη δημιουργία νέων ειδών διακυβέρνησης και σχέσεων με βάση τη διαφάνεια των αλληλεπιδράσεων. Όπως συμβαίνει με κάθε κοινωνιακή αλλαγή, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την προστασία απέναντι στην εμφάνιση δομών που θα οδηγούν σε καταχρήσεις και ταυτόχρονα να υπάρχει περιθώριο πειραματισμού που ενδέχεται να οδηγήσει σε μείζονα οφέλη για την ανθρωπότητα. Επιπλέον, οι τεχνολογίες και τα δίκτυα αλυσίδων συστοιχιών πρέπει να αποφεύγουν τη δημιουργία ρήγματος μεταξύ όσων μπορούν να τις ελέγχουν ή να έχουν πρόσβαση σε αυτές και όσων δεν έχουν πρόσβαση παρά μόνο μέσω μοντέλων υπό τον έλεγχο μεγάλων εταιρειών. Η υποστήριξη και η προώθηση οργανισμών όπως οι συνεταιρισμοί, με ανοιχτά και δημοκρατικά μοντέλα διακυβέρνησης, για την ανάπτυξη επιχειρήσεων τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της εν λόγω τεχνολογίας μεταξύ των ΜΜΕ και των μικρότερων οργανισμών.

4. Αλυσίδες συστοιχιών - ορισμένες προκλήσεις προς αντιμετώπιση

4.1. Για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού των αλυσίδων συστοιχιών στην ενιαία αγορά της ΕΕ και στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, πρέπει να αντιμετωπιστούν ορισμένες βασικές προκλήσεις, με προτεραιότητα στην **τρέχουσα νομική αβεβαιότητα**. Υφίστανται ορισμένες κανονιστικές λύσεις για τα κρυπτονομίσματα και τις ICO, ωστόσο το νομοθετικό πλαίσιο παραμένει ασαφές όσον αφορά τον σχεδιασμό των συστημάτων και τομείς όπου εφαρμόζεται η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, με αποτέλεσμα μια κατακερματισμένη προσέγγιση σε επίπεδο κρατών μελών. Χωρίς κοινή ενωσιακή πρωτοβουλία για τη νομική ασφάλεια και σαφήνεια σε όλη την ΕΕ, οι διασυννοριακές ευκαιρίες θα είναι περιορισμένες. Οι περιπτώσεις χρήσης και τα προστατευόμενα κανονιστικά περιβάλλοντα για ορισμένα είδη υπηρεσιών και χρήσεων θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα αρχικό στάδιο για την κατανόηση των μελλοντικών νομικών απαιτήσεων. Η ενωσιακή εμπειρία ανάπτυξης σύνθετων, διασυννοριακών ρυθμίσεων και πολιτικών αποτελεί ενδεχομένως πλεονέκτημα όσον αφορά τη μελλοντική ρύθμιση των αλυσίδων συστοιχιών.

4.2. Η **προστασία της ιδιωτικής ζωής** έχει καθοριστική σημασία. Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) ⁽¹⁵⁾ θεσπίστηκε προκειμένου να αντιμετωπίσει τα πιο επείγοντα ζητήματα δεδομένων. Ωστόσο, κατά την προετοιμασία του ΓΚΠΔ η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών ήταν σχεδόν άγνωστη, για αυτό πρέπει να επανεξεταστούν οι δυνητικές συγκρούσεις μεταξύ του ΓΚΠΔ και των αλυσίδων συστοιχιών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τον ΓΚΠΔ και να προτείνει αναθεωρήσεις και περαιτέρω καθοδήγηση για τη σχέση μεταξύ του ΓΚΠΔ και των αλυσίδων συστοιχιών.

4.3. Η νομική διάκριση μεταξύ των ανωνυμοποιημένων και των ψευδωνυμοποιημένων δεδομένων αφορά την ταξινόμηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τα ψευδώνυμα δεδομένα επιτρέπουν κάποια μορφή επαναταυτοποίησης (ακόμα κι αν αυτή είναι έμμεση ή απόιακτη), ενώ τα ανώνυμα δεδομένα δεν μπορούν να επαναταυτοποιηθούν. Παρότι στη βασισμένη σε άδειες αλυσίδα συστοιχιών η ψευδωνυμοποίηση θεωρείται λύση για τις σχέσεις που διευκολύνει η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, η **ανωνυμοποίηση εξακολουθεί να αποτελεί κανονιστικό φραγμό** για την ευρύτερη χρήση μη βασισμένων σε άδειες αλυσίδων συστοιχιών, ζήτημα που μπορεί να επιλυθεί μέσω λύσεων ψηφιακής ταυτότητας ενσωματωμένων στους κανονιστικούς περιορισμούς.

⁽¹³⁾ Όπως οι ηλεκτρονικές υπογραφές και οι χρονοσφραγίδες, με τη χρήση των σημερινών οικουμενικά συμβατών αλγορίθμων κρυπτογράφησης.

⁽¹⁴⁾ Πρόκειται για αυτοεκτελούμενες συμβάσεις που αποθηκεύονται στην αλυσίδα συστοιχιών και οι οποίες δεν βρίσκονται υπό τον έλεγχο κανενός και άρα μπορούν όλοι να τις εμπιστευτούν. Παραδείγματα αποτελούν οι εμπορικές εκκαθαρίσεις και οι εμπορικοί διακανονισμοί, τα κουπόνια δώρων/ανταμοιβής καλών πελατών, τα ηλεκτρονικά ιατρικά ιστορικά, η διανομή των πνευματικών δικαιωμάτων, η προέλευση των προϊόντων, οι συναλλαγές μεταξύ ομοτίμων, ο δανεισμός, η ασφάλιση, οι ενεργειακές πιστώσεις και η ψηφοφορία.

⁽¹⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1), <https://gdpr-info.eu/>.

4.4. Ο μηχανισμός συναίνεσης για την εξακρίβωση της δυνατότητας υλοποίησης είναι **ιδιαίτερα ενεργόβρος**. Με την ανάπτυξη του εναλλακτικού μηχανισμού συναίνεσης για την εξακρίβωση της δυνατότητας υλοποίησης, αυτό το σημαντικό ζήτημα περιβαλλοντικής αειφορίας μπορεί να επιλυθεί. Υφίστανται ήδη λύσεις, οι οποίες πρέπει να διαδοθούν και να εφαρμοστούν πλήρως ⁽¹⁶⁾.

4.5. Άλλη μία τεχνική πρόκληση αφορά τη **διαλειτουργικότητα με διαφορετικές πλατφόρμες αλυσίδας συστοιχιών**. Οι διαφορετικές αλυσίδες συστοιχιών ενδέχεται να μην είναι συμβατές, λόγω του κινδύνου για τα ενδιαφερόμενα μέρη που πρέπει να ανταλλάξουν δεδομένα. Πρόκληση επίσης συνιστά η συμβατότητα μεταξύ των πλατφορμών αλυσίδας συστοιχιών και των υφιστάμενων κυβερνητικών συστημάτων, πράγμα που εμποδίζει τις κυβερνήσεις να στραφούν από τις υφιστάμενες πλατφόρμες τους σε μια βασισμένη στις αλυσίδες συστοιχιών διαλειτουργικότητα. Η εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στο προσεχές μέλλον για όσους αναπτύσσουν αλυσίδες συστοιχιών προκειμένου να επιτραπεί η μαζική υιοθέτηση της τεχνολογίας.

4.6. Ο ρυθμός υιοθέτησης της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών εξαρτάται από την υιοθέτησή της από τα διαφορετικά είδη επιχειρήσεων, με τις ΜΜΕ να αποτελούν την πλειονότητα των επιχειρήσεων στην ΕΕ. Σήμερα, **το κόστος συναλλαγών είναι συχνά απαγορευτικό**, πράγμα που καθιστά τις τεχνικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες απρόσιτες για τις ΜΜΕ. Η υποστήριξη της δημιουργίας νέων δικτύων αλυσίδας συστοιχιών, όπως οι συνεταιρισμοί, είναι καθοριστικής σημασίας για την εξασφάλιση δίκαιης πρόσβασης για τις ΜΜΕ και τις άλλες μικρότερες οντότητες, πράγμα που θα επιτρέψει τη βελτίωση της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

4.7. Όπως συμβαίνει με κάθε ανατρεπτική τεχνολογία, πρέπει να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές προκλήσεις. Είναι απολύτως αναγκαίο να **ενημερωθεί σωστά το ευρύ κοινό** σχετικά με τις ανατρεπτικές τεχνολογίες. Έχουν πραγματικό αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών και αυτός πρέπει να εξεταστεί με προσοχή, πράγμα που καθιστά καθοριστικής σημασίας τον διάλογο με τους πολίτες και των κοινωνικό διάλογο. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να αναπτύσσει γνώσεις και να παρέχει την οπτική της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για τα επόμενα βήματα ανάπτυξης της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών.

4.8. Είναι ζωτικής σημασίας να κατανοήσουμε πλήρως και να αξιολογήσουμε πώς η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών **επηρεάζει την προστασία και τα δικαιώματα των καταναλωτών**. Απαιτείται σαφήνεια όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ, π.χ., εμπιστευτικότητας και σεβασμού της ιδιωτικής ζωής που επιβάλλονται από τη νομοθεσία (π.χ. νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων), τους κανονισμούς (εμπιστευτικότητα των σχέσεων με τους πελάτες) ή τις συμβάσεις (επαγγελματικό απόρρητο).

4.9. Όπως συμβαίνει με κάθε νέα τεχνολογία και κάθε βασισμένο στην τεχνολογία επιχειρηματικό μοντέλο, κρίνεται σκόπιμο και σημαντικό **να αναλυθούν οι συνέπειες και ο δυνητικός αντίκτυπος στις θέσεις εργασίας**, τις συνθήκες εργασίας, τα δικαιώματα και την προστασία των εργαζομένων και των κοινωνικό διάλογο. Η ανάλυση θα πρέπει επίσης να αξιολογεί τις συνέπειες για τους διαμεσολαβητικούς οργανισμούς. Οι δεξιότητες στους κλάδους STEM (Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά) αναμένεται να καταστούν ολοένα σημαντικότερες για τους κλάδους που χρησιμοποιούν τις αλυσίδες συστοιχιών. Δεδομένης της έλλειψης ευρείας κατανόησης όσον αφορά τη λειτουργία και τους δυνητικούς περιορισμούς των αλυσίδων συστοιχιών, η ΕΟΚΕ ζητεί **διά βίου μάθηση** που θα επιτρέψει την απόκτηση και την αναβάθμιση δεξιοτήτων και την επανεξειδίκευση, ώστε να αξιοποιηθούν καλύτερα οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών.

5. Η μελλοντική πορεία

5.1. Παρότι τα όργανα της ΕΕ έχουν, ως ένα βαθμό, εξετάσει την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, εξακολουθεί να υφίσταται η έλλειψη ολοκληρωμένης και κοινής ενωσιακής προσέγγισης. Δεδομένων των μέχρι στιγμής επιδόσεων της, η ΕΕ έχει μοναδική ευκαιρία να **διατηρήσει την πρωτοκαθέδρια της στην παγκόσμια αγορά**, ωστόσο αυτό θα γίνει μόνον εφόσον η ΕΕ αναλάβει δράση.

5.2. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών παραμένει ιδιαίτερα κατακερματισμένη σε όλα τα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τα όργανα της ΕΕ να παράσχουν σαφήνεια και κοινό τόπο για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού των αλυσίδων συστοιχιών στην Ευρώπη. Ένα πρώτο βήμα θα είναι η δημοσίευση, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, **ανακοίνωσης για την ανάπτυξη των αλυσίδων συστοιχιών και της τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού (DLT) στην ΕΕ**, με βάση τις αρχές της αλυσίδας συστοιχιών ⁽¹⁷⁾, ώστε να εκφράσει πολιτική βούληση, οικείωση και να καταθέσει ένα όραμα και ένα σχέδιο δράσης για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος. Η πρωτοβουλία αυτή πρέπει να συμπληρωθεί από την επανασύσταση της διακομματικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ψηφιοποίηση, η οποία θα πρέπει να εξετάζει το ζήτημα των αλυσίδων συστοιχιών και της DLT.

5.3. Το κοινό όραμα της ΕΕ θα μπορούσε να έχει στόχο η **Ευρώπη να καταστεί μια παγκόσμια πιλοτική ήπειρος με βάση τις αλυσίδες συστοιχιών**, πράγμα που θα εξασφαλίσει ότι θα παραμείνει ανταγωνιστική, αναπτύσσοντας παράλληλα τη δική της προσέγγιση όσον αφορά την ψηφιοποίηση με τους ΣΒΑ στον πυρήνα της, στηριζόμενη από δημόσιες πιλοτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ.

5.4. Με την υφιστάμενη ευρωπαϊκή εταιρική σχέση και το Παρατηρητήριο και το φόρουμ της Τεχνολογίας Αλυσίδας Συστοιχιών, έφτασε η στιγμή να ενισχυθεί αυτή η πρωτοβουλία με τη δημιουργία μιας **πλατφόρμας ενδιαφερόμενων μερών αλυσίδας συστοιχιών της ΕΕ**, στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, μεταξύ των οποίων η ΕΟΚΕ και η ΕτΠ, της βιομηχανίας, των καταναλωτών, της κοινωνίας πολιτών, των κρατών μελών, πανεπιστημιακοί κ.λπ. Επιπλέον, η πλατφόρμα θα πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλους τους πολίτες της ΕΕ για να συνεργάζονται και να συμμετέχουν στο γχείριμα των αλυσίδων συστοιχιών.

⁽¹⁶⁾ www.tolar.io σαν παράδειγμα αλυσίδας συστοιχιών χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης.

⁽¹⁷⁾ Οι αρχές της αλυσίδας συστοιχιών είναι οι εξής: αυτοκυρίαρχη ταυτότητα (επαλήθευση ταυτότητας, έγκριση), ιχνηλασιμότητα, εμπιστοσύνη, δημοκρατία, αμετάβλητη και μη διαμεσολαβητική αντίληψη.

5.5. Η πλατφόρμα αυτή θα αποτελεί χώρο **από κοινού μάθησης και ανάπτυξης ικανοτήτων**, και θα συγκεντρώνει διάφορους φορείς, λειτουργώντας ως **δίκτυο δικτύων**, το οποίο θα παρέχει χώρους συνεδριάσεων και ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Η ΕΟΚΕ έχει τη θέση και την αναγκαία εμπειρία ώστε να συμμετέχει ενεργά στη φιλοξενία μιας τέτοιας «πλατφόρμας» που θα διασφαλίζει τη διαφάνεια, την αποφυγή των αποκλεισμών, τη συνεργασία και τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, αξιοποιώντας συναφείς υφιστάμενες πρωτοβουλίες ⁽¹⁸⁾.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Κυκλική Οικονομία, για παράδειγμα, αποτελεί κοινή πρωτοβουλία με την Επιτροπή, ενώ η ΕΟΚΕ δραστηριοποιείται επίσης στην Ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την τεχνητή νοημοσύνη (AI HLEG) και στην GECES (Ομάδα εμπειρογνομόνων για την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διασφάλιση της τομεακής μετάβασης χωρίς αποκλεισμούς σε έναν ψηφιοποιημένο σιδηροδρομικό τομέα»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2020/C 47/04)

Εισηγητής: ο κ. **Alberto MAZZOLA**

Συνεισηγητής: ο κ. **Guy GREIVELDING**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	21 Φεβρουαρίου 2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	2.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	202/0/5

1. Συστάσεις

1.1. Η ψηφιοποίηση συμβάλλει στο να καταστούν οι σιδηροδρομικές μεταφορές πιο αποτελεσματικές και άνετες τόσο για τους επιβάτες όσο και για τα εμπορεύματα, αλλά ταυτόχρονα εκθέτει τα σιδηροδρομικά συστήματα σε κινδύνους που συνδέονται με την κυβερνοασφάλεια. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) και του Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ERA).

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού συστήματος διαχείρισης της σιδηροδρομικής κυκλοφορίας (ERTMS), το οποίο αποτελεί κεντρικό άξονα της ψηφιακής στρατηγικής της ΕΕ για τις σιδηροδρομικές μεταφορές, θα επιταχυνθεί σημαντικά. Οι απαιτούμενες επενδύσεις, ύψους άνω των 100 δισεκατομμυρίων ευρώ, για την επίτευξη του στόχου αυτού θα εξασφαλιστούν χάρη σε μια ειδική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε συνδυασμό με ισχυρή δημοσιονομική δέσμευση της ΕΕ, συγκεκριμένη στήριξη από τα κράτη μέλη και σημαντικά ιδιωτικά κεφάλαια (InvestEU).

1.3. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την από κοινού δημιουργία με άλλα δημόσια μέσα μεταφοράς ενός ολοκληρωμένου και διαλειτουργικού πλαισίου για την «κινητικότητα ως υπηρεσία» (MaaS/Mobility-as-a-Service), με σκοπό τη διασφάλιση οικονομικής προστότητας και προσβασιμότητας στην κινητικότητα και στις δημόσιες μεταφορές για όλους τους πολίτες, ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος, καθώς και την προώθηση ενός ανοικτού και έτοιμου προς χρήση («plug and play») πλαισίου ΤΠ για τη διανομή πολυτροπικών εισιτηρίων στην Ευρώπη. Ο σιδηροδρομικός τομέας θα μπορούσε να λειτουργήσει ως στυλοβάτης για την ανάπτυξη της πτυχής «Κινητικότητα» μιας ευρωπαϊκής ψηφιακής ταυτότητας.

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ETF), την Ομοσπονδία Ευρωπαϊκών Σιδηροδρόμων (CER) και την Ένωση Ευρωπαίων Διαχειριστών Σιδηροδρομικών Υποδομών (EIM), στο πλαίσιο του ενωσιακού κοινωνικού διαλόγου, να καθιερώσουν προορατικό και διαφανή διάλογο, π.χ. με τη μορφή «ψηφιακού χάρτη πορείας», και να δρομολογήσουν κοινές πρωτοβουλίες με στόχο τόσο τον εντοπισμό και την πρόβλεψη του αντικτύπου της αυτοματοποίησης και της ψηφιοποίησης, όσο και τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικών εγγυήσεων στο πλαίσιο μιας κοινωνικά δίκαιης μετάβασης.

1.5. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της σύστασης ευρωπαϊκού ρυθμιστικού φορέα σιδηροδρόμων για να πλαισιώσει την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς σιδηροδρομικών μεταφορών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών πτυχών.

2. Εισαγωγή

Το ευρωπαϊκό σύστημα κινητικότητας και μεταφορών διανύει επί του παρόντος ένα στάδιο μετάβασης προς ένα πιο οικολογικό και ψηφιοποιημένο σύστημα.

Οι εφοδιαστικές αλυσίδες θα μεταλλαχθούν καθώς οι **νέες τεχνολογίες** θα διευκολύνουν την ψηφιακή ολοκλήρωση των διαφόρων μέσων μεταφοράς, θα παρέχουν πυκνότερη ροή πληροφοριών σχετικά με την κυκλοφορία και την παρακολούθησή της, ευκολότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες και πληροφορίες για τους επιβάτες, αποτελεσματικότερη χρήση των υποδομών και υψηλότερο ποσοστό προβλεψιμότητας όσον αφορά τα ωράρια των δρομολογίων.

Η ψηφιοποίηση θα συμβάλει επίσης στην αύξηση του όγκου των δεδομένων που διατίθενται στις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις: η χρήση αυτών των δεδομένων, σε πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες που διέπουν την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την κυριότητα των δεδομένων, θα δημιουργήσει **ευκαιρίες για νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες**.

3. Η ανάγκη διασφάλισης της ψηφιακής μετάβασης του σιδηροδρομικού τομέα

3.1. Ο σιδηροδρομικός τομέας ως τμήμα της ευρωπαϊκής ψηφιακής ενιαίας αγοράς

Η συνδεσιμότητα αποτελεί τη βάση για την πλήρη υλοποίηση της ευρωπαϊκής ενιαίας ψηφιακής αγοράς και την ψηφιοποίηση των σιδηροδρόμων.

Ένα υψηλό επίπεδο συνδεσιμότητας είναι επίσης απαραίτητο για την παροχή αξιόπιστων πληροφοριών, όσον αφορά π.χ. τα δρομολόγια των αμαξοστοιχιών, τη διαθεσιμότητα των εισιτηρίων, τους προγραμματιστές ταξιδιών, τα δεδομένα σχετικά με τους εμπορευματικούς τερματικούς σταθμούς κ.λπ. Η συνδεσιμότητα αυτή αποτελεί έντονη προσδοκία των πελατών και του προσωπικού του σιδηροδρομικού τομέα, η οποία αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και της συντήρησης.

Η περαιτέρω ψηφιοποίηση των σιδηροδρόμων εξαρτάται από την καλή συνεργασία μεταξύ του σιδηροδρομικού τομέα και των φορέων των τηλεπικοινωνιών. **Τα νέα δίκτυα 5G** θα προσφέρουν εξαιρετικές ευκαιρίες στον σιδηροδρομικό τομέα διευκολύνοντας, μεταξύ άλλων, τη **χρήση του διαδικτύου των πραγμάτων και την καλύτερη ενημέρωση σε πραγματικό χρόνο**.

Ο σιδηροδρομικός τομέας θα μπορούσε να λειτουργήσει ως στυλοβάτης για την ανάπτυξη της πυχής «Κινητικότητα» μιας **ευρωπαϊκής ψηφιακής ταυτότητας** μέσω ενός «**Ρυθμιστικού περιβάλλοντος που θα προωθή τον ανταγωνισμό και την καινοτομία** και θα παρέχει στους πολίτες και τις επιχειρήσεις εμπιστοσύνη και ενημέρωση σχετικά με τα οφέλη της ψηφιακής τεχνολογίας για τους πολίτες, τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους, μεταξύ άλλων με τον συνδυασμό όλων αυτών σε ένα ενιαίο “ηλεκτρονικό πρόσωπο”»⁽¹⁾.

3.2. Νέα ιδιότυπα προϊόντα και ΤΠ

Η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού συστήματος διαχείρισης της σιδηροδρομικής κυκλοφορίας (ERTMS) θα πρέπει να αποτελέσει κεντρικό άξονα της τεχνικής στρατηγικής της ΕΕ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η απτή υλοποίηση των πλεονεκτημάτων του (π.χ. τεχνική και επιχειρησιακή εναρμόνιση, αυξημένη ικανότητα δικτύου, βελτιωμένη ασφάλεια και αξιοπιστία, μειωμένο κόστος συντήρησης). Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών λιγότερο από το 10 % του κεντρικού δικτύου ΔΕΔ-Μ έχει εξοπλιστεί με το ERTMS. Ο ρυθμός ανάπτυξης του εν λόγω συστήματος θα πρέπει να επιταχυνθεί χωρίς να παραβλεφθεί η προσβασιμότητα του δικτύου των περιφερειακών σιδηροδρόμων.

Επιπλέον, στην κορυφή της ημερησίας διάταξης θα πρέπει να τεθούν τα εξής: η διαμόρφωση του τεχνικού και νομικού πλαισίου, με πλήρη σεβασμό του κοινωνικού διαλόγου, για την ενίσχυση της αυτόματης λειτουργίας των αμαξοστοιχιών, η βελτίωση της συνδεσιμότητας των δεδομένων κατά μήκος των σιδηροδρομικών διαδρομών και μέσω της τεχνολογίας 5G, καθώς και οι περαιτέρω ψηφιακές εξελίξεις που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τον σιδηροδρομικό τομέα.

3.2.1. Εσωτερικές διαδικασίες των σιδηροδρομικών μεταφορών

3.2.1.1. Ευκαιρίες: βελτίωση της χωρητικότητας των υποδομών, συνήθης και προληπτική συντήρηση, μείωση του κόστους, αυτόματη λειτουργία των αμαξοστοιχιών (ATO/automatic train operation), ασφάλεια, διαχείριση κρίσεων

Τα συστήματα ελέγχου, διαχείρισης και επικοινωνίας δεν πρέπει απλά να συμβάλλουν στον έλεγχο και τον ασφαλή διαχωρισμό των αμαξοστοιχιών, αλλά και να καταστούν ένα ευέλικτο και έξυπνο σύστημα διαχείρισης της κυκλοφορίας και υποστήριξης αποφάσεων που θα λειτουργεί σε πραγματικό χρόνο.

Τα υφιστάμενα συστήματα δεν αξιοποιούν επαρκώς τις νέες τεχνολογίες και πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των τεχνολογιών δορυφορικού εντοπισμού θέσης, των υψηλής ταχύτητας και μεγάλης χωρητικότητας συστημάτων μετάδοσης δεδομένων και φωνής (Wi-Fi, 4G/LTE, 5G) και της αυτοματοποίησης, καθώς και των καινοτόμων συστημάτων συλλογής, επεξεργασίας και επικοινωνίας σε πραγματικό χρόνο. Οι εν λόγω τεχνολογίες και πρακτικές θα μπορούσαν να βελτιώσουν σημαντικά την κυκλοφορία, αυξάνοντας τη μεταφορική ικανότητα (χωρητικότητα), μειώνοντας την κατανάλωση ενέργειας έλξης και τις ανθρακούχες εκπομπές, περιορίζοντας το λειτουργικό κόστος, ενισχύοντας την προστασία —μεταξύ άλλων σε ισόπεδες διαβάσεις μέσω συνεργατικών ευφώνων συστημάτων μεταφορών (C-ITS/Cooperative Intelligent Transport Systems)— και την ασφάλεια και παρέχοντας προσιτές, αξιόπιστες και κατανοητές πληροφορίες στους πελάτες. Η συντήρηση βάσει όρων, με τη χρήση αισθητήρων και ψηφιακής τεχνολογίας, θα βελτιώσει θεαματικά την αποδοτικότητα, την αξιοπιστία και την ανθεκτικότητα του συστήματος, τόσο όσον αφορά τις υποδομές όσο και το τροχαίο υλικό.

(1) EE C 353 της 18.10.2019, σ. 79.

3.2.1.2. Απειλές: ασφάλεια και κυβερνοασφάλεια

Η ψηφιοποίηση συμβάλλει στο να καταστούν οι σιδηροδρομικές μεταφορές πιο αποτελεσματικές και άνετες, αλλά ταυτόχρονα εκθέτει τα σιδηροδρομικά συστήματα σε κινδύνους που συνδέονται με την κυβερνοασφάλεια. Η ανάγκη για πιο ισχυρά μέτρα ασφαλείας στον κυβερνοχώρο και η ετοιμότητα αντιμετώπισης επιθέσεων στον κυβερνοχώρο, ακόμη και σε μεγάλη κλίμακα, αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για ολόκληρο τον σιδηροδρομικό τομέα.

«[Μια] ομοιογενής[ς] ερμηνεία των κανόνων για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, συμπεριλαμβανομένης αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κρατών μελών, [...] ένα πλαίσιο πιστοποίησης με συστήματα πιστοποίησης [...] θα μπορούσε να παράσχει μια κοινή βάση [για την ψηφιοποίηση]. [Σ]τη διαδικασία θα πρέπει να συμμετέχ[ει] [ο ERA] και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με τη σύμφωνη γνώμη του ENISA για τη διασφάλιση της συνέπειας, να του ανατίθεται η εκπόνηση συστημάτων ασφαλείας στον κυβερνοχώρο. Πρέπει να υιοθετηθούν ελάχιστα ευρωπαϊκά πρότυπα για την ασφάλεια στον τομέα της ΤΠ σε συνεργασία με τη CEN, τη Cenelec και το ETSI.»⁽²⁾

3.2.2. Νέες υπηρεσίες

3.2.2.1. Νέες εφαρμογές για τους επιβάτες: ηλεκτρονική έκδοση εισιτηρίων, ηλεκτρονική κράτηση, ολοκληρωμένο σύστημα έκδοσης εισιτηρίων, έκδοση πολυτροπικών εισιτηρίων, η κινητικότητα ως υπηρεσία (MaaS/Mobility-as-a-Service), ψηφιακές πλατφόρμες, ψηφιακοί σιδηροδρομικοί σταθμοί

Προκειμένου να βελτιωθεί η ενημέρωση σχετικά με τα ταξίδια και να διευκολυνθεί η επιλογή της κατάλληλης αμαξοστοιχίας, των διατροπικών διαδρομών και του ενιαίου εισιτηρίου, ορισμένες ευρωπαϊκές σιδηροδρομικές επιχειρήσεις δρομολόγησαν, μαζί με τους κορυφαίους πωλητές εισιτηρίων, ένα κοινό σχέδιο με τίτλο «Full Service Model» (πρότυπο πλήρους εξυπηρέτησης) με σκοπό τη δημιουργία ενός ανοικτού και έτοιμου προς χρήση («plug and play») πλαισίου ΤΠ για τη διανομή σιδηροδρομικών εισιτηρίων, αντί των διμερών λύσεων ΤΠ μεταξύ διανομέων και παρόχων υπηρεσιών σιδηροδρομικών μεταφορών.

Σε αυτό το νέο πλαίσιο, «η κινητικότητα ως υπηρεσία» (MaaS/Mobility-as-a-Service) συνίσταται στη μεταστροφή από τα ιδιόκτητα μέσα μεταφοράς προς λύσεις κινητικότητας που καταναλώνονται ως υπηρεσία. Η βασική ιδέα που διαπνέει την κινητικότητα ως υπηρεσία (MaaS/Mobility-as-a-Service) είναι η προσφορά συγκοινωνιακών λύσεων από πόρτα σε πόρτα στους μετακινούμενους ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιλογές μετακίνησής τους, διασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την οικονομική προσιτότητα και την προσβασιμότητα στην κινητικότητα και στις δημόσιες μεταφορές ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος. Βάσει της κινητικότητας ως υπηρεσία (MaaS/Mobility-as-a-Service) ολόκληρο το σύστημα μεταφορών νοείται ως ένα ενιαίο σύστημα και οι σιδηροδρομικές μεταφορές, με χαμηλό ποσοστό ανθρακούχων εκπομπών, πρέπει να αποτελέσουν τμήμα του.

3.2.2.1.1. Νέα ζητήματα: προστασία των δεδομένων, ιδιωτική ζωή, δικαιώματα των επιβατών

Η νομοθετική σταθερότητα είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να επιτευχθεί η αναγκαία σταδιακή αλλαγή όσον αφορά την έκδοση εισιτηρίων. Οι φιλικές προς τον πελάτη πληροφορίες για τα ενιαία εισιτήρια είναι θεμελιώδους σημασίας έναντι των ρεαλιστικών απαιτήσεων της ΕΕ που προβλέπονται στον κανονισμό για τα δικαιώματα των επιβατών σιδηροδρομικών γραμμών.

Ο σιδηροδρομικός τομέας πρέπει να συνεχίσει να προωθεί την προσβασιμότητα με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Οι περιττές διατάξεις μεταξύ επιχειρήσεων προκαλούν άσκοπη γραφειοκρατία και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε συμβατική βάση και, κατά περίπτωση, σύμφωνα με το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο για την ανταλλαγή δεδομένων.

3.2.2.2. Για τις εμπορευματικές μεταφορές

Επ' ευκαιρία της εκδήλωσης «Ημέρες ΔΕΔ-Μ» 2016 που διοργανώθηκε στο Ρότερνταμ, ο σιδηροδρομικός τομέας ενέκρινε κοινή δήλωση με τίτλο «Τομεακή δήλωση» στην οποία περιγράφονται τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη βελτίωση των διεθνών σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών στην Ευρώπη. Βάσει της Τομεακής δήλωσης προσδιορίστηκαν δέκα δράσεις προτεραιότητας, στις οποίες περιλαμβάνεται η παρακολούθηση των αμαξοστοιχιών, η αναμενόμενη ώρα άφιξης (Expected Time of Arrival) και η διευκόλυνση της έμπρακτης υλοποίησης του ERTMS. Επιπλέον, στις 2 Δεκεμβρίου 2015, οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι του σιδηροδρομικού τομέα υπέγραψαν δήλωση για τις σιδηροδρομικές εμπορευματικές μεταφορές, στην οποία περιλαμβάνονται οι προτάσεις τους για τη βελτίωση του συγκεκριμένου τομέα.

Οι δοκιμές αυτόματης πέδησης θα καταστήσουν αποτελεσματικότερες τις δραστηριότητες που αφορούν τον αμαξοστοιχιακό σχηματισμό. Η προστασία των εμπορικών δεδομένων των εμπορευματικών μεταφορών θα πρέπει επίσης να εξασφαλιστεί.

3.3. Χρηματοδότηση της ψηφιακής μετάβασης και της Ε&Κ

3.3.1. Χρηματοδότηση της ψηφιοποίησης του σιδηροδρομικού τομέα: πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη», μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη», πρόγραμμα «InvestEU», εθνικά προγράμματα

Η παροχή επαρκούς στήριξης για όλα τα τμήματα του σιδηροδρομικού συστήματος, καθώς και για την περάτωση ενός αποτελεσματικού ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού δικτύου θα πρέπει να εξασφαλιστεί με τη βοήθεια **ενωσιακών και εθνικών κονδυλίων**.

⁽²⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

Ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» πρέπει να παραταθεί και να επεκταθεί μετά το 2020. Επιπλέον, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ο τρόπος με τον οποίο ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» θα εστιάσει σε ζητήματα που αφορούν την ψηφιοποίηση, όπως τα παρατρόχια και οι εποχούμενες μονάδες του ERTMS. Για την υλοποίηση του ERTMS στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ με ψηφιακή σύμπλεξη, απαιτείται επένδυση ύψους άνω των 100 δισεκατομμυρίων ευρώ, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μόνον μέσω μιας ειδικής πρωτοβουλίας, με ισχυρή δημοσιονομική δέσμευση της ΕΕ, σε συνδυασμό με έμπρακτη στήριξη από τα κράτη μέλη και από ιδιωτικά κεφάλαια (InvestEU). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για την κινητοποίηση των αναγκαίων πόρων χρειάζεται να ενισχυθεί ο προορατικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και να αναπτυχθεί ένα κανονιστικό πλαίσιο. Μέσω του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη» II θα χρηματοδοτηθούν επίσης οι διασυνοριακοί σιδηροδρομικοί διάδρομοι 5G για τη βελτίωση της συνδεσιμότητας.

3.3.2. Shift2Rail και Shift2Rail2

Απαιτείται επίσης στήριξη εκ μέρους της ΕΕ για την τόνωση της καινοτομίας στον σιδηροδρομικό τομέα και, πιο συγκεκριμένα, για τη συνέχιση της επιτυχημένης κοινής επιχείρησης Shift2Rail. Η μελλοντική ευρωπαϊκή δεσμοθετημένη εταιρική σχέση θα πρέπει να αποκτήσει αυξημένο προϋπολογισμό και να μπορεί να βασιστεί σε ένα βελτιωμένο και απλουστευμένο σύστημα διακυβέρνησης, το οποίο θα λαμβάνει περισσότερο υπόψη τις ανάγκες των σιδηροδρομικών επιχειρήσεων και των πελατών τους και θα παραμένει σε θέση να κινητοποιήσει ολόκληρο το οικοσύστημα καινοτομίας του σιδηροδρομικού τομέα σε όλα τα κράτη μέλη. Η χρηματοδότηση της έρευνας στον τομέα της ψηφιακής καινοτομίας θα πρέπει να περιλαμβάνει σημαντικά ερευνητικά κονδύλια για την αξιολόγηση των σχετικών κοινωνικών επιπτώσεων και για μέτρα που θα διευκολύνουν μια δίκαιη μετάβαση.

4. Ανάγκη διασφάλισης μιας μετάβασης χωρίς αποκλεισμούς

4.1. Για τους εργαζομένους

Η εισαγωγή των ψηφιακών τεχνολογιών στον σιδηροδρομικό τομέα αναμένεται να αυξήσει την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητα προς όφελος της ανταγωνιστικότητας του εν λόγω τομέα και, παράλληλα, θα απαιτήσει ποιοτικές και ποσοτικές μεταβολές στις θέσεις και την οργάνωση της εργασίας στον σιδηροδρομικό τομέα.

Η διαδικασία μετάβασης βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη και οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις οφείλουν να προετοιμάσουν και να διαχειριστούν τις αλλαγές που επηρεάζουν το εργατικό δυναμικό τους κατά τρόπο έγκαιρο και συμμετοχικό, προκειμένου να παραμείνουν καλοί και ελκυστικοί εργοδότες.

Θα επέλθουν ριζικές αλλαγές ως προς τη φύση της εργασίας και τη ζήτηση δεξιοτήτων. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της αντιμετώπισης αυτών των διαρθρωτικών αλλαγών μέσω της ενίσχυσης της δίκαιης και ομαλής μετάβασης στη νέα κατάσταση και της κάλυψης του χάσματος δεξιοτήτων, καθώς και μέσω της κατάλληλης παρακολούθησης της προόδου.

Οι επιπτώσεις στην υγεία των εργαζομένων στον σιδηροδρομικό τομέα, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής καταπόνησής τους που θα μπορούσε να προξενήσει ασθένειες και να προκαλέσει εντάσεις στην ιδιωτική ζωή τους, δεν θα πρέπει να υποτιμώνται.

Η διασφάλιση μιας μετάβασης χωρίς αποκλεισμούς προϋποθέτει τη διαχείριση των αλλαγών με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο, αρχής γενομένης από έναν ανοικτό και διαφανή διάλογο με τους εργαζομένους και τους εκπροσώπους τους, ο οποίος θα πρέπει να συμβάλει στην αντιμετώπιση των ενδεχόμενων φόβων που άπτονται της ψηφιοποίησης και να εξασφαλίσει την απαραίτητη συμμετοχή του προσωπικού καθ' όλη τη διάρκεια των αλλαγών.

Κατά την υλοποίηση της ψηφιοποίησης χρειάζεται να επιδειχθεί η μέγιστη δυνατή σύνεση, προκειμένου να αποφευχθούν αποσυντονιστικές μεταβάσεις και κοινωνική διχόνοια. Είναι εντελώς ζωτικής σημασίας οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι —η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές (ETF), η Κοινότητα Ευρωπαϊκών Σιδηροδρόμων και Διαχειριστών Υποδομών (CER) και η Ένωση Ευρωπαίων Διαχειριστών Σιδηροδρομικών Υποδομών (EIM)— να συναντώνται στο πλαίσιο του τομεακού κοινωνικού διαλόγου της ΕΕ για τους σιδηροδρόμους προκειμένου να αποφασίζουν σχετικά με κοινά σχέδια, με στόχο τόσο τον καλύτερο εντοπισμό και την πρόβλεψη του αντικτύπου της αυτοματοποίησης και της ψηφιοποίησης όσο και τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικών εγγυήσεων στο πλαίσιο μιας κοινωνικά δίκαιης μετάβασης.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, και οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να επιδιώξουν τον συντονισμό μεταξύ του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου και των εθνικών διαπραγματεύσεων για να αντιμετωπίσουν τις εργασιακές και τις κοινωνικές επιπτώσεις της διαδικασίας ψηφιοποίησης ολόκληρου του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού συστήματος.

Σε εθνικό επίπεδο, οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις —σε συνεργασία με εκπροσώπους των εργαζομένων— πρέπει να καταρτίσουν ένα είδος «ψηφιακού χάρτη πορείας» σε ένα πρώιμο στάδιο και να επιμορφώσουν τους εκπροσώπους των εργαζομένων σχετικά με τις ψηφιακές διεργασίες και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Επιπλέον, είναι αναγκαία η διαπραγμάτευση συλλογικών συμβάσεων εργασίας με τους εκπροσώπους των εργαζομένων σε εθνικό επίπεδο για τα ακόλουθα ζητήματα:

- το δικαίωμα στη διαβούλευση, τη συμμετοχή και τη συλλογική εκπροσώπηση πριν από την εισαγωγή την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών·
- τον καθορισμό των όρων που διέπουν τις εναλλακτικές δραστηριότητες/θέσεις εργασίας, την επανεκπαίδευση και τα προσόντα·

- την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας, το δικαίωμα αποσύνδεσης και την προστασία των δεδομένων των εργαζομένων (κατά της διαρκούς παρακολούθησης)
- τη μείωση των ωρών εργασίας ή/και τις (ευέλικτες) ρυθμίσεις εργασίας.

Η ασφάλεια της κυκλοφορίας, των επιβατών και του προσωπικού δεν μπορεί να διασφαλιστεί μόνο μέσω ψηφιακών και αυτοματοποιημένων συστημάτων· η ανθρώπινη παρουσία είναι απαραίτητη.

Το κλειδί για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης είναι να δοθεί έμφαση στις επαγγελματικές μεταβάσεις, με την υποστήριξη της διά βίου μάθησης και των επενδύσεων στην απασχολησιμότητα του προσωπικού για την αποφυγή απολύσεων. Ο σιδηροδρομικός τομέας καλείται να αντιμετωπίσει δύο σημαντικές προκλήσεις που αφορούν, αφενός, τη μη ισορροπημένη ηλικιακή πυραμίδα του προσωπικού του και, αφετέρου, τις δυσκολίες πρόσληψης, κυρίως όσον αφορά τους νέους και τις γυναίκες. Κατά συνέπεια, οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις οφείλουν να μεριμνήσουν ώστε οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας να μπορούν να παραμείνουν στις ταχέως μεταβαλλόμενες θέσεις εργασίας, με στόχο να διασφαλίσουν τη μεταφορά των βασικών γνώσεων στην επόμενη γενιά και να διευρύνουν τη βάση των προσλήψεών τους.

Από τη σκοπιά των εθνικών και των ευρωπαϊκών συστημάτων, οι ανισορροπίες που συνδέονται με το εργατικό δυναμικό μπορούν να μειωθούν ή ακόμη και να αποφευχθούν χάρη σε εποικοδομητικό διάλογο και καλή συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού τομέα και των επιχειρήσεων για την προετοιμασία του «μελλοντικού εργατικού δυναμικού» μέσω της κατάρτισης και της επανεκπαίδευσης των εργαζομένων και των εκπαιδευτών με στόχο την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων.

Όπως προαναφέρθηκε, τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα —και ιδίως τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης— διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τη διασφάλιση του γεγονότος ότι το μελλοντικό εργατικό δυναμικό είναι εφοδιασμένο με τις κατάλληλες δεξιότητες. Συνιστάται η σύσταση τομεακών συμβουλίων δεξιοτήτων.

4.2. **Επιβάτες: πρόσβαση των ηλικιωμένων σε υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας, άτομα με αναπηρία, αγροτικές περιοχές κ.λπ.**

4.2.1. Η ψηφιοποίηση θα προσφέρει όλο και περισσότερες ευκαιρίες για την περαιτέρω μείωση του περιβαλλοντικού αντικτύπου του συστήματος μεταφορών μας και θα καταστήσει την κινητικότητα πιο αποτελεσματική. Η αυξανόμενη συνδεσιμότητα θα πρέπει επίσης να διευκολύνει τις επιλογές της «κινητικότητας ως υπηρεσίας» και την πολυτροπικότητα. Οι αγροτικές περιοχές θα επωφεληθούν από αυτές μόνον εάν πραγματοποιηθούν οι απαιτούμενες επενδύσεις.

4.2.2. Δεδομένου ότι οι σιδηροδρομικές μεταφορές αποτελούν υπηρεσία, είναι σημαντικό η κοινωνία των πολιτών, οι ενώσεις καταναλωτών, οι περιβαλλοντικές ενώσεις, οι οργανώσεις εκπροσώπησης ατόμων με αναπηρία, οι ενώσεις που προωθούν τη δίκαιη κινητικότητα και οι ενώσεις εκπροσώπησης των ηλικιωμένων να καταστούν επίσης εταίροι κατά την υλοποίηση της ψηφιοποίησης του σιδηροδρομικού τομέα.

4.2.3. «Προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική δύναμη των ηλικιωμένων, που αντιπροσωπεύουν το 25 % των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκτιμά ότι δεν είναι εποικοδομητικό για την οικονομική ανάπτυξη να αντιμετωπίζονται ως κατηγορία πολιτών εκτός του ρου της ζωής· αντίθετως, θα πρέπει να αναγνωριστούν οι ικανότητές τους, καθώς και οι προσδοκίες τους, και να ενταχθούν ως οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς στην ψηφιακή εποχή»⁽³⁾.

5. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομίας δεδομένων

5.1. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών ΤΠ έχει διευκολύνει τη συλλογή και την αξιοποίηση των δεδομένων σχετικά με τις μεταφορές. Η μεγιστοποίηση της χρήσης των δεδομένων θα οδηγήσει σε οικονομική ανάπτυξη, καινοτομία και σημαντικά οφέλη για τον σιδηροδρομικό τομέα, τους πελάτες του και την ευρωπαϊκή οικονομία, συμβάλλοντας στη δημιουργία και την ανάπτυξη λειτουργικών και διασυνδεδεμένων υπηρεσιών. Οι διαφορετικές πτυχές του ανοίγματος και της ανταλλαγής δεδομένων πρέπει να διερευνηθούν καλύτερα με σκοπό τη δημιουργία σαφούς προστιθέμενης αξίας για τον σιδηροδρομικό τομέα και την κοινωνία.

5.2. Το πρώτο βήμα είναι να διασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα των μορφοτύπων δεδομένων για να καταστεί δυνατή η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων παραγόντων. Επιπλέον, είναι αναγκαίο να διασαφηνιστεί η κυριότητα και η χρήση των διαφόρων τύπων δεδομένων, καθώς και ο τρόπος πρόσβασης σε αυτά. Η στενή συνεργασία μεταξύ των αρχών, των οργανώσεων καταναλωτών, των δημόσιων και των ιδιωτικών φορέων εκμετάλλευσης, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των διαχειριστών υποδομών και των προμηθευτών θα είναι ζωτικής σημασίας για την εξάλειψη των εμποδίων κατά την ανταλλαγή δεδομένων στο σιδηροδρομικό οικοσύστημα.

5.3. Στη συνέχεια, η ενδεδειγμένη ανάλυση των μαζικών δεδομένων θα προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις και τις απαιτήσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στον επανασχεδιασμό των μεταφορών κατά τρόπο πιο εξατομικευμένο και ευέλικτο, αλλά και να βοηθήσουν τις πόλεις να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Η ψηφιοποίηση και η ρομποποίηση των μεταφορών απαιτούν επαρκή διαθεσιμότητα, προσβασιμότητα και ελεύθερη ροή δεδομένων. Ταυτόχρονα, πρέπει να διασφαλίζεται η κατάλληλη προστασία των προσωπικών δεδομένων.

(3) Ο ψηφιακός πυλώνας της ανάπτυξης: οι e-ηλικιωμένοι, ένα δυναμικό 25 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 28).

5.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διασφαλίσει θεμιτό ανταγωνισμό και δυνατότητες επιλογής για τους καταναλωτές στον τομέα της πρόσβασης στα δεδομένα. Επί του παρόντος, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με το επίπεδο ανταγωνισμού που προκύπτει από απόπειρες για την απόκτηση πρόσβασης στα δεδομένα των επιβατών. Προβλήματα ανακύπτουν επίσης στον τομέα των δημόσιων μεταφορών, όπου η πρόσβαση στα δεδομένα (π.χ. όσον αφορά τα δρομολόγια των αμαξοστοιχιών και τον εντοπισμό σε πραγματικό χρόνο) θα είναι απολύτως απαραίτητη για την καθιέρωση εύρυθμων πολυτροπικών υπηρεσιών.

5.5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να θεσπίσει δεσμευτικούς κανονισμούς προκειμένου να διασφαλίσει ότι τηρούνται οι αρχές τόσο του θεμιτού ανταγωνισμού, χωρίς διακρίσεις εις βάρος των δημόσιων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων που παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες, όσο και της πρόσβασης σε δεδομένα σχετικά με τις μεταφορές, με πλήρη σεβασμό των κανόνων περί προστασίας των δεδομένων. «Οι ίδιες προϋποθέσεις πρέπει να ισχύουν για τις δημόσιες και τις ιδιωτικές εταιρείες, με αμοιβαιότητα όσον αφορά την ανταλλαγή δεδομένων και την αντιστάθμιση του κόστους⁽⁴⁾», συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών πλατφορμών.

6. Ευρωπαϊκός κλάδος σιδηροδρομικού υλικού

6.1. «Η ψηφιοποίηση και η ρομποτοποίηση των μεταφορών παρέχουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες τόσο για τις βιομηχανίες παραγωγής όσο και για τις βιομηχανίες υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), ενώ θα μπορούσε να αποτελέσει τομέα ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για την ΕΕ. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί το επιχειρηματικό περιβάλλον, μεταξύ άλλων, το άνοιγμα προς τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα και η ενίσχυση της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών ψηφιακών διαύλων»⁽⁵⁾.

6.2. Με το έγγραφο σχετικά με την ψηφιοποίηση, με τίτλο «Ψηφιακές τάσεις στον σιδηροδρομικό τομέα», η Ένωση Ευρωπαϊκών Βιομηχανιών Σιδηροδρομικού Υλικού (UNIFE) επιθυμεί να εκφράσει την άποψή της όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι ψηφιακοί μετασχηματισμοί θα συμβάλουν στην επίτευξη των φιλοδοξιών του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού τομέα και της εφοδιαστικής του βιομηχανίας όσον αφορά, αφενός, τη βελτίωση της ταξιδιωτικής εμπειρίας των επιβατών των σιδηροδρόμων και, αφετέρου, τη βελτιστοποίηση της εφοδιαστικής και την ενίσχυση της ικανότητας μεταφοράς εμπορευμάτων. Για τον σκοπό αυτό, προσδιορίστηκαν πέντε μείζονες τομείς εστίασης:

- 1) Μαζικά δεδομένα
- 2) Ασφάλεια στον κυβερνοχώρο
- 3) Τεχνητή Νοημοσύνη (TN)
- 4) Νέες υπηρεσίες κινητικότητας
- 5) Ψηφιοποίηση των υπηρεσιών εμπορευματικής εφοδιαστικής.

7. Ο ρόλος των θεσμικών οργάνων

7.1. Οργανισμός Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ERA)

Προκειμένου, αφενός, να συνεχιστεί η ανάπτυξη του ενιαίου ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού χώρου και, αφετέρου, να αποφευχθεί η αποσπασματική ανάπτυξη των τηλεματικών εφαρμογών, ενισχύθηκε ο ρόλος του ERA στο πεδίο των εν λόγω εφαρμογών. Προς τούτο, ο ERA εξουσιοδοτήθηκε να ενεργεί ως αρχή συστήματος για τις τηλεματικές εφαρμογές και, υπό αυτήν την ιδιότητα, να διατηρεί, να παρακολουθεί και να διαχειρίζεται όλες τις αντίστοιχες απαιτήσεις για τα υποσυστήματα σε ενωσιακό επίπεδο.

7.2. ENISA

Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) αποτελεί κέντρο εμπειρογνωμοσύνης όσον αφορά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στην Ευρώπη και συμβάλλει σε υψηλό επίπεδο ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών εντός της ΕΕ.

Ο ENISA μεριμνά για την παροχή συμβουλών και λύσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι πανευρωπαϊκές ασκήσεις ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, η χάραξη εθνικών στρατηγικών για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, η συνεργασία των ομάδων απόκρισης για συμβάντα που αφορούν την ασφάλεια υπολογιστών (CSIRT) και την ανάπτυξη ικανοτήτων, αλλά και μελέτες σχετικά με την υιοθέτηση ασφαλών υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους, τη διευθέτηση ζητημάτων προστασίας δεδομένων, τις τεχνολογίες που συμβάλλουν στην ενίσχυση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και την τήρηση του προσωπικού απορρήτου στο πλαίσιο των αναδυόμενων τεχνολογιών, τα ηλεκτρονικά δελτία ταυτότητας και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, καθώς και ο εντοπισμός των απειλών στον κυβερνοχώρο κ.λπ. Ο ENISA και ο ERA συνεργάζονται μεταξύ τους σχετικά με τα συγκεκριμένα ζητήματα.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 79.

⁽⁵⁾ Οι προεκτάσεις της ψηφιοποίησης και της ρομποτοποίησης των μεταφορών στον σχεδιασμό των πολιτικών της ΕΕ (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 52).

7.3. Ένας ευρωπαϊκός οικονομικός ρυθμιστικός φορέας για τον σιδηροδρομικό τομέα

Στις οδηγίες της ΕΕ προβλέπεται η υποχρεωτική σύσταση ρυθμιστικών φορέων στα κράτη μέλη επιφορτισμένων με την εποπτεία του ανταγωνισμού στη σιδηροδρομική αγορά. Πέραν αυτών, απαιτούνται αυξημένες προσπάθειες σε ηπειρωτική κλίμακα για τη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού χώρου και για τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ρυθμιστικού φορέα για τον σιδηροδρομικό τομέα.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Να μην παραμεληθεί κανείς κατά την υλοποίηση της Ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2020/C 47/05)

Εισηγητής: **ο κ. Peter SCHMIDT**

Συνεισηγητής: **ο κ. Lutz RIBBE**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	21.2.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδια τμήματα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	31.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	159/21/16

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ) ανοίγουν το δρόμο για ένα καλύτερο και πιο βιώσιμο μέλλον για όλους. Κεντρικό σημείο των ΣΒΑ είναι η δέσμευση ότι, κατά τη μεταστροφή προς μια βιώσιμη και σταθερή πορεία, δεν θα παραμεληθεί κανείς, με πρωταρχικό μέλημα όσους υστερούν περισσότερο, και ότι κανένας στόχος δε θα θεωρείται εκπληρωμένος παρά μόνο αν έχει επιτευχθεί για όλους.

1.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι κοινωνικοί προβληματισμοί πρέπει να αντιμετωπιστούν σε πλήρη συνέργεια με τους περιβαλλοντικούς και τους οικονομικούς. Η υλοποίηση των ΣΒΑ στην ΕΕ απαιτεί τη συγχώνευση της κοινωνικής με την οικονομική και την περιβαλλοντική διάσταση της αειφορίας, θα επιφέρει συστημική αλλαγή και θα υπερβαίνει την περιχαράκωση που χαρακτηρίζει εν πολλοίς τις ισχύουσες στρατηγικές της ΕΕ. Η αξία του καθορισμού μέτρων και πολιτικών μέσω του πολυδιάστατου πρίσματος της Ατζέντας του 2030 είναι αδιαμφισβήτητη. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού ζητήματος θα είναι απολύτως ζωτικής σημασίας για την υλοποίηση της Ατζέντας.

1.3. Σε σύγκριση με την περιβαλλοντική ή την οικονομική διάσταση, τα κοινωνικά ζητήματα και η περιφερειακή συνοχή θεωρούνταν μέχρι σήμερα περισσότερο χωριστοί τομείς πολιτικής παρά πραγματικά αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την αειφορία. Αυτό που ορίζει την κοινωνική διάσταση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την αειφορία δεν είναι μόνο ότι αναπτύσσει περαιτέρω παραδοσιακές κοινωνικές πολιτικές (όπως η βελτίωση των επιδομάτων πρόνοιας), αλλά ότι πράττει περισσότερο για τη δικαιοσύνη και τη συμμετοχή στην οικονομία – προς όφελος των πολιτών και των περιφερειών.

1.4. Η μετάβαση σε μία βιώσιμη, χωρίς ανθρακούχες εκπομπές και αποδοτική από πλευράς πόρων οικονομία απαιτεί θεμελιώδεις αλλαγές στην κοινωνία και την οικονομία μας. Αυτές οι αλλαγές δημιουργούν ευκαιρίες, αλλά και κινδύνους. Το να μην παραμεληθεί κανείς σημαίνει ότι όλα τα μέλη της κοινωνίας, ιδίως δε όσοι υστερούν περισσότερο, θα έχουν πραγματική δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες και θα είναι καλά προετοιμασμένοι να αντεπεξέλθουν στους κινδύνους. Αυτό απαιτεί ενεργό πολιτική. Σε αυτό το πλαίσιο, ειδική προσοχή πρέπει να δοθεί στις πιο ευπαθείς ομάδες της κοινωνίας, καθώς και στις πιο μειονεκτούσες περιφέρειες και τοπικές οντότητες.

1.5. Το να μην παραμεληθεί κανείς συνεπάγεται επίσης την εκ νέου χειραφέτηση όσο το δυνατόν περισσότερων ατόμων ώστε να διαδραματίζουν θετικό ρόλο ως ενεργοί πολίτες, τη μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας στις επενδύσεις, νέους τρόπους ζωής, καταναλωτικά ήθη και αειφόρο τεχνολογία για όλα τα άτομα, τις ομάδες και τις περιφέρειες κατά τη μεταβατική διαδικασία. Ο μετασχηματισμός στην κατεύθυνση της αειφορίας δεν μπορεί και δεν πρέπει να επιβληθεί από την κορυφή· θα επιτύχει μόνον εάν βασίζεται στην ευρεία στήριξη και ενεργό συμμετοχή όλων.

1.6. Για την υλοποίηση των ΣΒΑ και για να μην παραμεληθεί κανείς, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη:

- να θεσπίσουν ένα **ευρωπαϊκό οικολογικό και κοινωνικό σύμφωνο**, στο πλαίσιο μιας γενικότερης «**Στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ έως το 2050**», το οποίο θα είναι πραγματικά αποσυνδεδεμένο από την υπερβολική χρήση των φυσικών πόρων και κεντρικός στόχος του οποίου θα είναι η ενίσχυση της ευημερίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ευχαρίστηση ότι η νέα Επιτροπή προτίθεται να δρομολογήσει ένα ευρωπαϊκό οικολογικό σύμφωνο· επιμένει, ωστόσο, ότι αυτό θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει την κοινωνική διάσταση·
- να αξιολογούν συστηματικά τις δυνητικές αρνητικές ή θετικές **παρενέργειες της μετάβασης στον πληθυσμό της Ευρώπης (ιδίως στους φτωχούς και στις ευπαθείς ομάδες) και στις διαρθρωτικά αδύναμες περιφέρειες** και να κατανοήσουν καλύτερα τους **διαγενεακούς παράγοντες ενίσχυσης της αειφορίας και της ανισότητας**·
- να συγκροτήσουν κατάλληλες **διαχειριστικές δομές και μέσα** για την υλοποίηση των ΣΒΑ και του ευρωπαϊκού οικολογικού και κοινωνικού συμφώνου, π.χ. χρησιμοποιώντας το **Ευρωπαϊκό Εξάμηνο**, τη βελτίωση της νομοθεσίας και το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων του ταμείου συνοχής και του κοινωνικού ταμείου, για την προώθηση του μετασχηματισμού·
- να διευρύνουν τη συναντίληψη της έννοιας της «δικαίας μετάβασης» (πέραν του λιθάνθρακα) και να υλοποιήσουν πλήρως τον **Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων προς στήριξη της μετάβασης αυτής**, προάγοντας ταυτόχρονα μεταρρυθμίσεις στα αναδιανεμητικά συστήματα (**εξατομικευμένη φορολογία, κοινωνική προστασία και αειφόρες και κοινωνικές επενδύσεις**), την ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και την ισότητα των φύλων·
- να εξασφαλίσουν **ίση πρόσβαση και τις ίσες ευκαιρίες όσον αφορά την κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση** για όλους·
- **να εξαλείψουν τους φραγμούς στην ενεργό συμμετοχή** των πολιτών που δεν διαθέτουν το αναγκαίο χρηματοοικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο, την αναγκαία γνώση και πληροφόρηση, και την πρόσβαση σε ευκαιρίες·
- να θεσπίσουν **πολιτικές που ωφελούν τους πολίτες και προστατεύουν το περιβάλλον**, π.χ. σχέδια για την ατμοσφαιρική ρύπανση που δίνουν προτεραιότητα στις ευπαθείς ομάδες, οικολογικές πολιτικές κοινωνικής στέγης κ.λπ.
- να προωθήσουν την **κοινωνική και συνεργατική οικονομία** στο πλαίσιο της μετάβασης στην αειφορία (π.χ. δεξιότητες, κυκλική οικονομία, ενεργειακή μετάβαση, ενθάρρυνση των συνεταιρισμών)·
- **να παράσχουν υποστήριξη στις ΜΜΕ** ώστε να επιτύχουν στη μετάβαση και να επιτύχουν βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, μέσω της καλύτερης πρόσβασης στις δεξιότητες, τη χρηματοδότηση, την καινοτομία και την τεχνολογία·
- να ενισχύσουν τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας·
- να σχεδιάσουν στρατηγική που θα **εξασφαλίζει ότι, επιπλέον των πόλεων, και οι αγροτικές κοινότητες** θα καταστούν πιο ανθεκτικές, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς·
- να ενισχύσουν **την προστασία του κλίματος και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή** στην Ευρώπη για την καταπολέμηση της απερίθμωσης και να αντιμετωπίσουν τη λειψυδρία και την πληθυσμιακή συρρίκνωση·
- να δώσουν ουσιαστικό λόγο και ρόλο **στους νέους και στις μελλοντικές γενιές** κατά τη λήψη αποφάσεων για την αειφορία·
- να προωθήσουν **αειφόρο εμπορική πολιτική**, που θα ενσωματώνει τους θετικούς και αρνητικούς κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς εξωτερικούς παράγοντες του εμπορίου.

2. Εισαγωγή

2.1. Για υπερβολικά πολύ καιρό, η κοινωνική διάσταση της αειφορίας δεν λαμβανόταν δεόντως υπόψη, είτε σε παγκόσμιο είτε σε ενωσιακό επίπεδο. Σε σύγκριση με την περιβαλλοντική και την οικονομική διάσταση, τα κοινωνικά ζητήματα και η περιφερειακή συνοχή θεωρούνταν μέχρι σήμερα περισσότερο ως διακριτοί τομείς πολιτικής παρά ως πραγματικά αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την αειφορία, ενώ ευρείες κοινωνικές ανισότητες και περιβαλλοντικές ανισορροπίες παραμένουν στην Ευρώπη, σε ορισμένες δε περιοχές επιδεινώνονται. Μέχρι σήμερα, οι πολιτικές όντως παραμελούσαν άτομα, ομάδες και περιφέρειες, αποτυγχάνοντας να σεβαστούν όχι μόνο τα όρια του πλανήτη, αλλά και τις βασικές κοινωνικές ανάγκες μεγάλου μέρους του πληθυσμού της ΕΕ. Η ΕΕ συχνά θεωρείται υπεύθυνη για τα τεράστια χάσματα μεταξύ των υποσχέσεων και της πραγματικότητας όσον αφορά την πολιτική συνοχής και την κοινωνική πολιτική.

2.2. Οι αυξανόμενοι θετικοί και αρνητικοί σύνδεσμοι μεταξύ των οικονομικών, των κοινωνικών και των οικολογικών προκλήσεων δεν μπορεί και δεν πρέπει να παραβλέπονται. Οι πρόσφατες διαδηλώσεις σε όλη την Ευρώπη δεν πρέπει να θεωρούνται σημάδι συνολικής απόρριψης των μεταρρυθμίσεων από το ευρύ κοινό. Αντιθέτως, αποτελούν έκφραση των φόβων πολλών πολιτών που είναι ήδη δυσαρεστημένοι από την τρέχουσα κατάσταση τους και που πλέον φοβούνται ότι οι αναγκαίοι μετασχηματισμοί που βρίσκονται ενώπιόν τους —για παράδειγμα, η στροφή σε μια ανθρακικά ουδέτερη οικονομία— θα αποβούν και πάλι σε βάρος τους.

2.3. Για αυτό, ένα νέο πολιτικό πλαίσιο για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να αναλύει τις ελλείψεις των υφιστάμενων μη βιώσιμων πολιτικών και να οδηγήσει σε ένα νέο οικολογικό και κοινωνικό σύμφωνο που θα αντιμετωπίζει ουσιαστικά τους φόβους των πολιτών μέσω πρακτικών λύσεων. Η δίκαιη κατανομή των βαρών και των οφελών αποτελεί το πρώτο βήμα για την επίτευξη της ευρύτερης δυνατής αποδοχής και στήριξης του κοινού σε αυτά τα κοινωνικά μέτρα. Η συμμετοχή, κατά τρόπο θετικό, των πολιτών στη μετάβαση θα μειώσει τον κίνδυνο να προκύψει ακόμα μεγαλύτερη δυσαρέσκεια ή αντιρρήσεις ή να επικρατήσει η παραίτηση από την πολιτική ζωή με, π.χ., μεγάλη αποχή από τις εκλογές. Η έλλειψη συμμετοχής στα κοινά προκαλεί αδιαμφισβήτητα στη στροφή στον εξτρεμισμό, τον λαϊκισμό, τον ρατσισμό και τον εθνικισμό στην κοινωνία μας, γεγονός που ήδη παρατηρείται σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ.

2.4. Δεν μπορούμε να λύσουμε την οικολογική κρίση μέχρι να αντιμετωπιστεί η κοινωνική διάσταση και τούμπάλιν. Χρειαζόμαστε κοινωνικό διάλογο ώστε να αποδεχθούμε ότι η κοινωνική διάσταση πρέπει να έχει ίδια, αν όχι μεγαλύτερη, σημασία με την οικονομική και την περιβαλλοντική.

2.5. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι το να μην παραμεληθεί κανείς δεν πρέπει και δεν μπορεί να αφορά απλά τους επιμέρους προβληματισμούς των ατόμων και την οικονομική τους κατάσταση⁽¹⁾. Αφορά επίσης τα νοικοκυριά, τις κοινότητες, τις περιφέρειες, τους κλάδους και τις μειονότητες που παραμελούνται και αισθάνονται εγκαταλελειμμένες —π.χ. όταν καταργούνται ή υποβαθμίζονται οι δημόσιες υπηρεσίες, και όταν ακόμα και ζωτικές υπηρεσίες δεν είναι προσβάσιμες ή οικονομικά προσιτές (δεν είναι μόνο το χρήμα που έχει σημασία). Ξεκινά από τις υλικές υποδομές (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και διαδίκτυο) και εν συνέχεια επηρεάζει την εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική μέριμνα και τις δραστηριότητες αναψυχής, καθώς και τις διοικητικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου, την αστυνομία κ.λπ.

2.6. Το να μην παραμεληθεί κανείς συνεπάγεται την εκ νέου ενεργοποίηση των πολιτών, τη μεγιστοποίηση της διαφάνειας και της συμμετοχής ατόμων, ομάδων και περιφερειών στη διαδικασία μετάβασης.

2.7. Επιπλέον, το να μην παραμεληθεί κανείς επεκτείνεται στις επόμενες γενιές, σύμφωνα με τον ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης που παρατίθεται στην έκθεση της επιτροπής Brundtland⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι στο σημερινό ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής και οικονομία οι νέοι και οι μελλοντικές γενιές αδικούνται και επιδοκιμάζει το γεγονός ότι ιδίως οι νέοι εκφράζουν πλέον ξεκάθαρα τις ανησυχίες τους, π.χ. μέσω του κινήματος «Παρασκευές για το μέλλον».

2.8. Καθώς οι πολίτες χρειάζονται ενθάρρυνση προκειμένου να αντεπεξέλθουν χωρίς φόβο στην επικείμενη διαδικασία μετασχηματισμού, οι πολιτικοί ηγέτες από κάθε επίπεδο πρέπει να δώσουν ζωή στην αρχή του «να μην παραμεληθεί κανείς». Γιατί ο μετασχηματισμός συνεπάγεται αλλαγή και σε καμία περίπτωση δεν θα κερδίσουν όλοι από τη μετάβαση στην αειφορία. Είναι συνεπώς τόσο εφιαλτικό όσο και επιπόλαιο να μιλάμε για αμοιβαία —ή ακόμα και τριπλά— επωφελείς καταστάσεις. Παρότι η κοινωνία συνολικά θα ωφεληθεί, το κόστος και τα οφέλη δεν θα διανεμηθούν ισότιμα χωρίς πολιτικά μέτρα με στόχο να παραμεληθεί κανείς.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 44).

⁽²⁾ Έκθεση Brundtland "Our Common Future" (Το κοινό μας μέλλον).

3. Ανησυχητικές τάσεις όσον αφορά τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανισότητες στην Ευρώπη

3.1. Η Ευρώπη έχει ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα ανθρώπινης ανάπτυξης και το προσδόκιμο ζωής των πολιτών της είναι μεταξύ των υψηλότερων στον κόσμο. Ωστόσο, η Ευρώπη έχει ακόμα πολύ δρόμο να διανύσει μέχρι να υλοποιήσει την κοινωνική διάσταση των ΣΒΑ. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Eurostat ⁽³⁾, 109,2 εκατομμύρια άτομα, ήτοι 21,7 % του πληθυσμού της ΕΕ, απειλείτο με φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό το 2018. Τα παιδιά και οι μειονότητες κινδυνεύουν περισσότερο. Η σοβαρή υλική στέρηση, δείκτης απόλυτης φτώχειας, έχει ελαττωθεί από το 8,5 % στο 5,8 % του πληθυσμού της ΕΕ το 2018 ⁽⁴⁾, αλλά απέχει ακόμη πολύ από τον στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

3.2. Το ποσοστό των απασχολούμενων γυναικών φτάνει μόλις το 67,5 % ⁽⁵⁾ έναντι 73 % των ανδρών (ενώ μόλις 55 % των γυναικών με τρία ή περισσότερα παιδιά απασχολούνται, έναντι 85 % των ανδρών ⁽⁶⁾· 32 % των γυναικών εργάζονται σε καθεστώς μερικής απασχόλησης ⁽⁷⁾, έναντι μόλις 8 % των ανδρών. Το 2017 το μέσο μεικτό ωρομίσθιο των γυναικών ήταν κατά 16 % χαμηλότερο από αυτό των ανδρών στην ΕΕ λόγω του συνδυασμού στερεοτύπων, του διαχωρισμού στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας, του γεγονότος ότι οι διοικητικές και εποπτικές θέσεις κατέχονται κυρίως από άνδρες, μεγαλύτερων διαστημάτων εκτός αγοράς εργασίας, μη αμειβόμενων καθηκόντων φροντίδας και μισθολογικών διακρίσεων ⁽⁸⁾. Η έλλειψη (παιδικής) μέριμνας παραμένει βασικός λόγος για τον οποίο οι γυναίκες δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό. Μία στις τρεις μη ενεργές γυναίκες (31,7 %) ανέφερε ως αιτία τα καθήκοντα φροντίδας, έναντι μόλις 4,6 % των ανδρών. Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων αυξάνεται με την πάροδο της σταδιοδρομίας και του χρόνου, διευρύνοντας δραματικά το συνταξιοδοτικό χάσμα στο 39 %, με το χάσμα φτώχειας μεταξύ των φύλων να είναι μεγαλύτερο στη γηραιότερη ηλικιακή ομάδα (65 ετών και άνω) ⁽⁹⁾.

3.3. Η ανισότητα του πλούτου είναι ακόμη μεγαλύτερη: το πλουσιότερο 10 % των νοικοκυριών κατέχει το 50 % του συνολικού πλούτου, ενώ το φτωχότερο 40 % κατέχει μόνο λίγο περισσότερο από το 3 % ⁽¹⁰⁾. Το μερίδιο εισοδήματος του φτωχότερου 40 % του πληθυσμού όσον αφορά το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα έχει σταθεροποιηθεί σε χαμηλό επίπεδο, φτάνοντας το 21,1 % το 2017 (Eurostat ΣΒΑ 2019). Στην ΕΕ υφίστανται επίσης ευρείες ανισότητες όσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος: το 2016, το υψηλότερο 20 % του πληθυσμού (με το υψηλότερο εισόδημα) κέρδισε 5,2 φορές περισσότερα από ό,τι το χαμηλότερο 20 % ⁽¹¹⁾.

3.4. Οι φτωχοί έχουν γίνει φτωχότεροι: ο βαθμός σοβαρότητας της φτώχειας (δηλαδή πόσο κάτω από το όριο κινδύνου φτώχειας βρίσκεται το εισόδημα των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας) για το σύνολο της ΕΕ το 2016 ήταν 25 %: αυτό σημαίνει ότι το ήμισυ όσων ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας ήταν τουλάχιστον κατά 25 % κάτω από το αντίστοιχο όριο κινδύνου φτώχειας ⁽¹²⁾.

3.5. Σύμφωνα με τα (μερικά) διαθέσιμα δεδομένα, τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος τείνουν να ζουν σε λιγότερο υγιές περιβάλλον από τα υψηλού εισοδήματος και αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές ευπάθειας. Τα φτωχότερα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν επίσης μεγαλύτερα προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση σε ενέργεια και μετακινήσεις ⁽¹³⁾. Δεν υφίσταται ισότητα μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών όσον αφορά την έκθεση στη ρύπανση ή σε άλλους περιβαλλοντικούς κινδύνους ⁽¹⁴⁾.

3.6. Παρότι οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των χωρών της ΕΕ έχουν μειωθεί με την πάροδο του χρόνου, παραμένουν μεγάλες διαφορές μεταξύ κρατών μελών ⁽¹⁵⁾, καθώς ο πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας κυμαίνεται από 32,8 % (Βουλγαρία) σε 12,2 % (Τσεχία) ⁽¹⁶⁾. Υφίσταται διακύμανση ύψους 25,8 % στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών στην ΕΕ, με υψηλότερα επίπεδα στις χώρες της βόρειας και της δυτικής Ευρώπης και χαμηλότερα στις χώρες της ανατολικής και της νότιας Ευρώπης. Επίσης, υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα ποσοστά ανεργίας και την έκταση της σοβαρής υλικής στέρησης ⁽¹⁷⁾. Συνολικά, 64,9 % του άνεργου πληθυσμού της ΕΕ βρίσκεται σε κίνδυνο, με ποσοστά που κυμαίνονται από 81,8 % στη Γερμανία σε 51,5 % στην Πολωνία ⁽¹⁸⁾.

3.7. Οι ανισότητες είναι αποτέλεσμα της τρέχουσας οικονομικής μας κατάστασης. Η θεωρία «διάχυσης» της ανάπτυξης που θα ωφελούσε τους πάντες ισότιμα δεν αντικατοπτρίζει την ευρωπαϊκή πραγματικότητα: πράγματι, δεν ωφελήθηκαν όλοι κατά τον ίδιο τρόπο από την ευρωπαϊκή ανάπτυξη· τα νοικοκυριά υψηλότερου εισοδήματος ωφελήθηκαν πολύ περισσότερο από ό,τι το χαμηλότερο 40 % του πληθυσμού. Πολλοί δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα, ενώ ένα απειροελάχιστο κομμάτι επωφελείται από το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου που όλοι συμβάλλουμε ώστε να δημιουργηθεί.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10163468/3-16102019-CP-EN.pdf/edc3178f-ae3e-9973-f147-b839ee522578>

⁽⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

⁽⁵⁾ Ο.π.

⁽⁶⁾ <https://eige.europa.eu/publications/poverty-gender-and-intersecting-inequalities-in-the-eu>

⁽⁷⁾ Eurostat

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/gender-pay-gap-situation-eu_en

⁽⁹⁾ <https://www.equalpayday.be/europa/>· Eurostat

⁽¹⁰⁾ ΟΟΣΑ, Understanding The Socio-Economic Divide in Europe (Κατανόηση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος στην Ευρώπη), επεξηγηματική έκθεση, 2017.

⁽¹¹⁾ Εισοδηματική ανισότητα στην ΕΕ, Eurostat, 2016

⁽¹²⁾ "What is poverty – Poverty facts and trends" (Τι είναι φτώχεια; Δεδομένα και τάσεις), Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Φτώχειας, 2016

⁽¹³⁾ 30x30 Actions for a Sustainable Europe (Δράσεις για μια Βιώσιμη Ευρώπη), σχέδιο δράσης #Think2030, Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Πολιτικής Περιβάλλοντος

⁽¹⁴⁾ ΕΟΠ (2018).

⁽¹⁵⁾ Eurostat 2019.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

⁽¹⁷⁾ ESPAS 2019 και Eurostat 2018.

⁽¹⁸⁾ Eurostat 2018.

4. Τα διαφοροποιητικά αποτελέσματα της μετάβασης στην αειφορία

4.1. Η μετάβαση στην αειφορία δεν υπακούει απλώς στην ανάγκη να χρησιμοποιούμε με μεγαλύτερη φροντίδα και υπευθυνότητα τους φυσικούς μας πόρους, αλλά υπάρχουν αυξανόμενες ενδείξεις που συνηγορούν και υπέρ του οικονομικού της δυναμικού. Η παγκόσμια αγορά αγαθών και υπηρεσιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών αυξάνεται ήδη ραγδαία. Ορισμένες από τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται εντός της οικονομίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών βρίσκονται σε περιφέρειες και τομείς που βίωσαν ολόκληρες δεκαετίες υποεπενδύσεων. Μια πιο κυκλική οικονομία θα συμβάλει στην αποδοτική χρήση των πόρων, θα μειώσει τον αρνητικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο και θα αυξήσει την απασχόληση, μεταξύ άλλων με την επιστροφή των δραστηριοτήτων στην Ευρώπη και τη μετεγκατάστασή τους εντός των κρατών μελών, μεταξύ άλλων σε μειονεκτούσες περιοχές. Πρόσφατη μελέτη εκτιμά ότι οι πολιτικές κυκλικής οικονομίας θα οδηγήσουν σε αύξηση της καθαρής απασχόλησης κατά 650 000-700 000 θέσεις εργασίας έως το 2030⁽¹⁹⁾. Πρέπει να μεριμνήσουμε έτσι ώστε να πρόκειται για υψηλής ποιότητας θέσεις προσβάσιμες σε όλους. Έως το 2030, η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία αναμένεται να δημιουργήσει επιπλέον 1,2 εκατ. θέσεις εργασίας στην ΕΕ, πέραν των 12 εκατομμυρίων που αναμένονται ήδη. Η μετάβαση θα μπορούσε να μετριάσει τη σημερινή «πώλωση» των θέσεων εργασίας που δημιουργεί η αυτοματοποίηση και η ψηφιοποίηση δημιουργώντας επίσης θέσεις εργασίας στο μέσο της μισθολογικής κλίμακας και της κατανομής δεξιοτήτων, ιδίως στους κλάδους των κατασκευών και της μεταποίησης⁽²⁰⁾. Όλοι οι κλάδοι θα επηρεαστούν, με σαφώς μεγαλύτερες ανατροπές στην αυτοκινητοβιομηχανία και τη γεωργία.

4.2. Παρ' όλα αυτά, συνεχίζουμε να γινόμαστε μάρτυρες τεράστιων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, καθώς στο ισχύον πλαίσιο της οικονομίας αγοράς είναι αδύνατο να αποφευχθούν η σπατάλη, η μόλυνση ή η καταστροφή των φυσικών πόρων. Αυτές οι στρεβλώσεις δεν ζημιώνουν μόνο το περιβάλλον, αλλά αποτρέπουν και την ταχεία ανάπτυξη νέων και βιώσιμων οικονομικών επιλογών. Υφίστανται δε τόσο εντός όσο και εκτός Ευρώπης. Στην πολιτική εσωτερικής αγοράς και στην εμπορική πολιτική δεν πρέπει να επιδιώκονται ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσω ανεύθυνης συμπεριφοράς όσον αφορά την ευημερία των πολιτών ή μέσω της καταλίστευσης των φυσικών πόρων. Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει συνεπώς το γεγονός ότι η νέα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, π.χ., ζήτησε τη θέσπιση συνοριακής φορολόγησης άνθρακα, εφόσον το σύστημα αυτό σχεδιαστεί με στόχο την επιτάχυνση της μετάβασης στην αειφορία και την επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης. Ως άρτια μακροπρόθεσμη λύση, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό η ΕΕ να αγωνιστεί για την παγκόσμια τιμολόγηση των ανθρακούχων εκπομπών.

4.3. Τα φορολογικά συστήματα στα κράτη μέλη της ΕΕ είναι προβληματικά, καθότι βασίζονται υπερβολικά στη φορολόγηση της εργασίας. Μάλιστα, οι περιβαλλοντικοί φόροι αποτελούσαν μόλις 6,3 % των συνολικών φορολογικών εσόδων το 2016, ενώ η φορολόγηση της εργασίας αποτελούσε 49,8 % του συνόλου. Μια ολιστική προσέγγιση της φορολογικής μεταρρύθμισης, με γνώμονα τους ΣΒΑ, θα μπορούσε πράγματι να στρέψει την εστίαση από την εργασία στη φορολόγηση του υπερβολικού πλούτου, της κατανάλωσης, της ρύπανσης ή της ψηφιοποίησης⁽²¹⁾. Αυτή η στροφή θα πρέπει να συνυπολογίζει την αυξανόμενη εισοδηματική ανισότητα στην Ευρώπη καθώς και τη σχέση μεταξύ του εισοδηματικού επιπέδου και του ανθρακικού αποτυπώματος. Μάλιστα, οι περιβαλλοντικοί φόροι πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπο που θα εξασφαλίζει την αλλαγή συμπεριφοράς μεταξύ των μεγαλύτερων χρηστών και θα μειώνει τον αρνητικό αντίκτυπο στην εισοδηματική ανισότητα και την ανισότητα ενεργητικού. Για παράδειγμα, ο τερματισμός των επιδοτήσεων σε ορυκτές πηγές ενέργειας, η θέσπιση τιμολόγησης του CO₂ και η διάθεση των σχετικών εσόδων στην ανάπτυξη δημοσίων μεταφορών θα μπορούσαν να έχουν ευεργετική επίδραση στην εισοδηματική ανισότητα και στα κοινωνικά αποτελέσματα.

4.4. Μόνον εάν η Ευρώπη πράξει τα δέοντα σε αυτό το μέτωπο θα διαθέτει την αξιοπιστία ώστε να δράσει σαν παγκόσμιος ηγέτης επί της αειφορίας. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση ώστε να ωφεληθεί από τις ταχέως αναπτυσσόμενες μελλοντικές αγορές, π.χ. στους τομείς της κυκλικής οικονομίας, των οικολογικών τεχνολογιών, της βιομηχανικής και της βιώσιμης χρηματοπιστωτικής. Ταυτόχρονα, η προσήλωση στον στόχο της αειφορίας σε παγκόσμιο επίπεδο συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων πολιτικής της ΕΕ σε άλλους τομείς (όπως η αντιμετώπιση των αιτίων της μετανάστευσης, το δίκαιο παγκόσμιο εμπόριο και η μείωση της εξάρτησης από πλούσιες σε πετρέλαιο χώρες, από την οπτική της εξωτερικής πολιτικής).

4.5. Ωστόσο, η μετάβαση στην αειφορία απαιτεί τεράστιες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις ή υψηλές δαπάνες σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά, οι οποίες θα αποφέρουν καρπούς μακροπρόθεσμα σε επίπεδο νοικοκυριών, επιχειρήσεων καθώς και δήμου, περιφέρειας ή κράτους. Το κρίσιμο ερώτημα για την κοινωνική αειφορία είναι: ποιος μπορεί να επενδύσει ή να δαπανήσει αυτά τα ποσά; Η απάντηση θα καθορίσει ποιος θα ωφεληθεί από τα προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη και ποιος όχι. Η κοινωνική αειφορία απειλείται εάν:

- μόνο οι μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν να επενδύσουν και οι ΜΜΕ όχι,
- οι νεοφυείς επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση στις μελλοντικές αγορές μιας αειφόρου οικονομίας,
- μόνο ο δημόσιος τομέας πλούσιων και όχι δομικά αδύναμων περιφερειών έχει τα κονδύλια ώστε να καταστήσει τις υποδομές κατάλληλες για την αειφορία,

⁽¹⁹⁾ "Impacts of circular economy policies on the labour market" (Αντίκτυπος των πολιτικών κυκλικής οικονομίας στην αγορά εργασίας), έκθεση των Cambridge Econometrics, Trinomics και ICF για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μάιος 2018.

⁽²⁰⁾ Ανασκόπηση των εξελίξεων στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών εξελίξεων στην Ευρώπη (ESDE), 2019.

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τη φορολόγηση των εταιρειών με σημαντική ψηφιακή παρουσία» (EE C 129 της 11.4.2018, σ. 7).

— πρωτίστως, τα άτομα χαμηλότερου εισοδήματος και λιγότερων χρηματοπιστωτικών πόρων, χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου και λιγότερων γνώσεων, χαμηλότερης πιστοληπτικής ικανότητας, χαμηλότερου κοινωνικού κεφαλαίου και μικρότερης αυτοπεποίθησης δεν διαθέτουν ή νομίζουν ότι δεν διαθέτουν πραγματικές ευκαιρίες να επενδύσουν ή να αλλάξουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες προς την κατεύθυνση της αειφορίας. Σε αυτό το σενάριο, οι μόνοι που θα ωφεληθούν από τη μετάβαση στην αειφορία είναι όσοι ήδη ευημερούν. Οι κοινωνικές ανισότητες και αδικίες θα αυξηθούν, το ίδιο και οι περιφερειακές ανισότητες.

4.6. Αυτό που ορίζει την κοινωνική αειφορία δεν είναι το κατά πόσον αναπτύσσει περαιτέρω παραδοσιακές κοινωνικές πολιτικές (όπως η βελτίωση των επιδομάτων πρόνοιας), αλλά το κατά πόσον παρέχει περισσότερες ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην οικονομία. Προς τούτο, πρέπει να επιτραπεί στις ΜΜΕ, τις νεοφυείς επιχειρήσεις, το δημόσιο τομέα σε δομικά αδύναμες περιφέρειες και, πάνω από όλα, στους πολίτες (ιδίως τους πιο ευάλωτους) να συμμετέχουν ενεργά στη μετάβαση προς την αειφορία. Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να εξεταστούν επιπρόσθετοι παράγοντες, όπως το φύλο, οι ατομικές ικανότητες και η ηλικία, καθώς ενδέχεται να εντείνουν τις υφιστάμενες ανισότητες στην Ευρώπη.

4.7. Ο εδαφικός αντίκτυπος της μετάβασης πρέπει επίσης να συνυπολογιστεί παγκοσμίως, 67 % του πληθυσμού θα ζει σε πόλεις έως το 2050. Στην Ευρώπη, το αντίστοιχο ποσοστό αναμένεται να φτάσει το 80 %. Δεν δίνουν όλοι οι πολίτες την ίδια βαρύτητα στο περιβάλλον, και η ανάπτυξη των πολιτικών πρέπει να αντικατοπτρίζει το γεγονός αυτό με κατάλληλο τρόπο. Για παράδειγμα, οι Λονδρέζοι παράγουν λίγο πάνω από το ήμισυ του μέσου όρου εκπομπών του Ηνωμένου Βασιλείου (22). Ταυτόχρονα, ωστόσο, οι αγροτικοί πληθυσμοί συχνά επιτελούν σημαντικό ρόλο στην παροχή και συντήρηση οικοσυστημικών υπηρεσιών. Για αυτό, οι αγροτικές περιοχές και οι κωμοπόλεις, καθώς και οι εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ, δεν πρέπει να λησμονηθούν αλλά να συμμετέχουν στη μετάβαση.

5. Στρατηγικοί τομείς δράσεις — προς την εξεύρεση λύσεων

5.1. Μια κοινή προσέγγιση στην πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης είναι η χρήση οικονομικών κινήτρων για την ενθάρρυνση περιβαλλοντικά θεμιτής συμπεριφοράς και/ή την τιμωρία επιβλαβών προς το περιβάλλον συμπεριφορών. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της τιμολόγησης του CO₂, το σύστημα βασίζεται στην πεποίθηση ότι η τιμή αγοράς πρέπει να ανακλά το κόστος των εκπομπών CO₂. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να γενικευτεί στο συνυπολογισμό κάθε εξωτερικού παράγοντα επιρροής στο φυσικό περιβάλλον μέσω της ενσωμάτωσής του στην τιμή. Η προσέγγιση της ενσωμάτωσης εξωτερικών παραγόντων είναι δημοφιλής γιατί υπόσχεται μεγάλη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα και συνάδει με τη βασική αρχή της οικονομίας αγοράς.

5.2. Ευτυχώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να λαμβάνει σοβαρότερα υπόψη την προσέγγιση ενσωμάτωσης των εξωτερικών παραγόντων, αναγνωρίζοντας, π.χ., ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσο το εξωτερικό κόστος των ορυκτών πόρων δεν αντικατοπτρίζεται πλήρως στην τιμή αγοράς (23), ή επιχειρώντας να εφαρμόσει την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» (24) στον τομέα των μεταφορών. Αυτές οι προσεγγίσεις συμφιλιώνουν την οικολογική με την οικονομική διάσταση της αειφορίας, δεν λαμβάνουν ωστόσο υπόψη την κοινωνική διάσταση. Πρέπει να παρέχουμε σε όλες τις κοινωνιακές ομάδες και ενδιαφερόμενα μέρη ένα πλαίσιο που θα τους παρέχει δίκαιη ευκαιρία να παράγουν και να καταναλώνουν κατά τρόπο βιώσιμο. Διαφορετικά, οι ΜΜΕ θα χάσουν την ανταγωνιστικότητά τους, οι δομικά αδύναμες περιφέρειες θα καταστούν ακόμα πιο αδύναμες και οι κοινωνικά ή ατομικά μειονεκτούντες θα έχουν ακόμα λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνική ευημερία.

5.3. Κατά συνέπεια, μια στρατηγική αειφορίας που βασίζεται αποκλειστικά σε μια αγορά όπου, ιδανικά, ενσωματώνονται όλοι οι εξωτερικοί παράγοντες δεν αρκεί, γιατί δεν φέρνει αυτομάτως βιώσιμα αποτελέσματα για την κοινωνία. Πέραν της ενσωμάτωσης των εξωτερικών παραγόντων, μια πολιτική που προωθεί την κοινωνική αειφορία πρέπει να υιοθετήσει ευρύτερη προσέγγιση. Οι υφιστάμενοι φραγμοί που εμποδίζουν άτομα, κοινωνικές ομάδες, συνεταιρισμούς, συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή το δημόσιο τομέα να συμμετάσχουν στην αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να εξαλειφθούν.

5.4. Η μετάβαση στην αειφορία θα είναι ιδιαίτερα κρίσιμης σημασίας σε συγκεκριμένους τομείς, όπως τα τρόφιμα, οι μεταφορές, η στέγη και η ενέργεια. Ειδικότερα, τρία παραδείγματα από τον κλάδο της ενέργειας καταδεικνύουν όσα προαναφέρθηκαν:

— Η υψηλότερη τιμή του CO₂ αυξάνει το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας, εκτός από την περίπτωση που παράγεται με μηδενικές εκπομπές CO₂. Αυτό καθιστά ελκυστικότερο τον αυτοεφοδιασμό με ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, όπως η ηλιακή (που στο μέλλον θα ενισχυθεί με τη χρήση της αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας). Η ιδιοπαραγωγή κρίνεται θεμιτή όσον αφορά την περιβαλλοντική και κοινωνική αειφορία. Ωστόσο, όσοι ζουν σε ιδιόκτητα σπίτια ή όσοι διευθύνουν μεγαλύτερες επιχειρήσεις και διαθέτουν αρκετά μεγάλες (στέγες) επιφάνειες έχουν σαφώς μεγαλύτερη πιθανότητα να ωφεληθούν από την ιδιοπαραγωγή. Για τους ενοικιαστές ή τις μικρές βιοτεχνίες, αντιθέτως, η ιδιοπαραγωγή είναι δυσκολότερη, αν όχι αντικειμενικά αδύνατη. Για αυτό, η ενέργεια γίνεται ολοένα ακριβότερη για αυτούς, τη στιγμή που οι αυτοεφοδιαζόμενοι μπορούν να εξοικονομούν χρήματα και να κάνουν απόσβεση της επένδυσής τους, λαμβάνοντας ακόμα και επιδοτήσεις από τα χρήματα των φορολογούμενων σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτό ενισχύει την κοινωνική ανισότητα και τα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα των μικρών επιχειρήσεων. Παρόμοια προβλήματα εμφανίζονται στον τομέα της θέρμανσης.

(22) Διεθνές Ινστιτούτο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (IIED).

(23) Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020) (ΕΕ C 200 της 28.6.2014, σ. 1).

(24) Λευκή Βίβλος «Χάρτης πορείας για έναν ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Μεταφορών – Για ένα ανταγωνιστικό και ενεργειακά αποδοτικό σύστημα μεταφορών» [COM(2011) 144 final].

- Η υψηλότερη τιμή του CO₂ καθιστά ακριβότερα τα ορυκτά καύσιμα. Με άλλα λόγια, η απόσβεση του κόστους της αγοράς ηλεκτρικού οχήματος γίνεται γρηγορότερα. Ωστόσο, η αγορά αυτή απαιτεί ρευστότητα, ή έστω πιστοληπτική ικανότητα. Οι ιδιώτες, ή και οι μικρές επιχειρήσεις, που δεν διαθέτουν αυτά δεν είναι σε θέση να αγοράσουν ηλεκτρικό όχημα και πρέπει, συνεπώς, να επωμισθούν την υψηλότερη τιμή της βενζίνης. Μια άλλη επιλογή, τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις, είναι οι δημόσιες συγκοινωνίες ή η ποδηλασία. Αυτό ωστόσο δεν αποτελεί ρεαλιστική εναλλακτική λύση σε πολλές αγροτικές περιοχές. Το αποτέλεσμα είναι ότι δεν συναντούμε απλώς τα ίδια προβλήματα όπως με την ηλεκτρική ενέργεια ή τη θέρμανση, αλλά και η περιβαλλοντική συνοχή δέχεται εντονότερες πιέσεις.
- Τέλος, ο καλύτερος τρόπος να ενθαρρυνθεί αποτελεσματικά η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας είναι πιθανότατα να καταστεί ακριβότερη η κατανάλωση πρώτων υλών, π.χ. μέσω του ΦΠΑ. Ωστόσο, η αποφυγή ή η ανακύκλωση πρώτων υλών από τη βιομηχανία και τον κλάδο του εμπορίου συχνά απαιτεί αρχικές επενδύσεις σε εξοπλισμό και τεχνολογία, πράγμα που και πάλι ευνοεί τις μεγάλες επιχειρήσεις σε βάρος των ΜΜΕ.

5.5. Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν ότι —όσο δικαιολογημένη κι αν είναι η ενθάρρυνση της ανανεώσιμης ενέργειας, της ηλεκτροκίνησης και της κυκλικής οικονομίας μέσω της αύξησης του κόστους των εκπομπών ή των πρώτων υλών— η κοινωνική αειφορία θα πληγεί αν αυτή είναι η μόνη προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να υποστηρίζεται από πρωτοβουλίες που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα την κατάσταση των μειονεκτούντων φορέων της αγοράς και αν μη τι άλλο αντισταθμίζουν τα μειονεκτήματά τους. Ωστόσο, η αποζημίωση αυτή καθεαυτή συχνά δεν αρκεί για την επίτευξη προόδου στην κοινωνική αειφορία. Σε ορισμένους τομείς, οι μειονεκτούντες πρέπει να διαθέτουν καλύτερες ευκαιρίες από τους υπόλοιπους.

5.6. Σε αυτό το πλαίσιο, η συμμετοχή, π.χ., στην ενεργειακή μετάβαση εξαρτάται επίσης από την εκπαίδευση και τη γνώση για τις δυνητικές ενέργειες, άρα είναι ουσιαστικής σημασίας η παροχή βοήθειας στους πολίτες για τη βελτίωση της εμπιστοσύνης τους στη συμμετοχή σε δραστηριότητες που οδηγούν σε μεγαλύτερη συμμετοχή στην αειφόρο ανάπτυξη. Χωρίς αυτό, τα εμπόδια που δημιουργούν οι διοικητικές διαδικασίες και η γραφειοκρατία είναι ακόμα πιο επαχθή. Η αλλαγή των υποδομών χρήζει επίσης προσοχής.

5.7. Άλλος ένας στρατηγικός τομέας δράσης είναι οι τίτλοι, η εκπαίδευση, η καθοδήγηση και η συνδρομή. Η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία θα έχει μείζονα αντίκτυπο στις ανάγκες δεξιοτήτων. Υφίσταται επείγουσα ανάγκη επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο (εκπαίδευση, κατάρτιση, διά βίου μάθηση) ώστε οι σημερινές και οι μελλοντικές γενιές να εφοδιαστούν με τα αναγκαία προσόντα όσον αφορά τις οικολογικές και τις ψηφιακές τεχνολογίες. Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια πρέπει να διαθέτουν ειδικά προγράμματα σπουδών για την αειφόρο ανάπτυξη με σκοπό την προαγωγή της μαθητείας στην εργασία βάσει της κατάστασης που επικρατεί στις αγορές εργασίας. Η επένδυση στη δημιουργία νέων δεξιοτήτων και στην αναβάθμιση υπαρχουσών είναι απαραίτητη προκειμένου να μην μείνει κανείς πίσω.

5.8. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (π.χ. χρηματοδοτούμενες από την «προοδευτική φορολογία» και από καινοτόμους φόρους όπως ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών) είναι εξίσου σημαντικές. Ο μεταβαλλόμενος χαρακτήρας της εργασίας λόγω της τεχνολογικής αλλαγής θα καταστήσει το ζήτημα των νέων επιδομάτων, όπως το ικανό εισόδημα για όλους, βασικό σημείο συζήτησης για την επόμενη περίοδο μέσω της πλήρους συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων. Θα είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι ο σχεδιασμός τους θα στηρίζει, αντί να εμποδίζει, την αειφορία.

5.9. Η κοινωνική πολιτική μοιάζει να αγνοεί τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Για παράδειγμα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο δεν αντιμετωπίζει την κλιματική αλλαγή, καθώς μόλις 7 % του προϋπολογισμού του διατίθεται σε μια χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και κλιματικά ανθεκτική οικονομία μέσω της μεταρρύθμισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, της προσαρμογής των τίτλων και των προσόντων, της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας⁽²⁵⁾. Επιπλέον, η έλλειψη συνοχής μεταξύ των πολιτικών πλαισίων συνεπάγεται ότι οι συνδιαλλαγές, οι συνέργειες και η ανάγκη για συνοδευτικά μέτρα είτε απουσιάζουν από το διάλογο είτε είναι δύσκολο να εκτιμηθούν λόγω της έλλειψης προσαρμοσμένων δεδομένων, εργαλείων ή διαδικασιών.

5.10. Ειδικότερα, για τη διευκόλυνση της στροφής από την εκ των υστέρων αποζημίωση και τις προσπάθειες μετριασμού στη διευκόλυνση των κοινωνικά μειονεκτούντων σε δομικά μειονεκτούσες περιφέρειες να αναπτύξουν οι ίδιοι έργα από τη βάση και σταδιακά να δημιουργήσουν πραγματικά βιώσιμα, συμμετοχικά και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικά μοντέλα⁽²⁶⁾, απαιτούνται τα ακόλουθα:

- εγγυημένο ικανό εισόδημα για όσους βρίσκονται σε ανάγκη·
- εγγυημένη πρόσβαση σε μικροχρηματοδοτική στήριξη ή δημόσια δάνεια για άτομα με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα από την οπτική των ιδιωτικών τραπεζών·
- στήριξη του αυτοεφοδιασμού (ιδίως του κοινοτικού), για παράδειγμα στους τομείς της ενέργειας, της στέγης και της γεωργίας, που θα μπορούσε να λάβει διαφορετικές μορφές δομών εντός της κοινωνικής οικονομίας, ιδίως δε συνεταιρισμών·

⁽²⁵⁾ Baldock, David και Charveriat, Céline. 2018. Στην έκθεση τα στοιχεία αναφέρονται ως «ιδιοι υπολογισμοί βασισμένα στο έγγραφο Ricardo (2017). "Climate mainstreaming in the EU Budget: preparing for the next MFF" (Ενωσμάτως της κλιματικής διάστασης στον προϋπολογισμό της ΕΕ: προετοιμασία του νέου ΠΔΠ)

⁽²⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 57).

- μείωση των διοικητικών φραγμών για αυτούς τους φορείς·
- ενεργή νομική και τεχνική παροχή συμβουλών·
- ενίσχυση των δημοσίων επενδύσεων στις υποδομές και των κοινωνικών επενδύσεων.

6. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της αειφορίας

6.1. Ο Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) που διακηρύχθηκε από την ΕΕ τον Νοέμβριο του 2017 αποτελεί το ειδικό μέσο για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων της ΕΕ καθότι εκφράζει αρχές και δικαιώματα απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας και του συστήματος πρόνοιας του 21ου αιώνα, και αφορά τη θέσπιση νέων και αποτελεσματικότερων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες με βάση είκοσι βασικές αρχές που διαρθρώνονται στις εξής τρεις κατηγορίες: α) ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, β) δίκαιες συνθήκες εργασίας, και γ) κοινωνική προστασία και ένταξη για όλους.

6.2. Η εφαρμογή του πυλώνα απαιτεί ισχυρή δημοσιονομική βάση και επενδύσεις. Αφ' ενός, το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο πρέπει να εξασφαλίζει την αναγκαία χρηματοδότηση και, αφετέρου, οι κοινωνικές επενδύσεις μπορούν να διευκολυνθούν μέσω ενός «χρυσού κανόνα»⁽²⁷⁾ για τις δημόσιες επενδύσεις με κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Με την εφαρμογή ενδεδειγμένων φορολογικών πολιτικών, μεταξύ άλλων και αποτελεσματικών μέτρων για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, της φοροαποφυγής και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, θα παρασχεθεί στα κράτη μέλη και στην ΕΕ η δυνατότητα να αντλήσουν πρόσθετα μέσα προκειμένου να συμβάλουν στη χρηματοδότηση του κοινωνικού πυλώνα⁽²⁸⁾ και στους ΣΒΑ. Οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα μπορούν επίσης να συμπληρώσουν τις δημόσιες δαπάνες/επενδύσεις σε ορισμένους τομείς, αλλά θα πρέπει να υπόκεινται σε συγκεκριμένα και διαφανή κριτήρια τα οποία εγγυώνται επαρκή κοινωνική ανταπόδοση προς όφελος του γενικού συμφέροντος⁽²⁹⁾.

6.3. Παρότι υφίσταται κοινός τόπος μεταξύ των 17 ΣΒΑ και των 20 δικαιωμάτων και αρχών του ΕΠΚΔ, μέχρι στιγμής δεν έχει κατατεθεί πρόταση σχετικά με τη δημιουργία χρήσιμων συνεργειών μεταξύ των δύο. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με τη βελτίωση των 14 δεικτών του Κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων προκειμένου να αντιστοιχούν περισσότερο στα 20 δικαιώματα και αρχές του ΕΠΚΔ και τους ΣΒΑ. Βάσει μιας διευρυμένης και πιο συγκεκριμένης σειράς κοινών δεικτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να δρομολογήσει στρατηγική για τον καλύτερο συνδυασμό αυτών των δύο ουσιαστικής σημασίας μέσων κοινωνικοπεριβαλλοντικής προόδου, με την αποφυγή αλληλεπικαλύψεων που δημιουργούν σύγχυση. Ο ιστότοπος www.inequalityin.eu⁽³⁰⁾ είναι ένα καλό παράδειγμα μέσου που μετρά τα εισοδήματα και τις περιβαλλοντικές παραμέτρους ως δείκτες ποιότητας ζωής εντός των κρατών μελών.

6.4. Γίνεται συζήτηση σχετικά με το πώς θα γίνει λειτουργική η έννοια της «δίκαιης μετάβασης» στην Ευρώπη. Οι ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας θα συμβάλουν στην εξομάλυνση της μετάβασης, ιδίως σε θέσεις εργασίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών (κατάρτιση και υποστήριξη της αναζήτησης εργασίας, π.χ.) και στην ενίσχυση της συμμετοχής των εργαζομένων, το ίδιο δε και οι πληρωμές για περιβαλλοντικές υπηρεσίες, που στηρίζουν μειονεκτούσες ομάδες κατά τη μετάβαση⁽³¹⁾.

Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 1, σημείο 1.6· ΕΕ C 197 της 8.6.2018, σ. 33, σημεία 1.8 και 3.6· ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 11· ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 95, σημείο 1.4· ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 21· ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 1, σημείο 3.14 και ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24, σημείο 1.8· ECO/498 (βλέπε σελίδα 113 στην παρούσα Επίσημη Εφημερίδα).

⁽²⁸⁾ ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 1, σημείο 1.6.

⁽²⁹⁾ ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 1, σημείο 1.4.

⁽³⁰⁾ <https://www.inequalityin.eu>

⁽³¹⁾ Η επιτροπή ITUC αναφέρεται στις κατευθυντήριες γραμμές της ΔΟΕ για μια δίκαιη μετάβαση.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των ενωσιακών πολιτικών στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων στην ενίσχυση των οικονομικών επιδόσεων της ΕΕ»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2020/C 47/06)

Εισηγητής: ο κ. **Jonathan PEEL**

Εισηγήτρια: η κ. **Tanja BUZEK**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	24.1.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	REX
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	3.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	155/4/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το εμπόριο και οι επενδύσεις έχουν θεμελιώδη σημασία για την ΕΕ και της παρέχουν κυρίως τη δυνατότητα να βελτιώσει «κατ' οίκον» τις δικές της οικονομικές επιδόσεις εντός της επικράτειάς της. Δεδομένου, αφενός, ότι μία στις επτά θέσεις εργασίας στην ΕΕ εξαρτάται από το εξωτερικό εμπόριο και, αφετέρου, ότι το 90 % της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης κατά τα επόμενα 10 έως 15 έτη αναμένεται να σημειωθεί εκτός Ευρώπης, η ΕΕ οφείλει να επιδιώξει ενεργά τη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση των εν λόγω ευκαιριών και να μην βρεθεί ασκόπως σε μειονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών από τρίτες χώρες.

1.1.1. Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων υπόκειται σε έλεγχο και πολιτική ανάλυση περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Μειζονες πολιτικές εξελίξεις, όπως η άνοδος του λαϊκισμού, οι εμπορικές επιπτώσεις της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (Brexit) και τα μέτρα που επιβλήθηκαν στις εμπορικές ανταλλαγές βιομηχανικών προϊόντων από τη σημερινή κυβέρνηση των ΗΠΑ, έφεραν στο φως ανησυχίες σχετικά με αθέμιτες εμπορικές συμφωνίες και προκάλεσαν περαιτέρω πολιτική αβεβαιότητα. Στην παρούσα γνωμοδότηση εξετάζεται τι πρέπει να πράξει η ΕΕ «κατ' οίκον» προκειμένου να εξασφαλίσει ότι ένα δίκαιο εμπόριο προωθεί τη δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων του. Η ΕΕ οφείλει να επιτύχει επαρκή συναίνεση στο εσωτερικό της ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσει να διαπραγματεύεται επωφελείς και δυναμικές εμπορικές συμφωνίες ανά τον κόσμο. Προς τον σκοπό αυτό, η ΕΕ χρειάζεται να προωθήσει ένα προοδευτικό εμπορικό θεματολόγιο βασισμένο στην προάσπιση των θεμελιωδών προτύπων και δικαιωμάτων όσον αφορά το περιβάλλον, την κοινωνία και τους καταναλωτές.

1.1.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υπενθυμίζει στη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τις συστάσεις που διατύπωσε σε μια σειρά πρόσφατων σημαντικών γνωμοδοτήσεων της σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων⁽¹⁾ και ζητεί την ενσωμάτωσή τους σε κάθε νέα εμπορική στρατηγική. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι η επικέντρωση σε όσα πρέπει να κάνει η ΕΕ για να βάλει τάξη στα του οίκου της, αντιμετωπίζοντας συγχρόνως τις υφιστάμενες εμπορικές αντιπαραθέσεις και παρέχοντας τις αναγκαίες διασφαλίσεις.

1.2. Κατ' αρχάς, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας να διασφαλίσει η ΕΕ την ομαλή και δίκαιη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και της ζώνης του ευρώ. Το ένα πέμπτο του συνόλου των θέσεων εργασίας που συνδέονται με τις εξαγωγές στην ΕΕ⁽²⁾ βρίσκονται σε διαφορετικό κράτος μέλος από εκείνο του εξαγωγέα, κυρίως λόγω της ανάπτυξης των αλυσίδων εφοδιασμού, της λεγόμενης «δευτερογενούς επίδρασης» (spill-over effect).

⁽¹⁾ Όπως αναφέρεται στις περισσότερες υποσημειώσεις από την υποσημείωση αριθ. 9 και μετά.

⁽²⁾ Δημοσίευση της ΓΔ Εμπορίου, Νοέμβριος 2018.

1.2.1. Ο στόχος αυτός χρειάζεται να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιμέρους πολιτικών σε τομείς που εκτείνονται από τις μεταφορές και την ενέργεια έως την καλύτερη ενσωμάτωση των υπηρεσιών και την εξασφάλιση νομικά ισχυρού πλαισίου κοινωνικής προστασίας για την εξέλιξη της ψηφιοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης. Πρέπει επίσης να περιλαμβάνει αμερόληπτες κανονιστικές ρυθμίσεις και πολιτικές της ΕΕ οι οποίες θα προωθούν συνθήκες που βοηθούν τις επιχειρήσεις να αναλάβουν προεξάρχοντα ρόλο στην ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνολογιών οι οποίες συμβάλλουν στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη διασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης και της αξιοπρεπούς απασχόλησης στο πλαίσιο μιας δίκαιης μετάβασης.

1.2.2. Η επιτυχημένη έρευνα και καινοτομία είναι κείρας σημασίας για την ενίσχυση της θέσης της ΕΕ στον κόσμο. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τη νέα Επιτροπή να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει ότι το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» θα καταστεί αποτελεσματική, ανθεκτική και αξιόπιστη συνέχεια του προγράμματος «Ορίζων 2020». Επιπλέον, θα απαιτηθούν σημαντικές προσπάθειες, ιδίως εκ μέρους των κρατών μελών και με την πλήρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, για τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης και πρόσβασης στην επαγγελματική και την ευρύτερη κατάρτιση.

1.2.3. Η ενθάρρυνση και η ανάπτυξη των ανθρώπινων δεξιοτήτων είναι επίσης θεμελιώδους σημασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην άμεση προσαρμογή των ατομικών δεξιοτήτων μέσω της διά βίου μάθησης, της επίδειξης μεγαλύτερης προσοχής στην πολυγλωσσία και της προώθησης ευχερώς προσαρμοσίμων προγραμμάτων κατάρτισης, κατ' αντιδιαστολή προς τις ανεπιτυχείς προσπάθειες μετατροπής των ανθρώπων σε καλύτερους υπολογιστές.

1.3. Οι ανάγκες και οι δυνατότητες των ΜΜΕ πρέπει να περιλαμβάνονται σε κάθε τομέα πολιτικής, προκειμένου να διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση και σε άλλους πόρους, με παράλληλη υποστήριξη της ικανότητάς τους να εξελίσσονται. Όπως επισημάνθηκε στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2015 με τίτλο «Εμπόριο για όλους»^(?), περισσότερες από 600000 ΜΜΕ, οι οποίες απασχολούν πάνω από 6 εκατομμύρια εργαζομένους, αντιπροσωπεύουν απευθείας το ένα τρίτο των εξαγωγών της ΕΕ.

1.4. Όσον αφορά τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας του εμπορίου, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της προκειμένου η ΕΕ — στο πλαίσιο της υποστήριξης που παρέχει στον ΠΟΕ — να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο παγκοσμίως για την προαγωγή μιας προοδευτικής, δίκαιης και βιώσιμης εμπορικής πολιτικής. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να συνεργάζεται στενά με άλλους φορείς για τη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ, ιδίως με σκοπό τη θέσπιση κανόνων που θα διασφαλίζουν την τήρηση και την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) εκ μέρους των διαφόρων χωρών. Εν προκειμένω, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους για την άσκηση επιρροής και την ανάληψη δράσης στο σύνολο των διαφόρων δομών των επιτροπών του ΠΟΕ, ιδίως όσον αφορά τους νέους τομείς όπως το εμπόριο και η αξιοπρεπής εργασία. Ένα ανοικτό και βασισμένο σε κανόνες διεθνές εμπορικό σύστημα, το οποίο θα εγγυάται υψηλά πρότυπα για το περιβάλλον, την ασφάλεια και την εργασία, είναι θεμελιώδες τόσο για την ενίσχυση των επιχειρηματικών ευκαιριών όσο και για την εξασφάλιση δίκαιων συνθηκών εμπορικών συναλλαγών στις επιχειρήσεις της ΕΕ έναντι των επιχειρήσεων των ανταγωνιστών τους.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας να καλύπτει η πολιτική της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων όλες τις σημαντικές συνέπειες του ανοίγματος της αγοράς και να περιορίζει τις αρνητικές επιπτώσεις, στο μέτρο του δυνατού, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών δαπανών και του κόστους μετάβασης. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) πρέπει, στο πλαίσιο οποιουδήποτε πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, να παρέχει επαρκή χρηματοδότηση για την κάλυψη των αρνητικών εμπορικών επιπτώσεων· απαιτείται δε η επανεξέταση τυχόν περιοριστικών όρων και κριτηρίων που οριοθετούν την εφαρμογή του.

1.5.1. Οι εκτενέστερες εμπορικές διαπραγματεύσεις έχουν περισσότερες πιθανότητες να προκαλέσουν συγκρούσεις σε ευαίσθητους τομείς. Τυχόν συναφείς αντιπαραθέσεις χρήζουν αποτελεσματικής αντιμετώπισης. Μεταξύ αυτών ενδέχεται να περιλαμβάνεται η αμφισβήτηση των προτύπων υψηλού επιπέδου, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία των καταναλωτών, τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, την προστασία των δημόσιων υπηρεσιών ή την επιβολή των δικαιωμάτων στο πλαίσιο του βιώσιμου εμπορίου, που καλύπτονται ενδελεχώς σε ορισμένες παλαιότερες γνωμοδοτήσεις. Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου ότι κανένα στοιχείο μιας εμπορικής συμφωνίας δεν πρέπει να περιορίζει τα περιθώρια άσκησης δημόσιας πολιτικής εκ μέρους των κυβερνήσεων, κατά το δοκούν.

1.5.2. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ καλεί τη νέα Επιτροπή να επαναβεβαιώσει τις οριζόντιες διατάξεις της για τις διασυνοριακές ροές δεδομένων και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ.

1.5.3. Η ΕΕ βρίσκεται σε μοναδική θέση προκειμένου να αναλάβει ηγετικό ρόλο σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια· η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει κανόνες της ΕΕ στον εν λόγω τομέα και επαναλαμβάνει, ως εκ τούτου, την πεποίθησή της ότι η εφαρμογή υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς στο πλαίσιο της εμπορικής πολιτικής είναι σημαντική τόσο για την ενίσχυση της παγκόσμιας εμπορικής θέσης της ΕΕ όσο και για την προώθηση της βιωσιμότητας, κυρίως μέσω της ενθάρρυνσης των επιχειρήσεων να αναλάβουν την ευθύνη για τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία. Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί οι εμπορικές συμφωνίες να επιβάλλουν στις κυβερνήσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, να επωμίζονται πλήρως τον ρόλο τους.

1.5.4. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι μια πιο εμπεριστατωμένη πολιτική συζήτηση σχετικά με τον ρόλο του εμπορίου και των επενδύσεων είναι θεμελιώδους σημασίας για την καλύτερη κατανόηση τόσο των κινητήριων δυνάμεων όσο και οικονομικών επιπτώσεών τους. Η πολιτική αξιολόγηση της ΕΕ πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στην αξιολόγηση των ποιοτικών στοιχείων των εμπορικών συμφωνιών, με την πλήρη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και της ΕΟΚΕ. Απαιτείται ένα ευρύτερο σύνολο δεικτών για τη διερεύνηση εναλλακτικών μοντέλων με προοδευτικό πνεύμα και οι αξιολογήσεις αντίκτυπου πρέπει να ολοκληρώνονται πριν από την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Επίσης, ανά ενδεδειγμένα χρονικά διαστήματα, κρίνεται σκόπιμη η εκπόνηση μιας περισσότερο ολιστικής μελέτης σχετικά με τις παγκόσμιες επιπτώσεις του εμπορίου.

(?) COM(2015) 497 final.

1.5.5. Η ΕΟΚΕ προτρέπει εκ νέου την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED) να προσανατολιστεί περισσότερο στο εμπόριο. Το εμπόριο αποτελεί ολόένα και σημαντικότερο στοιχείο, τόσο από γεωπολιτική άποψη όσο και στο πλαίσιο της οικονομικής διπλωματίας, αλλά η κάλυψη εμπορικών θεμάτων απουσίαζε αισθητά από την πρόσφατη κοινή ανακοίνωση σχετικά με τη συνδεσιμότητα ΕΕ-Ασίας⁽⁴⁾. Επίσης, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της για στενότερη, συνεκτικότερη και διαφανέστερη αμοιβαία συνεργασία μεταξύ της ΓΔ Εμπορίου και άλλων Γενικών Διευθύνσεων, και ιδίως της ΓΔ Διεθνούς Συνεργασίας και Ανάπτυξης (DEVCO) και της ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης (EMPL).

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί την περαιτέρω εντατικοποίηση του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών όσον αφορά την πολιτική στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την περάτωση των διαπραγματεύσεων, καθώς και την ενίσχυση του εποπτικού του ρόλου. Ο διάλογος αυτός πρέπει να αναπτυχθεί με βάση την επιδίωξη μεγαλύτερης διαφάνειας και συνεχούς βελτίωσης, καθώς οι διαπραγματεύσεις και οι συμφωνίες καθίστανται ολόένα και πιο πολυσύνθετες, κυρίως λόγω των ΣΒΑ, της συμφωνίας του Παρισιού και της πραγματοποίησης βημάτων προς την κατεύθυνση μιας κυκλικής οικονομίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει επίσης την παλαιότερη σύστασή της, σύμφωνα με την οποία όχι μόνον η πολυμερής προσέγγιση για τη γεωργία χρειάζεται να επανεξεταστεί και να αναζωογονηθεί, αλλά και η ΕΕ είναι απολύτως σε θέση να διαδραματίσει ηγετικό και ενεργό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση, προωθώντας παράλληλα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και ευρύτερα πρότυπα της στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης, σε συμφωνία με τους ΣΒΑ. Η ΕΕ πρέπει επίσης να αποφύγει να κάνει σημαντικές παραχωρήσεις στον τομέα της γεωργίας που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την παραγωγή εντός της επικράτειάς της.

1.8. Η ΕΟΚΕ ήταν από τους πρώτους που επιδοκίμασαν την ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε στο «Εμπόριο για όλους» στη βιώσιμη ανάπτυξη, ειδικότερα στον τομέα των ανθρωπίνων και των κοινωνικών δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, καθώς και τη συμπερίληψη κεφαλαίων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες της «νέας γενιάς». Πρόκειται για στοιχεία τα οποία πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο της προώθησης της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων. Η αποτελεσματική εκτελεστικότητα είναι πλέον καθοριστικής σημασίας για την υλοποίηση των εν λόγω δεσμεύσεων, ιδίως με σκοπό την εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις της ΕΕ στο εξωτερικό.

1.8.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόσφατη εξαγγελία της νέας προέδρου της Επιτροπής σχετικά με την πρόταση διορισμού νέου επικεφαλής εντεταλμένου εμπορίου (Chief Trade Enforcement Officer), υπαγόμενου απευθείας στον αρμόδιο για θέματα εμπορίου Επίτροπο, «για την παρακολούθηση και τη βελτίωση της συμμόρφωσης των εμπορικών μας συμφωνιών»⁽⁵⁾. Ζητούμε μετ' επιτάσεως να παρασχεθεί ευρύ φάσμα εξουσιών σε αυτόν τον νέο κείμενο εντεταλμένο προκειμένου να καλύπτει, με την ίδια βαρύτητα και την ίδια αποτελεσματικότητα, όλες τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ), ιδίως εκείνων που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο απαιτείται να προβλεφθεί μια αντικειμενική διαδικασία λήψης αποφάσεων, η οποία θα πρέπει να βασίζεται σε έγκαιρη και αποτελεσματική διενέργεια ερευνών, να υποστηρίζεται από επαρκείς πόρους και να περιλαμβάνει την ανάληψη σαφούς ρόλου από τους αναγνωρισμένους ενδιαφερόμενους φορείς, τόσο για την υποβολή καταγγελιών όσο και για τη συμμετοχή τους σε τυχόν επακόλουθες δημόσιες ακροάσεις. Εκτός από την υποβολή εμπειριστατωμένων εκθέσεων προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, απαιτείται επίσης η αναγνώριση οριστικού ρόλου στην ΕΟΚΕ και στις αντίστοιχες εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες (ΕΣΟ), καθώς και η αδιάλειπτη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

1.8.2. Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει, κατά το παρελθόν, να συμπεριληφθεί μια ειδική ρήτρα για την προώθηση των ΣΒΑ σε όλες τις μελλοντικές εντολές για τα κεφάλαια EBA, καθώς και —έπειτα από τη συμφωνία του Παρισιού— να αποτελέσει η καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη αναπόσπαστο τμήμα των αξιών της ΕΕ. Η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει, με τη σειρά της, να αποτελέσει έναν ακόμη βασικό παράγοντα που θα αντικατοπτρίζεται σε κάθε διαπραγματευτική εντολή της ΕΕ.

1.8.3. Αυτή καθεαυτή η μετάβαση προς την επίτευξη μιας ενωσιακής οικονομίας με ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου άνθρακα έως το 2050 θα αποδειχθεί σημαντική πρόκληση, η οποία θα έχει ισχυρό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της εμπορικής πολιτικής, ενώ οι αποφάσεις που θα ληφθούν σχετικά με το εμπόριο θα επηρεάσουν με τη σειρά τους σημαντικά τον λεπτομερή τρόπο επίτευξης αυτής της μετάβασης, τόσο στην ΕΕ όσο και παγκοσμίως. Η διασφάλιση μιας δίκαιης μετάβασης πρέπει, και σε αυτήν την περίπτωση, να τεθεί στο επίκεντρο όλων των μελλοντικών εμπορικών πολιτικών, πρακτικών και διαπραγματεύσεων.

1.8.4. Η αύξηση των εμπορικών ροών συνεπάγεται περαιτέρω αύξηση των μεταφορών, στις οποίες οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου είναι ήδη εξαιρετικά υψηλές. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί, αφενός, να καταστούν όλοι οι τρόποι μεταφοράς τμήμα μιας ενισχυμένης βιώσιμης και δίκαιης πολιτικής μεταφορών και, αφετέρου, να καθιερωθεί μια σαφής σχέση πολιτικής μεταξύ του εμπορίου και των μεταφορών, ιδίως όσον αφορά την εκπλήρωση των συναφών δεσμεύσεων έναντι των ΣΒΑ.

1.8.5. Τέλος, η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ, κατά την πορεία της προς την κατεύθυνση μιας κυκλικής οικονομίας, να μεριμνήσει για την προσεκτική συνεκτίμηση των θεμάτων που επηρεάζουν τις βιομηχανίες υψηλής έντασης πόρων και ενέργειας της ΕΕ, για την αποτροπή της διαρροής άνθρακα και επενδύσεων, καθώς και για την ενδελεχή διερεύνηση των —συμβατών με τον ΠΟΕ— ανακουφιστικών μέτρων συνοριακής προσαρμογής.

⁽⁴⁾ JOIN(2018) 31 final.

⁽⁵⁾ Επιστολή ανάθεσης καθηκόντων της εκλογείας προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen προς τον ορισθέντα Επίτροπο για θέματα εμπορίου Phil Hogan, με ημερομηνία 10 Σεπτεμβρίου 2019.

2. Ιστορικό

2.1. Το εμπόριο και οι επενδύσεις έχουν θεμελιώδη σημασία για την ΕΕ, και της παρέχουν τη δυνατότητα να βελτιώσει τις δικές της οικονομικές επιδόσεις «κατ' οίκον». Στην ανακοίνωση με τίτλο «Εμπόριο για όλους»⁽⁶⁾ επισημαίνεται ότι περισσότερες από 30 εκατομμύρια θέσεις εργασίας —μία στις επτά— υποστηρίζονται πλέον από εξαγωγές εκτός της ΕΕ και ότι το 90 % της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης κατά τα επόμενα 15 έτη αναμένεται να προέλθει από χώρες εκτός Ευρώπης. Ενώ αναγνωρίζει τη σημασία της ενίσχυσης των δικών της οικονομικών επιδόσεων μέσω του εμπορίου, η ΕΕ δεν πρέπει να διακινδυνεύσει να στηριχθεί σε ένα μοντέλο βασισμένο αποκλειστικά στις εξαγωγές. Ίση σημασία πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της εσωτερικής ζήτησης μέσω τόσο δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων όσο και της κατανάλωσης.

2.1.1. Η ΕΕ, η οποία αντιπροσωπεύει το ένα έκτο των παγκόσμιων εισαγωγών και εξαγωγών, είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας μεταποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών παγκοσμίως και αποτελεί με τη σειρά της τη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά για περίπου 80 χώρες. Η βιομηχανία, ως ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας, αντιπροσωπεύει το 80 % των εξαγωγών της ΕΕ, εξασφαλίζοντας σημαντικές ιδιωτικές καινοτομίες και θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης. Όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση με τίτλο «Εμπόριο για όλους», «το μερίδιο των εισαγωγών στις εξαγωγές της ΕΕ έχει αυξηθεί κατά περισσότερο από 50 % σε σχέση με το 1995», πράγμα το οποίο προβάλλει περαιτέρω τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία, καθώς και μια δυναμική και προορατική εμπορική πολιτική.

2.1.2. Ο αριθμός των εξαρτώμενων από τις εξαγωγές της ΕΕ θέσεων εργασίας ανέρχεται επί του παρόντος σε 36 εκατομμύρια θέσεις εντός της ενωσιακής επικράτειας⁽⁷⁾, σημειώνοντας αύξηση κατά δύο τρίτα και κατά 1,5 τρισεκατ. ευρώ από το 2000, ενώ η ΕΕ διατηρεί το «μερίδιο της στις παγκόσμιες εξαγωγές αγαθών» (στο 15 %), σε σύγκριση με την άνοδο της Κίνας και την αντίστοιχη μείωση του παγκόσμιου μεριδίου τόσο των ΗΠΑ όσο και της Ιαπωνίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει ότι οι θέσεις εργασίας που συνδέονται με εξαγωγικές δραστηριότητες «αμείβονται καλύτερα από τον μέσο όρο» και αντιπροσωπεύουν «σημαντικό» ποσοστό της απασχόλησης σε κάθε κράτος μέλος.

2.1.3. Σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών αφήνουν μεγαλύτερα περιθώρια για την άσκηση πτωτικής πίεσης επί των μισθών. Σε πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ⁽⁸⁾ επισημαίνεται ότι τα καθήκοντα παροχής υπηρεσιών αποτελούν σημαντικό τμήμα του μεταποιητικού τομέα και το μερίδιο των παρεχόμενων υπηρεσιών που προέρχονται από το εξωτερικό αυξάνεται. Οι εταιρείες εξετάζουν ολοένα και περισσότερο εάν θα παρέχουν οι ίδιες τις δικές τους υπηρεσίες ή εάν θα τις αγοράζουν από εξωτερικούς προμηθευτές. Σε περίπτωση μετεγκατάστασης σε χώρες με χαμηλότερο κόστος εργασίας, το ζήτημα της μετατόπισης θέσεων εργασίας καθίσταται ιδιαίτερα οξύ.

2.1.4. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ υπάρχει κίνδυνος να εξελιχθεί σε καθοριστικό παράγοντα για το μέλλον των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ και για τη συνέχιση των εμπορικών ροών χωρίς δασμούς και φραγμούς. Η έξοδος μιας σημαντικής εμπορικής χώρας από την ενιαία αγορά θα μπορούσε να επηρεάσει την ισορροπία που έχει επιτευχθεί στην εμπορική πολιτική της ΕΕ, αλλά και να αποτελέσει αξιοσημείωτη πρόκληση εάν συνοδευτεί από ισχυρή στροφή του Ηνωμένου Βασιλείου προς την απορρύθμιση, συμπεριλαμβανομένης επίσης της υποβάθμισης των προτύπων και των δικαιωμάτων. Είναι ζωτικής σημασίας να καταβάλει η ΕΕ κάθε δυνατή προσπάθεια για την αποτροπή οποιαδήποτε απόπειρας του Ηνωμένου Βασιλείου για την άσκηση αθέμιτου ανταγωνισμού. Μια συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία θα συνεχίζει να πληροί υψηλά πρότυπα και δικαιώματα είναι θεμελιώδους σημασίας.

2.2. Πολλοί παράγοντες συνδυάζονται για τη δημιουργία εκθετικής παγκόσμιας ζήτησης όσον αφορά το εμπόριο αγαθών και, ολοένα και περισσότερο, τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών. Ο παγκόσμιος πληθυσμός προβλέπεται να φθάσει τα 9-10 δισεκατομμύρια έως τα μέσα του αιώνα. Λόγω της ταχείας εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης, περισσότερο από το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού ζει πλέον για πρώτη φορά σε μικρές και μεγάλες πόλεις, στις οποίες οι άνθρωποι είναι περισσότερο αλληλεξαρτώμενοι απ' ό,τι στην ύπαιθρο όπου η κοινωνία βασίζεται περισσότερο στη στοιχειώδη διαβίωση.

2.2.1. Εκτιμάται επίσης ότι, έως το 2030, τα άτομα μεσαίου εισοδήματος ενδέχεται να αριθμούν έως και 2 δισεκατομμύρια, ιδίως σε χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία, η Κένυα, η Χιλή και η Ινδονησία, τα οποία θα απαιτούν και θα είναι σε θέση να πληρώσουν (πολλά εκ των οποίων για πρώτη φορά στη ζωή τους) ένα πολύ ευρύτερο και ποικιλόμορφο φάσμα επιλογών όσον αφορά τη διατροφή και την ένδυση τους, τα προϊόντα που χρησιμοποιούν, τα οχήματα που οδηγούν ή οτιδήποτε άλλο καταναλώνουν.

2.2.2. Εντούτοις, η επέκταση των αγορών δεν αποτελεί τον μοναδικό λόγο στον οποίο οφείλεται η αύξηση των εμπορικών ροών. Στον σημερινό κόσμο, οι δραστηριότητες των πολυεθνικών εταιριών οργανώνονται ολοένα και περισσότερο κατά μήκος των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας. Κατά την ανάλυση των στρατηγικών αυτών, ο ΟΟΣΑ⁽⁹⁾ περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι φορολογικές στρατηγικές, η κλίμακα (η συγκέντρωση επιχειρήσεων βρίσκεται σε άνοδο), η τεχνολογική εμπειρογνώση και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων αποτελούν βασικές κινητήριες δυνάμεις του παγκόσμιου εμπορίου. Η ψηφιοποίηση της οικονομίας καθιστά επίσης συγκεχυμένα τα παραδοσιακά όρια. Επιπλέον, οι πολυεθνικές εταιρείες βασίζονται διαρκώς περισσότερο σε μη ισότιμες σχέσεις (στρατηγικές εταιρικές σχέσεις, εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων). Επομένως, οι δομές των ομίλων είναι πιο πολυσύνθετες από ποτέ άλλοτε και οι επιχειρηματικές πρακτικές μεταβάλλονται. Κατά συνέπεια, οι πολιτικές στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων ενδέχεται να χρειάζονται προσαρμογή.

⁽⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

⁽⁷⁾ Και σε άλλα 20 εκατομμύρια εκτός Ευρώπης.

⁽⁸⁾ Έγγραφο του ΟΟΣΑ σχετικά με την εμπορική πολιτική (OECD Trade Policy Papers), αριθ. 226 (2019), *Offshoring of services functions and labour market readjustments* (Μετεγκατάσταση των καθηκόντων παροχής υπηρεσιών και προσαρμογές της αγοράς εργασίας), Παρίσι.

⁽⁹⁾ Έγγραφο του ΟΟΣΑ σχετικά με την εμπορική πολιτική, αριθ. 227 (2019), *Micro-Evidence on Corporate Relationships in Global Value Chains: The Role of Trade, FDI and Strategic Partnerships* (Μικροοικονομικά στοιχεία σχετικά με τις εταιρικές σχέσεις στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας: ο ρόλος του εμπορίου, των ΑΞΑ και των στρατηγικών συμπράξεων), Παρίσι.

2.3. Σημαντική ευκαιρία για τους εξαγωγείς της ΕΕ αποτελούν τα ενωσιακά ισχυρά σημεία, ιδίως όσον αφορά τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας ή την κατοχή κυρίαρχης θέσης στον τομέα της εμπορίας αγαθών και υπηρεσιών, σε συνδυασμό με περίπου 70 προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ που εφαρμόζονται ήδη και καλύπτουν πέντε ηπείρους, καθώς και με άλλες σημαντικές εν εξελίξει διαπραγματεύσεις. Εναλλακτικά, οι εξαγωγείς της ΕΕ μπορούν να παραμείνουν απλοί θεατές της αρπαγής των εν λόγω ευκαιριών από ανταγωνιστές-εξαγωγείς, είτε εγκατεστημένους σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες είτε —ιδίως— προερχόμενους από ταχέως αναδύμενες οικονομίες. Στις πρόσφατες σημαντικές εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνεται τόσο η αναθεωρημένη Εταιρική Σχέση του Ειρηνικού (TRP) όσο και άλλες μείζονος σημασίας εμπορικές διαπραγματεύσεις στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού.

3. Βασικά στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της στήριξης της ευημερίας που συνδέεται με το εμπόριο στην ΕΕ

3.1. Η σημασία της ενιαίας αγοράς για το εμπόριο της ΕΕ καταδεικνύεται από τη λεγόμενη «δευτερογενή επίδραση» ("spill-over effect"), στο πλαίσιο της οποίας το ένα πέμπτο των θέσεων εργασίας που υποστηρίζονται από εξαγωγές βρίσκονται σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Οι γερμανικές εξαγωγές, παραδείγματος χάρη, αντιπροσωπεύουν 6,8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας εντός της Γερμανίας, αλλά και 1,6 εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε διαφορετικά σημεία της ενωσιακής επικράτειας. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται πρωτίτως στην ανάπτυξη «μακροσκελών» αλυσίδων εφοδιασμού, όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, εντός των οποίων τα ημιτελή προϊόντα μπορούν να διασχίζουν πολλές φορές τα σύνορα, κυρίως στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ ανέδειξε ιδιαίτερα αυτήν την πτυχή: 650000 θέσεις εργασίας με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο συνδέονται με εξαγωγές εκτός της ΕΕ προερχόμενες από άλλα κράτη μέλη. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽¹⁰⁾, οι χώρες που επωφελούνται περισσότερο είναι η Τσεχική Δημοκρατία, η Σλοβακία και η Πολωνία.

3.1.1. Ως εκ τούτου, η ομαλή και δίκαιη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και της ζώνης του ευρώ αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη διατήρηση και την τόνωση των θέσεων εργασίας που συνδέονται με τις εξαγωγές. Η συνεχής ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και της ζώνης του ευρώ παραμένει υψίστης σημασίας σε τομείς μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ενέργεια και η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος μεταφορών, με παράλληλη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων.

3.1.2. Ζωτικής σημασίας είναι επίσης η καλύτερη ενσωμάτωση των υπηρεσιών και των ροών δεδομένων, στο πλαίσιο του πλήρους σεβασμού των κανόνων της ΕΕ περί προστασίας του απορρήτου των δεδομένων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, ιδίως επειδή η ενιαία αγορά γίνεται ολοένα και περισσότερο ψηφιακή. Ένα υγιές ψηφιακό οικοσύστημα χρειάζεται επίσης πολιτικές, στο πλαίσιο των οποίων τα δεδομένα μπορούν να εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και να παρέχουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών προσανατολισμένων στο δημόσιο συμφέρον.

3.1.3. Στη γνωμοδότησή της με θέμα τη *Μεταρρύθμιση του ΠΟΕ*, η ΕΟΚΕ ζήτησε «κάθε μελλοντική πολυμερής πρωτοβουλία σχετική με τις ροές δεδομένων να συμμορφώνεται πλήρως με τις οριζόντιες διατάξεις της ΕΕ για τις διασυνοριακές ροές δεδομένων και την προστασία των δεδομένων στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ» ⁽¹¹⁾ και κάλεσε τη νέα Επιτροπή να επανεπιβεβαιώσει ότι η εν λόγω βασική δέσμευση είναι μη διαπραγματεύσιμη.

3.2. Η ταχεία εξέλιξη της ψηφιοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ), σε συνδυασμό με τις δημογραφικές αλλαγές και τη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, θα μεταβάλουν ριζικά την κοινωνία. Οι επιχειρήσεις διαδραματίζουν προεξάρχοντα ρόλο στην προσφορά καινοτομίας και νέων τεχνολογιών, ενώ ο ρόλος των κυβερνήσεων έγκειται στην παροχή του απαιτούμενου νομοθετικού πλαισίου για μια δίκαιη μετάβαση και στον καθορισμό των αρχών που διέπουν τους κανόνες δεοντολογίας στον τομέα της ΤΝ.

3.2.1. Η έρευνα και η καινοτομία, καθοδηγούμενες από τη βιομηχανία και υποστηριζόμενες από εκπαίδευση και επιχειρηματικότητα υψηλής ποιότητας, είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ΕΕ στην πρώτη γραμμή της προόδου. Κορυφαία προτεραιότητα για τη νέα σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρέπει να είναι η διασφάλιση του γεγονότος ότι το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» θα αποτελέσει αποτελεσματική και ισχυρή συνέχεια του προγράμματος «Ορίζων 2020». Η ΕΕ πρέπει επίσης να εστιάσει στην παροχή βοήθειας προς τις επιχειρήσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους, τόσο εντός της επικράτειάς της όσο και διεθνώς, καθώς και στην ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Η καινοτομία προάγεται επίσης με τη βοήθεια δοκιμαστικών σχεδίων και μέσω της συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και της ακαδημαϊκής κοινότητας.

3.2.2. Οι τεχνολογικές αλλαγές και εξελίξεις απαιτούν την ταχεία διαφοροποίηση των δεξιοτήτων, όπου εμφανίζονται κενά γρήγορα και απροσδόκητα, αλλά συχνότερα σε τεχνικούς τομείς και ιδίως στους τομείς ETMM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανολογία, Μαθηματικά).

3.2.3. Η ενθάρρυνση και η ανάπτυξη των ανθρώπινων δεξιοτήτων, καθώς και η διάδοση της πολυγλωσσίας, είναι εξίσου σημαντικές με την παροχή μεγαλύτερης έμφασης στην πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, την επανεκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση.

3.2.4. Για τη γεφύρωση του χάσματος δεξιοτήτων, τα συστήματα κατάρτισης θα χρειαστεί να καταστούν επαρκώς ευέλικτα και να είναι άμεσα σε θέση να ανταποκρίνουν στις μελλοντικές ανάγκες, πράγμα το οποίο θα απαιτήσει ασφαλώς σημαντικές προσπάθειες από τα κράτη μέλη, ενώ οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο εν προκειμένω.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 15.

3.3. Καθώς κάνουν την εμφάνισή τους διαφορετικές και καινούριες μορφές εργασίας, είναι καθοριστικής σημασίας να ενισχυθεί η ομαλή μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία, μεταξύ θέσεων εργασίας και συναφών καθηκόντων, αλλά και να εξασφαλιστούν ευνοϊκές συνθήκες για την τόνωση της αυτοαπασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Οι αλλαγές στον κόσμο της εργασίας πρέπει να συνοδεύονται από κοινωνικά προστατευόμενες, ευέλικτες και ευρύθυμα λειτουργούσες αγορές εργασίας, καθώς και από κοινωνικό διάλογο προσανατολισμένο στα αποτελέσματα.

3.4. Ο ανταγωνισμός αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη που προωθεί την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Οι πολιτικές και οι κανονιστικές ρυθμίσεις της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου, εντός των ορίων που θέτει το πεδίο εφαρμογής τους, πρέπει να εξασφαλίζουν στις επιχειρήσεις πρόσφορες συνθήκες για την προώθηση αξιοπρεπών θέσεων εργασίας με υψηλά εργασιακά πρότυπα στο πλαίσιο του ανταγωνισμού με χώρες εκτός της ΕΕ. Οι εν λόγω ρυθμίσεις πρέπει να ανταποκρίνονται δέοντως στον σκοπό τους και να ενθαρρύνουν την καλλιέργεια θετικού επιχειρηματικού πνεύματος και νοοτροπίας, κατά τρόπο εξίσου ελκυστικό για τους νέους και ιδιαίτερα για τις γυναίκες.

3.4.1. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση τις εκθέσεις του ΟΟΣΑ⁽¹²⁾ και του ΔΝΤ, όπου επισημαίνεται η αυξημένη συγκέντρωση βιομηχανιών τόσο για τις μεταποιητικές όσο και για τις μη χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα για την κατανόηση των κινητήριων δυνάμεων που επιφέρουν την εν λόγω συγκέντρωση της αγοράς, πράγμα το οποίο ενδέχεται να απαιτήσει τη θεώρηση των πολιτικών που διέπουν τον ανταγωνισμό και το διεθνές εμπόριο υπό μια νέα οπτική γωνία. Ειδικότερα στην προκειμένη περίπτωση, το εμπορικό θεματολόγιο δεν πρέπει να αποτελέσει τροχοπέδη για τις πολιτικές που αποσκοπούν στη βελτίωση των δυνατοτήτων εισόδου των ΜΜΕ στις αγορές, μεταξύ άλλων μέσω φιλόδοξων ευρωπαϊκών βιομηχανικών πολιτικών, ιδίως στον ψηφιακό τομέα.

3.4.2. Επιπλέον, η ΕΕ οφείλει να διαμορφώσει ένα περιβάλλον το οποίο θα στηρίζει τις ιδιωτικές και τις δημόσιες επενδύσεις. Πρόκειται για εγχείρημα το οποίο απαιτεί σταθερότητα και προβλεψιμότητα, σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, ισχυρή προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ) και δημοσιονομική ευθύνη. Το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο και να συμβάλλει, συγχρόνως, στην ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

3.4.3. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές της ΕΕ για το εμπόριο και τις επενδύσεις πρέπει να εξακολουθήσουν να επαγρυπνούν για οποιαδήποτε επένδυση που ενδέχεται να απορρέει από απάτη ή φοροαποφυγή.

3.4.4. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) είναι σημαντικές όταν οι εταιρείες εγκαθίστουν ολόενα και περισσότερο την παραγωγή τους κοντά στην τελική αγορά τους, πράγμα το οποίο μπορεί μεταξύ άλλων να τις βοηθήσει να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης επιδοκιμάσει⁽¹³⁾ τη νομοθεσία της ΕΕ για την εμπορική άμυνα σχετικά με τις πρόσφατες ενέργειες για την εποπτεία των εισερχόμενων επενδύσεων στην ΕΕ.

3.4.5. Ωστόσο, στην ετήσια έκθεση του ΟΟΣΑ για το 2018 σχετικά με τις στατιστικές για τις ΑΞΕ επισημάνθηκε μείωση κατά 27 % των παγκόσμιων ΑΞΕ μετά τη φορολογική μεταρρύθμιση των ΗΠΑ. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ (Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες), η μείωση υπήρξε θεαματική. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην πραγματοποίηση διάκρισης μεταξύ των ΑΞΕ που συνδέονται με την πραγματική οικονομία, κατ' αντιδιαστολή προς τις ΑΞΕ που εξυπηρετούν δόλιους σκοπούς και επιδιώκουν τη φοροδιαφυγή. Πρόκειται για φαινόμενο το οποίο πρέπει να καταπολεμηθεί από την ΕΕ σε κάθε επίπεδο.

3.5. Όπως επισημάνθηκε στην ανακοίνωση με τίτλο «Εμπόριο για όλους», «περισσότερες από 600.000 ΜΜΕ, οι οποίες απασχολούν πάνω από 6 εκατ. εργαζομένους, πραγματοποιούν απευθείας εξαγωγές αγαθών εκτός της ΕΕ, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο των εξαγωγών της ΕΕ»⁽¹⁴⁾, ενώ «πολλές ακόμη εξαγωγή υπηρεσιών» ή είναι προμηθευτές άλλων μεγαλύτερων εταιρειών.

3.5.1. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε ειδικότερα την ικανοποίησή της για «τη δέσμευση που αναλαμβάνεται έναντι των μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες προσκρούουν σε μεγαλύτερα εμπόδια όταν στρέφονται σε νέες αγορές». Δόθηκαν υποσχέσεις για τη συμπερίληψη ειδικών διατάξεων σχετικά τις ΜΜΕ σε όλες τις μελλοντικές διαπραγματεύσεις, καθώς και για «τακτικές έρευνες σχετικά με τα εμπόδια» που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ σε συγκεκριμένες αγορές. Η γνωμοδότηση⁽¹⁵⁾ της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ΤΤΙΡ και ο αντίκτυπός της στις ΜΜΕ» είναι επίσης σημαντική και στην προκειμένη περίπτωση.

3.5.2. Οι δυνατότητες και οι ανάγκες των ΜΜΕ πρέπει να περιλαμβάνονται σε κάθε τομέα πολιτικής, προκειμένου να διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση, σε άλλους πόρους και σε άλλες αγορές, και συγχρόνως να υποστηρίζεται η ικανότητά τους να εξελίσσονται, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες των διαφόρων ειδών επιχειρήσεων και τις ιδιαίτερες συνθήκες υπό τις οποίες δραστηριοποιούνται οι ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των απομακρυσμένων περιοχών).

4. Διευθέτηση εμπορικών διαφορών

4.1. Η Συνθήκη της Λισαβόνας ανέθεσε στην ΕΕ νέες αρμοδιότητες στον τομέα των επενδύσεων και την υποχρέωσε να συνδέσει το έργο της τόσο για το εμπόριο όσο και για τις επενδύσεις με άλλους βασικούς τομείς, ιδίως δε με την ανάπτυξη. Το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ακόμη επαρκή διασταυρωμένα στοιχεία όσον αφορά τις εμπορικές επιπτώσεις μεταξύ των διαφόρων ΓΔ της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένων των ΓΔ Διεθνούς Συνεργασίας και Ανάπτυξης (DEVCO) και Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης (EMPL), εξακολουθεί να προξενεί ανησυχία.

⁽¹²⁾ Έγγραφο του ΟΟΣΑ σχετικά με την παραγωγικότητα, αριθ. 18 (2019), *Industry Concentration in Europe and North America* (Συγκέντρωση της βιομηχανίας στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική), Παρίσι· World Economic Outlook Report (Έκθεση σχετικά με την παγκόσμια οικονομική συγκυρία), Απρίλιος 2019.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 262 της 25.7. 2018, σ. 94.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 383 της 17.11. 2015, σ. 34.

4.2. Πέραν της «νέας γενιάς» εμπορικών συμφωνιών, αρχής γενομένης από την Κορέα, η Επιτροπή επεδίωξε επίσης να διαπραγματευτεί πιο εκτενείς Συμφωνίες Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ), τόσο με τις χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης όσο και με περισσότερο προηγμένους εμπορικούς εταίρους. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η Ιαπωνία και, κυρίως, η Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (ΣΟΕΣ-ΣΕΤΑ) με τον Καναδά, η οποία υπερβαίνει την απλή κατάργηση των δασμών και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών πτυχών, όπως οι κανόνες για τις υπηρεσίες, η εξάλειψη των μη δασμολογικών φραγμών στο εμπόριο και άλλες πτυχές που συνδέονται με το εμπόριο, όπως οι επενδύσεις και ο ανταγωνισμός ή η κανονιστική συνεργασία.

4.2.1. Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η έκκληση για συνεχή ανάπτυξη ενός μακρόπνοου προοδευτικού εμπορικού θεματολογίου καθίσταται επιτακτικότερη από ποτέ άλλοτε. Οι εν λόγω εκτενείς εμπορικές διαπραγματεύσεις έχουν περισσότερες πιθανότητες να προκαλέσουν συγκρούσεις σε ευαίσθητους τομείς, όπως η διατήρηση προτύπων υψηλού επιπέδου, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία των καταναλωτών και τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, η προστασία των δημόσιων υπηρεσιών ή η επιβολή των δικαιωμάτων στο πλαίσιο ενός βιώσιμου εμπορικού θεματολογίου.

4.2.2. Δεδομένου ότι οι συμφωνίες «νέας γενιάς» υπερβαίνουν κατά πολύ την παραδοσιακή μείωση των δασμών και εκτείνονται έως τη θέσπιση κανόνων για κυβερνητικά μέτρα που δεν επηρεάζουν το εμπόριο, εγείρονται ανησυχίες για το ενδεχόμενο περιορισμού των περιθωρίων άσκησης των δημόσιων πολιτικών. Τα κράτη έχουν όχι μόνο δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση, θέσπισης ρυθμίσεων κατά το δοκούν, προς όφελος του γενικού δημόσιου συμφέροντος. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αυτό είναι κάτι το οποίο δεν πρέπει να παρεμποδίζεται από κανένα στοιχείο μιας εμπορικής συμφωνίας.

4.2.3. Η ΕΟΚΕ έχει δηλώσει ⁽¹⁶⁾ ότι η εμπορική πολιτική της ΕΕ «θα κριθεί με βάση το εάν και κατά πόσον η Επιτροπή θα είναι σε θέση να αποδείξει ότι οι εμπορικές συμφωνίες δεν υποβαθμίζουν το επίπεδο των περιβαλλοντικών, των εργασιακών και των λοιπών προτύπων». Αντίθετα, οι εν λόγω συμφωνίες θα πρέπει να στοχεύουν στη βελτίωση των συγκεκριμένων προτύπων».

4.3. Το ανοικτό και βασισμένο σε κανόνες διεθνές εμπόριο είναι θεμελιώδες τόσο για την ενίσχυση των επιχειρηματικών ευκαιριών όσο και για τη διασφάλιση δικαιών όρων στις επιχειρήσεις έναντι των αλλοδαπών ανταγωνιστών τους. Η ΕΕ οφείλει να υποστηρίξει τους κανόνες του ΠΟΕ που προωθούν το δίκαιο εμπόριο, το οποίο διασφαλίζει την τήρηση των ΣΒΑ και διαδραματίζει ηγετικό ρόλο παγκοσμίως τόσο για την αντιμετώπιση του προστατευτισμού και των διαταράξεων όσο και για την προαγωγή μιας προοδευτικής και βιώσιμης εμπορικής πολιτικής. Εν προκειμένω, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους για την άσκηση επιρροής και την ανάληψη δράσης στο σύνολο των διαφόρων δομών των επιτροπών του ΠΟΕ, ιδίως όσον αφορά τους νέους τομείς όπως το εμπόριο και η αξιοπρεπής εργασία.

4.4. Το εμπόριο είναι μια από τις πλέον αξιολογούμενες διαδικασίες πολιτικής στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ωστόσο, προκειμένου να καταστεί δυνατή μια ευρύτερη πολιτική συζήτηση σχετικά με τον ρόλο του εμπορίου και των επενδύσεων, απαιτείται περαιτέρω ανάλυση για την καλύτερη κατανόηση των κινητήριων δυνάμεων και των οικονομικών επιπτώσεων του εμπορίου, καθώς και της δυναμικής συμβολής του στους ΣΒΑ.

4.4.1. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η πολιτική αξιολόγησης της ΕΕ οφείλει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο. Η ΓΔ Εμπορίου αξιολογεί τις επιπτώσεις των κυριότερων εμπορικών πρωτοβουλιών, με τη χρήση διαφόρων μέσων: εκτιμήσεις επιπτώσεων και αξιολογήσεις αντίκτυπου στη βιωσιμότητα, οικονομική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων και εκ των υστέρων αξιολογήσεις.

4.4.2. Τα ζητήματα που άπτονται της μεθοδολογίας και του χρονοδιαγράμματος είναι ζωτικής σημασίας και χρήζουν επανεξέτασης. Το χρησιμοποιούμενο Υπολογιστικό Υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας (ΥΥΓΙ) θα πρέπει να επαναξιολογηθεί βάσει εναλλακτικών μοντέλων και να συμπεριλάβει ένα ευρύτερο σύνολο δεικτών για τη μέτρηση των επιπτώσεων όσον αφορά τα ανθρώπινα και τα εργασιακά δικαιώματα, την κλιματική αλλαγή, τη βιοποικιλότητα, τους καταναλωτές και τις ΑΞΕ. Ωστόσο, η απλή σύγκριση της κατάστασης με ή χωρίς εμπορική συμφωνία υστερεί έναντι της ποιοτικής αξιολόγησης των διαπραγματευτικών επιλογών, ιδίως στην περίπτωση του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης (ΕΒΑ). Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων και οι αξιολογήσεις αντίκτυπου στη βιωσιμότητα πρέπει να ολοκληρώνονται εγκαίρως για την παροχή καθοδήγησης στους διαπραγματευτές και να λαμβάνονται υπόψη πριν από και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, και όχι να υποβάλλονται μετά την περάτωση των διαπραγματεύσεων.

4.4.3. Η συμβολή στην υλοποίηση των ΣΒΑ, όπως προτάθηκε παλαιότερα από την ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με θέμα *Ο κεντρικός ρόλος του εμπορίου και των επενδύσεων στην υλοποίηση και την εφαρμογή των ΣΒΑ* ⁽¹⁷⁾, θα πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο της αξιολόγησης της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ.

4.4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύτιμη τη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών στη διαβούλευση σχετικά με τις αξιολογήσεις αντίκτυπου στη βιωσιμότητα για τις ΕΑΑ και συνιστά την επέκτασή της στην προετοιμασία της διαδικασίας καθορισμού των όρων αναφοράς. Το έργο της επιφορτισμένης με την αξιολόγηση διευθύνουσας ομάδας της Επιτροπής θα μπορούσε να βελτιωθεί περαιτέρω με τη συμμετοχή επίσης και της κοινωνίας των πολιτών. Οι σύμβουλοι έχουν ανάγκη από επαρκή ανεξαρτησία και εμπειρογνομosύνη, ιδίως όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 264 της 20.7. 2016, σ. 123.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 129 της 11.4. 2018, σ. 27.

4.4.5. Όσον αφορά τις αγορές εργασίας, απαιτείται διεξοδικότερη ανάλυση σχετικά με τις δυνητικές επιπτώσεις των μετατοπίσεων, την εξέλιξη των μισθών και την ασφάλεια των θέσεων εργασίας. Όσον αφορά τον οικονομικό αντίκτυπο, θα πρέπει να επιδειχθεί προσοχή όχι μόνο στην ΕΕ, αλλά και στον βαθμό στον οποίο το εμπόριο και οι επενδύσεις βοηθούν τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες να αυξήσουν την παραγωγικότητα και την καινοτομία τους. Εξάλλου, κρίνεται σκόπιμη η εκπόνηση μιας ολιστικής μελέτης σχετικά με τις παγκόσμιες επιπτώσεις του εμπορίου, ανά ενδεδειγμένα χρονικά διαστήματα.

4.4.6. Το εμπόριο αποτελεί ολοένα και σημαντικότερο στοιχείο, τόσο από γεωπολιτική άποψη όσο και στο πλαίσιο της οικονομικής διπλωματίας. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΥΕΔ πρέπει να ασχοληθεί περισσότερο με το εμπόριο, δεδομένου ότι η κάλυψη εμπορικών θεμάτων απουσίαζε αισθητά από την πρόσφατη κοινή ανακοίνωση σχετικά με τη συνδεσιμότητα ΕΕ-Ασίας ⁽¹⁸⁾.

4.5. Κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συμφωνίας Διατλαντικής Εμπορικής και Επενδυτικής Εταιρικής Σχέσης (ΤΤΙΡ) με τις Ηνωμένες Πολιτείες επισημάνθηκαν πρωτίστως πολυάριθμες ανησυχίες του ευρύτερου κοινού και της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες είναι όμως γενικού χαρακτήρα. Παρότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέβαλε προσπάθειες στο πλαίσιο των εμπορικών διαπραγματεύσεων για την ανάληψη πολιτικών δεσμεύσεων με σκοπό είτε την αποτροπή της ενθάρρυνσης του εμπορίου ή των επενδύσεων μέσω της αποδυνάμωσης των επιπέδων προστασίας είτε την παροχή εγγυήσεων, όπως συγκεκριμένες εξαιρέσεις και επιφυλάξεις, ειδικές ρήτρες για τα κρατικά μονοπώλια ή έγκαιρη απόρριψη επουσιωδών απαιτήσεων επενδυτών, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει και εξακολουθεί να ζητεί περαιτέρω διευκρινίσεις και εγγυήσεις σχετικά με διάφορα εξαιρετικά ευαίσθητα σημεία.

4.5.1. Το ενδεχόμενο να αφενθούν οι δημόσιες υπηρεσίες εκτεθειμένες στο πλαίσιο μιας εμπορικής συμφωνίας μέσω της ελευθέρωσης της αγοράς και ειδικών ρητρών (διατήρησης της ισχύουσας κατάστασης και μη αναστρεψιμότητας), οι οποίες διαμορφώνουν τα μελλοντικά περιθώρια ελιγμών των μερών όσον αφορά την επιβολή περιορισμών πρόσβασης στην αγορά και μέτρων που εισάγουν διακρίσεις, θεωρείται ότι αποτελεί καίριο ζήτημα. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επιδοκιμάσει «τη δηλωθείσα πρόθεση της Επιτροπής, σε συμφωνία με τις θέσεις της ΕΟΚΕ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών, να προστατεύσει τις δημόσιες υπηρεσίες στις ΣΕΣ», τονίζοντας, ωστόσο, «ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με τη χρήση θετικού καταλόγου όσον αφορά τόσο την πρόσβαση στην αγορά όσο και την εθνική μεταχείριση» ⁽¹⁹⁾.

4.5.2. Λόγω της συνεχούς πιθανότητας αλλαγής κυβέρνησης και επακόλουθης διαφοροποίησης της πολιτικής έναντι των δημόσιων υπηρεσιών, οποιοδήποτε προηγούμενο άνοιγμα στο πλαίσιο μιας εμπορικής συμφωνίας θα παρέμενε «κλειδωμένο». Δεν μπορεί να υπάρξει οπισθοδρόμηση. Ως εκ τούτου, οι ρήτρες διατήρησης της ισχύουσας κατάστασης και μη αναστρεψιμότητας μπορούν να καταστούν απειλή, ιδίως για τις δημόσιες υπηρεσίες, λόγω του στενού και διφορούμενου ορισμού του πεδίου εφαρμογής τους.

4.5.3. Η διαφύλαξη των περιθωρίων άσκησης των δημόσιων πολιτικών καθίσταται επίσης ζωτικής σημασίας στο πλαίσιο της συμπερίληψης των δημόσιων συμβάσεων στις εμπορικές συμφωνίες. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ έκρινε σημαντικό να ζητήσει «οι αναθέτοντες φορείς [να] διατηρούν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά κριτήρια στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών, όπως η υποχρέωση συμμόρφωσης και τήρησης των συλλογικών συμβάσεων» ⁽²⁰⁾.

4.6. Στο πλαίσιο της προστασίας των επενδύσεων, η ΕΟΚΕ ζήτησε «να θεσπιστούν διαδικαστικές εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων που στοχεύουν στην εγχώρια νομοθεσία περί δημοσίου συμφέροντος ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα ενός συμβαλλόμενου μέρους να ρυθμίζει, προς το δημόσιο συμφέρον και όπως κρίνεται σκόπιμο, σε βάρος της προστασίας του επενδυτή» ⁽²¹⁾. Στη γνωμοδότησή της με θέμα Πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο, η ΕΟΚΕ διατύπωσε την άποψη «ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί αρκούντως μόνο με τη συμπερίληψη δυνατότητας εξαίρεσης για λόγους δημοσίου συμφέροντος», σε συνδυασμό με «τις δέουσες εγγυήσεις ότι δεν θα υπάρξει κατάχρησή τους για λόγους προστατευτισμού». Στο ευρύτερο πλαίσιο της γνωμοδότησής της με τίτλο Συγκεκριμένα βασικά θέματα της ΤΤΙΡ η ΕΟΚΕ ζήτησε «να αναφέρεται ρητά στις συλλογικές συμβάσεις —συμπεριλαμβανομένων των τριμερών συμβάσεων και/ή των γενικών συμβάσεων (δηλαδή των συμβάσεων που παράγουν αποτελέσματα για όλους [“erga omnes”])— προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να αποτελέσουν οι εν λόγω συμβάσεις αντικείμενο ερμηνείας ως αθέτηση των θεμάτων προσδοκιών των επενδυτών» ⁽²²⁾.

4.7. Παρότι η ΕΕ είναι αρμόδια για τη γεωργία και το εμπόριο επί 40 και πλέον χρόνια, έχει παρατηρηθεί κατά καιρούς έλλειψη επικοινωνίας ή και «συντονισμένου» προβληματισμού μεταξύ αυτών των καιριών συμφερόντων. Η ΕΕ πρέπει επίσης να αποφύγει να κάνει σημαντικές παραχωρήσεις στον τομέα της γεωργίας που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την παραγωγή εντός της επικράτειάς της.

4.7.1. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της με θέμα *Η γεωργία στις εμπορικές διαπραγματεύσεις* ⁽²³⁾, επεσήμανε ότι οι διμερείς συμφωνίες πρέπει να αποσκοπούν στην εξάλειψη της εφαρμογής δύο μέτρων και σταθμών, ιδίως στον τομέα της γεωργίας και κυρίως σε σχέση με τις συμφωνίες ΥΦΠ και ΤΕΕ στις χώρες εταίρους. Η ΕΕ θα θέλει επίσης να προαγάγει τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και ευρύτερα πρότυπα της στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης, σε συμφωνία με τους ΣΒΑ. Η ΕΕ (και άλλοι) πρέπει, μεταξύ άλλων, να αναλάβουν τη δέσμευση για τη δημιουργία ικανοτήτων ώστε να βοηθήσουν λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες να ανταποκριθούν στις προδιαγραφές αυτές, παρέχοντάς τους, παραδείγματος χάρι, βοήθεια για να αναπτύξουν αποδεκτό σύστημα κτηνιατρικής πιστοποίησης, δεδομένης της ύψιστης σημασίας των προτύπων ασφαλείας των τροφίμων.

⁽¹⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 4.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 123.

⁽²⁰⁾ ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 15.

⁽²¹⁾ ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 145.

⁽²²⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 30.

⁽²³⁾ ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 20.

4.7.2. Η πολυμερής προσέγγιση για τη γεωργία χρειάζεται και να αναζωογονηθεί. Η «Ντόχα» ως ιδέα του ΠΟΕ για τον εμπορικό διάλογο ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί, με σεβασμό της αρχής της επισιτιστικής κυριαρχίας για όλους. Στην ίδια γνωμοδότηση επισημάνθηκε ότι η ΕΕ ευρίσκεται σε καλή θέση για να διαδραματίσει ηγετικό και ενεργό ρόλο προς την κατεύθυνση της προαγωγής μιας νέας, ισορροπημένης προσέγγισης, ιδίως δε λόγω της αποτυχίας ορισμένων ταχέως αναδυόμενων οικονομιών να συνεισφέρουν ουσιαστικά στην παροχή βοήθειας προς άλλες που συνεχίζουν να είναι λιγότερο ανεπτυγμένες.

4.8. Στη γνωμοδότησή της με θέμα *Μεταρρύθμιση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)*, η ΕΟΚΕ θεώρησε «ζωτικής σημασίας η αρχή της προφύλαξης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στις Συνθήκες της ΕΕ, να προστατεύεται επαρκώς και σε πολυμερές επίπεδο και να αποκτήσει πλήρη νομική αναγνώριση, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας μέσω προληπτικών αποφάσεων σε περιπτώσεις εμφάνισης κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον. Λαμβανομένης υπόψη της σπουδαιότητας της εν λόγω αρχής, η ΕΕ θα πρέπει να την ενσωματώσει ως «μείζον συμφέρον» σε όλες τις εμπορικές της διαπραγματεύσεις»⁽²⁴⁾.

4.9. Ενώ η στρατηγική «Εμπόριο για όλους» δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών σε ασφαλή προϊόντα, οι «Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των καταναλωτών» χαρακτηρίζονται από μια πολύ ευρύτερη αντίληψη, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η προστασία της ιδιωτικής ζωής των καταναλωτών, τα δικαιώματά τους στο ηλεκτρονικό εμπόριο και το δικαίωμα αποτελεσματικής επιβολής των δικαιωμάτων των καταναλωτών. Λόγω της επίδρασης που ασκεί η ελευθέρωση του εμπορίου στους καταναλωτές, η ΕΟΚΕ —στη γνωμοδότησή της με θέμα *Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών της ΕΕ*— ζήτησε «την προσθήκη ειδικού κεφαλαίου σχετικού με τους καταναλωτές στα εν λόγω κεφάλαια, στο οποίο θα ενσωματώνονται τα σχετικά διεθνή πρότυπα για τους καταναλωτές και θα ενισχύεται η συνεργασία όσον αφορά την επιβολή των δικαιωμάτων των καταναλωτών»⁽²⁵⁾.

4.10. Στο έγγραφο προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του 2017, με θέμα την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης προσδιορίζονται ορισμένες συνέπειες της ανεξέλεγκτης παγκοσμιοποίησης και, ιδίως, οι αυξανόμενες ανισότητες. Τα οφέλη του εμπορίου δεν κατανομούνται ποτέ ομοιόμορφα. Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων πρέπει να καλύπτει όλες τις σημαντικές συνέπειες του ανοίγματος της αγοράς και να περιορίζει τις αρνητικές επιπτώσεις, στο μέτρο του δυνατού, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών δαπανών και του κόστους μετάβασης.

4.10.1. Η ανακοίνωση με τίτλο «Εμπόριο για όλους» ήταν η πρώτη που αναγνώρισε ότι το εμπόριο «μπορεί να συνεπάγεται προσωρινές ανατρεπτικές επιπτώσεις για ορισμένες περιφέρειες και για κάποιους εργαζομένους, εάν ο νέος ανταγωνισμός αποδεικνύεται πάρα πολύ έντονος για μερικές επιχειρήσεις» και τόνισε ότι «για τα άμεσα διγόμενα άτομα, μια τέτοια αλλαγή δεν είναι αμελητέα». Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) έχει ιδιαίτερη σημασία στην προκειμένη περίπτωση. Το ΕΤΠ βοήθησε πάνω από 27.600 εργαζομένους κατά την περίοδο 2013-2014⁽²⁶⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το μελλοντικό πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) να προβλέπει επαρκή χρηματοδότηση, άμεσα συνδεδεμένη με τις επιπτώσεις του εμπορίου και να επανεξετάσει τυχόν περιοριστικούς όρους και κριτήρια που οριοθετούν την εφαρμογή του. Για την καλύτερη προετοιμασία και πλαισίωση των αλλαγών που σχετίζονται με την αναδιάρθρωση, η εξασφάλιση ουσιαστικών δικαιωμάτων στους εργαζομένους όσον αφορά την ενημέρωση, τη διαβούλευση και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις είναι εν προκειμένω θεμελιώδους σημασίας για την επίτευξη δικαίων μεταβάσεων.

4.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να ενισχυθούν περαιτέρω τα μέσα προστασίας των ευαίσθητων τομέων από τον αθέμιτο εμπορικό ανταγωνισμό, με τη συμπερίληψη των προτύπων της ΔΟΕ στα κριτήρια αξιολόγησής τους. Σε πρόσφατη γνωμοδότησή της σχετικά με τη μεθοδολογία των μέσων εμπορικής άμυνας⁽²⁷⁾, η ΕΟΚΕ ζήτησε ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των Ευρωπαίων και των μη Ευρωπαίων εξαγωγών παραγωγών. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επικύρωσε την πρόθεση της Επιτροπής να χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα κριτήρια προκειμένου να διαπιστώνεται εάν υπάρχουν σημαντικές στρεβλώσεις στην κατάσταση της αγοράς, σημειώνοντας, ωστόσο, ότι η τήρηση των προτύπων της ΔΟΕ και των πολυμερών συμφωνιών για το περιβάλλον θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη.

4.12. Όσον αφορά την ισχυρή δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ενισχύσει τις διατάξεις περί εργασίας, η ΕΟΚΕ κάλεσε τις χώρες-εταίροι «να επιδεικνύουν πλήρη συμμόρφωση με τα οκτώ βασικά εργασιακά πρότυπα της ΔΟΕ πριν από τη σύναψη μιας εμπορικής συμφωνίας. Εάν μια χώρα-εταίρος είτε δεν έχει επικυρώσει ή εφαρμόσει σωστά τις εν λόγω συμβάσεις είτε δεν έχει να επιδείξει ισοδύναμο επίπεδο κατοχύρωσης, η ΕΟΚΕ προτείνει να επιδιώκεται η εκπόνηση δεσμευτικού χάρτη πορείας, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνεται στο κεφάλαιο ΕΒΑ έτσι ώστε να διασφαλίζεται η έγκαιρη επίτευξή του»⁽²⁸⁾. Η ΕΕ οφείλει επίσης να προωθήσει την εφαρμογή και την επιβολή επικαιροποιημένων προτύπων της ΔΟΕ προκειμένου να διασφαλιστούν πραγματικά ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις της ΕΕ στο εξωτερικό και να υποστηριχθεί ο ΣΒΑ 8 όσον αφορά την αξιοπρεπή εργασία.

4.13. Η εμπορική πολιτική πρέπει επίσης να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι εταιρείες πρέπει να αναλαμβάνουν την ευθύνη σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού. Αυτό, με τη σειρά του, θα πρέπει να ενισχύσει την «άδεια λειτουργίας» των επιχειρήσεων, με ταυτόχρονη μεγιστοποίηση τόσο της καινοτομίας όσο και της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Η συνεπής εφαρμογή υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς είναι σημαντική τόσο για την ενίσχυση της παγκόσμιας εμπορικής θέσης της ΕΕ όσο και για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Σε όλες τις ΣΕΣ, η ΕΕ θα πρέπει να επιμένει ώστε κάθε συμβαλλόμενο μέρος να ενθαρρύνει ενεργά τη συμμόρφωση των εταιρειών με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις⁽²⁹⁾. Αναγνωρίζοντας τη σημασία της επιβολής των κανόνων που διέπουν την αγορά εργασίας εκ μέρους των κυβερνήσεων, μεταξύ άλλων μέσω επιθεωρήσεων, η ΕΟΚΕ ζητεί οι εμπορικές συμφωνίες να επιβάλλουν στις κυβερνήσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, να επωμίζονται πλήρως τον ρόλο τους.

⁽²⁴⁾ ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 15.

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27.

⁽²⁶⁾ Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ιούλιος του 2015.

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 209 της 30.6.2017, σ. 66.

⁽²⁸⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27.

⁽²⁹⁾ Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, 2011.

4.1.3.1. Περισσότερες κυβερνήσεις θεσπίζουν πλέον τους δικούς τους νόμους και τα αντίστοιχα μέσα, με πιο πρόσφατα παραδείγματα τον γαλλικό νόμο σχετικά με το «καθήκον επαγρύπνησης» και το ολλανδικό νομοσχέδιο για τη δέουσα επιμέλεια σε σχέση με την παιδική εργασία. Ο Καναδάς ενίσχυσε τη στρατηγική του για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, με ιδιαίτερη εστίαση στη συμπεριφορά των канаδικών εταιρειών στο εξωτερικό, και προέβη στη σύσταση πολυμερούς οργάνου παροχής συμβουλών. Τον Απρίλιο του 2019 διορίστηκε ο πρώτος Καναδός διαμεσολαβητής για υπεύθυνες επιχειρήσεις, ο οποίος επιφορτίστηκε με τον έλεγχο και τη δημοσιοποίηση εικαζόμενων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προκύπτουν από τις δραστηριότητες канаδικών εταιρειών στο εξωτερικό, στους τομείς της εξόρυξης, του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και της ένδυσης, καθώς και με τη διατύπωση συστάσεων σχετικά με εμπορικά μέτρα για τις εταιρείες.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ βρίσκεται σε μοναδική θέση προκειμένου να αναλάβει ηγετικό ρόλο σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια, ιδίως υπό το πρίσμα των διευρυνόμενων παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού και αξίας. Τα εθελοντικά και δεσμευτικά μέτρα δεν αλληλοαποκλείονται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ έλαβε υπό σημείωση τις εργασίες σχετικά με τη λεγόμενη δεσμευτική συνθήκη του ΟΗΕ, η οποία βρίσκεται επί του παρόντος υπό συζήτηση από τα μέλη του ΟΗΕ και αποσκοπεί στην κωδικοποίηση των νομικά δεσμευτικών διεθνών υποχρεώσεων που ισχύουν στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τις δραστηριότητες των διεθνικών εταιρειών, και χαιρείται τις τρέχουσες εργασίες της ΕΟΚΕ για την κατάρτιση της γνωμοδότηση πρωτοβουλίας REX/518. Κατά το παράδειγμα ορισμένων κρατών μελών που έχουν ήδη θεσπίσει νομοθεσία σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια, η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να προτείνει κανόνες της ΕΕ στον εν λόγω τομέα.

5. Εμπόριο και βιώσιμη ανάπτυξη: ανάγκη υλοποίησης των ΣΒΑ/της συμφωνίας του Παρισιού

5.1. Στη γνωμοδότησή της με θέμα *Εμπόριο για όλους* ⁽³⁰⁾, η ΕΟΚΕ επιδοκίμασε πρωτίστως την ιδιαίτερη εστίαση της ΕΕ στην εκτενή κάλυψη της βιώσιμης ανάπτυξης, ειδικότερα στον τομέα των ανθρωπίνων και των κοινωνικών δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος. Στη γνωμοδότησή της με θέμα *Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA)* στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ ⁽³¹⁾, η ΕΟΚΕ προέτρεψε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «να επιδείξει περισσότερη φιλοδοξία, ιδίως όσον αφορά την ενίσχυση της αποτελεσματικής εκτελεστότητας της δέσμευσης στα κεφάλαια EBA, κάτι το οποίο έχει ζωτική σημασία για την ΕΟΚΕ. Στα δε εν λόγω κεφάλαια πρέπει να δοθεί η ίδια έμφαση με αυτήν των κεφαλαίων που αφορούν εμπορικά, τεχνικά ή δασμολογικά ζητήματα».

5.1.1. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της για την πρόσφατη εξαγγελία της νέας Προέδρου της Επιτροπής σχετικά με τον επικείμενο διορισμό νέου επικεφαλής εντεταλμένου εμπορίου (Chief Trade Enforcement Officer), επιφορτισμένου με «την παρακολούθηση και τη βελτίωση της συμμόρφωσης των εμπορικών μας συμφωνιών», χωρίς να θίγεται η γενική ευθύνη του αρμόδιου για θέματα εμπορίου Επιτρόπου. Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται ζωτικής σημασίας να παρασχεθεί ευρύ φάσμα εξουσιών για την κάλυψη, με την ίδια βαρύτητα και την ίδια αποτελεσματικότητα, όλων των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ), ιδίως εκείνων που σχετίζονται με τα κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών ανησυχιών που ανακύπτουν όσον αφορά άλλα κεφάλαια των εμπορικών και των επενδυτικών συμφωνιών. Η θέση αυτή απαιτείται επίσης να εμπεριέχει μια αντικειμενική διαδικασία λήψης αποφάσεων, η οποία θα πρέπει να βασίζεται σε έγκαιρη και αποτελεσματική διενέργεια ερευνών, να υποστηρίζεται από επαρκείς πόρους και να περιλαμβάνει την ανάληψη σαφούς ρόλου από τους αναγνωρισμένους ενδιαφερόμενους φορείς, τόσο για την υποβολή καταγγελιών όσο και για τη συμμετοχή τους σε τυχόν επακόλουθες δημόσιες ακροάσεις. Εκτός από την υποβολή εμπεριστατωμένων εκθέσεων προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, απαιτείται επίσης η αναγνώριση οριστικού ρόλου στην ΕΟΚΕ και στις αντίστοιχες εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες (ΕΣΟ), καθώς και η αδιάλειπτη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών».

5.2. Σε κάθε μία από τις συμφωνίες που η ΕΕ αποκαλεί ΣΕΣ «νέας γενιάς» για την περίοδο μετά το 2010 έχει συμπεριληφθεί ένα ειδικό κεφάλαιο για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA), στο οποίο προβλέπεται ένας ενεργός ρόλος παρακολούθησης για την κοινωνία των πολιτών κάθε συμβαλλόμενου μέρους.

5.2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο εποικοδομητικός διάλογος με την κοινωνία των πολιτών όσον αφορά την πολιτική στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων αποτελεί ουσιώδες στοιχείο και επαναλαμβάνει την έκκλησή της για την περαιτέρω ενίσχυση του ρόλου του. Στη γνωμοδότησή της με θέμα *Ο ρόλος των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων (ΕΣΟ)* ⁽³²⁾, η ΕΟΚΕ τόνισε την εν λόγω συμμετοχή και ζήτησε την επέκτασή της σε όλες τις πτυχές μιας εμπορικής συμφωνίας, με κατά προτεραιότητα εστίαση στον αντίκτυπό τους στις δεσμεύσεις σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

5.2.2. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη προτείνει να συμπεριληφθεί όχι μόνο μια ειδική ρήτρα για την προώθησή των ΣΒΑ σε όλες τις μελλοντικές εντολές για τα κεφάλαια EBA ⁽³³⁾, αλλά και —έπειτα από τη συμφωνία του Παρισιού— η καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

5.3. Τόσο οι 17 ΣΒΑ, οι οποίοι συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο του ολοκληρωμένου Θεματολογίου των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030, όσο και η συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή ⁽³⁴⁾ πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν παγκόσμιες προτεραιότητες. Εν προκειμένω, το εμπόριο και οι επενδύσεις οφείλουν να διαδραματίσουν βασικό υποστηρικτικό ρόλο. Ωστόσο, η επίτευξη μιας ενωσιακής οικονομίας με ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου άνθρακα έως το 2050 θα αποδειχθεί σημαντική πρόκληση.

⁽³⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 16.

⁽³¹⁾ EE C 227 της 28.6. 2018, σ. 27.

⁽³²⁾ EE C 159 της 10.5.2019, σ. 28.

⁽³³⁾ Βλέπε υποσημείωση 16.

⁽³⁴⁾ Διάσκεψη των Συμβαλλόμενων μερών της σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή στο Παρίσι (UNFCCC COP21).

5.3.1. Όλα αυτά τα στοιχεία θα έχουν βαθιές επιπτώσεις στο εμπόριο, δεδομένου οι εμπορικές ροές θα τα επηρεάσουν και αυτές με τη σειρά τους, τόσο στην ΕΕ όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Τα θεματολόγια που σχετίζονται με τη συμφωνία του Παρισιού και τους ΣΒΑ πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο όλων των μελλοντικών εμπορικών πολιτικών, πρακτικών και διαπραγματεύσεων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (ΔΗΕΕΑ) ⁽³⁵⁾, θα απαιτηθούν ακόμη 7 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ για την επίτευξη των ΣΒΑ, εκ των οποίων τουλάχιστον το ένα τρίτο θα πρέπει να προέλθει από τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, οι δημόσιοι πόροι θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την υλοποίηση και τη χρηματοδότηση των ΣΒΑ. Όπως δήλωσε ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΕ, οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (ΑΣΧ) έχουν ήδη καταδείξει το «μετασχηματιστικό δυναμικό που διαθέτει το εμπόριο» ⁽³⁶⁾.

5.3.2. Κατόπιν, με τη σειρά τους, θα απαιτηθούν σημαντικές κανονιστικές αλλαγές ενόψει μιας επιτυχημένης ενεργειακής μετάβασης και της απαιτούμενης ελευθερίας για την επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Παρισιού. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της με θέμα *Πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο, ζήτησε μια ρήτρα ιεράρχησης*, η οποία να διασφαλίζει ότι —σε περίπτωση τυχόν ασυνέπειας μεταξύ μιας διεθνούς επενδυτικής συμφωνίας και οιασδήποτε διεθνούς περιβαλλοντικής ή κοινωνικής συμφωνίας ή συμφωνίας περι ανθρωπίνων δικαιωμάτων που δεσμεύει το ένα μέρος σε μια διαφορά— υπερισχύει η διεθνής περιβαλλοντική ή κοινωνική συμφωνία ή η συμφωνία περι ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να δοθεί προτεραιότητα στις συμφωνίες των επενδυτών ⁽³⁷⁾.

5.4. Η ΕΟΚΕ έχει, κατά το παρελθόν, καταλήξει στο συμπέρασμα ⁽³⁸⁾ ότι η ΕΕ «βρίσκεται σε μοναδική θέση ώστε να προωθήσει την υλοποίηση των ΣΒΑ» διότι «διαθέτει την αξιοπιστία να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στη γεφύρωση των διαφορών μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών». Ζήτησε, ωστόσο, «να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην πλήρη ενσωμάτωση των ΣΒΑ «στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής και τις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής», σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, όπου αυτό είναι απαραίτητο».

5.4.1. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι το εμπόριο γεωργικών προϊόντων ⁽³⁹⁾ θα διαδραματίσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην επίτευξη έντεκα εκ των εν λόγω στόχων. Σε μια πιο πρόσφατη γνωμοδότηση με θέμα *Σύνδεση της Ευρώπης και της Ασίας* ⁽⁴⁰⁾, η ΕΟΚΕ τόνισε ότι «θεωρεί καθοριστικής σημασίας να θεσπιστεί μια επίσημη σύνδεση μεταξύ της [κινεζικής] πρωτοβουλίας «Μία Ζώνη, Ένας Δρόμος», («*Belt and Road Initiative*» -BRI) και των ΣΒΑ, απαριθμώντας και πάλι τους εννέα σημαντικότερους ΣΒΑ.

5.5. Τουλάχιστον 13 ΣΒΑ κάνουν μνεία στην κλιματική αλλαγή. Η συμφωνία του Παρισιού είναι, με τη σειρά της, η πρώτη στον κόσμο συνολική συμφωνία για το κλίμα. Εάν οι ΣΒΑ αποτελούν σχέδιο στρατηγικής για την επόμενη γενιά, τότε η εν λόγω συμφωνία αποτελεί σχέδιο στρατηγικής για το μέλλον του πλανήτη. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη άνω των 2 °C σε σχέση με από τα προβιομηχανικά επίπεδα θα είχε καταστροφικές συνέπειες. Οι χώρες που είναι πιθανότερο να επηρεαστούν θα είναι ταυτόχρονα και αυτές που θα έχουν λιγότερο τη δυνατότητα να διαχειριστούν τις απαιτούμενες αλλαγές.

5.5.1. Η αύξηση των εμπορικών ροών συνεπάγεται εκ φύσεως περαιτέρω αύξηση των μεταφορών, οι οποίες ευθύνονται ήδη για ιδιαίτερα υψηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν το 24 % των παγκόσμιων εκπομπών CO₂ και είναι ο μόνος τομέας στον οποίο οι εκπομπές εξακολουθούν να αυξάνονται, με ποσοστό που εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 40 % των συνολικών εκπομπών έως το 2030. Δεδομένου ότι οι διεθνείς αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές δεν περιλαμβάνονται άμεσα στη συμφωνία του Παρισιού, υπάρχει επιτακτική ανάγκη αντιμετώπισης όλων των τρόπων μεταφοράς στο πλαίσιο μιας ενισχυμένης δίκαιης και βιώσιμης πολιτικής μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων και άλλων φορέων της αλυσίδας εφοδιασμού, όπως οι παραγωγοί ενέργειας και οι κατασκευαστές αρχικού εξοπλισμού (ΚΑΕ).

5.5.2. Σε μια ξεχωριστή γνωμοδότηση σχετικά με τον *Ρόλο των μεταφορών*, η ΕΟΚΕ επεσήμανε ότι «πρέπει να δοθούν λύσεις σε πολλά ζητήματα ως προς τους ΣΒΑ, όπως η ανάγκη περιορισμού των κλιματικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αναβάθμισης των συστημάτων μεταφορών και της ασφάλειας της κυκλοφορίας, καθώς και διασκέδασης των ανησυχιών που αφορούν την απασχόληση και την αξιοπρεπή εργασία» ⁽⁴¹⁾. Τώρα, η ΕΟΚΕ ζητεί να επιδιωχθεί επίσης μια σύνδεση των πολιτικών στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων.

5.6. Αυτή η γενική ανησυχία οδήγησε στην ανάπτυξη της έννοιας της «κυκλικής οικονομίας», η οποία περιγράφεται ως ένα οικονομικό σύστημα που αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των πόρων. Στόχος της κυκλικής οικονομίας είναι η ελαχιστοποίηση τόσο της κατανάλωσης πόρων όσο και των αποβλήτων, των εκπομπών και της διαρροής ενέργειας. Πρόκειται για στόχο που μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας αναζωογονητικής προσέγγισης βασισμένης στον μακροχρόνιο σχεδιασμό, τη συντήρηση, την επισκευή, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακατασκευή, την ανάπλαση και την ανακύκλωση.

5.6.1. Πολλοί πιστεύουν ότι ένας βιώσιμος κόσμος δεν θα πρέπει να συνεπάγεται υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των καταναλωτών, μπορεί να επιτευχθεί χωρίς απώλεια εσόδων ή επιπλέον κόστος, καθώς και ότι τα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα μπορούν να αποδειχθούν εξίσου κερδοφόρα με τα γραμμικά μοντέλα.

⁽³⁵⁾ Δελτίο Τύπου ΔΗΕΕΑ WIF, Γενεύη 14.10.2014, έκτοτε επαναλαμβάνεται τακτικά.

⁽³⁶⁾ Ομιλία στα Ηνωμένα Έθνη, 21.9.2016.

⁽³⁷⁾ ΕΕ C 110 της 22.3. 2019, σ. 145.

⁽³⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 17.

⁽³⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 23.

⁽⁴⁰⁾ ΕΕ C 228 της 5.7. 2019, σ. 95.

⁽⁴¹⁾ ΕΕ C 367 της 10.10. 2018, σ. 9.

5.6.2. Ωστόσο, ανακύπτουν ορισμένα συναφή ζητήματα, ιδίως όσον αφορά τις βιομηχανίες υψηλής έντασης πόρων και ενέργειας (ΒΥΕΠΕ) οι οποίες βρίσκονται αντιμέτωπες με εγγενείς δυσκολίες. Οι ΒΥΕΠΕ διαδραματίζουν σημαντικό στρατηγικό ρόλο στις αξιακές αλυσίδες της βιομηχανίας της ΕΕ. Ενώ ο στόχος της πολιτικής για την κλιματική αλλαγή έγκειται στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (που προέρχονται τόσο από την καύση ορυκτών καυσίμων όσο και από βιομηχανικές διεργασίες) —ο σημερινός στόχος της ΕΕ συνίσταται στην επίτευξη ουδέτερου ισοζυγίου διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050— το ενεργειακό κόστος των ΒΥΕΠΕ αντιπροσωπεύει ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό του συνολικού κόστους τους: 25 % για τον χάλυβα, 22-29 % για το αλουμίνιο ⁽⁴²⁾, 25-32 % για το γυαλί ⁽⁴³⁾. Το πρόβλημα αυτό εξετάζεται διεξοδικότερα σε ξεχωριστή γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ⁽⁴⁴⁾.

5.6.3. Ως εκ τούτου, διαρροή άνθρακα και επενδύσεων προκύπτει όταν η υψηλότερη τιμή οδηγεί σε απώλεια του μεριδίου αγοράς και των συναφών θέσεων εργασίας. Στην προκειμένη περίπτωση, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μεταφέρονται απλώς από τους παραγωγούς της ΕΕ σε παραγωγούς άλλων χωρών (οι οποίοι συχνά είναι λιγότερο αποδοτικοί ενεργειακά), με καμία επίδραση (στην καλύτερη περίπτωση) επί των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

5.6.4. Τα ανακουφιστικά μέτρα συνοριακής προσαρμογής (Border Adjustment Measures - BAM), στο πλαίσιο των οποίων οι χώρες μπορούν να επιβάλουν φόρο επί των εισαγόμενων αγαθών και να θεσπίσουν επιστροφή φόρου για τα εξαγόμενα αγαθά, είναι εφικτά και γίνονται δεκτά ως νόμιμα από τον ΠΟΕ, υπό τον όρο ότι πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁴²⁾ A. Marcu, W. Stoefs: *Study on composition and drivers of energy prices and costs in selected energy-intensive industries* (Μελέτη σχετικά με τη σύνθεση και τους παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών και του κόστους της ενέργειας σε επιλεγμένες ενεργοβόρες βιομηχανίες), Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (CEPS), 2016· διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20355>.

⁽⁴³⁾ C. Egenhofer, L. Schrefler: *Study on composition and drivers of energy prices and costs in energy-intensive industries. The case of the flat glass industry* (Μελέτη σχετικά με τη σύνθεση και τους παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών και του κόστους της ενέργειας στις ενεργοβόρες βιομηχανίες. Η περίπτωση της βιομηχανίας επίπεδης υάλου), Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (CEPS), 2014.

⁽⁴⁴⁾ ΕΕ C 353 της 18.10. 2019, σ. 59.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ένας πιο εποικοδομητικός ρόλος για την κοινωνία των πολιτών στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2020/C 47/07)

Εισηγητής: **ο κ. Arnaud SCHWARTZ**

Συνεισηγητής: **ο κ. István KOMORÓCZKI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.12.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διερευνητική γνωμοδότηση
Απόφαση του Προεδρείου	11.12.2018
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	1.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	152/3/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Στην αίτηση γνωμοδότησής της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεσήμανε ότι στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών «οι εργοδότες, οι εργαζόμενοι και οι λοιποί φορείς έχουν κεντρική σημασία για την εφαρμογή». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί και, όπως έπραξε σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁾ ⁽²⁾, τονίζει ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία δεν υλοποιείται ορθά λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης σε όλα τα θεσμικά επίπεδα, και όχι επειδή η κοινωνία των πολιτών δεν ασκεί το ρόλο της επαρκώς ή εποικοδομητικά.

1.2. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει καλύτερο πλαίσιο συμμόρφωσης σε επίπεδο ΕΕ, πράγμα το οποίο θα πρέπει να επιτευχθεί με τη διαφανέστερη και αποφασιστικότερη αντιμετώπιση των καταγγελιών και των παραβάσεων, αλλά και με την προσθήκη περισσότερων ανδρών και χρηματοοικονομικών πόρων (για παράδειγμα στο πλαίσιο του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου – ΠΔΠ). Στόχος είναι να εξηγηθεί τι είναι η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ, να ελεγχθεί κατά πόσον εφαρμόζεται σωστά, να γίνει η αξιολόγηση της και να παρασχεθεί βοήθεια στα δικαστήρια για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους όπου αυτό είναι απαραίτητο.

1.3. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη διαδικασία Επισκόπησης της Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Πολιτικής (ΕΕΠΠ), που είναι καθοριστικής σημασίας για την παροχή ευρέος φάσματος περιβαλλοντικών πληροφοριών σχετικά με ζητήματα όπως η βιωσιμότητα, η κλιματική αλλαγή και η ποιότητα ζωής στην Ευρώπη. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναμένει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους ενσωματώνοντας τις θέσεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) στις ΕΕΠΠ και τις ανά χώρα εκδόσεις τους.

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Επιτροπή να συμπεριλαμβάνει κατά τρόπο συστηματικότερο τις ΟΚΠ στους μελλοντικούς ελέγχους καταλληλότητας της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, καθώς και στις μελλοντικές διαδικασίες ΕΕΠΠ τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Αυτή η συμπερίληψη θα πρέπει να πραγματοποιείται σε πολύ πρώιμο στάδιο, κατά τον καθορισμό των κριτηρίων αξιολόγησης, σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ ή τις αντίστοιχες επιτροπές, ανάλογα με το αν αυτό συμβαίνει σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή τοπικό επίπεδο.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 83).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα» (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 33).

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη αναπτύσσουν, θεσπίζουν και εφαρμόζουν αναρμονισμένα, οικολογικά και βιώσιμα φορολογικά συστήματα βασισμένα στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Έτσι, οι πόροι θα ανακατανέμονται συστηματικά προς όφελος όσων δρουν για την πρόληψη της μόλυνσης του εδάφους, των υδάτων και του αέρα. Αυτή η αρχή θα πρέπει επίσης να διέπει τους δήμους και τις λοιπές τοπικές ή περιφερειακές αρχές.

1.6. Οι περιβαλλοντικές ΟΚΠ και οι ΜΜΕ θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στην παροχή ενημέρωσης στους εργαζομένους και τη διαμόρφωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το ευρύ κοινό διαθέτει στοιχειώδη κατανόηση των ζητημάτων αυτών. Αυτή η συνεργασία θα πρέπει να υποστηρίζεται και να χρηματοδοτείται από τα κράτη μέλη. Η υποχρεωτική εκπαίδευση για κλιματικά και περιβαλλοντικά θέματα (στις ηλικίες 6-18) θα πρέπει να αποτελεί μέρος του εθνικού προγράμματος σπουδών κάθε χώρας και οι ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος θα πρέπει να συμμετέχουν σε θεωρητικές ή πρακτικές εργασίες, σε υποχρεωτική βάση, από το 2020 και μετά.

1.7. Σε πολιτικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να θεσπίσουν τουλάχιστον ένα υπουργείο προστασίας του περιβάλλοντος, καθιστώντας δυνατή τη μεγαλύτερη εστίαση και τη βελτίωση του συντονισμού και της επιβολής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

1.8. Για τη μείωση του οικολογικού μας αποτυπώματος και την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης, η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν πλήρως τις στρατηγικές πράξεων δημόσιων συμβάσεων (ΠΔΣ) υπό την τακτική και άμεση εποπτεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η τελευταία θα πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω, απαιτώντας να ζητείται η γνώμη των ΟΚΠ κατά την προετοιμασία των ΠΔΣ και την οριστικοποίηση των υποβαλλόμενων προσφορών. Η δυνατότητα χρήσης ενωσιακών κονδυλίων για την ενίσχυση του θετικού αντικτύπου των ΠΔΣ θα πρέπει επίσης να προωθηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.9. Η ΕΕ πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη μοντέλων τοπικής ανάπτυξης και την προώθηση ευρείας προστασίας του περιβάλλοντος στην επικράτεια της. Για αυτούς τους λόγους, απαιτείται μια πιο προβλεβλήμενη παρουσία της ΕΕ σε τοπικό επίπεδο ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ενωσιακά κονδύλια δαπανώνται σωστά και ότι οι ενδιαφερόμενοι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς συμμετέχουν στην ορθή εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και διακυβέρνησης. Αυτό θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει απάντηση στην ανάγκη διασφάλισης ότι οι πολίτες και οι οργανώσεις που βρίσκονται σε απόκεντρες περιοχές της ΕΕ υποστηρίζονται και αντιμετωπίζονται ως βασική συνιστώσα της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να εξασφαλίσει ότι επαρκές και καλά κατρητισμένο προσωπικό απασχολείται στον τομέα της πρόσβασης στην πληροφόρηση και της δικαιοσύνης, ιδίως δε στον τομέα της επιθεώρησης με σκοπό να ελέγχεται η ορθή εφαρμογή.

1.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να προασπίζει και να διαφυλάσσει με σθένος τα βασικά περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπά μας κατά την προώθηση και την προστασία της οικονομίας της ΕΕ στις παγκόσμιες εμπορικές διαπραγματεύσεις. Αυτό δεν αποτελεί μόνον ένα μέσο για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, τη βελτίωση της εικόνας της Ευρώπης και τη διάνοιξη μελλοντικών προοπτικών στους πολίτες και τις εδαφικές περιοχές της, αλλά και μια ευκαιρία για την προβολή σε άλλα μέρη του κόσμου μιας πιο δημοκρατικής και βιώσιμης μεθόδου διακυβέρνησης, βασισμένης στην ισχυρότερη συμμετοχή των ΟΚΠ.

1.11. Προτείνει δε τη θέσπιση τριμερούς οργάνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κράτη μέλη και ΟΚΠ) επίλυσης διαφορών ή/και συζήτησης των προβλημάτων που γείνουν οι ΟΚΠ πριν από την πρόκληση δυνητικής περιβαλλοντικής βλάβης ή τη χρήση οποιουδήποτε ένδικου μέσου. Επιπλέον, ένα ανεξάρτητο επιστημονικό συμβουλευτικό όργανο της ΕΕ θα πρέπει να δύναται να προβαίνει σε συστάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν μια ΟΚΠ υποδεικνύει κάποιο πρόβλημα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να υποβάλλει αιτιολογημένες αποφάσεις.

1.12. Τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρέχουν περισσότερη πολιτική, δημοσιονομική και επαγγελματική στήριξη στις ΜΜΕ και τις ΟΚΠ για την εστίασή τους στην προστασία του περιβάλλοντος μετά το 2020.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στη διακυβέρνηση, την εφαρμογή και την αξιολόγηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

Ιστορικό πλαίσιο

2.1.1. Ο Frans Timmermans, Πρώτος αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απέστειλε επιστολή στον Πρόεδρο της ΕΟΚΕ τον Δεκέμβριο του 2018 ζητώντας την κατάρτιση της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης και αναφέροντας ότι «η κοινωνία των πολιτών — εργοδότες, εργαζόμενοι και λοιποί εκπρόσωποι — διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή». Η ΕΟΚΕ, ως η φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ανακάλυψε τις απόψεις της κοινωνίας της ΕΕ σε επίπεδο βάσης, στους τομείς στους οποίους υπάγονται οι θεματικές που αναφέρονται στην εν λόγω επιστολή.

2.1.2. Τα τελευταία χρόνια, η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει αρκετές γνωμοδοτήσεις σχετικά με το ζήτημα αυτό, τις οποίες επίσης θα πρέπει να συνυπολογίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 83).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα» (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 33).

2.1.3. Υπό το φως της παγκοσμίως εντεινόμενης ανησυχίας των πολιτών για το περιβάλλον⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα στα οποία προσκρούει η βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης σε τοπικό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Η έλλειψη αυτή επιφέρει επίσης ανεπάρκεια των ανθρώπινων και δημοσιονομικών πόρων (π.χ. στο πλαίσιο του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου) που απαιτούνται για να εξηγηθεί ο σκοπός της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή της, να παρασχεθεί βοήθεια στα δικαστήρια για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους όπου αυτό απαιτείται⁽⁶⁾ και να αξιολογηθεί η εν λόγω νομοθεσία. Με άλλα λόγια, η ανεπαρκής εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας δεν οφείλεται στην αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών να εκπληρώσει επαρκώς και εποικοδομητικά τον ρόλο της. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ευθύνη βαρύνει πρωτίστως τα νομοθετικά όργανα, τα οποία πολύ απλά δεν ενδιαφέρθηκαν αρκετά.

2.1.4. Τέλος, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η ενίσχυση του ρόλου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη διακυβέρνηση, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών κανονισμών της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (ΣΒΑ), ξεκινώντας από τον ΣΒΑ 1, και την πρακτική εφαρμογή των παγκοσμίων συμφωνιών για το κλίμα. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή των αρμοδίων αρχών σε μια σειρά γενικών, τομεακών και θεματικών βελτιώσεων που απαριθμούνται στην παρούσα γνωμοδότηση.

Πρόσβαση στην πληροφόρηση

2.1.5. Η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά τη διαδικασία Επισκόπησης της Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Πολιτικής (ΕΕΠΠ), που είναι καθοριστικής σημασίας για την παροχή ευρέος φάσματος περιβαλλοντικών πληροφοριών σχετικά με ζητήματα όπως η βιωσιμότητα, η κλιματική αλλαγή και η ποιότητα ζωής στην Ευρώπη. Αναμένει δε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους ενσωματώνοντας τις θέσεις των ΟΚΠ στις ΕΕΠΠ και τις ανά χώρα εκθέσεις τους.

2.1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να απαιτήσει από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν μηχανισμό ο οποίος θα καθιστά δυνατή την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες εντός προθεσμίας ενός μηνός (σύμβαση του Aarhus⁽⁷⁾). Δεν είναι πλέον αποδεκτό να αναγκάζεται το κοινό να περιμένει — συχνά περισσότερο από ένα χρόνο — πριν αποκτήσει πρόσβαση σε αυτήν την πληροφόρηση.

2.1.7. Καλεί επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να γνωστοποιεί και να προωθεί καλύτερα, τακτικότερα και εποικοδομητικότερα το όραμα των οδηγιών της ΕΕ με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να υποστηριχθεί από τις ΟΚΠ. Η συνεχής κατάρτιση και εκπαίδευση σε περιβαλλοντικά ζητήματα έχει καθοριστική σημασία.

Συμμετοχή

2.1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συμπεριλαμβάνει κατά τρόπο συστηματικότερο τις ΟΚΠ στους μελλοντικούς ελέγχους καταλληλότητας των περιβαλλοντικών κανονισμών της ΕΕ, καθώς και στις μελλοντικές διαδικασίες ΕΕΠΠ τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Αυτή η συμπερίληψη θα πρέπει να πραγματοποιείται σε πολύ πρώιμο στάδιο, κατά τον καθορισμό των κριτηρίων αξιολόγησης, σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ και τις αντίστοιχες επιτροπές σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

2.1.9. Όπως υποστηρίχθηκε στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽⁸⁾ (9), η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος εξαρτάται εν μέρει από την παροχή ενεργότερου ρόλου στην κοινωνία των πολιτών (εργοδότες, εργαζόμενοι και λοιποί ενδιαφερόμενοι φορείς). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της για ισχυρότερη και πιο διαρθρωμένη συμμετοχή των ΟΚΠ που θα μπορούσε να ενισχύσει τις ΕΕΠΠ. Για παράδειγμα, πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στις ΟΚΠ που ασχολούνται με περιβαλλοντικά ζητήματα σε εθνικό επίπεδο και στις επιστημονικές κοινότητες να συνεισφέρουν με την εμπειρογνομοσύνη και τις γνώσεις τους στις εκθέσεις ανά χώρα, καθώς και στους δομημένους ανά χώρα διαλόγους και στη συνέχεια που θα δοθεί σε αυτούς.

2.1.10. Το ίδιο ισχύει για τις εμπορικές διαπραγματεύσεις της ΕΕ: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να προασπίζει και να διαφυλάσσει με σθένος τα βασικά περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπά μας κατά την προώθηση και την προστασία της οικονομίας της ΕΕ στις παγκόσμιες εμπορικές διαπραγματεύσεις. Αυτό δεν αποτελεί μόνον ένα μέσο για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, τη βελτίωση της εικόνας της Ευρώπης και τη διάνοιξη μελλοντικών προοπτικών στους πολίτες και τις εδαφικές περιοχές της, αλλά και μια ευκαιρία για την προβολή σε άλλα μέρη του κόσμου μιας πιο δημοκρατικής και βιώσιμης μεθόδου διακυβέρνησης, βασισμένης στην ισχυρότερη συμμετοχή των ΟΚΠ.

2.1.11. Οι ΟΚΠ συχνά καλούνται να εκπροσωπήσουν και να εκφράσουν τους προβληματισμούς της κοινωνίας όσον αφορά το κόστος και τις δυσκολίες εφαρμογής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει την ανάληψη ρόλου από τις ΟΚΠ σε πιο πρώιμο στάδιο των διαδικασιών όταν καλούνται να διοργανώσουν διαβουλεύσεις και να καταστούν ενεργοί φορείς για την επίλυση διαφορών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η επίλυση διαφορών θα πρέπει να πραγματοποιείται σε πιο αρχικό στάδιο της διαδικασίας.

⁽⁵⁾ <https://glocalities.com/latest/reports/environmental-concern>

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα» (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 33) (συμπέρασμα 1.5).

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η Επισκόπηση της Περιβαλλοντικής Εφαρμογής της ΕΕ» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 114)

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα» (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 33).

2.1.1.2. Προτείνει δε τη θέσπιση τριμερούς οργάνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κράτη μέλη και ΟΚΠ) επίλυσης διαφορών ή/και συζήτησης των προβλημάτων που γείρουν οι ΟΚΠ πριν από την πρόκληση δυνητικής περιβαλλοντικής βλάβης ή τη χρήση οποιουδήποτε ένδικου μέσου. Επιπλέον, ένα ανεξάρτητο επιστημονικό συμβουλευτικό όργανο της ΕΕ θα πρέπει να δύναται να προβαίνει σε συστάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν μια ΟΚΠ υποδεικνύει κάποιο πρόβλημα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να υποβάλλει αιτιολογημένες αποφάσεις.

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

2.1.1.3. Παραπέμποντας εκ νέου σε προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽¹⁰⁾, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιδιώξει τη βελτίωση της πρόσβασης της κοινωνίας των πολιτών στη δικαιοσύνη (π.χ. παρέχοντας στις ΟΚΠ το δικαίωμα να προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και προβλέποντας ειδικούς δικαστές και εισαγγελείς σε ενωσιακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο).

2.1.1.4. Για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης ότι οι ιδιώτες θα πρέπει να μπορούν να προσφεύγουν απευθείας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), όταν διακυβεύεται η μεταφορά ενωσιακής νομοθεσίας στο εθνικό δίκαιο και εξαντλούνται τα εγχώρια ένδικα μέσα.

2.1.1.5. Λόγω των συχνά υπερβολικών καθυστερήσεων των δικαστικών διαδικασιών, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τη σκοπιμότητα της θέσπισης διαδικασίας περιβαλλοντικής αγωγής επί παραλείψει για ζητήματα που δεν αποτελούν έκτακτη ανάγκη, με την οποία πρέπει να συμμορφώνονται τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της οποίας θα προβλέπεται η διακοπή των εργασιών, εκκρεμούσης απόφασης του πρωτοδικείου, σε περίπτωση άμεσης βλάβης στο περιβάλλον.

2.1.1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεσπίσει κατάλληλο μηχανισμό προκειμένου τα πρόστιμα που καταβάλλονται για την πρόκληση περιβαλλοντικής βλάβης να επενδύονται σε δράσεις στήριξης της προστασίας του περιβάλλοντος.

2.2. Προτάσεις της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά τον ρόλο των ΜΜΕ, των εργοδοτών, των συνδικαλιστικών και των περιβαλλοντικών οργανώσεων στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

Ο ρόλος των ΜΜΕ στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

2.2.1. Όπως επισημαίνεται σε προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽¹¹⁾, η ΕΟΚΕ —όπως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή— είναι επιφυλακτική διότι αναγνωρίζει ότι η ανεπαρκής συμμόρφωση με τους μηχανισμούς που εγγυώνται την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και διακυβέρνησης αποτελεί δυστυχώς παράγοντα αθέμιτου ανταγωνισμού και οικονομικής ζημίας.

2.2.2. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις ειδικότερα αντιπροσωπεύουν το 99,8 % των επιχειρήσεων στην Ευρώπη: προσδιορίζονται είτε βάσει του αριθμού των υπαλλήλων τους είτε βάσει του κύκλου εργασιών και του συνολικού ισολογισμού τους ⁽¹²⁾. Η συμβολή των ΜΜΕ στη δημιουργία αξίας και στην απασχόληση, καθώς και ο περιβαλλοντικός τους αντίκτυπος, είναι αξιοσημείωτα. Παρότι οι επιμέρους ΜΜΕ διαθέτουν γενικά περιορισμένους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, είναι προς το συμφέρον όλων να κινητοποιηθούν και να ενθαρρυνθούν προκειμένου να επικεντρωθούν περισσότερο στους κανόνες προστασίας του περιβάλλοντος. Οι ικανότητες των ΜΜΕ και η συμμετοχή τους στην καινοτομία, την ανανέωση, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διατήρηση της κοινωνικής προόδου είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την επίτευξη των ΣΒΑ του ΟΗΕ και των στόχων της Συμφωνίας του Παρισιού για το κλίμα. Υφίσταται μια σειρά άλλων σημαντικών τομέων, όπως η υγεία, η γεωργία, η μεταποίηση, ο τουρισμός και η φιλοξενία, οι υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις εν γένει, όπου η ανάπτυξη και εναρμόιση των περιβαλλοντικών προτύπων, η διαφύλαξη της βιώσιμης ανάπτυξης και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής έχουν καθοριστική σημασία. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι ΟΚΠ χρειάζεται να συνεργαστούν στενότερα με τις ΜΜΕ.

2.2.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη αναπτύσσουν, θεσπίζουν και εφαρμόζουν εναρμονισμένα, οικολογικά, βιώσιμα και φιλικά προς το περιβάλλον φορολογικά συστήματα βασισμένα στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Έτσι, οι πόροι θα ανακατανέμονται συστηματικά προς όφελος όσων δρουν για την πρόληψη της μόλυνσης του εδάφους, των υδάτων και του αέρα. Αυτή η αρχή θα πρέπει επίσης να διέπει τους δήμους και τις λοιπές τοπικές ή περιφερειακές αρχές.

Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εργοδοτών στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

2.2.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιδοτήσει μέρος του κόστους της κατάρτισης των εργαζομένων όσον αφορά την αναγνώριση και την εφαρμογή των περιβαλλοντικών κανονισμών, στο πλαίσιο μαθημάτων που διοργανώνονται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ή/και τους εργοδότες.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 83).

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 83).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>

2.2.5. Οι ΟΚΠ που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και οι ΜΜΕ θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στην παροχή ενημέρωσης στους εργαζόμενους και στη διαμόρφωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το ευρύ κοινό διαθέτει στοιχειώδη κατανόηση των εν λόγω ζητημάτων. Αυτή η συνεργασία θα πρέπει να χρηματοδοτείται από τα κράτη μέλη. Η υποχρεωτική εκπαίδευση για κλιματικά και περιβαλλοντικά θέματα (στις ηλικίες 6-18) θα πρέπει να αποτελεί μέρος του εθνικού προγράμματος σπουδών κάθε χώρας και οι ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος θα πρέπει να συμμετέχουν σε θεωρητικές ή πρακτικές εργασίες, σε υποχρεωτική βάση, από το 2020 και μετά.

Ο ρόλος των ΟΚΠ που ασχολούνται με περιβαλλοντικά ζητήματα στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

2.2.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ θα καλύπτει το κόστος που σχετίζεται με τις συνεισφορές μη κερδοσκοπικών ΟΚΠ στις ενωσιακές και εθνικές διεργασίες, καθώς και με τη δομή διακυβέρνησης, εφαρμογής και αξιολόγησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

2.2.7. Γενικότερα, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρέχουν περισσότερη πολιτική, δημοσιονομική και επαγγελματική στήριξη στις ΜΜΕ και τις ΟΚΠ για την εστίασή τους στην προστασία του περιβάλλοντος μετά το 2020.

2.2.8. Οι ΟΚΠ που ασχολούνται με περιβαλλοντικά ζητήματα θα πρέπει να είναι σε θέση να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση των ενωσιακών κονδυλίων σε περιφερειακό επίπεδο για έργα που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον. Επιπλέον, οι ΟΚΠ θα πρέπει να διαθέτουν ευκολότερη πρόσβαση σε αυτά τα κονδύλια.

2.2.9. Εξάλλου, οι ΟΚΠ που ασχολούνται με περιβαλλοντικά ζητήματα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν συμβουλές και να συμμετέχουν στην κατάρτιση των ετήσιων εκθέσεων των κρατών μελών όσον αφορά τις περιβαλλοντικές οδηγίες (π.χ. σχετικά με την οδηγία για τα πιπνά και τους οικοτόπους ή για την κατάσταση του περιβάλλοντος σε κάθε χώρα). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να επιδειξει μεγαλύτερη επαγρύπνηση για την εξασφάλιση της έγκαιρης έκδοσης αυτών των εκθέσεων από τα κράτη μέλη (επειδή ορισμένες εκθέσεις δεν υποβάλλονται όταν πρέπει, όπως ορίζεται στο άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους ⁽¹³⁾ ή στο άρθρο 9 της οδηγίας για τα πιπνά ⁽¹⁴⁾).

2.3. Προτάσεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά το ρόλο της στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στους τομείς των αποβλήτων, του αέρα και της βιοποικιλότητας

Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών κανονισμών στον τομέα των αποβλήτων

2.3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τον βαθύ προβληματισμό της για το γεγονός ότι, βάσει της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ήμισυ των χωρών της ΕΕ κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τον στόχο ανακύκλωσης του 50 % των αστικών αποβλήτων έως το 2020 ⁽¹⁵⁾.

2.3.2. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να καταργήσουν σταδιακά την καύση και την ταφή ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Έχει φτάσει προ πολλού η ώρα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, αντί να αποδέχονται ομάδες συμφερόντων που δρουν εις βάρος μια επειγόντως αναγκαίας βιώσιμης, μηδενικών αποβλήτων και κυκλικής οικονομίας.

2.3.3. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να επιτελέσουν ουσιαστικό ρόλο για την εστίαση και την ανάληψη δράσης προς όφελος της προστασίας του περιβάλλοντος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ζητήσει από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν, στο πλαίσιο της κυβερνητικής τους δομής, υπουργείο με χαρτοφυλάκιο προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, που θα τους δώσει τη δυνατότητα να επικεντρωθούν περισσότερο στον συντονισμό και την επιβολή των περιβαλλοντικών κανονισμών της ΕΕ.

2.3.4. Για τη διευκόλυνση της επίτευξης των στόχων όσον αφορά τα απόβλητα και τη στήριξη αυτής της διαδικασίας μέσω καλύτερης εκπαίδευσης και κατάρτισης, η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να δρομολογήσουν σαφείς εκπαιδευτικές και ενημερωτικές εκστρατείες για την πρόληψη και τη διαχείριση των αποβλήτων που θα απευθύνονται στο ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την καλύτερη ανάδειξη της συνολικής κοινωνικής ευθύνης στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, οι στοχευμένες δραστηριότητες των ΜΜΕ και των ΜΚΟ όσον αφορά τη συλλογή και τη διαχείριση των αποβλήτων θα πρέπει να λαμβάνει τακτικά πολύ ευρύτερη διαδικτυακή κάλυψη από πλευράς Ευρωπαϊκής Επιτροπής και κρατών μελών. Ακολουθώντας το παράδειγμα του διαγωνισμού «Ευρωπαϊκές Πράσινες Πρωτεύουσες» (το 2019 κέρδισε το Όσλο ⁽¹⁶⁾), η ΕΟΚΕ προτείνει, αρχής γενομένης από το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρέχει στις εθνικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για την ετήσια απονομή παρόμοιων πράσινων βραβείων στα κράτη μέλη σε τρεις αγροτικούς οικισμούς (πόλεις ή κωμοπόλεις) με βάση τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Το βραβείο αυτό θα είναι, φυσικά, περισσότερο συμβολικό παρά ουσιαστικό, ενώ το στοχευμένο ενδιαφέρον των τοπικών και των εθνικών μέσων ενημέρωσης θα τονίσει τη σημασία του εν λόγω ζητήματος.

⁽¹³⁾ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7).

⁽¹⁴⁾ Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πιπνών (ΕΕ L 20 της 26.1.2010, σ. 7).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

2.3.5. Οι φόροι, οι φορολογικές κυρώσεις, οι απαλλαγές από την καταβολή ορισμένων φόρων και οι φοροελαφρύνσεις αποτελούν σημαντικά κίνητρα για την οικονομική διαχείριση και την ανάπτυξη των χωρών, καθότι ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τους ενδιαφερόμενους φορείς από τη μείωση, την απόρριψη, την καταστροφή και τη διαχείριση των αποβλήτων ως χρήσιμου πόρου. Για τη συμμετοχή των ΜΜΕ στη διαχείριση των αποβλήτων κατά τρόπο αποτελεσματικότερο και τη διατήρηση της καλύτερης ποιότητας του αέρα, η ΕΟΚΕ προτείνει τα κράτη μέλη να επιβάλουν υψηλότερους φόρους στους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, να μειώσουν δραστικά ή ακόμη και να απαγορεύσουν την καύση απορριμμάτων και να υλοποιήσουν την αρχή της πληρωμής κατά την απόρριψη σε όλα τα κράτη μέλη, καθώς και να επιβάλουν κυρώσεις σε περίπτωση μολυσμένων ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Η θέσπιση πράσινων (ή φιλικών προς το περιβάλλον) φόρων ή εφάπαξ φοροελαφρύνσεων για τις ΜΜΕ που εισάγουν βασικές καινοτομίες στον τομέα της διαχείρισης και της επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη.

2.3.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τους βασικούς στόχους της οδηγίας-πλαisiού για τα απόβλητα⁽¹⁷⁾, η οποία ορίζει ότι η διαχείριση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, και ιδίως χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα, το έδαφος, τα φυτά ή τα ζώα, χωρίς να προκαλείται όχληση από θόρυβο ή οσμές και χωρίς να επηρεάζεται δυσμενώς το τοπίο ή οι τοποθεσίες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Ως συνέχεια των ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συμπληρώσει την ενωσιακή νομοθεσία και πολιτική για τα απόβλητα σχεδιάζοντας έναν συνδυασμό μεθόδων επιλεκτικής συλλογής αποβλήτων (από πόρτα σε πόρτα, νησίδες συλλογής, χώροι απόθεσης, συλλογικές-κοινωνιακές δράσεις συλλογής αποβλήτων) και καθιερώνοντας ένα εθνικό δίκτυο χώρων απόθεσης. Η υποχρεωτική θέσπιση (και επιβολή) συστημάτων ανταποδοτικής ανακύκλωσης για δοχεία μίας χρήσης (ΡΕΤ, αλουμίνιο, γυαλί), η έξυπνη χρήση ογκωδών απορριμμάτων (κέντρα επαναχρησιμοποίησης), η επέκταση των χωριστά συλλεγόμενων αποβλήτων (υφάσματα, βιοδιασπώμενα, επικίνδυνα απόβλητα) και η ευρύτερη ενθάρρυνση της οικιακής και κοινοτικής κομποστοποίησης, από κοινού με την οικονομική και τεχνική υποστήριξη της χρήσης κομποστοποιημένων υλικών, θα μειώσει την επιβάρυνση που συνεπάγεται η διάθεση των αποβλήτων.

2.3.7. Οι ΟΚΠ και οι ενδιαφερόμενες ΜΜΕ (κυρίως εταιρείες διαχείρισης αποβλήτων) θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στις σχετικές διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων και εφαρμογής τους σε εθνικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν συστήματα χρηματοοικονομικής στήριξης των ΜΜΕ που αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στην αποκομιδή, την ανακύκλωση και την επαναξιολόγηση των αποβλήτων και την κυκλική οικονομία γενικότερα.

2.3.8. Για τη μείωση του οικολογικού μας αποτυπώματος και την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης, η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν πλήρως τις στρατηγικές πράσινων δημόσιων συμβάσεων (ΠΔΣ) υπό την τακτική και άμεση εποπτεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η τελευταία θα πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω, απαιτώντας τη συμμετοχή των εθνικών περιβαλλοντικών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στα κράτη μέλη για την προετοιμασία των ΠΔΣ και την οριστικοποίηση των εισερχόμενων υποψηφιοτήτων. Η δυνατότητα χρήσης ενωσιακών κονδυλίων για την ενίσχυση του θετικού αντικτύπου των ΠΔΣ θα πρέπει επίσης να προωθηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

2.3.9. Οι ΕΕΠΠ⁽¹⁸⁾ θα πρέπει να δημοσιεύονται τακτικά και να κοινοποιούν χρήσιμες πληροφορίες σε συνεχή βάση. Η ΕΕΠΠ που δημοσιεύθηκε στις 4 Απριλίου 2019 παρέπεμπε σε μελέτη που εκτιμούσε ότι το συνολικό κόστος των υφιστάμενων κενών περιβαλλοντικής εφαρμογής για την κοινωνία ανέρχεται σε περίπου 55 δισεκατ. ευρώ ετησίως⁽¹⁹⁾.

2.3.10. Οι ενωσιακές διομήτιμες ανταλλαγές εμπειρογνομόνων μεταξύ των περιβαλλοντικών οργανισμών και των δήμων των κρατών μελών λειτουργούν ικανοποιητικά τα τελευταία δύο χρόνια και συνέβαλαν στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων φορέων. Ωστόσο, οι νέες ιδέες και οι βέλτιστες πρακτικές που αντλούνται θα πρέπει να λαμβάνουν πολύ ευρύτερη διαδικτυακή κάλυψη στα κράτη μέλη, διασφαλίζοντας την τακτική δημοσίευση του περιεχομένου και των πορισμάτων των εν λόγω διομήτιμων εκδηλώσεων. Η βελτίωση της συμμετοχής των εθνικών ΟΚΠ και ΜΜΕ μπορεί να οδηγήσει σε στενότερη τεχνική ή επιχειρηματική συνεργασία και σε ταχύτερη αναγνώριση των ευκαιριών για τις ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημοσιεύει κάθε χρόνο τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές ημερομηνίες⁽²⁰⁾, ενθαρρύνοντας και διευκολύνοντας τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς στα κράτη μέλη για την κινητοποίηση ή τη χρηματοδότηση των αρμόδιων παραγόντων, των επιχειρήσεων, των ΟΚΠ και των αρχών με σκοπό τη διοργάνωση εκδηλώσεων αποκομιδής των αποβλήτων, καθαρισμού ή βελτίωσης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα.

Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών κανονισμών στον τομέα του ατμοσφαιρικού αέρα

2.3.11. Λόγω των αυξανόμενων υγειονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να βελτιώσουν τη συνολική ποιότητα του αέρα και να επιδιώξουν την ενεργότερη συμμετοχή των ΜΚΟ και των επιχειρήσεων στη διαδικασία πρόληψης της ρύπανσης. Η οικιακή θέρμανση με τη χρησιμοποίηση λιθάνθρακα και υγρού ξύλου, η υπαίθρια καύση εμπορικών (π.χ. πλαστικών, υφασμάτων), κηπευτικών ή λοιπών αποβλήτων, τα παλιά οχήματα με κινητήρες που εκπέμπουν περισσότερους ρύπους, η πολιτική και στρατιωτική αεροπορία⁽²¹⁾, οι οδικές μεταφορές, οι θαλάσσιες μεταφορές, τα πλοία που πραγματοποιούν κρουαζιέρες σε ποτάμια και ωκεανούς, καθώς και ορισμένες βιομηχανικές και γεωργικές πρακτικές, προκαλούν εκτεταμένη ατμοσφαιρική ρύπανση.

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών ΕΕ L 312 της 22.11.2008, σ. 3 <http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/eir_2019.pdf

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών στις αεροπορικές δραστηριότητες» (NAT/710) (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 75).

2.3.12. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) που θέσπισε δεσμευτικούς κανόνες περιβαλλοντικής προστασίας για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (Άρθρο 11 ΣΛΕΕ), προστασίας του καταναλωτή (Άρθρο 12), υποχρεώσεων καλής μεταχείρισης των ζώων (Άρθρο 13) κ.λπ. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει να βελτιώνει αυτούς τους τομείς θεσπίζοντας, π.χ., νέα μέτρα ΚΓΠ σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και τη μείωση των εκπομπών. Ωστόσο, για την άμβλυση των προβλημάτων που σχετίζονται με το κόστος το οποίο επιβιβάζονται οι μικρές επιχειρήσεις και οι αγρότες, η ΕΕ θα πρέπει επίσης να εφαρμόσει πλήρως την απόφαση για τη διαμόρφωση κατάλληλων υποδομών εναλλακτικών καυσίμων⁽²²⁾, όπως συμφωνήθηκε στην Οδηγία 2014/94/ΕΕ για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων⁽²³⁾.

2.3.13. Για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα παλιά οχήματα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να σταματήσει τις διασυννοριακές πωλήσεις μεταχειρισμένων οχημάτων ηλικίας άνω των πέντε ετών. Ο περιορισμός των οδικών εμπορευματικών μεταφορών, η βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν όσον αφορά τις σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και ποτάμιες εμπορευματικές μεταφορές, καθώς και η υλοποίηση ζωνών χαμηλών εκπομπών σε κατοικημένες περιοχές, αποτελούν βασικούς παράγοντες μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Για την αποφυγή της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ηχορύπανσης, απαιτούνται μεγαλύτερες προσπάθειες και χρήση κονδυλίων των κρατών μελών με σκοπό να αντικατασταθούν οι σημερινοί παρωχημένοι κινητήρες ντίζελ με ηλεκτρονικά οχήματα ή τουλάχιστον με κινητήρες χαμηλότερων εκπομπών από το 2022 έως το 2027.

2.3.14. Για τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να στηρίξει τα κράτη μέλη κατά τον εκσυγχρονισμό του τροχαίου υλικού, την εξάλειψη των περιορισμών ταχύτητας στις σιδηροδρομικές γραμμές, την επέκταση των ηλεκτρονικών διόδων βάσει της απόστασης για τα φορτηγά σε όλους τους δρόμους και την περαιτέρω ενίσχυση της διαφοροποίησης του συστήματος διόδων βάσει των εκπομπών. Τα κράτη μέλη —στο πλαίσιο τακτικού διαλόγου με τις ΜΚΟ και τις ενδιαφερόμενες ΜΜΕ— θα πρέπει να θεσπίσουν αστικά οδικά δίκτυα στις πρωτεύουσες (συμπεριλαμβανομένης της επιβολής τέλους κυκλοφοριακής συμφόρησης έως το 2025) και να δημιουργήσουν περισσότερες πεζοδρομημένες ζώνες, μεγαλύτερα πάρκα και άλλους χώρους πρασίνου στις πόλεις. Οι ΜΚΟ και οι ΜΜΕ θα πρέπει να συμμετέχουν τακτικά και να εκφέρουν διαδικτυακά τη γνώμη τους κατά τον σχεδιασμό και τη δημιουργία αυτών των ζωνών.

2.3.15. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει νέους κανονισμούς για τη χρήση περισσότερης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και, κατά συνέπεια, για την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στην παροχή ηλεκτρικής ενέργειας και θέρμανσης. Τόσο οι ΜΚΟ όσο και οι ΜΜΕ θα πρέπει να συμμετέχουν εμφανώς στον σχεδιασμό των νέων εθνικών ενεργειακών σχεδίων που αποσκοπούν στη μείωση της χρήσης ενέργειας, ιδίως από ορυκτά καύσιμα. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν απτές και εφικτές προτάσεις προς το σκοπό αυτό· επίσης, οι βέλτιστες πρακτικές θα πρέπει να αναγνωριστούν και να λάβουν τους απαραίτητους χρηματοοικονομικούς πόρους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ανταλλάσσουν τακτικά τις βέλτιστες περιβαλλοντικές τους πρακτικές.

Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών κανονισμών στον τομέα της βιοποικιλότητας

2.3.16. Για την ΕΟΚΕ, ιδίως όσον αφορά τον αντίκτυπο στη βιοποικιλότητα, είναι θεμελιώδους σημασίας τα κράτη μέλη να διεξάγουν δημόσιες διαβουλεύσεις σε πρώιμο στάδιο, όταν όλες οι επιλογές είναι ακόμη ανοιχτές και υπάρχει περιθώριο πραγματικής ανάλυσης των εναλλακτικών λύσεων. Επαφίεται πρωτίστως στα κράτη μέλη και τις αρμόδιες αρχές να διασφαλίζουν ότι οι φορείς ανάπτυξης λαμβάνουν σοβαρά υπόψη αυτήν την υποχρέωση και να ενθαρρύνουν τις έγκαιρες δημόσιες διαβουλεύσεις.

2.3.17. Για να παρασχεθεί στις ΟΚΠ η δυνατότητα να πραγματοποιούν πραγματικές συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα πρέπει να αποσαφηνιστεί η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ιδίως ο τρόπος λήψης αποφάσεων) και οι προσδοκίες της (το είδος των προσδοκώμενων πληροφοριών), για παράδειγμα σε περίπτωση μη τήρησης του περιβαλλοντικού δικαιού ή κινδύνου βλάβης στη βιοποικιλότητα.

2.4. Προτάσεις της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως θεματοφύλακα των Συνθηκών

2.4.1. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλλει παρατηρήσεις στα εθνικά κοινοβούλια όταν ένα κράτος μέλος νομοθετεί σχετικά με τη μεταφορά της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

2.4.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν αιτήματος τρίτων, να διατυπώνει παρατηρήσεις και να τις κοινοποιεί στα ενδιαφερόμενα μέρη όταν ασκείται προσφυγή ενώπιον ανώτατου δικαστήριου κατά εθνικής διάταξης με την οποία μεταφέρεται η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ.

2.4.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υπενθυμίσει στα κράτη μέλη ότι η έννοια της «υπερβολικής μεταφοράς» δεν υφίσταται στη νομοθεσία της ΕΕ και ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ απαιτεί τη συνεχή λήψη μέτρων για τη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, η νομοθεσία της ΕΕ απαγορεύει οποιαδήποτε οπισθοδρόμηση.

⁽²²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Σχέδιο δράσης για υποδομές εναλλακτικών καυσίμων» (ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 69).

⁽²³⁾ Οδηγία 2014/94/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων (ΕΕ L 307 της 28.10.2014, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/94/oj>

2.4.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξηγήσει στα κράτη μέλη ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ, η οποία επιτρέπει παρεκκλίσεις από τους κανόνες του παραγωγού δικαίου, απαιτεί οι εν λόγω παρεκκλίσεις να οριοθετούνται αυστηρά από τα κράτη προκειμένου να μην αντιβαίνουν στους στόχους της ΕΕ.

2.4.5. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει να καταρτίζει κατευθυντήριες γραμμές για τη διευκόλυνση της ερμηνείας και της εφαρμογής του παραγωγού περιβαλλοντικού δικαίου, ιδίως στους εξής δύο τομείς:

- α) στον συνυπολογισμό των ζητημάτων υγείας στις περιβαλλοντικές αξιολογήσεις·
- β) στον ορισμό των υγροτόπων με βάση την πολυλειτουργική λειτουργία τους.

2.4.6. Η ΕΕ πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη και την τήρηση μοντέλων τοπικής ανάπτυξης και την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, απαιτούνται τακτικότεροι τοπικοί έλεγχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα κράτη μέλη, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ενωσιακά κονδύλια δαπανώνται σωστά και ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς εφαρμόζουν ορθά τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς και τη διακυβέρνηση. Αυτό θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει απάντηση στη γενικότερη απαίτηση διασφάλισης ότι οι πολίτες και οι οργανώσεις που βρίσκονται σε απόκεντρες περιοχές της ΕΕ υποστηρίζονται και αντιμετωπίζονται ως βασική συνιστώσα της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να εξασφαλίσει ότι επαρκές και καλά κατηρτισμένο προσωπικό απασχολείται σε κάθε κράτος μέλος στον τομέα της πρόσβασης στην πληροφόρηση και της δικαιοσύνης, ιδίως δε στον τομέα της επιθεώρησης με σκοπό να ελέγχεται η ορθή εφαρμογή των περιβαλλοντικών κανονισμών.

2.4.7. Η ΕΟΚΕ καλεί την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναθέσει περισσότερες εξουσίες στον/στην Επίτροπο Προστασίας του Περιβάλλοντος, ιδίως όσον αφορά ζητήματα σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία. Ο/Η Επίτροπος θα πρέπει επίσης να επικεντρωθεί και να συμμετάσχει περισσότερο στον συντονισμό των προσπάθειών στις αγροτικές περιοχές, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής παντού και στην εξασφάλιση της συμμόρφωσης των επιχειρήσεων εντός της ενωσιακής επικράτειας με τις συμφωνημένες περιβαλλοντικές απαιτήσεις της ΕΕ. Η ανταγωνιστική οικονομία του μέλλοντος πρέπει να είναι η οικονομία της ομορφιάς, καλύπτοντας ό,τι είναι όμορφο και καλό: πολιτιστικές, καλλιτεχνικές, περιβαλλοντικές και τοπικές δραστηριότητες που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής. Η ανάπτυξη της εγχώριας ευτυχίας, δηλαδή της συνολικής ευημερίας —που συνδέεται με υγιέστερη οικονομία και δημιουργεί καλύτερες και πιο βιώσιμες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες που μπορούν εν συνεχεία να αναπαραχθούν— θα πρέπει να είναι ένας από τους βασικούς μας στόχους.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Γαλάζια βιοοικονομία»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2020/C 47/08)

Εισηγητής: ο κ. **Simo TIAINEN**Συνεισηγητής: ο κ. **Henri MALOSSE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Φινλανδική Προεδρία του Συμβουλίου, 7.2.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του προεδρείου	19.2.2019
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	1.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	151/1/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η γαλάζια βιοοικονομία υποδεικνύει τις οικονομικές δραστηριότητες και τη δημιουργία αξίας με βάση τη βιώσιμη και έξυπνη χρήση των ανανεώσιμων υδάτινων πόρων και τη σχετική εμπειρογνομοσύνη. Υπάρχει ευρύτατη εμπειρογνομοσύνη, τεχνογνωσία και ανθρώπινη παράδοση που συνδέονται με το νερό, τους υδάτινους πόρους και τη γαλάζια βιοοικονομία στην Ευρώπη. Παρά ταύτα, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη γαλάζια βιοοικονομία εξακολουθούν να είναι μάλλον περιορισμένης έκτασης στην Ευρώπη όσον αφορά τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που αυτή προσφέρει. Υπάρχουν πολλά εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

1.2. Πρέπει να εντοπιστεί το πλήρες δυναμικό της γαλάζιας βιοοικονομίας στην ΕΕ και να οριστούν οι ερευνητικές προτεραιότητες προς ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης της εν λόγω οικονομίας. Ειδικότερα, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί καλύτερη κατανόηση της δυνατότητας εφαρμογής των υδρόβιων πρώτων υλών σε διαδικασίες προστιθέμενης αξίας. Η ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί στοχοθετημένη χρηματοδότηση της έρευνας προς τόνωση της καινοτομίας, της πολυεπιστημονικής ανάπτυξης, της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας. Η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί επίσης ισότιμους όρους ανταγωνισμού ως επιχειρησιακό περιβάλλον, καθώς και ευρεία συνεργασία και δημιουργία νέων εταιρικών σχέσεων μεταξύ της βιομηχανίας, των ερευνητικών οργανισμών, των δημόσιων αρχών και του τριτογενούς τομέα.

1.3. Η κατάσταση των υδάτων και των υδάτινων οικοσυστημάτων δεν είναι η κατάλληλη σε πολλές περιοχές της ΕΕ. Η καλή ποιότητα των υδάτων και το υγιές υδάτινο περιβάλλον, ωστόσο, αποτελούν τη βάση για τη γαλάζια βιοοικονομία. Υπάρχει ανάγκη διαφύλαξης και αποκατάστασης της καλής κατάστασης και της βιοποικιλότητας των ωκεανών, των θαλασσών, των λιμνών και των ποταμών. Κάτι τέτοιο απαιτεί μεγάλη προσπάθεια από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των ενωσιακών, εθνικών και περιφερειακών φορέων, των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων, όλων των σχετικών επαγγελματιών (π.χ. του αλιευτικού και του τουριστικού κλάδου), καθώς και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Οι προσπάθειες αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν επαρκή έρευνα, κατάρτιση και μεταφορά τεχνογνωσίας.

1.4. Απαιτούνται αυξημένες επενδύσεις για τη διαχείριση των υδάτινων περιβαλλόντων και των εγκαταστάσεων αποχέτευσης ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση και η βιώσιμη χρήση καθαρού νερού και κατάλληλης αποχέτευσης για όλους. Απαιτούνται ανταγωνιστικές λύσεις για την απομάκρυνση των αποβλήτων από το νερό και την ανάπτυξη τεχνολογιών εξοικονόμησης νερού και ανακύκλωσης. Είναι απαραίτητη η εξεύρεση νέων οικονομικά αποδοτικών λύσεων για τη μείωση των φορτίων θρεπτικών ουσιών που εκρέουν στα φυσικά ύδατα και την αποκατάσταση κρίσιμων οικοτόπων και των υδάτινων σωμάτων που έχουν υποστεί αλλαγές.

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ και άλλους παράγοντες στο πλαίσιο της γαλάζιας βιοοικονομίας να προτείνουν την ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της. Ειδικότερα, η επείγουσα προσαρμογή του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στην κλιματική αλλαγή θα καταστεί κρίσιμης σημασίας καθώς οι συνθήκες αλλάζουν δραματικά, πράγμα το οποίο έχει μείζονες επιπτώσεις σε αυτούς τους σημαντικούς βιοτικούς πόρους. Η αλιεία, η υδατοκαλλιέργεια και η καλλιέργεια φυκών είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση της βιώσιμης παραγωγής θαλάσσιων προϊόντων διατροφής στην ΕΕ. Η ανάπτυξη ανθεκτικών στο κλίμα συστημάτων θαλάσσιων προϊόντων διατροφής απαιτεί περαιτέρω έρευνα και καινοτομία πριν από την επιτυχή εφαρμογή. Η βιομάζα φυκών είναι ένας δυνητικά σημαντικός υδροβίος πόρος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρώτη ύλη σε ένα ευρύ φάσμα χρήσεων.

1.6. Απαιτούνται κοινές προσπάθειες μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, ΜΚΟ και του αλιευτικού κλάδου ώστε να αναπτυχθούν νέα προϊόντα προστιθέμενης αξίας από υποπροϊόντα ιχθύων και απόβλητα. Απαιτούνται νέα χρηματοδοτικά μέσα για την προώθηση τεχνολογικών καινοτομιών και υπηρεσιών. Είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των τομέων και απαιτούνται καλύτερες διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η αποκατάσταση της βιοποικιλότητας των θαλασσών, των λιμνών και των ποταμών θα ανοίξει νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις, κυρίως για τις οικογενειακές και τις μικρές επιχειρήσεις στις τοπικές αγορές. Επιπλέον, η προώθηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων για τον υδάτινο τουρισμό και η ψυχαγωγική χρήση των υδάτινων πόρων παρέχουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τις απόμακρες περιφέρειες.

1.7. Στις προτεραιότητες σχετικά με τα αναπτυξιακά μέτρα στην ατζέντα της γαλάζιας βιοοικονομίας περιλαμβάνονται τα εξής: i) καθαρό νερό και αποχέτευση, ii) υγιές, ποικίλο και ασφαλές υδάτινο περιβάλλον, iii) βιώσιμη παραγωγή θαλάσσιων προϊόντων διατροφής, iv) μη εδωδιμα προϊόντα υψηλής αξίας, v) προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, vi) γαλάζια υγεία και ευεξία και vii) καλύτερος συντονισμός για την καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τους υδάτινους πόρους. Επενδύοντας σε αυτή τη μορφή ανάπτυξης, η Ευρώπη μπορεί να ενισχύσει την πρωταγωνιστική της θέση στην κυκλική οικονομία.

1.8. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να προωθήσει την ευαισθητοποίηση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση με την ενσωμάτωση της έρευνας και την αξιοποίηση και τη μεταφορά της τεχνογνωσίας των κοινοτήτων στις παράκτιες και τις εσωτερικές υδάτινες περιοχές, διευκολύνοντας τόσο την ενάρετη διαχείριση που σέβεται το περιβάλλον όσο και τη δημιουργία ευρωπαϊκών δικτύων κατάρτισης στο πεδίο αυτό. Όσον αφορά τη γεωργία, η ΕΕ θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει το ζήτημα της λειψυδρίας.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καταστεί η γαλάζια βιοοικονομία ένας από τους εμβληματικούς τομείς των πολιτικών της ΕΕ και των πολιτικών συνεργασίας της με τις γειτονικές χώρες, καθώς και στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και των στόχων COP 21 της συμφωνίας του Παρισιού. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ προτείνει στο Συμβούλιο της ΕΕ και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να ζητήσουν από την Επιτροπή να δρομολογήσει μια σειρά πιλοτικών δράσεων στις διάφορες θαλάσσιες περιοχές και περιοχές υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ, μεριμνώντας για την επιλογή εκείνων που αντιπροσωπεύουν τη μεγάλη ποικιλομορφία των υφιστάμενων καταστάσεων στην ΕΕ, τον βαθμό στον οποίο επηρεάζονται από τον κίνδυνο κατάρρευσης και το αναπτυξιακό δυναμικό της γαλάζιας βιοοικονομίας. Θα πρέπει να συσταθεί μια επιτροπή διαχείρισης απαρτιζόμενη από τα κράτη μέλη, τις περιφέρειες και τους ενδιαφερόμενους φορείς, με τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ, προκειμένου να οργανωθούν ανταλλαγές πρακτικών και να διασφαλιστεί η ανάπτυξη επιτυχημένων πιλοτικών έργων σε ευρύτερη κλίμακα.

2. Εισαγωγή

2.1. Η γαλάζια βιοοικονομία υποδεικνύει τις οικονομικές δραστηριότητες και τη δημιουργία αξίας με βάση τη βιώσιμη και έξυπνη χρήση των ανανεώσιμων υδάτινων πόρων και τη σχετική εμπειρογνωμοσύνη. Οι επιχειρήσεις και οι δραστηριότητες που καλλιεργούν τις πρώτες ύλες για τα προϊόντα αυτά, ή που συλλέγουν, τελειοποιούν, μεταποιοούν και μετατρέπουν τις βιολογικές ενώσεις τους, όλες αποτελούν μέρος της γαλάζιας βιοοικονομίας.

2.2. Η σημασία, τα χαρακτηριστικά και οι δυνατότητες της γαλάζιας βιοοικονομίας στα διάφορα κράτη μέλη ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με τις γεωγραφικές συνθήκες, μια συνιστώσα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν άμεση πρόσβαση στον ωκεανό ή τις θάλασσες. Τα παράκτια ύδατα είναι εξαιρετικά σημαντικά για πολλά κράτη μέλη. Επιπλέον, οι λίμνες και τα ποτάμια διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στις περισσότερες χώρες.

2.3. Τον Μάιο του 2019, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση⁽¹⁾ σχετικά με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την επικαιροποίηση της στρατηγικής του 2012 για τη βιοοικονομία. Τα συμπεράσματα και οι συστάσεις που παρατίθενται στη γνωμοδότηση παραμένουν επίκαιρα από την οπτική της γαλάζιας βιοοικονομίας. Η παρούσα γνωμοδότηση περιγράφει λεπτομερέστερα τις δυνατότητες και το δυναμικό της γαλάζιας βιοοικονομίας. Η γαλάζια βιοοικονομία είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια της κυκλικής οικονομίας.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την επικαιροποίηση της στρατηγικής του 2012 για τη βιοοικονομία» (ΕΕ C 240 της 16.7.2019, σ. 37).

2.4. Το καθαρό νερό και οι ανανεώσιμοι υδάτινοι πόροι αποτελούν σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες και δυνητικά καθοριστικούς παράγοντες για την επίτευξη πολλών παγκοσμίων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ2, ΣΒΑ3, ΣΒΑ6, ΣΒΑ7, ΣΒΑ8 και ΣΒΑ14). Μέσω της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ επιδιώκει να απαντήσει στο ερώτημα που έθεσε η Φινλανδική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να τονώσει την ανάπτυξη της γαλάζιας βιοοικονομίας και τα μέτρα στα οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η γαλάζια βιοοικονομία μπορεί να προσφέρει πολλαπλά οφέλη μόνον εφόσον το υδάτινο περιβάλλον είναι υγιές και παραγωγικό. Οι απειλές για τη βιοποικιλότητα, σε συνδυασμό με την κλιματική αλλαγή, ενέχουν υψηλό κίνδυνο για τις παραγωγικές ικανότητες των υδρόβιων οργανισμών, όπως καταδεικνύει η έκθεση της διακυβερνητικής πλατφόρμας επιστήμης-πολιτικής για τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστήματος (IPBES) του Μαΐου 2019. Η υπερεκμετάλλευση, η ρύπανση, η παράκτια ανάπτυξη, ο τουρισμός και οι μεταφορές κατά τη διάρκεια των περιόδων αιχμής αποτελούν σοβαρές προκλήσεις, ιδίως στις περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πλήττονται περισσότερο (ιδιαίτερα στη Μεσόγειο) από τους εν λόγω παράγοντες πίεσης. Υπάρχει ανάγκη για λύσεις προσαρμοσμένες στα διαφορετικά περιβάλλοντα και περιφέρειες.

3.2. Η ζήτηση για βιομάζα θα αυξηθεί στο μέλλον και η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει αυτήν την πρόκληση. Η μετάβαση προς μια οικονομία ουδέτερη ως προς τα αέρια του θερμοκηπίου με βάση τη βιομάζα θα περιοριστεί από τη διαθεσιμότητα γης. Ως εκ τούτου, θα είναι σημαντικό να βελτιωθεί η παραγωγικότητα των υδάτινων πόρων για την αξιοποίηση του πλήρους φάσματος των ευκαιριών της βιοοικονομίας. Κάτι τέτοιο περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την παραγωγή και χρήση φυκών και άλλων καινοτόμων πηγών πρωτεϊνών που έχουν τη δυνατότητα να ανακουφίσουν την πίεση επί της γεωργικής γης.

3.3. Η γαλάζια βιοοικονομία έχει αυξανόμενο δυναμικό βελτίωσης της επισιτιστικής ασφάλειας και παροχής υγιεινών και χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος τροφίμων, καινοτόμων τροφίμων και προσθέτων τροφίμων, ζωοτροφών, φαρμακοτροφίμων, φαρμακευτικών προϊόντων, καλλυντικών, νέων υλικών, καθαρού νερού, ενέργειας από μη ορυκτές πηγές, ανακύκλωσης θρεπτικών ουσιών και πολλών άλλων οφελών. Η ανάπτυξη της γαλάζιας βιοοικονομίας εξαρτάται από τη διασφάλιση της καλής κατάστασης των υδάτων και των υδάτινων οικοσυστημάτων, ανθεκτικών συστημάτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, αποτελεσματικής συστημικής συνεργασίας μεταξύ των τομέων, τεχνολογικών καινοτομιών, νέων χρηματοδοτικών μέσων και βελτιωμένων υπηρεσιών και βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων.

3.4. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί η σημασία των πολιτιστικών παραγόντων για την εφαρμογή της γαλάζιας βιοοικονομίας. Η τεχνογνωσία των ανθρώπινων πληθυσμών των παράκτιων και εσωτερικών υδάτινων περιοχών αποτελεί εξαιρετικό πλεονέκτημα για την Ευρώπη, εφόσον εντοπιστεί, διατηρηθεί και μεταφερθεί στις νέες γενεές. Συνεπώς, κάθε δράση που αναλαμβάνεται στο πλαίσιο της γαλάζιας βιοοικονομίας πρέπει να ενσωματώνει την πολιτιστική και ανθρώπινη διάσταση και να διασφαλίζει τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών, και ιδίως των τοπικών εκπροσώπων, των επαγγελματιών και της κοινωνίας των πολιτών.

4. Γαλάζια βιοοικονομία και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

4.1. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών συνδέονται στενά με το νερό και τα υδάτινα περιβάλλοντα. Οι εν λόγω στόχοι εξετάζουν τις κύριες παγκόσμιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε και σκιαγραφούν τον τρόπο επίτευξης ενός πιο βιώσιμου μέλλοντος όσον αφορά θεμελιώδη ζητήματα όπως η επισιτιστική ασφάλεια, η κλιματική αλλαγή και η πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Οι στόχοι είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετοι και στο έγγραφο αυτό εξετάζονται από την οπτική των βιώσιμων επιχειρηματικών ευκαιριών με βάση το νερό και τους υδάτινους φυσικούς πόρους. Ειδικότερα, υπάρχει ισχυρή διασύνδεση μεταξύ του νερού, της ενέργειας και των τροφίμων.

Καθαρό νερό και αποχέτευση

4.2. Ο Στόχος 6 (Καθαρό νερό και αποχέτευση) επιδιώκει να εξασφαλίσει την πρόσβαση και τη βιώσιμη χρήση καθαρού νερού και κατάλληλης αποχέτευσης για όλους. Παγκοσμίως, πάνω από ένα δισεκατ. άτομα εξακολουθούν να στερούνται πρόσβασης σε γλυκό νερό επαρκούς ποιότητας, ενώ πάνω από δύο δισεκατ. άτομα ζουν με κίνδυνο περιορισμένης πρόσβασης σε αυτό. Η παγκόσμια ανάγκη για γλυκό νερό αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά έως το 2030. Η ΕΟΚΕ εξέτασε το θέμα του πόσιμου νερού σε σχετική γνωμοδότηση το 2018 ⁽²⁾.

4.3. Παρότι έχει επιτευχθεί πρόοδος στην ΕΕ και σε άλλες περιοχές, απαιτούνται αυξημένες επενδύσεις στη διαχείριση των πόρων γλυκού νερού και των αποχετευτικών υποδομών. Βασικός στόχος είναι η εξεύρεση ανταγωνιστικών λύσεων για την απομάκρυνση των λυμάτων από τα ύδατα και την ανάπτυξη τεχνολογιών εξοικονόμησης νερού και ανακύκλωσης για να μειωθεί η κατασπατάλησή του. Οι λύσεις και οι τεχνολογίες εξοικονόμησης και ανακύκλωσης νερού έχουν μεγάλο δυναμικό, όπως και η έξυπνη διαχείριση των υδάτινων πόρων και της παροχής τους. Υπάρχουν νέες λύσεις ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και νέες τεχνολογίες για την απομάκρυνση των καταλοίπων φαρμάκων και ορμονών και των μικροπλαστικών από τα λύματα. Υπάρχουν επίσης πολλά υποσχόμενες καινοτομίες στον τομέα της μετατροπής του θαλασσινού νερού σε πόσιμο νερό, χρησιμοποιώντας ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης» (αναδιτύπωση) (Οδηγία για το πόσιμο νερό) (ΕΕ C367 της 10.10.2018, σ.107).

4.4. Η καλή ποιότητα του νερού αποτελεί τη βάση για τη γαλαξία βιοοικονομία. Η χρηστή διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτελεί ουσιαστικό μέρος της επίλυσης σχεδόν όλων των σημαντικών προβλημάτων στον κόσμο, όπως της υπερκατανάλωσης των εν λόγω πόρων και της ανάγκης προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Η διαχείριση του κύκλου ζωής των υδάτων απαιτεί σαφείς στόχους, επικαιροποιημένη ενημέρωση, σχεδιασμό και διαχείριση. Περιλαμβάνει επίσης ψηφιακές λύσεις για τις υπηρεσίες ύδρευσης και την παρακολούθηση, αλλά και ευέλικτες νέες τεχνολογικές λύσεις για την επεξεργασία των λυμάτων (τεχνολογία μεμβράνης) και συνδυαστική σκέψη χωρίς στεγανά.

4.5. Η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να καταστεί μείζων παγκόσμιος παράγοντας στον τομέα των υδάτων ως πάροχος σχετικών με το νερό τεχνολογιών και υπηρεσιών. Η ψηφιοποίηση προσφέρει μια νέα ευκαιρία για τις επιχειρήσεις ύδρευσης και μπορεί να αυξήσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων, καθώς και των λύσεων παραγωγής και παροχής υπηρεσιών. Οι ψηφιακές λύσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πελατών, τόσο σήμερα όσο και στο μέλλον. Η ΕΕ μπορεί να παρέχει ανταγωνιστικές και βιώσιμες λύσεις σε αυτόν τον τομέα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Υγιινό, ποικιλόμορφο και ασφαλές υδάτινο περιβάλλον

4.6. Οι ωκεανοί, οι θάλασσες και τα εσωτερικά ύδατα χρησιμεύουν ως η μεγαλύτερη βιώσιμη πηγή πρωτεϊνών στον κόσμο, με πάνω από τρία δισεκατ. άτομα παγκοσμίως να εξαρτώνται από τη θάλασσα και παράκτια βιοποικιλότητα για τη διαβίωσή τους. Οι ωκεανοί, οι θάλασσες και τα εσωτερικά ύδατά μας υποβαθμίζονται ταχέως από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Ειδικότερα, η κατάσταση των παράκτιων και εσωτερικών υδάτων επιδεινώνεται λόγω της ρύπανσης και του ευτροφισμού, ενώ η απώλεια βιοτόπων έχει φτάσει σε ανησυχητικά επίπεδα. Όλες αυτές οι αλλαγές έχουν καταστροφικές επιπτώσεις στη λειτουργία των υδάτινων οικοσυστημάτων και τη βιοποικιλότητα, και κατά συνέπεια στο δυναμικό της παραγωγής τροφίμων. Η προσεκτική διαχείριση αυτού του σημαντικού παγκόσμιου πόρου αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό ενός βιώσιμου μέλλοντος.

4.7. Ο Στόχος 14 (Ζωή στο νερό) αποσκοπεί στη διατήρηση των ωκεανών, των θαλασσών και των υδάτινων πόρων και στην προώθηση της βιώσιμης χρήσης τους. Απαιτούνται πολυάριθμα μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της ουσιαστικής μείωσης της υδάτινης ρύπανσης κάθε είδους και της αποτελεσματικότερης διαχείρισης όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Απαιτούνται επίσης νέες λύσεις για τη μείωση των φορτίων θρεπτικών ουσιών που εκρέουν στα φυσικά ύδατα. Πρέπει να αναπτυχθούν και να δοκιμαστούν οικονομικά αποδοτικά μέσα και μέθοδοι για τη βελτίωση της ικανότητας του εδάφους να συλλαμβάνει και να δεσμεύει θρεπτικά συστατικά. Ο ευτροφισμός μπορεί επίσης να μειωθεί με την ενίσχυση της χρήσης ειδών ιχθύων που αξιοποιούνται ανεπαρκώς, καθώς και μέσω της παραγωγής και της συγκομιδής φυκών (δεδομένου ότι τα θρεπτικά συστατικά απομακρύνονται με την αλίευση). Απαιτούνται νέες λύσεις για τη μείωση του ευτροφισμού και την αποκατάσταση των ποταμών, των λιμνών και των θαλάσσιων λεκανών.

4.8. Τα υγιή υδάτινα περιβάλλοντα μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικό αριθμό νέων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας. Τα υγιή ιχθυαποθέματα και τα καθαρά ύδατα αποτελούν τη βάση της βιώσιμης αλιείας και της χρήσης των υδάτων για αναψυχή, ενώ ανοίγουν νέες ευκαιρίες για τη γαλαξία βιοοικονομία. Παγκοσμίως, υλοποιούνται έργα αποκατάστασης των ποταμών και του γλυκού νερού για την αποκατάσταση υποβαθμισμένων βιοτόπων, οικοσυστημικών διεργασιών, μεταναστευτικών ιχθυαποθεμάτων, βιοτικών κοινοτήτων και των υπηρεσιών που προσφέρουν. Η αποκατάσταση των μεταναστευτικών ιχθυαποθεμάτων θα οδηγήσει σε νέες δυνατότητες διαβίωσης σε αραιοκατοικημένες περιοχές, παρέχοντας θέσεις εργασίας για τους πολίτες στο πλαίσιο ενός οικογενειακού επιχειρηματικού μοντέλου με πρόβαση στις τοπικές αγορές.

Βιώσιμη παραγωγή θαλάσσιων προϊόντων διατροφής

4.9. Η παγκόσμια ζήτηση τροφίμων αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Ο Στόχος 2 (Μηδενική πείνα) επιδιώκει να εξαλείψει την πείνα, να επιτύχει επισιτιστική ασφάλεια, να βελτιώσει τη διατροφή και να προωθήσει τη βιώσιμη πρωτογενή παραγωγή έως το 2030.

4.10. Η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια παρέχουν θρεπτικές τροφές και εισοδήματα, ενώ στηρίζουν την αγροτική ανάπτυξη και, ενδεχομένως, προστατεύουν επίσης το περιβάλλον. Επί του παρόντος, τα ψάρια αντιπροσωπεύουν περίπου το 17 % του παγκόσμιου εφοδιασμού ζωικών πρωτεϊνών και το 6,5 % του συνόλου των πρωτεϊνών για ανθρώπινη κατανάλωση. Για εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους, τα ψάρια είναι η κύρια πηγή πρωτεϊνών και βασικών θρεπτικών ουσιών. Πολλά ιχθυαποθέματα εξακολουθούν να υφίστανται υπερεκμετάλλευση και απαιτούν καλύτερη διαχείριση. Ο μεγάλος όγκος επιδοτήσεων εξακολουθεί να συντηρεί μια σοβαρή πλεονάζουσα ικανότητα των αλιευτικών στόλων σε πολλά μέρη του κόσμου. Οι ωκεανοί, οι θάλασσες και τα εσωτερικά νερά θα πρέπει να αξιοποιούνται πολύ πιο βιώσιμα από ό,τι συμβαίνει σήμερα. Οι επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια, την αλιεία και την επεξεργασία ιχθύων, καθώς και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων από τα απόβλητα και τα υποπροϊόντα, είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της βιώσιμης παραγωγής τροφίμων και τη συμβολή στη διατήρηση της επισιτιστικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η ΕΕ έχει έντονα αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο όσον αφορά τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα, καθώς το 60 % περίπου των θαλασσιών που καταναλώνονται στην ΕΕ είναι εισαγόμενα: οι εισαγωγές αυτές δεν συνάδουν πάντοτε με τα κριτήρια της ΕΕ για τη βιώσιμη παραγωγή και την επισιτιστική ασφάλεια.

4.11. Η υδατοκαλλιέργεια έχει σημαντικό δυναμικό για περαιτέρω ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής υδατοκαλλιέργειας θα μπορούσε να παράγεται βιώσιμα πολύ περισσότερη βιομάζα μέσω της αύξησης του αριθμού των ειδών που χρησιμοποιούνται στην υδατοκαλλιέργεια, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων ειδών που βρίσκονται στη βάση της τροφικής αλυσίδας (π.χ. φύκη και μαλάκια). Ωστόσο, η ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας αντιμετωπίζει πολλά εμπόδια. Κατ' αρχάς, η αυξανόμενη παραγωγή υδατοκαλλιέργειας απαιτεί επιπλέον πηγές ζωοτροφών. Τα αλιεύματα χαμηλής αξίας θα χρησιμοποιούνται στο μέλλον σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση και λιγότερο ως πρώτη ύλη για ζωοτροφές. Απαιτείται επιπλέον τροφική βιομάζα για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, η οποία θα μπορούσε να προέλθει από είδη που είναι σήμερα ευρέως υποχρησιμοποιούμενα, όπως το κριλ και άλλοι μεσοπελαγικοί οργανισμοί, τα φύκη, καθώς και από τα απόβλητα επεξεργασίας (υποπροϊόντα). Δεύτερον, ο περιορισμένος διαθέσιμος χώρος για τις εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας αποτελεί διγυκόμμενο πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί. Κομβικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας είναι ο καλός σχεδιασμός των θαλάσσιων δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων γλυκών υδάτων, ο οποίος λαμβάνει υπόψη τις οικολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις. Τρίτον, απαιτούνται καλύτερες λύσεις στα ζητήματα της διαρροής θρεπτικών ουσιών και του ελέγχου των νόσων.

4.12. Η αυστηρή περιβαλλοντική νομοθεσία στις διάφορες χώρες επηρεάζει σημαντικά το κόστος και την ανταγωνιστικότητα της υδατοκαλλιέργειας. Διάφορες νέες τεχνολογίες αναπτύσσονται εντατικά, ωστόσο παραμένουν πολυάριθμοι παράγοντες οικονομικής και τεχνολογικής αβεβαιότητας. Τα συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού (RAS) προσφέρουν πολλά οφέλη, όπως είναι η ελάχιστη απαίτηση ύδατος, ο αποτελεσματικός έλεγχος των αποβλήτων και των λυμάτων, η περιορισμένη απαίτηση χώρου και ο έλεγχος των συνθηκών παραγωγής. Οι τεχνολογίες RAS παρέχουν δυνατότητες ιδιαίτερα όσον αφορά τα συστήματα γλυκών υδάτων. Είναι πιθανό, ωστόσο, ολόένα μεγαλύτερο μέρος της υδατοκαλλιέργειας να πρέπει να διεξάγεται υπεράκτια. Απαιτούνται νέες προσεγγίσεις όσον αφορά την πολλαπλή χρήση και την ολοκληρωμένη διαχείριση, συμπεριλαμβανομένου του χωροταξικού σχεδιασμού και των τοπικών σχεδίων διαχείρισης.

Υδρόβια προϊόντα προστιθέμενης αξίας και μη διατροφικές χρήσεις

4.13. Η επεξεργασία ιχθύων και άλλων υδρόβιων οργανισμών για ανθρώπινη κατανάλωση δημιουργεί υποπροϊόντα, που συχνά δεν χρησιμοποιούνται για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση. Εκτιμάται ότι 30-70 % της βιομάζας των συγκομισθέντων ιχθύων καταλήγει ως χαμηλής αξίας υποπροϊόν ή σπαταλάται πλήρως. Σε αυτήν συμπεριλαμβάνεται δυνητικά χρήσιμο και πολύτιμο υλικό, που θα μπορούσε δυνητικά να χρησιμοποιηθεί από τη βιομηχανία για διατροφικούς και μη διατροφικούς σκοπούς. Από αυτά τα υλικά μπορούν να αναπτυχθούν λειτουργικά συστατικά υψηλής αξίας για εξειδικευμένα προϊόντα. Ποικίλοι υδρόβιοι οργανισμοί μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη νέων προϊόντων, όπως φαρμακοτροφίμων, φαρμακευτικών προϊόντων και καλλυντικών. Μπορούν επίσης να παράσχουν νέα ένζυμα, λιπίδια, βιοπολυμερή και άλλα βιοϋλικά. Η αξιοποίηση αυτών των πρώτων υλών κατά περιβαλλοντικά αποδοτικό τρόπο είναι ζωτικής σημασίας. Ασκείται αξιόλογη παγκόσμια πίεση στην κατεύθυνση της βελτίωσης της χρήσης όλης της βιολογικής ύλης και κατά συνέπεια τη μείωση των αποβλήτων. Η θάλασσα βιοτεχνολογία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στο πλαίσιο της γαλαζίας βιοοικονομίας.

4.14. Η βιομάζα των φυκών καθίσταται ολόένα σημαντικότερη ως πόρος για μια ποικιλία εμπορικών εφαρμογών στη γαλαζία βιοοικονομία. Τα φύκη παρέχουν έναν αποτελεσματικό, βιώσιμο και σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτο ακόμη πόρο για βιολογικές διεργασίες και προϊόντα. Τα φύκη είναι πλούσια σε θρεπτικά συστατικά και βριθουν ενέργειας. Η αυξημένη παραγωγή μακροφυκών και μικροφυκών αναγνωρίζεται ολόένα ευρύτερα στην Ευρώπη ως πόρος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρώτη ύλη για ένα ευρύ φάσμα χρήσεων. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη συγκομιδή, την καλλιέργεια ή τη μεταποίηση φυκών με σκοπό τη δημιουργία ενός ευρέος φάσματος προϊόντων υψηλής αξίας, μεταξύ άλλων τροφίμων, ζωοτροφών, φαρμακοτροφίμων και βιολογικών προϊόντων.

Μετριασμός και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

4.15. Αναγνωρίζεται ευρέως ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζει μια σειρά περιβαλλοντικών μεταβλητών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι βροχοπτώσεις, οι θερμοκρασίες, οι ροές των ποταμών, η επιβλαβής άνθιση φυκών και η οξίνιση των ωκεανών. Ο Στόχος 13 (Κλιματική αλλαγή) ενθαρρύνει την ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της. Η άνοδος της θερμοκρασίας επηρεάζει τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τα άλλα ύδατα, καθώς και τα δίκτυα θρεπτικών ουσιών, την αλιεία και τους βιοτικούς πόρους. Στην Ευρώπη, η κλιματική αλλαγή αναμένεται να ενισχύσει τις χειμερινές βροχοπτώσεις και, μαζί με την άνοδο της θερμοκρασίας, να αυξήσει τον κίνδυνο ευτροφισμού και επιδείνωσης της ποιότητας των υδάτων. Αυτό θα έχει πολλές αρνητικές συνέπειες για τα ιχθυοαποθέματα και άλλους υδάτινους πόρους και, κατά συνέπεια, επίσης για την αλιεία και για άλλους τρόπους παραγωγής. Οι υψηλές θερμοκρασίες δυσχεραίνουν τη ζωή των ειδών των ψυχρών υδάτων, όπως οι σαλμονίδες, και συμβάλλουν στην εξάπλωση πολλών επιβλαβών ειδών και ασθενειών. Τα είδη που επωφελούνται από τον ευτροφισμό κερδίζουν έδαφος. Οι ακραίες θερμοκρασίες παρουσιάζουν μεγάλες προκλήσεις για τις εκμεταλλεύσεις υδατοκαλλιέργειας. Όσον αφορά τη γεωργία, η ΕΕ θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει το ζήτημα της λειψυδρίας.

4.16. Το μελλοντικό σύστημα τροφίμων πρέπει να αποτελεί μέρος της λύσης για την κλιματική αλλαγή, όχι μέρος του προβλήματος. Στην ουσία, η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια αποτελούν αποτελεσματικούς τρόπους παραγωγής πρωτεΐνης από την άποψη των κλιματικών εκπομπών. Κατά συνέπεια, η βιώσιμη αλιεία και ιχθυοκαλλιέργεια πρέπει να προωθηθούν. Επιπλέον, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων αλιείας και υδάτινης παραγωγής είναι ουσιαστικής σημασίας. Οι αλιευτικές δραστηριότητες πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, όπως οι ακραίες καιρικές συνθήκες και οι χειμώνας χωρίς πάγο. Στην υδατοκαλλιέργεια, ένας πιθανός τρόπος προετοιμασίας για τις ακραίες θερμοκρασίες είναι μέσω της υπεράκτιας καλλιέργειας, η οποία μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να ωφελείται από την άνοδο της μέσης θερμοκρασίας της θάλασσας. Τα συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού (RAS) μπορούν να βοηθήσουν τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας να προσαρμοστεί στην κλιματική αλλαγή. Τα προγράμματα αναπαραγωγής ιχθύων μπορούν να βελτιώσουν την ανοχή των καλλιεργούμενων ιχθύων σε υψηλότερες θερμοκρασίες.

Γαλαζία υγεία και ευεξία

4.17. Ο Στόχος 3 (Γαλαζία υγεία και ευεξία) αποσκοπεί στην εξασφάλιση υγιούς ζωής και την προώθηση της ευεξίας για όλους και για κάθε ηλικία. Υφίσταται σημαντικό δυναμικό ανάπτυξης στις υπηρεσίες ευεξίας και αναψυχής που βασίζονται σε υδάτινα περιβάλλοντα. Η προώθηση της βιώσιμης ψυχαγωγικής χρήσης των υδάτινων πόρων παρέχει νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τις απόμακρες μη αστικές περιφέρειες, οι οποίες θα συμβάλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας. Λόγω της σημασίας και του οικονομικού δυναμικού της, η γαλαζία βιοοικονομία συμβάλλει επίσης στην επίτευξη του στόχου 8 (Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη).

5. Δράσεις προτεραιότητας

5.1. Οι προτεραιότητες των αναπτυξιακών μέτρων στην ατζέντα της γαλαζίας βιοοικονομίας είναι οι εξής: i) καθαρό νερό και αποχέτευση, αφαλάτωση του θαλασσινού νερού, μείωση της ρύπανσης, ii) υγείες, ποικίλο και ασφαλές υδάτινο περιβάλλον και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας στα υδάτινα περιβάλλοντα, iii) βιώσιμη παραγωγή θαλάσσιων προϊόντων διατροφής, iv) δημιουργία μη εδωδιμων προϊόντων υψηλής αξίας, v) προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, vi) γαλαζία υγεία και ευεξία, εξοικονόμηση ενέργειας και παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας τόσο από τη θάλασσα όσο και από ποτάμια και λίμνες, vii) βελτίωση της εξοικονόμησης και της διαφύλαξης των υδάτινων πόρων και viii) καλύτερος συντονισμός για την καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τους υδάτινους πόρους. Επιπλέον, η χαμηλού κόστους και καθαρή υδρόβια βιοενέργεια και η αξιοποίηση οργανικών αποβλήτων αποτελούν σημαντικά αναδυόμενα θέματα. Επενδύοντας σε αυτό το είδος ανάπτυξης, η Ευρώπη μπορεί να ενισχύσει την πρωταγωνιστική της θέση στην κυκλική οικονομία.

5.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει στο Συμβούλιο της ΕΕ και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να ζητήσουν από την Επιτροπή να δρομολογήσει συγκεκριμένες πιλοτικές δράσεις για τη βελτίωση της κατάστασης και της παραγωγικής ικανότητας των υδάτινων οικοσυστημάτων σε επιλεγμένες περιοχές της ΕΕ, μεριμνώντας για την επιλογή εκείνων που αντιπροσωπεύουν την ποικιλομορφία των υφιστάμενων καταστάσεων στην ΕΕ και το αναπτυξιακό δυναμικό της γαλάζιας βιοοικονομίας. Αυτά τα πιλοτικά έργα θα πρέπει να αναληφθούν σε παράκτιες και εσωτερικές υδάτινες περιοχές (συμπεριλαμβανομένων των νησιών) που πλήττονται σε μέτριο ή μεγάλο βαθμό από τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως ο υπερβολικός εποχιακός τουρισμός, η ρύπανση, το φορτίο θρεπτικών ουσιών από χερσαίες πηγές, τα τροποποιημένα υδατορεύματα και η υπερεκμετάλλευση των υδάτινων πόρων.

5.3. Τα πιλοτικά έργα θα πρέπει να δρομολογηθούν το συντομότερο δυνατό από κοινού με τοπικούς αιρετούς αντιπροσώπους, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, επαγγελματίες και ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Τα έργα θα πρέπει να καθιστούν δυνατή την ανάπτυξη και τη δοκιμή των βασικών δράσεων και μέτρων με στόχο να βελτιωθεί η ανεπαρκής κατάσταση που επικρατεί αυτή τη στιγμή στις πιλοτικές περιοχές. Η ΕΟΚΕ συνιστά την υλοποίηση εύλογου αριθμού πιλοτικών έργων στη Μεσόγειο, τον Εύξεινο Πόντο, τις ακτές του Ατλαντικού, τη Βόρεια Θάλασσα και τη Βαλτική Θάλασσα, καθώς και σε εσωτερικές υδάτινες περιοχές με εκτεταμένες δυνατότητες βελτίωσης. Τα έργα αυτά θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να περιλαμβάνουν τον καθαρισμό πλούσιων σε θρεπτικά συστατικά ή μολυσμένων υδάτων σε περιοχές όπως λιμένες ή τουριστικές ζώνες με τη χρήση συγκεκριμένων ειδών τα οποία διευκολύνουν το φιλτράρισμα των υδάτων —όπως τα στρείδια, οι αχινοί, τα μύδια ή τα υδρόβια φυτά (φύκη)— ή την αποκατάσταση των μεταναστευτικών δίοδων και των τόπων αναπαραγωγής των μεταναστευτικών ιχθύων, με στόχο την αναζωογόνηση του κύκλου ζωής τους. Παράλληλα, στο πλαίσιο αυτών των πιλοτικών έργων θα μπορούσε επίσης να δοκιμαστεί η ικανότητα δέσμησης CO₂ σε ευρεία κλίμακα. Τα πιλοτικά έργα θα μπορούσαν επίσης να διερευνήσουν τη σκοπιμότητα χρήσης νέων τεχνολογιών για την παραγωγή θαλάσσιας και λιμναίας ενέργειας ή για την εξεύρεση νέων τρόπων εξοικονόμησης υδάτινων πόρων.

5.4. Με βάση τα αποτελέσματα και τις εμπειρίες που θα αντληθούν από τα πιλοτικά έργα, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να προωθήσει την κατάρτιση και τη μεταφορά της τεχνογνωσίας από τις κοινότητες των παράκτιων και των εσωτερικών υδάτινων περιοχών, καθιστώντας δυνατή τόσο την αποκατάσταση και τη δέουσα διαχείριση των περιβαλλόντων όσο και τη σύσταση ευρωπαϊκών δικτύων κατάρτισης και την ανάδειξη των δυνατοτήτων δημιουργίας θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας στον εν λόγω τομέα.

5.5. Θα πρέπει να συσταθεί μια επιτροπή διαχείρισης των πιλοτικών έργων απαρτιζόμενη από τα κράτη μέλη, τις περιφέρειες και τους ενδιαφερόμενους φορείς, με τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ, προκειμένου να συντονιστούν οι ανταλλαγές πρακτικών και να διασφαλιστεί η ανάπτυξη επιτυχημένων πιλοτικών έργων σε ευρύτερη κλίμακα. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη της ΕΕ και οι ενδιαφερόμενες περιφέρειες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν για τη χάραξη στρατηγικών γαλάζιας βιοοικονομίας, κατόπιν διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

5.6. Η εμπειρογνομοσύνη της ΕΕ στον τομέα της γαλάζιας βιοοικονομίας, η οποία αποκτήθηκε μέσω των ερευνητικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», του προγράμματος LIFE και του πιλοτικού προγράμματος για τη γαλάζια βιοοικονομία, θα πρέπει να καταστεί διαθέσιμη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, σε τρίτες χώρες, ιδίως δε στις χώρες της Ανατολικής Γειτονίας, στις μεσογειακές και τις αφρικανικές χώρες, στη Ρωσία όσον αφορά την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας, καθώς και σε άλλες ενδιαφερόμενες χώρες. Η γαλάζια βιοοικονομία θα πρέπει να αποτελέσει έμβλημα της ΕΕ στα προγράμματα συνεργασίας της με τον ΟΗΕ, αλλά και εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της COP 21 του Παρισιού όσον αφορά την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

547Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 30.10.2019 - 31.10.2019

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη»

[COM(2019) 168 final]

(2020/C 47/09)

Εισηγήτρια: η κ. **Franca SALIS-MADINIER**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 3.6.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	18.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	198/1/4

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η τεχνητή νοημοσύνη (TN) δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά εργαλείο που μπορεί να προκαλέσει θετικές ριζικές μεταβολές, αλλά και να ενέχει κινδύνους. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητη η πλαισίωση της χρήσης της.

1.2. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει μέτρα σχετικά με την πρόβλεψη, την πρόληψη και την απαγόρευση της κακόβουλης χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης και της εκμάθησης μηχανής, καθώς και να ρυθμίσει καλύτερα την εμπορία κακόβουλων προϊόντων.

1.3. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) οφείλει να προωθήσει την ανάπτυξη συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης προσανατολισμένων προς συγκεκριμένες εφαρμογές, με στόχο την επιτάχυνση της οικολογικής και της κλιματικής μετάβασης.

1.4. Πρέπει να προσδιοριστεί ποιες είναι οι προκλήσεις που μπορούν να αντιμετωπιστούν με δεοντολογικούς κώδικες, αυτορρύθμιση και οικειοθελείς δεσμεύσεις, και ποιες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με κανονιστικά και νομοθετικά μέσα, σε συνδυασμό με παρακολούθηση και, σε περίπτωση παραβάσεων, με κυρώσεις. Σε κάθε περίπτωση, τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να συμμορφώνονται με την ισχύουσα νομοθεσία.

1.5. Η τεχνητή νοημοσύνη απαιτεί μια προσέγγιση που θα περιλαμβάνει τις τεχνικές πτυχές, αλλά και τις κοινωνιακές και δεοντολογικές πτυχές. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί τη βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) να οικοδομήσει μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση της τεχνητής νοημοσύνης, η οποία να συνάδει με τις αξίες επί των οποίων εδράζεται η ΕΕ: σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων, κράτος δικαίου, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.6. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει εκ νέου ⁽¹⁾ την ανάγκη διαβούλευσης και ενημέρωσης των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους κατά την εισαγωγή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που ενδέχεται να οδηγήσουν σε αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας, τον έλεγχο και την παρακολούθησή της, καθώς και στα συστήματα αξιολόγησης και πρόσληψης των εργαζομένων. Η Επιτροπή οφείλει να προωθήσει τον κοινωνικό διάλογο με στόχο τη συμμετοχή των εργαζομένων στις χρήσεις των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

(¹) ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 1.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει (?) ότι η αξιόπιστη τεχνητή νοημοσύνη προϋποθέτει έλεγχο του ανθρώπου επί της μηχανής και ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις χρήσεις της τεχνητής νοημοσύνης. Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να μπορούν να εξηγηθούν ή, όπου αυτό δεν είναι δυνατό, πρέπει να παρέχονται πληροφορίες στους πολίτες και τους καταναλωτές σχετικά με τους περιορισμούς και τους κινδύνους που ενέχουν.

1.8. Η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει τους «αναδυόμενους κινδύνους» (3) ως προς την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία. Πρέπει να θεσπιστούν κανόνες ώστε τα αυτόνομα συστήματα να μην ζημιώνουν τους ανθρώπους ούτε να τους προξενούν βλάβες. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται στην εργασία με τη μηχανή και στη διακοπή της λειτουργίας της σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

1.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάπτυξη ενός εύρωστου συστήματος πιστοποίησης που θα βασίζεται σε διαδικασίες ελέγχου, οι οποίες θα επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία και την ασφάλεια των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που διαθέτουν. Η διαφάνεια, η ιχνηλασιμότητα και η δυνατότητα εξήγησης των διαδικασιών αλγοριθμικής λήψης αποφάσεων παραμένει μια τεχνική πρόκληση, η οποία απαιτεί στήριξη με μέσα της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη».

1.10. Από τον σεβασμό της ιδιωτικότητας και της προστασίας των δεδομένων θα εξαρτηθεί ο βαθμός εμπιστοσύνης των πολιτών και των καταναλωτών απέναντι στην τεχνητή νοημοσύνη. Η ιδιοκτησία των δεδομένων, ο έλεγχός τους και η χρήση τους από τις επιχειρήσεις και τις οργανώσεις εξακολουθούν να αποτελούν ανεπίλυτα σε μεγάλο βαθμό ζητήματα (ειδικά με το διαδίκτυο των πραγμάτων). Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να αναθεωρεί τακτικά τον γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ) (4) και τους συναφείς κανονισμούς, υπό το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι ουσιαστικής σημασίας να εξεταστεί η δύναμη συμβολής των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ιδίως στους τομείς της βιομηχανίας, των μεταφορών, της ενέργειας, της οικοδομής και της γεωργίας. Υποστηρίζει την αλληλοσύνδεση της κλιματικής με την ψηφιακή μετάβαση.

1.12. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο έλεγχος των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης ενδέχεται να μην επαρκεί για τον καθορισμό των ευθυνών και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί προτεραιότητα στη θέσπιση σαφών κανόνων που θα αποδίδουν την ευθύνη, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, στις νομικές προσωπικότητες: φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Επιτροπή να εξετάσει κατά προτεραιότητα το θεμελιώδες ζήτημα της δυνατότητας ασφάλισης των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

1.13. Η ΕΟΚΕ προτείνει την ανάπτυξη «ευρωπαϊκού πιστοποιητικού αξιοπιστίας επιχείρησης τεχνητής νοημοσύνης» για τις επιχειρήσεις που τηρούν τους κανόνες, το οποίο θα στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στον κατάλογο αξιολόγησης που εκπόνησε η ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την τεχνητή νοημοσύνη.

1.14. Η ΕΕ οφείλει να επιδώσει την εξάπλωση της ρύθμισης της τεχνητής νοημοσύνης πέραν των ευρωπαϊκών συνόρων, προωθώντας σχετικές εργασίες στους κόλπους της G7 και της G20 και στους διμερείς διαλόγους. Αυτό που πρέπει να οικοδομηθεί, είναι μια διεθνής συμφωνία για την αξιόπιστη τεχνητή νοημοσύνη, χάρη στην οποία θα μπορούν να αναπτυχθούν διεθνή πρότυπα και να εξακριβώνεται τακτικά κατά πόσον είναι εύστοχα.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Η υπό εξέταση ανακοίνωση βασίζεται στις εργασίες της ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την τεχνητή νοημοσύνη που διόρισε η Επιτροπή τον Ιούνιο του 2018. Στην ανακοίνωση, η Επιτροπή ορίζει επτά βασικές απαιτήσεις για μια αξιόπιστη τεχνητή νοημοσύνη, που καταγράφονται στο σημείο 4.

2.2. Η Επιτροπή δρομολόγησε ήδη μια πιλοτική φάση με τη συμμετοχή ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων μερών. Η διαδικασία αυτή επικεντρώνεται ιδίως στον κατάλογο αξιολόγησης που κατήρτισε η προαναφερθείσα ομάδα εμπειρογνομόνων για καθεμία από τις βασικές απαιτήσεις. Στις αρχές του 2020, η ομάδα εμπειρογνομόνων θα επανεξετάσει και θα ενημερώσει τον κατάλογο αξιολόγησης και η Επιτροπή θα προτείνει, ενδεχομένως, νέα μέτρα.

2.3. Η Επιτροπή επιθυμεί να προβάλει την προεγγύισή της για την τεχνητή νοημοσύνη στη διεθνή σκηνή και θα εξακολουθήσει να αναλαμβάνει ενεργό ρόλο, στους κόλπους της G7 και της G8 μεταξύ άλλων.

(?) EE C 288 της 31.8.2017, σ. 1· EE C 440 της 6.12.2018, σ. 1.

(3) <https://osha.europa.eu/el/emerging-risks>.

(4) Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (EE L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη απαιτεί μια προσέγγιση που θα περιλαμβάνει τις τεχνικές πτυχές, αλλά και τις κοινωνιακές και δεοντολογικές πτυχές. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη βούληση που εξέφρασαν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να οικοδομήσουν μια προσέγγιση της τεχνητής νοημοσύνης η οποία θα συνάδει με τις αξίες επί των οποίων εδράζεται η Ένωση: σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων, κράτος δικαίου, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή⁽⁵⁾, η τεχνητή νοημοσύνη δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά εργαλείο που μπορεί να επιφέρει θετικές ριζικές μεταβολές. Όπως κάθε εργαλείο, δημιουργεί ταυτόχρονα ευκαιρίες και κινδύνους. Επομένως, η ΕΕ οφείλει να πλαισιώσει τη χρήση της και να καθορίσει σαφώς τις ευθύνες της.

3.2. Η εμπιστοσύνη προς την ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη θα προκύψει από την επιβεβαίωση των αξιών και των αρχών, από ένα σαφώς θεοπισμένο κανονιστικό πλαίσιο και από δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές που θα περιλαμβάνουν βασικές απαιτήσεις.

3.3. Μεταξύ των πολλών προκλήσεων που θέτει η τεχνητή νοημοσύνη, θα πρέπει να προσδιοριστεί, σε συνεννόηση με όλους τους ενδιαφερομένους, ποιες είναι αυτές που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με κανονιστικά και νομοθετικά μέσα —τα οποία θα συμπληρώνονται με ρυθμιστικούς μηχανισμούς παρακολούθησης και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, με κυρώσεις— και ποιες είναι αυτές που μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω κωδίκων δεοντολογίας, αυτορρύθμισης και οικειοθελών δεσμεύσεων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή υιοθέτησε μερικές από τις αρχές τις οποίες είχε αρχικά προσεγγίσει η ΕΟΚΕ, εκφράζει όμως τη λύπη της για το γεγονός ότι, στο στάδιο αυτό, δεν προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των θεμιτών ανησυχιών όσον αφορά τα δικαιώματα των καταναλωτών, την ασφάλεια των συστημάτων και την ευθύνη.

3.4. Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να συμμορφώνονται με το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο, ιδίως όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων, την ευθύνη για τα προϊόντα, την προστασία των καταναλωτών, την απαγόρευση των διακρίσεων, τα επαγγελματικά προσόντα και, στους χώρους εργασίας, την ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζομένους. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι η νομοθεσία στους συγκεκριμένους τομείς ανταποκρίνεται στις νέες προκλήσεις της ψηφιοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης.

3.5. Όπως σημειώνει η Επιτροπή, «θα πρέπει να θεσπιστούν διαδικασίες για την αποσαφήνιση και την αξιολόγηση των δυνητικών κινδύνων που σχετίζονται με τη χρήση συστημάτων ΤΝ σε διάφορους τομείς εφαρμογής»⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ αποδίδει ύψιστη σημασία στις μελλοντικές διατυπώσεις αυτής της αξιολόγησης, καθώς και στη δημιουργία δεικτών που θα μπορούσαν να λαμβάνονται υπόψη για τη διεξαγωγή της. Το σχέδιο καταλόγου αξιολόγησης που καταρτίστηκε από την ομάδα υψηλού επιπέδου αποτελεί σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή τέτοιου είδους διαδικασιών.

3.6. Αυτό ισχύει και για το ζήτημα της δίκαιης κατανομής της αναμενόμενης προστιθέμενης αξίας των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι θετικές μεταβολές που αποφέρει η τεχνητή νοημοσύνη από την άποψη της οικονομικής ανάπτυξης, της βιωσιμότητας των διαδικασιών παραγωγής και κατανάλωσης (ιδίως της ενέργειας), και της βελτίωσης της χρήσης των πόρων θα πρέπει να αποβαίνουν εις όφελος όλων των χωρών και, εντός αυτών, όλων των πολιτών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ανθρώπινη παρέμβαση και εποπτεία

4.1.1. Η Επιτροπή θέλει να βεβαιωθεί ότι η χρήση των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης δεν θα μπορεί σε καμία περίπτωση να υπονομεύει την αυτονομία του ανθρώπου ή να προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις. Η ΕΟΚΕ συμεριζεται την προσέγγιση αυτή του ελέγχου του ανθρώπου επί της μηχανής, όπως το έχει ήδη δηλώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της.

4.1.2. Αυτό προϋποθέτει επίσης οι πολίτες να είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τις χρήσεις των συστημάτων αυτών, τα δε συστήματα να μπορούν να εξηγηθούν ή, όπου αυτό δεν είναι δυνατό (π.χ. στην περίπτωση της «βαδιάς μάθησης»), να παρέχονται πληροφορίες στους χρήστες σχετικά με τους περιορισμούς και τους κινδύνους του συστήματος. Σε κάθε περίπτωση, οι πολίτες πρέπει να μπορούν να διατηρούν την ελευθερία να λαμβάνουν διαφορετική απόφαση από το σύστημα τεχνητής νοημοσύνης.

4.1.3. Στις επιχειρήσεις και τις δημόσιες υπηρεσίες, οι εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποί τους πρέπει να ενημερώνονται δεόντως και να ζητείται η γνώμη τους κατά την εισαγωγή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που ενδέχεται να αλλάξουν την οργάνωση της εργασίας και να τους αφορούν από άποψη ελέγχου, εποπτείας, αξιολόγησης και προσλήψεων. Η Επιτροπή οφείλει να προωθήσει κοινωνικό διάλογο με στόχο τη συμμετοχή των εργαζομένων στις χρήσεις των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

4.1.4. Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους κινδύνους καταχρηστικής χρήσης των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης, όπως π.χ. απεριόριστη επιτήρηση, συλλογή προσωπικών δεδομένων, δεδομένων για την υγεία, ανταλλαγή των εν λόγω δεδομένων με τρίτους, καθώς και στους αναδυόμενους κινδύνους από την άποψη της υγείας και ασφάλειας στους χώρους εργασίας⁽⁷⁾. Πρέπει να θεσπιστούν σαφείς κανόνες ώστε η συνεργασία ανθρώπου-μηχανής να μην προκαλεί βλάβες στους ανθρώπους. Το πρότυπο που δημιουργήθηκε από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) για τα συνεργατικά ρομπότ⁽⁸⁾, το οποίο απευθύνεται σε κατασκευαστές, επιχειρήσεις ολοκλήρωσης συστημάτων και χρήστες, παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό και την οργάνωση του χώρου εργασίας και τη μείωση των κινδύνων στους οποίους μπορεί να εκτίθενται τα άτομα. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται στη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και της ρομποτικής, στη συνεργασία μαζί τους και, ιδίως, στην ικανότητα να διακόπτουν τη λειτουργία τους σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (αρχή της διακοπής έκτακτης ανάγκης).

⁽⁵⁾ COM(2019) 168 final.

⁽⁶⁾ COM(2019) 168 final, σ. 6.

⁽⁷⁾ Βλέπε ιδίως OSH and the future of work: benefits and risks of artificial intelligence tools in workplaces (Η υγεία και ασφάλεια στην εργασία και το μέλλον της εργασίας: πλεονεκτήματα και κίνδυνοι των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης στους χώρους εργασίας).

⁽⁸⁾ ISO/TS 15066, 2016.

4.2. Τεχνική αρτιότητα και ασφάλεια

4.2.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση ευρωπαϊκών προτύπων ασφαλείας και την ανάπτυξη ενός εύρωστου συστήματος πιστοποίησης, που θα βασίζεται σε διαδικασίες ελέγχου, οι οποίες θα επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία των συστημάτων τους τεχνητής νοημοσύνης. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να τονίσει τη σημασία της δυνατότητας ασφάλισης των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

4.2.2. Η Επιτροπή δεν εξετάζει εκτενώς την πτυχή της πρόβλεψης, της πρόληψης και της απαγόρευσης της κακόβουλης χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης και της εκμάθησης μηχανής, για την οποία προειδοποιούν πολλοί ερευνητές⁽⁹⁾. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συστάσεις τους, ιδίως όσες αφορούν τη διπλή χρήση των εν λόγω τεχνολογιών, η οποία μπορεί να σχετίζεται με την ψηφιακή ασφάλεια (εξάπλωση των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο, εκμετάλλευση των τρωτών σημείων του ανθρώπου και της τεχνητής νοημοσύνης, «data poisoning»), με τη φυσική ασφάλεια (πειρατεία των αυτόνομων συστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αυτόνομων οχημάτων, των μη επανδρωμένων αεροσκαφών και των αυτόματων όπλων) ή με την πολιτική ασφάλεια (μαζική συλλογή προσωπικών δεδομένων, στοχοθετημένη προπαγάνδα, χειραγώγηση μέσω βίντεο κ.λπ.). Ερευνητές, μηχανικοί και δημόσιες αρχές πρέπει να συνεργάζονται στενά για την πρόληψη αυτών των κινδύνων, ενώ εμπειρογνώμονες και άλλοι ενδιαφερόμενοι, όπως οι χρήστες και οι καταναλωτές, πρέπει να κληθούν να συμμετάσχουν στις συζητήσεις σχετικά με τις προκλήσεις αυτές.

4.3. Διακυβέρνηση της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων

4.3.1. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η πρόσβαση στα δεδομένα πρέπει να «υπόκειται σε κατάλληλη διακυβέρνηση και έλεγχο»⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να προχωρήσουμε πέρα από γενικόλογες δηλώσεις. Η εμπιστοσύνη του πολίτη στα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης θα καθοριστεί και την ανάπτυξή της. Τα ζητήματα της ιδιοκτησίας των δεδομένων, του ελέγχου τους και της χρήσης τους από τις επιχειρήσεις και τις οργανώσεις εξακολουθούν να είναι σε μεγάλο βαθμό ανεπιλυτα. Για παράδειγμα, ο όγκος των δεδομένων που μεταδίδουν τα αυτοκίνητα στους κατασκευαστές τους, αλλά και το είδος των δεδομένων που μεταδίδονται, σίγουρα αποτελούν πρόκληση⁽¹¹⁾. Παρά την έννοια της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής», με την οποία πρέπει να συμμορφώνονται τα συνδεδεμένα αντικείμενα σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, διαπιστώνεται ότι ο καταναλωτής κατέχει πολύ λίγες, ή και καθόλου, πληροφορίες σχετικά με το θέμα αυτό, και δεν διαθέτει κανένα μέσο ελέγχου επί των δεδομένων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναθεωρεί τον ΓΚΠΔ και τους συναφείς κανονισμούς υπό το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων⁽¹²⁾.

4.4. Διαφάνεια

4.4.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δυνατότητα εξήγησης των διαδικασιών αλγοριθμικής λήψης αποφάσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για την κατανόηση, όχι των καθαυτών μηχανισμών, αλλά της λογικής που διέπει τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθώς και του τρόπου με τον οποίο αυτές επηρεάζονται από τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Η ανάπτυξη τυποποιημένων διαδικασιών ελέγχου για τα συστήματα εκμάθησης μηχανής παραμένει μια τεχνική πρόκληση που θα πρέπει να υποστηριχθεί με μέσα της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη».

4.4.2. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την προσέγγιση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης θα πρέπει να μπορούν να ταυτοποιούνται ως τέτοια «έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι οι χρήστες αλληλεπιδρούν εν γνώσει τους με σύστημα ΤΝ»⁽¹³⁾, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της σχέσης μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών της υγείας και των επαγγελματικών υπηρεσιών που συνδέονται με την υγεία και την ευημερία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι ο χρήστης ή ο καταναλωτής πρέπει να μπορεί να ενημερώνεται και για τις υπηρεσίες που εκτελούνται από ανθρώπους. Πολλά συστήματα τεχνητής νοημοσύνης απαιτούν στην πραγματικότητα μεγάλο όγκο ανθρώπινης εργασίας, που συχνά δεν είναι εμφανής στους τελικούς χρήστες⁽¹⁴⁾. Το ζήτημα αυτό υποκρύπτει ένα διπλό διακύβευμα: την έλλειψη διαφάνειας για τους χρήστες και τους καταναλωτές των υπηρεσιών, αλλά και μια μορφή χρησιμοποίησης μιας κρυφής και μη αναγνωριζόμενης εργασίας.

4.4.3. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο καταναλωτής πρέπει πάντοτε να ενημερώνεται για την ενσωμάτωση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης στα προϊόντα που αγοράζει και πρέπει πάντοτε να μπορεί να έχει πρόσβαση στα δεδομένα του και να τα ελέγχει.

4.5. Διαφορετικότητα, απαγόρευση των διακρίσεων και δικαιοσύνη

4.5.1. Ορισμένες εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης που επιτρέπουν την κατάρτιση προφίλ των πολιτών, χρηστών και καταναλωτών (π.χ. για τις προσλήψεις, για τη μίσθωση ακινήτων, για κάποιες προσωπικές υπηρεσίες κ.λπ.) εμφανίζουν κινδύνους διακρίσεων. Η ΕΕ διαθέτει ένα σύνολο νομοθετικών πράξεων για την ίση μεταχείριση και την απαγόρευση των διακρίσεων⁽¹⁵⁾. Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να συμμορφώνονται με την εν λόγω νομοθεσία. Όμως, η νομοθεσία πρέπει και αυτή να προσαρμόζεται και, ενδεχομένως να ενισχύεται (μεταξύ άλλων σε επίπεδο ελέγχου της τήρησής της) ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες πρακτικές. Η αλγοριθμική ανάλυση προφίλ θα μπορούσε να καταστεί ισχυρό εργαλείο διακρίσεων – και αυτό συνιστά υπαρκτό κίνδυνο. Η ΕΕ οφείλει να προλάβει τον κίνδυνο αυτόν.

⁽⁹⁾ Βλέπε την έκθεση *The Malicious Use of Artificial Intelligence: Forecasting, Prevention, and Mitigation* (Κακόβουλη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης: πρόβλεψη, πρόληψη και μετριασμός), Φεβρουάριος 2018.

⁽¹⁰⁾ COM(2019) 168 final, σ. 6-7.

⁽¹¹⁾ «Your car knows when you gain weight», *The New York Times* (International Edition), 22.5.2019.

⁽¹²⁾ EE C 190 της 5.6.2019, σ. 17.

⁽¹³⁾ COM(2019) 168 final, σ. 7.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε για παράδειγμα: «A white-collar sweatshop: Google Assistant contractors allege wage theft», *The Guardian*, 29.5.2019 και «Bot technology impressive, except when it's not the bot», *The New York Times* (International Edition), 24.5.2019.

⁽¹⁵⁾ EE L 180 της 19.7.2000, σ. 22· EE L 303 της 2.12.2000, σ. 16· EE L 373 της 21.12.2004, σ. 37· EE L 204 της 26.7.2006, σ. 23.

4.5.2. Η οδηγία για την καταπολέμηση του ρατσισμού⁽¹⁶⁾ και η οδηγία για την ίση μεταχείριση των φύλων εκτός του κόσμου της εργασίας⁽¹⁷⁾ προβλέπουν τη συγκρότηση ειδικών οργανισμών, αρμόδιων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ των φύλων. Η ΕΟΚΕ ζητεί οι οργανισμοί αυτοί να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση και τον έλεγχο των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης σε σχέση με τον κίνδυνο άμεσων ή έμμεσων διακρίσεων.

4.6. Κοινωνική και περιβαλλοντική ευημερία

4.6.1. Η Επιτροπή δεν προτείνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις σχετικά με τον τρόπο διασύνδεσης της κλιματικής με την ψηφιακή μετάβαση, ιδίως κατά τη χρήση των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Έχει ουσιαστική σημασία να εξεταστεί η δύναμη συμβολής των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ιδίως στους τομείς της βιομηχανίας, των μεταφορών, της ενέργειας, της οικοδομής και της γεωργίας.

4.6.2. Η Επιτροπή δηλώνει ότι τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά και ότι υπάρχει κίνδυνος να συμβάλουν στην υποβάθμισή τους. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να σταθμίσει περισσότερο ορισμένες κοινωνιακές προκλήσεις. Για παράδειγμα, υπάρχουν έρευνες που δείχνει ότι ορισμένες εφαρμογές που περιλαμβάνουν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να διατηρούν συνδεδεμένους όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο τους χρήστες υπηρεσιών σε απευθείας σύνδεση (κοινωνικά δίκτυα, παιχνίδια, βίντεο κ.λπ.). Ο στόχος είναι η συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερων στοιχείων σχετικά με τη συμπεριφορά τους, και οι χρησιμοποιούμενες στρατηγικές εκτείνονται από την άενη ανανέωση αλγοριθμικών συστάσεων ως τις υπενθυμίσεις και ειδοποιήσεις, συμπεριλαμβανοντας παιχνίδια κ.λπ. Οι επιπτώσεις στα παιδιά από τον υπερβολικό χρόνο σύνδεσης και τα συνεχή ερεθίσματα έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης⁽¹⁸⁾, τα δε αποτελέσματα κατέδειξαν αύξηση του άγχους, της επιθετικότητας, στέρηση ύπνου και αντίκτυπο στην εκπαίδευση, τις κοινωνικές σχέσεις, την υγεία και την ευεξία. Για την οικοδόμηση αξιόπιστης τεχνητής νοημοσύνης, η ΕΕ πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις συνέπειες αυτές και να τις προλαμβάνει.

4.6.3. Τέλος, ένας από τους παράγοντες κοινωνικής ευεξίας συνδέεται με την αίσθηση ασφάλειας στην εργασία. Τα αποτελέσματα όμως της ψηφιοποίησης ενδέχεται να δημιουργούν ανασφάλεια και άγχος⁽¹⁹⁾. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να προβλεφθούν στρατηγικές για την πρόληψη των αλλαγών, πριν από τυχόν αναδιαρθρώσεις, και τη συνεχή επιμόρφωση όλων των εργαζομένων. Αυτό απαιτεί κοινωνικό διάλογο ποιότητας εντός των επιχειρήσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, ώστε να είναι δυνατή η χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, ιδίως δε της τεχνητής νοημοσύνης και της ρομποτικής. Για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ διοίκησης και εργαζομένων, τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης που σχετίζονται με τη διαχείριση, τις αξιολογήσεις και τον έλεγχο των εργαζομένων πρέπει να μπορούν να εξηγηθούν, οι παράμετροί τους να είναι γνωστές και η λειτουργία τους διαφανής.

4.7. Λογοδοσία

4.7.1. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τα συστήματα εκμάθησης μηχανής δεν έχουν απλές εξηγήσεις και επιπλέον ανανεώνονται τακτικά. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο έλεγχος των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης ενδέχεται να μην επαρκεί για τον καθορισμό των ευθύνων και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Για αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να θεσπιστούν σαφείς κανόνες που θα αποδίδουν την ευθύνη, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, στις νομικές προσωπικότητες: φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα σε αξιόπιστες επιχειρήσεις ή επαγγελματίες παρά σε αλγορίθμους, προτείνει δε την ανάπτυξη «ευρωπαϊκού πιστοποιητικού αξιόπιστης επιχείρησης τεχνητής νοημοσύνης», για τις επιχειρήσεις που τηρούν όλους τους κανόνες, το οποίο θα στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στον κατάλογο αξιολόγησης που εκπόνησε η προαναφερθείσα ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου.

4.7.2. Η οδηγία για την ευθύνη των προϊόντων⁽²⁰⁾ καθιερώνει την αρχή της ευθύνης άνευ πταισματος που ισχύει για τους Ευρωπαίους παραγωγούς: εάν ένα προϊόν που παρουσιάζει ελάττωμα προκαλέσει ζημία στον καταναλωτή, μπορεί να προκύψει ευθύνη του παραγωγού ακόμη και χωρίς πταίσμα ή αμέλεια εκ μέρους του. Ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η όλο και πιο διαδεδομένη χρήση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης απαιτούν την υιοθέτηση από την ΕΕ προσαρμοσμένων κανόνων ευθύνης για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες προϊόντα ψηφιακού περιεχομένου και υπηρεσίες προς τους καταναλωτές μπορεί να αποδειχθούν επικίνδυνα και επιβλαβή. Οι καταναλωτές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας από σύστημα τεχνητής νοημοσύνης.

5. Ανάγκη ρύθμισης πέρα από την Ευρώπη

5.1. Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, η ρύθμιση της τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να υπερβαίνει τα ευρωπαϊκά σύνορα. Η Ευρώπη θα πρέπει να προωθήσει μια ευρεία συμφωνία για την τεχνητή νοημοσύνη στους κόλπους της G7 και της G20, και να συνεχίσει τους διμερείς διαλόγους, ώστε να μπορεί ένα μεγάλο μέρος των χωρών να συμμετέχει στις διαδικασίες τυποποίησης της τεχνητής νοημοσύνης και να ελέγχει τακτικά κατά πόσον είναι εύστοχες.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁶⁾ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22).

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 2004/113/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών (ΕΕ L 373 της 21.12.2004, σ. 37).

⁽¹⁸⁾ Βλέπε ιδίως Kidron B., Evans A., Afia J., *Disrupted Childhood – The Cost of Persuasive Design*, 5Rights Foundation, 2018.

⁽¹⁹⁾ Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τον αντίκτυπο του ψηφιακού μετασχηματισμού στις αγορές εργασίας της ΕΕ, 2019.

⁽²⁰⁾ Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1985 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (ΕΕ L 210 της 7.8.1985, σ. 29).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα

«Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT) 2021-2027: τόνωση του ταλέντου και της ικανότητας για καινοτομία της Ευρώπης»

[COM(2019) 330 final — 2019/00152 (COD)]

και

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (αναδιατύπωση)»

[COM(2019) 331 final — 2019/00151 (COD)]

(2020/C 47/10)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 18.7.2019 Συμβούλιο, 26.7.2019
Νομική βάση	Άρθρο 173, παράγραφος 3 και Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Απόφαση του Προεδρείου	24.9.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	31.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	168/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει πλήρως τη συνέργεια μεταξύ του EIT (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας) και του πολυετούς προγράμματος-πλαίσου της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία, όπως προτείνεται στον αναθεωρημένο κανονισμό, στο πλαίσιο του εξορθολογισμού του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», με μια απλουστευμένη δομή για την έρευνα και την καινοτομία.

1.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η «ανοικτή καινοτομία» του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» θα αποτελέσει ενιαίο σημείο επαφής για τους φορείς καινοτομίας υψηλού δυναμικού, μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας, και ότι θα συμβάλει στην ενίσχυση της συνεργασίας με τα οικοσυστήματα και τους φορείς εκμετάλλευσης, σε συνέργεια με το EIT, με την αποφυγή επαναλήψεων και επικαλύψεων, με την εξασφάλιση αποτελεσματικής συμπληρωματικότητας, όπως υποδεικνύει το Συμβούλιο όσον αφορά το προτεινόμενο πρόγραμμα εφαρμογής του «Ορίζοντος Ευρώπη»⁽¹⁾.

1.3. Στο πλαίσιο αυτό, το EIT πρέπει να θεωρείται ένας από τους κύριους κινητήριους μοχλούς της καινοτομίας με στόχους, ικανός να δίνει απαντήσεις σε κοινωνικά ζητήματα σχετικά π.χ. με τα εξής: οικοσυστήματα βιώσιμης καινοτομίας, καινοτομία και επιχειρηματικές δεξιότητες με την προοπτική της διά βίου μάθησης, ενίσχυση της λειτουργικότητας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, νέες λύσεις στην αγορά για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων, συνέργειες και προστιθέμενη αξία σε ολόκληρο το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη».

(¹) Διοργανικός φάκελος 2018/0225 (COD) – 8550/19 της 15.4.2019.

1.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ΕΙΤ και οι κοινότητες γνώσης και καινοτομίας (ΚΓΚ) θα πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικότερο ρόλο στον τομέα της καινοτομίας σε επίπεδο ενωσιακό, εθνικό και περιφερειακό. Θα πρέπει να ενισχύσουν τις ικανότητές τους για ολοένα και καλύτερο συντονισμό με όλους τους συναρμοδίους στα διάφορα επίπεδα και να εντείνουν τις προσπάθειές τους με αποδέκτη όλες τις επιχειρήσεις —ανεξάρτητα από το μέγεθός τους— με στόχο την ενίσχυση του επιχειρηματικού πνεύματος της ΕΕ.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά το ΕΙΤ να διατηρήσει και να αναδείξει τη μοναδικότητα της προστιθέμενης αξίας του ως κορυφαίο ευρωπαϊκό ίδρυμα στην υψηλού επιπέδου εξειδικευμένη κατάρτιση στη διδασκαλία της διοίκησης επιχειρήσεων μέσω της εκμάθησης στην πράξη, εντοπίζοντας και δοκιμάζοντας νέες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Το σήμα του ΕΙΤ θα πρέπει να αναγνωριστεί από τους κύριους διεθνείς οργανισμούς πιστοποίησης και να εξαχθεί εκτός του κύκλου των ΚΓΚ και των εταίρων τους, με στόχο τη διάδοση σε μια ολοένα ευρύτερη κοινότητα καινοτομίας, σε συνεργασία με τρίτες χώρες, ιδίως στην Ασία και τις ΗΠΑ.

1.6. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το ΕΙΤ θα πρέπει να υποστηρίξει την ανάπτυξη νέων προϊόντων που χαρακτηρίζονται από ισχυρή εμπορική αξία, εμπλουτισμένων με εκπαιδευτικές εμπειρίες, διαδεδομένες σε διεθνές επίπεδο κατά τα πρότυπα των βιομηχανικών διδακτορικών διατριβών. Αυτό αναμφίβολα θα ενυοούσε μια ισχυρότερη και πιο ενεργή συμμετοχή νέων επιχειρηματικών εταίρων στις δραστηριότητες των ΚΓΚ.

1.7. Για την καλύτερη συμμετοχή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), οι ΚΓΚ θα πρέπει να διερευνήσουν νέα συστήματα για την εκμετάλλευση και την προώθηση του «αποτελέσματος της εγγύτητας», με τη συμμετοχή ιδίως των τοπικών κέντρων, τα οποία θα πρέπει να αποτελούν για τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς, το σημείο πρόσβασης στις παγκόσμιες πλατφόρμες καινοτομίας.

1.8. Το ΕΙΤ και οι ΚΓΚ θα πρέπει να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές χρηματοδότησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων για την υποστήριξη της πορείας εξυγίανσης των καινοτόμων εταιρειών. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθούν τα δίκτυα με τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά η κατανομή των ΚΓΚ να γίνεται με μεγαλύτερο σεβασμό προς τη γεωπολιτική ισορροπία και να καλύπτει καλύτερα το έδαφος της ΕΕ, ξεκινώντας από την ΚΓΚ «Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες», με την προοπτική να καλυφθούν επίσης περιοχές όπως η περιοχή Αδριατικής - Βαλκανίων ή και η Κίνα.

1.10. Όσον αφορά την προτεινόμενη απόφαση σχετικά με το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας για την περίοδο 2021-2027, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διαδικασία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ολιστική προσέγγιση και να καλύπτει όλα τα είδη συμπράξεων (σύμπραξη μεταξύ φορέων του Δημοσίου, ΣΔΙΤ, ΕΙΤ-ΚΓΚ, εμβληματικές μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες), όπως ζητείται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, προκειμένου να εξασφαλιστεί πλήρης εποπτεία όσων γίνονται μέσω των συμπράξεων και να επιτευχθούν οι στόχοι πολιτικής.

1.11. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει εν γένει το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας, όπως περιγράφεται στο παράρτημα της πρότασης απόφασης, στον βαθμό που τα προτεινόμενα μέτρα θα αναπτυχθούν σε πλήρη ευθυγράμμιση με το στρατηγικό σχέδιο «Ορίζων Ευρώπη», όπως αναφέρεται στην κοινή θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το 9ο πρόγραμμα-πλαίσιο ^(?).

1.12. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη δηλωθείσα προσπάθεια με την οποία «το ΕΙΤ θα συνεχίσει τις προσπάθειές του στο πεδίο της απλούστευσης, έτσι ώστε να μειωθεί ο περιττός διοικητικός φόρτος των ΚΓΚ, με σκοπό να μπορέσουν να εφαρμόζουν τα ετήσια επιχειρησιακά τους σχέδια και την πολυετή στρατηγική τους με δραστήριο και αποτελεσματικό τρόπο».

1.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ΕΙΤ πρέπει να υποβάλει έκθεση για όλα τα επιτυχημένα καινοτόμα προϊόντα που έχουν διατεθεί στην αγορά κατά τη δεκαετή λειτουργία του (*value for money*).

1.14. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης σημαντικές τις προσπάθειες υποβολής εκθέσεων και παρακολούθησης με συγκεκριμένους δείκτες αντικτύπου, την αξιολόγηση των επιχειρησιακών επιδόσεων των ΚΓΚ, τα πραγματικά αποτελέσματα, τα αποτελέσματα και την πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά την επίτευξη των στόχων, σύμφωνα με το πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη».

2. Εισαγωγή

2.1. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ευρώπη όσον αφορά τη μετατροπή των εφευρέσεων σε εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες οδήγησαν την ΕΕ να αναθεωρήσει τις πολιτικές της στον τομέα της έρευνας προκειμένου να αντιμετωπίσει την αδυναμία της να μετατρέψει εγκαίρως την αριστεία της στη βασική έρευνα σε καινοτομία προσανατολισμένη στην αγορά.

^(?) Διοργανικός φάκελος 2018/0224 (COD) – 7942/19 της 27.3.2019.

2.2. Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT), για το οποίο έχει ήδη γνωμοδοτήσει η ΕΟΚΕ ⁽³⁾, συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2008 με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητάς της για καινοτομία και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ευρωπαϊκού προγράμματος-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία.

2.3. Σήμερα, το EIT είναι το μεγαλύτερο ολοκληρωμένο οικοσύστημα καινοτομίας στην Ευρώπη. Φέρνει σε επαφή επιχειρηματικούς φορείς, ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα και υποστηρίζει τις ΚΓΚ. Οι κοινότητες αυτές αντιπροσωπεύουν ευρωπαϊκές συμπράξεις ευρείας κλίμακας, ικανές να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένες παγκόσμιες προκλήσεις και να ενισχύσουν τα αναπτυξιακά οικοσυστήματα, να προωθήσουν την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης με την έρευνα, προκειμένου να δημιουργήσουν περιβάλλοντα που να ευνοούν την καινοτομία και να τονώσουν τη δημιουργία καινοτόμων επιχειρήσεων, σε στενή συμπληρωματικότητα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας.

2.4. Από την πλευρά του, το τρέχον πρόγραμμα-πλαίσιο για την περίοδο 2014-2020 «Ορίζοντας 2020» χρηματοδοτεί ρητά την καινοτομία με νέα δημόσια μέσα που θεσπίστηκαν για την ενίσχυση της καινοτομίας της Ευρώπης και την περαιτέρω ενθάρρυνση της συμμετοχής των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες καινοτομίας, όπως οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (π.χ. οι κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες/ΚΤΠ)· τα συστήματα δανείων και εγγυήσεων (π.χ. ο μηχανισμός χρηματοδότησης με επιμερισμό των κινδύνων) και τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, όπως ο μηχανισμός GIF ⁽⁴⁾.

2.5. Με προϋπολογισμό άνω των 300 εκατ. ευρώ, για την περίοδο 2008-2013, 2,7 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2014-2020 και 3,1 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2021-2027, το EIT θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» ⁽⁵⁾.

2.6. Το EIT έχει ως στόχο τη βελτίωση των διαδικασιών καινοτομίας με την ενσωμάτωση της κατάρτισης και της επιχειρηματικότητας στην έρευνα και την καινοτομία, με σαφή στόχο να επικεντρωθεί συγκεκριμένα σε απτά αποτελέσματα και απτά οφέλη ⁽⁶⁾.

2.7. Η δραστηριότητα του EIT αναπτύσσεται μέσω των ΚΓΚ ήτοι μεγάλης κλίμακας ευρωπαϊκές συμπράξεις για την αντιμετώπιση ειδικών κοινωνικών ζητημάτων, με τη συμμετοχή οργανισμών από τους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και των επιχειρήσεων. Το EIT παρέχει επιχορηγήσεις στις ΚΓΚ και πρέπει να παρακολουθεί τις δραστηριότητές τους, με αποτελεσματικό έλεγχο και διάδοση των αποτελεσμάτων.

2.8. Το EIT έχει πλέον ενσωματωθεί στο πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα (καινοτόμος Ευρώπη), αλλά θα πρέπει επίσης να δημιουργηθούν συνέργειες και συμπληρωματικότητα με τις άλλες συνιστώσες του προγράμματος ⁽⁷⁾. Οι ΚΓΚ, ως αναπόσπαστο μέρος του EIT, θεωρούνται «θεσμοθετημένες ευρωπαϊκές συμπράξεις».

2.9. Ειδικότερα, οι γενικοί στόχοι του EIT αντικατοπτρίζονται στους τομείς πολιτικής του, όπως προσδιορίζονται από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το οποίο καθορίζει επίσης τα κριτήρια για την επιλογή, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και τον τερατισμό των ευρωπαϊκών συμπράξεων, συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων ΚΓΚ-EIT.

2.9.1. Αξίζει να αναφερθούν τα κύρια πεδία παρέμβασης:

- ενίσχυση των οικοσυστημάτων βιώσιμης καινοτομίας σε όλη την Ευρώπη,
- προώθηση της ανάπτυξης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας και καινοτομίας με την προοπτική της διά βίου μάθησης,
- υποστήριξη μετασχηματισμών προς ένα επιχειρηματικό πνεύμα των πανεπιστημίων,
- παροχή νέων λύσεων στην αγορά για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων κοινωνικών ζητημάτων.

⁽³⁾ EE C 161 της 13.7.2007, σ. 28· EE C 181 της 21.6.2012, σ. 122· EE C 62 της 15.2.2019, σ. 33.

⁽⁴⁾ ΚΤΠ: οι κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες θεσπίστηκαν για την καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της βιομηχανίας σε ειδικούς τομείς έρευνας. Πρόκειται για ανεξάρτητους οργανισμούς της ΕΕ με τη συμμετοχή της βιομηχανίας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, των κρατών μελών. RSFF: ο μηχανισμός χρηματοδότησης με επιμερισμό των κινδύνων για τη βελτίωση της πρόσβασης των ερευνητών σε χρηματοδότηση με δανειακά κεφάλαια, ιδίως για επενδύσεις υψηλότερου κινδύνου στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. GIF: ο μηχανισμός υπέρ των καινοτόμων ΜΜΕ και των ΜΜΕ με ισχυρή ανάπτυξη στο πλαίσιο του προγράμματος για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία παρέχει κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου σε καινοτόμες ΜΜΕ και ΜΜΕ με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης.

⁽⁵⁾ Άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1292/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 294/2008 για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EE L 347 της 20.12.2013, σ. 174).

⁽⁶⁾ Απόφαση αριθ. 1312/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT): η συνεισφορά του EIT σε μια πιο καινοτόμο Ευρώπη (EE L 347 της 20.12.2013, σ. 892).

⁽⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

2.10. Το ΕΙΤ λειτουργεί ως αποκεντρωμένο όργανο της ΕΕ με έδρα τη Βουδαπέστη. Το ΕΙΤ δεν είναι ερευνητικό κέντρο και δεν συμβάλλει άμεσα στη χρηματοδότηση μεμονωμένων έργων, αλλά παρέχει επιχορηγήσεις στις ΚΓΚ.

2.11. Οι ΚΓΚ επιλέγονται μέσω ανοικτής πρόσκλησης, βάσει θεμάτων προτεραιότητας με ευρεία κοινωνική επίδραση. Το ΕΙΤ στηρίζει επί του παρόντος οκτώ ΚΓΚ, φέρνοντας σε επαφή επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα μέσω διασυνοριακών συμπράξεων⁽⁸⁾.

2.12. Κάθε ΚΓΚ αποσκοπεί στην ενίσχυση των ικανοτήτων καινοτομίας μέσω της διαχείρισης ενός ισορροπημένου χαρτοφυλακίου δραστηριοτήτων σε τρεις τομείς:

- έργα υποστήριξης της καινοτομίας που αποσκοπούν στην προώθηση και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων, υπηρεσιών και λύσεων,
- εκπαίδευση, καινοτόμα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που προσφέρονται από κάθε ΚΓΚ υπό μορφή μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων, μαθήματα διαχείρισης/επαγγελματικής ανάπτυξης, ενότητες διά βίου μάθησης, θερινά σχολεία με σήμα ποιότητας του ΕΙΤ,
- δραστηριότητες δημιουργίας και υποστήριξης επιχειρήσεων με προγράμματα για νεοφυείς επιχειρήσεις προκειμένου να βοηθηθούν οι επιχειρηματίες και οι δυνητικοί επιχειρηματίες να μετατρέψουν τις ιδέες τους σε επιτυχείς δραστηριότητες με έμφαση στην πρόσβαση στην αγορά, τη χρηματοδότηση, τα δίκτυα, την καθοδήγηση και την παροχή συμβουλών.

2.13. Παράλληλα, στο πλαίσιο της στρατηγικής ενημέρωσης, κάθε ΚΓΚ έχει δεσμευτεί να προβαίνει σε δράσεις ενημέρωσης, επικοινωνίας και διάδοσης, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης του περιφερειακού σχεδίου καινοτομίας (*Regional Innovation Scheme*) σε στενή συνεργασία με το ΕΙΤ.

2.14. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει ότι οι ΚΓΚ θα πρέπει να εξασφαλίζουν την εκπροσώπηση διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών, ιδίως σε σχέση με την τοποθεσία των κόμβων καινοτομίας, και ότι «θα πρέπει δε να ενισχυθεί περαιτέρω η επιχειρηματικότητα που προωθείται από τον πυλώνα που αφορά την ακαδημαϊκή κοινότητα»⁽⁹⁾.

2.15. Η ΕΟΚΕ σημείωσε επίσης ότι οι ΚΓΚ συγκεντρώνονται σε λίγες χώρες και ζήτησε «μια σύντομη προσπάθεια η οποία να αποσκοπεί στη σφουρηλάτηση δεσμών με εργαστήρια, επιχειρήσεις και ερευνητικά ιδρύματα σε όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη μέλη»⁽¹⁰⁾.

2.16. Από την πλευρά του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διατηρηθούν οι ΚΓΚ στην υφιστάμενη δομή του ΕΙΤ, τονίζοντας τη σημασία της διαφάνειας και της έντονης συμμετοχής των ενδιαφερομένων, και να «αναλύσει πώς το ΕΙΤ και οι ΚΓΚ μπορούν να αλληλεπιδράσουν με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας (ΕΣΚ)»⁽¹¹⁾.

2.17. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επεσήμανε επίσης, στην έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ότι οι ΚΓΚ δεν χρησιμοποίησαν πλήρως τις επιχορηγήσεις του Ινστιτούτου, κυρίως λόγω της ελλιπούς εφαρμογής των επιχειρηματικών σχεδίων⁽¹²⁾. Επιπλέον, η ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με το ΕΙΤ ανέφερε ότι το περίπλοκο επιχειρησιακό πλαίσιο και τα προβλήματα διαχείρισης του Ινστιτούτου παρεμπόδισαν τη συνολική αποτελεσματικότητά του, με διάφορες αδυναμίες.

2.18. Το Συμβούλιο, από την πλευρά του, έχει αναγνωρίσει την αποδεδειγμένη προστιθέμενη αξία των στρατηγικών συμπράξεων και πρωτοβουλιών, όπως το ΕΙΤ και οι δράσεις Marie Skłodowska-Curie⁽¹³⁾, και, στη συμφωνία για το μελλοντικό πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», ο τρίτος πυλώνας (καινοτόμος Ευρώπη) θα επικεντρωθεί στην ενίσχυση της ρηθικέλευθης και ανατρεπτικής καινοτομίας με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας. Το Συμβούλιο αυτό θα λειτουργήσει ως ενιαίο σημείο επαφής για φορείς καινοτομίας υψηλού δυναμικού⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ EIT Climate-KIC: Drivers of climate innovation in Europe and beyond; EIT Digital: For a strong, digital Europe; EIT Food: EIT Food connects businesses, research centres, universities and consumers; EIT Health: Together for healthy lives in Europe; EIT InnoEnergy: Pioneering change in sustainable Energy; EIT Manufacturing: Strengthening and increasing the competitiveness of Europe's manufacturing; EIT RawMaterials: Developing raw materials into a major strength for Europe; EIT Urban Mobility: Smart, green and integrated transport.

⁽⁹⁾ EE C 62 της 15.2.2019, σ. 33.

⁽¹⁰⁾ EE C 181 της 21.6.2012, σ. 122.

⁽¹¹⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2017, σχετικά με την αξιολόγηση της υλοποίησης του προγράμματος «Ορίζων 2020» με γνώμονα την ενδίαμηση αξιολόγησης της και την πρόταση για το ένατο πρόγραμμα πλαίσιο (EE C 331 της 18.9.2018, σ. 30).

⁽¹²⁾ Ψήφισμα (ΕΕ) 2019/1483 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 26ης Μαρτίου 2019, με τις παρατηρήσεις που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της απόφασης σχετικά με την απαλλαγή όσον αφορά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας για το οικονομικό έτος 2017 (EE L 249 της 27.9.2019, σ. 229).

⁽¹³⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου με θέμα την εκπλήρωση του οράματος για έναν ευρωπαϊκό χώρο εκπαίδευσης (23.5.2018).

⁽¹⁴⁾ Συμβούλιο της ΕΕ, δελτίο Τύπου 27.3.2019.

3. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Οι προτάσεις έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν μεγαλύτερο άνοιγμα και διαφάνεια των ΚΓΚ και ευθυγράμμιση του ΕΙΤ με το επόμενο πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ (2021-2027) και, ειδικότερα, με την προτεινόμενη προσέγγιση για τις ευρωπαϊκές συμπράξεις στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση του δυναμικού καινοτομίας της ΕΕ.

3.2. Με προτεινόμενο προϋπολογισμό ύψους 3 δισεκατ. ευρώ, ήτοι αύξηση κατά 600 εκατ. ευρώ ή 25 % σε σύγκριση με το ισχύον στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας (2014-2020), το ΕΙΤ αναμένεται να χρηματοδοτήσει αποτελεσματικά τις υφιστάμενες δραστηριότητες και τις νέες ΚΓΚ και να υποστηρίξει την ικανότητα καινοτομίας 750 ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

3.3. Το ΕΙΤ θα πρέπει να υλοποιήσει τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- την ενίσχυση οικοσυστημάτων βιώσιμης καινοτομίας σε όλη την Ευρώπη,
- τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας και καινοτομίας με την προοπτική της διά βίου μάθησης, και την υποστήριξη του επιχειρηματικού μετασχηματισμού των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ,
- την εξεύρεση νέων λύσεων στην αγορά για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων.

3.4. Η προτεινόμενη αναδιτύπωση του κανονισμού για το ΕΙΤ ⁽¹⁵⁾ έχει ως στόχο να παράσχει μεγαλύτερη νομική σαφήνεια και καλύτερη ευθυγράμμιση με το πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία σε μια νέα νομική βάση. Επιπροσθέτως, εισάγεται ένα απλούστερο μοντέλο χρηματοδότησης για το ΕΙΤ ώστε να διευκολύνονται περισσότερο οι πρόσθετες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, μέσω της ενίσχυσης της διοικητικής δομής του ΕΙΤ.

3.5. Η πρόταση απόφασης για το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας για την περίοδο 2021-2027, η οποία πρέπει να είναι σύμφωνη με το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζων Ευρώπη», προβλέπει την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- αύξηση του αντικτύπου σε περιφερειακό επίπεδο των ΚΓΚ μέσω ενισχυμένων δικτύων του ΕΙΤ με τη συμμετοχή περισσότερων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιχειρήσεων και ερευνητικών οργανισμών σε συνδυασμό με τις περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης
- ενίσχυση της ικανότητας καινοτομίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- σύσταση νέων ΚΓΚ. Το ΕΙΤ θα δημιουργήσει δύο νέες ΚΓΚ, οι οποίες θα επιλεγούν στους πλέον σημαντικούς τομείς, για τις προγραμματικές προτεραιότητες του σχεδίου «Ορίζων Ευρώπη». Η πρώτη θα αφορά τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες και η δεύτερη θα προσδιοριστεί σε μεταγενέστερο στάδιο, το 2025.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον ρόλο του ΕΙΤ στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ μέσω της στήριξης που παρέχει στο οικοσύστημα καινοτομίας, καθώς το Ινστιτούτο είναι σε θέση να συμβάλει στην ανάπτυξη του αποκαλούμενου «τριγώνου της γνώσης».

4.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η «ανοικτή καινοτομία» θα αποτελέσει ενιαίο σημείο επαφής για τους φορείς καινοτομίας υψηλού δυναμικού, μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας, και θα συμβάλει στην ενίσχυση της συνεργασίας με τα οικοσυστήματα και τους φορείς καινοτόμων διαδικασιών.

4.3. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΙΤ πρέπει να είναι μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις της καινοτομίας για την επίτευξη των στόχων και να αντιμετωπίζει τις κοινωνικές προκλήσεις σε τομείς όπως:

- οικοσυστήματα βιώσιμης καινοτομίας σε ολόκληρη την Ευρώπη,
- καινοτομία και επιχειρηματικές δεξιότητες με την προοπτική της διά βίου μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης των δυνατοτήτων των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- νέες λύσεις, με στόχο την αγορά, για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων,
- συνέργειες και προσιτή αξία στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη».

⁽¹⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1292/2013

- 4.4. Το ΕΙΤ και οι ΚΓΚ θα πρέπει να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στο τοπίο της καινοτομίας στην ΕΕ, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, και θα πρέπει να ενισχύσουν τις ικανότητές τους, για περισσότερο και καλύτερο συντονισμό με όλους τους σχετικούς φορείς.
- 4.5. Το ΕΙΤ θα πρέπει να στοχεύει όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, ενισχύοντας το επιχειρηματικό πνεύμα της ΕΕ, μέσω της συμμετοχής όλων των κοινωνικών δυνάμεων, δημιουργώντας συνέργειες με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας και παρέχοντας προστιθέμενη αξία σε πολλά έργα στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη».
- 4.6. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, το ΕΙΤ και οι ΚΓΚ πρέπει να δώσουν προτεραιότητα τόσο στη συστηματική ενίσχυση των επαφών μεταξύ μεγάλων και μεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις ΚΓΚ όσο και στις νέες και τις νεοφυείς επιχειρήσεις που συμμετέχουν στις πρωτοβουλίες των ΚΓΚ.
- 4.7. Το ΕΙΤ και οι ΚΓΚ θα πρέπει να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων για τη στήριξη της ενίσχυσης των καινοτόμων επιχειρήσεων, μέσω κατάλληλων δεσμών με τον χρηματοπιστωτικό κόσμο και με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.
- 4.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η χρηματοδοτική στήριξη του ΕΙΤ πρέπει να εξισορροπείται με βάση το μέγεθος, το είδος και την ωριμότητα του τομέα. Οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες όταν αντιμετωπίζουν κανονιστικές επιβαρύνσεις και πρέπει να υποστηριχθούν οικονομικά.
- 4.9. Για την καλύτερη συμμετοχή των ΜΜΕ, οι ΚΓΚ θα πρέπει να αναζητήσουν τρόπους για την αξιοποίηση και την προώθηση του «αποτελέσματος εγγύτητας», με τη συμμετοχή, ιδίως, των τοπικών κέντρων, τα οποία θα πρέπει να αποτελούν, για τους τοπικούς και τους τοπικούς φορείς, το σημείο πρόσβασης στις παγκόσμιες πλατφόρμες καινοτομίας, παρέχοντας δομές και υποστήριξη στις ΜΜΕ.
- 4.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα τοπικά κέντρα είναι ζωτικής σημασίας για το μέλλον των ΚΓΚ. Η ενσωμάτωση στα τοπικά συστήματα καινοτομίας και η αποτελεσματική λειτουργία του ρυθμιστή για τους εξωτερικούς εταίρους είναι ζωτικής σημασίας για τη μελλοντική οικονομική βιωσιμότητα της ΚΓΚ.
- 4.11. Επίσης, πρέπει να αυξηθεί το άνοιγμα και η διαφάνεια των ΚΓΚ. Οι διαδικασίες και τα κριτήρια επιλογής ως εταίρων ΚΓΚ (πλήρες μέλος, συνδεδεμένο μέλος κ.λπ.) πρέπει να δημοσιοποιούνται. Πρέπει να είναι εύκολο για κάποιον να ανατρέξει στους κανόνες για την επιλογή των δραστηριοτήτων/έργων (π.χ. για προτάσεις καινοτομίας) και πρέπει να τύχουν ευρείας διάδοσης σε ολόκληρη την ΕΕ. Επίσης, πρέπει να καθιερωθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί καταγραφής παρατηρήσεων υπό την εποπτεία ανεξάρτητων φορέων.
- 4.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά το ΕΙΤ να διατηρήσει και να αναδείξει τη μοναδικότητα της προστιθέμενης αξίας του ως κορυφαίο ευρωπαϊκό ίδρυμα στην υψηλού επιπέδου εξειδικευμένη κατάρτιση στη διδασκαλία της διοίκησης επιχειρήσεων μέσω της εκμάθησης στην πράξη. Το σήμα του ΕΙΤ πρέπει να αναγνωρίζεται από τους κύριους διεθνείς οργανισμούς πιστοποίησης.
- 4.13. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το ΕΙΤ θα πρέπει να υποστηρίξει την ανάπτυξη νέων προϊόντων που χαρακτηρίζονται από ισχυρή εμπορική παρουσία, εμπλουτισμένων με εκπαιδευτικές εμπειρίες σε διεθνές επίπεδο κατά τα πρότυπα των βιομηχανικών διδακτορικών διατριβών.
- 4.13.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την ευθυγράμμιση του ΕΙΤ με το πολυετές πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία της ΕΕ που προτείνεται στον αναθεωρημένο κανονισμό, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» και των προτεινόμενων ευρωπαϊκών συμπράξεων.
- 4.14. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ενδείκνυται η περαιτέρω απλούστευση της λειτουργίας τόσο του ΕΙΤ, του οποίου η διοίκηση πρέπει να ενισχυθεί, όσο και των ΚΓΚ, οι οποίες θα πρέπει, σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες, να διαθέτουν ετήσιες εκθέσεις και να επιλέγουν μακροπρόθεσμα και όχι ετήσια επιχειρηματικά σχέδια.
- 4.15. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισης των πορισμάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου της ΕΕ όσον αφορά ορισμένα βασικά στοιχεία του μοντέλου του ΕΙΤ που δεν έχουν σχεδιαστεί κατάλληλα ώστε να διασφαλιστεί ότι πρόκειται για ένα αποτελεσματικό και καινοτόμο δημόσιο σύστημα.

4.16. Όσον αφορά την προτεινόμενη απόφαση για το στρατηγικό θεματολόγιο καινοτομίας για την περίοδο 2021-2027, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στη διαδικασία θα πρέπει να ακολουθηθεί μια ολιστική προσέγγιση και να καλύπτονται όλα τα υφιστάμενα είδη συμπράξεων (σύμπραξη μεταξύ φορέων του Δημοσίου, ΣΔΙΤ, ΕΙΤ-ΚΓΚ, εμβληματικές μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες), όπως ζητείται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου.

Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας και της οδηγίας 2008/118/ΕΚ σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης όσον αφορά την αμυντική προσπάθεια στο πλαίσιο της Ένωσης»

[COM(2019) 192 final — 2019/0096 (CNS)]

(2020/C 47/11)

Εισηγητής: ο κ. **Benjamin RIZZO**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 13.5.2019
Νομική βάση	Άρθρο 113 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	17.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	204/2/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον στόχο της Επιτροπής που έγκειται στη διασφάλιση ίσης μεταχείρισης, όσον αφορά τον ΦΠΑ, των ένοπλων δυνάμεων των κρατών μελών που συνεργάζονται στο πλαίσιο της ΕΕ και των ένοπλων δυνάμεων του ΝΑΤΟ, οι οποίες απασχολούνται στην ΕΕ και δικαιούνται ήδη απαλλαγής από τον ΦΠΑ. Η ύπαρξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού σε αυτόν τον τομέα θεωρείται εύλογο ζητούμενο.

1.2. Η ΕΟΚΕ κατανοεί τον λόγο για τον οποίο έχουν συσταθεί, από το έτος 2000, ορισμένες δομές της ΕΕ επιφορτισμένες με τη διοίκηση των ενόπλων δυνάμεων εντός της ΕΕ για την ασφάλεια και την άμυνα της. Πλέον, με έναν γενικό διευθυντή αρμόδιο για την άμυνα, οι δομές αυτές θα χρησιμοποιούνται καλύτερα και θα υπόκεινται σε εποπτεία.

1.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι οι δύο προϋποθέσεις για την απαλλαγή που προβλέπεται στην πρόταση της Επιτροπής είναι, πρώτον, οι ένοπλες δυνάμεις να είναι εγκατεστημένες εκτός του δικού τους κράτους μέλους και, δεύτερον, να συμμετέχουν σε κοινή ευρωπαϊκή αμυντική προσπάθεια.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχουν ορισμένα πεδία που δεν υπάγονται στη νέα απαλλαγή. Τα πεδία αυτά αφορούν, ειδικότερα, τους σκοπούς της ασφάλειας, τις αποστολές ανθρωπιστικής διάσωσης και τις περιπτώσεις στις οποίες γίνεται επίκληση της ρήτρας αλληλεγγύης. Κατά συνέπεια, οι συνολικές απαλλαγές από τον ΦΠΑ περιορίζονται σε «στρατιωτικές επιχειρήσεις», με τη στενή ερμηνεία της εν λόγω έννοιας.

1.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει να διαθέτουν οι διάφορες εθνικές φορολογικές αρχές ένα σύστημα εντός του οποίου θα εφαρμόζονται οι νέες εξαιρέσεις. Ως εκ τούτου, συνιστάται στην Επιτροπή να δημιουργήσει, μέσω της υπαγόμενης σε αυτήν ομάδας ελέγχου ΦΠΑ, ειδικό σύστημα στο οποίο πρέπει να συμπεριλαμβάνονται τα μη υποκείμενα στον ΦΠΑ τιμολόγια που εκδίδουν οι προμηθευτές των ενόπλων δυνάμεων, προκειμένου να επωφελούνται από την απαλλαγή που προβλέπεται στην πρόταση της Επιτροπής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα χρησιμοποιείται ένα ενοποιημένο σύστημα σε όλα τα κράτη μέλη.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πληροφορίες ως προς το κόστος/το όφελος των απαλλαγών που επιφέρει η πρόταση της Επιτροπής θα πρέπει να αξιολογηθούν καλύτερα, με στόχο να καταστεί σύντομα διαθέσιμη μια πιο ρεαλιστική έκθεση με θέμα τις εν λόγω απαλλαγές. Η εν λόγω αξιολόγηση θα ενθαρρύνει την καλύτερη και διαφανέστερη υποβολή εκθέσεων για τα κράτη μέλη και την κοινή γνώμη εν γένει.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ⁽¹⁾ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας και την οδηγία 2008/118/ΕΚ⁽²⁾ σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης όσον αφορά τις αμυντικές προσπάθειες στο πλαίσιο της Ένωσης, η οποία δημοσιεύτηκε στις 24 Μαρτίου 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το σχέδιό της για την απαλλαγή από τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) των αγαθών που παραδίδονται και των υπηρεσιών που παρέχονται στις ένοπλες δυνάμεις, καθώς και από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, όταν οι εν λόγω δυνάμεις αναπτύσσονται εκτός του κράτους μέλους τους και συμμετέχουν σε μια ευρωπαϊκή αμυντική προσπάθεια.

2.2. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, το πεδίο εφαρμογής του ΦΠΑ περιλαμβάνει «εξ επαχθούς αιτίας παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών οι οποίες πραγματοποιούνται στο έδαφος κράτους μέλους από υποκείμενο στον φόρο, καθώς και εισαγωγές αγαθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

2.3. Η οδηγία καθορίζει έναν κοινό κατάλογο απαλλαγών από τον ΦΠΑ με σκοπό τη διασφάλιση ομοιόμορφης εισπράξης των ιδίων πόρων σε όλα τα κράτη μέλη. Επί του παρόντος, ο κατάλογος των απαλλαγών δεν περιλαμβάνει την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών για λόγους ασφάλειας και άμυνας. Εξ αυτού έπεται ότι οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών στις ένοπλες δυνάμεις ή οι εισαγωγές αγαθών από αυτές υπόκεινται σε ΦΠΑ.

2.4. Αντιθέτως, η οδηγία για τον ΦΠΑ προβλέπει επί του παρόντος απαλλαγή για παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών στις ένοπλες δυνάμεις κάθε κράτους που συμμετέχει στη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού, οι οποίες υπηρετούν έναν κοινό αμυντικό σκοπό εκτός του κράτους τους. Η εν λόγω απαλλαγή σχεδιάστηκε για την αντιμετώπιση καταστάσεων στις οποίες «ο κύκλος ροής εσόδων και εξόδων διακόπτεται, διότι ο ΦΠΑ για τις εν λόγω παραδόσεις ή παροχές θα συνιστούσε κανονικά έσοδο για το κράτος στο οποίο βρίσκονται οι ένοπλες δυνάμεις, και όχι για το κράτος τους».

2.5. Η οδηγία 2008/118/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης προβλέπει παρόμοια απαλλαγή από ειδικούς φόρους κατανάλωσης για τη διακίνηση των υποκειμένων σε ειδικό φόρο κατανάλωσης προϊόντων που προορίζονται για τις ένοπλες δυνάμεις κάθε μέλους του Οργανισμού Βορειοατλαντικού συμφώνου (ΝΑΤΟ).

2.6. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης που διέπονται από το δίκαιο της ΕΕ εφαρμόζονται σε αλκοολούχα ποτά, προϊόντα βιομηχανοποιημένου καπνού και ενεργειακά προϊόντα (καύσιμα κίνησης και καύσιμα θέρμανσης, όπως πετρέλαιο ντίζελ και βενζίνη, ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο και άνθρακας). Η διάρθρωση των φόρων και οι ελάχιστοι συντελεστές είναι εναρμονισμένοι σε επίπεδο ΕΕ.

2.7. Ενώ οι αμυντικές προσπάθειες του ΝΑΤΟ εξαιρούνται τόσο από την οδηγία για τον ΦΠΑ (από το 1977) όσο και από την οδηγία περί ειδικών φόρων κατανάλωσης (από το 1993), δεν υπάρχει επί του παρόντος απαλλαγή για τις προμήθειες που σχετίζονται με την κοινή αμυντική προσπάθεια στο πλαίσιο της ΕΕ.

2.8. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ (ΚΠΑΑ)⁽³⁾ —η οποία αρχικά θεσπίστηκε ως ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΕΠΑΑ) το 2000— συνιστά βασικό μηχανισμό για τη σταδιακή ανάπτυξη κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Η Συνθήκη της Λισαβόνας συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ θεσπίζοντας, μεταξύ άλλων, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) προκειμένου να υποστηρίξει την Ύπατη Εκπρόσωπο για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας σε όλα τα καθήκοντά της, περιλαμβανομένης της ΚΠΑΑ.

2.9. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) περιλαμβάνει επίσης ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής και επιτρέπει στα κράτη μέλη να ενισχύσουν τον στρατό τους μέσω «μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας» (PESCO)⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347 της 11.12.2006, σ. 1).

⁽²⁾ Οδηγία 2008/118/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης και για την κατάργηση της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ (ΕΕ L 9 της 14.1.2009, σ. 12).

⁽³⁾ Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ένωσης (ΚΕΠΠΑ). Η ΚΠΑΑ διαμορφώνεται από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Στο άρθρο 41 περιγράφεται η χρηματοδότηση της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ, ενώ η πολιτική περιγράφεται περαιτέρω στα άρθρα 42 έως 46, στο κεφάλαιο 2 τμήμα 2 του τίτλου V («Διατάξεις σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας») και στα Πρωτόκολλα 1, 10 και 11 και τις Δηλώσεις 13 και 14. Ο ειδικός ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην ΚΕΠΠΑ και την ΚΠΑΑ περιγράφεται στο άρθρο 36 της ΣΕΕ.

⁽⁴⁾ Οι διατάξεις για την PESCO κατοχυρώνονται στο άρθρο 46 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και στο Πρωτόκολλο αριθ. 10 για τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία που θεσπίζεται με το άρθρο 42 παράγραφος 6 ΣΕΕ.

2.10. Η στρατιωτική επιτροπή της ΕΕ (EUMC) ⁽⁵⁾, η οποία συστάθηκε το 2001, είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο του Συμβουλίου το οποίο «κατευθύνει όλες τις στρατιωτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ΕΕ και παρέχει συμβουλές σχετικά με τον σχεδιασμό και την εκτέλεση στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, καθώς και με την ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων».

2.11. Τον Ιούνιο του 2016, η συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΣΕΕ) για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας ⁽⁶⁾ έθεσε τα θεμέλια για την περαιτέρω ανάπτυξη της ΚΠΑΑ προς τρεις βασικές προτεραιότητες: ανταπόκριση σε εξωτερικές συγκρούσεις και κρίσεις, οικοδόμηση των ικανοτήτων των εταίρων και προστασία της Ένωσης και των πολιτών της.

2.12. Τον Μάρτιο του 2018, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος παρουσίασαν κοινή ανακοίνωση σχετικά με το σχέδιο δράσης για τη στρατιωτική κινητικότητα ⁽⁷⁾. Το σχέδιο δράσης αναγνωρίζει την ανάγκη για «ισότιμη μεταχείριση των αμυντικών προσπαθειών, ώστε να περιοριστεί ο διοικητικός φόρτος και, συνεπώς, οι καθυστερήσεις και το κόστος της στρατιωτικής κινητικότητας».

2.13. Ειδικότερα, η κοινή ανακοίνωση αναφέρει ότι «η διευκόλυνση της στρατιωτικής κινητικότητας αφορά επίσης τους ισχύοντες κανόνες για τον φόρο προστιθέμενης αξίας. Οι αμυντικές προσπάθειες και η στρατιωτική κινητικότητα απαιτούν ιδίως σειρά παροχών όπως εκπαίδευση, υλικό ασκήσεων, καταλύματα, υπηρεσίες εστίασης/καντίνας, καύσιμα κ.λπ. Οι εν λόγω παροχές υπόκεινται, καταρχήν, στον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Στο πλαίσιο της ειδικής ομάδας εργασίας για τη στρατιωτική κινητικότητα, τα κράτη μέλη διαπίστωσαν την ανάγκη να εξασφαλιστεί ισότιμη μεταχείριση των αμυντικών προσπαθειών, ώστε να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος και, επομένως, να αποφευχθούν καθυστερήσεις και έξοδα της στρατιωτικής κινητικότητας, και να δοθεί κίνητρο στα κράτη μέλη για συνεργασία».

2.14. Μετά από ένα τέτοιου είδους αίτημα, η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής επιδιώκει την ευθυγράμμιση, στο μέτρο του δυνατού, τόσο της μεταχείρισης του ΦΠΑ όσο και της απαλλαγής από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης των αμυντικών προσπαθειών που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της ΕΕ και του ΝΑΤΟ. Σύμφωνα με την πρόταση, οι δραστηριότητες της ΚΠΑΑ που καλύπτονται από τις εξαιρέσεις είναι: i) οι στρατιωτικές αποστολές και επιχειρήσεις· ii) οι ομάδες μάχης· και iii) η αμοιβαία συνδρομή. Επιπλέον, θα καλύπτονται επίσης η PESCO και οι δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (EOA).

2.15. Αξίζει να σημειωθεί ότι, με βάση την πρόταση της Επιτροπής, οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών που προορίζονται για τις ένοπλες δυνάμεις και το πολιτικό προσωπικό που τις συνοδεύει μπορούν να απαλλάσσονται μόνο στην περίπτωση που οι δυνάμεις αυτές συμμετέχουν σε αμυντική προσπάθεια για την υλοποίηση ενωσιακής δραστηριότητας στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ.

2.16. Ως εκ τούτου, οι απαλλαγές δεν καλύπτουν την ανάπτυξη ενόπλων δυνάμεων αποκλειστικά για αμυντικούς σκοπούς, για ανθρωπιστικές αποστολές ή αποστολές διάσωσης ή όταν γίνεται επίκληση της ρήτρας αλληλεγγύης του άρθρου 222 ΣΛΕΕ χωρίς συνέπειες στον τομέα της άμυνας.

2.17. Σύμφωνα με μια κατά προσέγγιση εκτίμηση, ποσό ύψους 530 εκατομμυρίων ευρώ —από τις συνολικές αμυντικές δαπάνες ύψους 5,3 δισεκατομμυρίων ευρώ— μπορεί να αποδοθεί σε δραστηριότητες που αποτελούν αντικείμενο εξωτερικής ανάθεσης και οι οποίες θα καλύπτονται από την πρόταση της Επιτροπής, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε δυνητική απώλεια εσόδων από τον ΦΠΑ ύψους περίπου 80 εκατ. ευρώ για όλα τα κράτη μέλη (αν υποθεθεί ότι ο μέσος συντελεστής ΦΠΑ είναι 18 %).

2.18. Όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, τα ενεργειακά προϊόντα και η ηλεκτρική ενέργεια θα πρέπει να αποτελούν τα βασικά προϊόντα που υπόκεινται σε απαλλαγή. Όπως και στην περίπτωση του ΦΠΑ, μπορεί να θεωρηθεί ότι ποσοστό περίπου 10 % των εν λόγω δαπανών θα απαλλάσσεται από ειδικούς φόρους κατανάλωσης στο μέλλον. Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα τα οποία να αποτελούν βάση για την ποσοτικοποίηση του αντικτύπου.

2.19. Τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίσουν και δημοσιεύσουν, το αργότερο έως τις 30 Ιουνίου 2022, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία, κοινοποιώντας στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων.

3. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση της Επιτροπής συμπληρώνει το σχέδιο δράσης για τον ΦΠΑ του 2016 που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό του συστήματος ΦΠΑ, επιτυγχάνοντας ένα απλούστερο, καλύτερα θωρακισμένο έναντι της απάτης και φιλικότερο προς τις επιχειρήσεις μοντέλο. Οι προαναφερθείσες τροποποιήσεις σχετικά με τον στρατιωτικό τομέα εισάγονται επομένως στο πλαίσιο μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης και πρόκειται να ενταχθούν στο νέο σύστημα από την αρχή. Έτσι, θα αποφευχθούν όλα τα πιθανά προβλήματα που σχετίζονται με τις μελλοντικές τροποποιήσεις σε ένα ήδη υπάρχον σύστημα.

⁽⁵⁾ Η στρατιωτική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMC) είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο που συστάθηκε στο Συμβούλιο (ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, της 22ας Ιανουαρίου 2001, για τη σύσταση της στρατιωτικής επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

⁽⁶⁾ Κοινό όραμα, κοινές δράσεις: μια ισχυρότερη Ευρώπη – Μια συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας.

⁽⁷⁾ Βελτίωση της στρατιωτικής κινητικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο (JOIN(2017) 41 final).

3.2. Η πρόταση της Επιτροπής τροποποιεί τον ισχύοντα κατάλογο που προβλέπεται από την οδηγία 2006/112/ΕΚ, με αποτέλεσμα μια νέα απαλλαγή. Η ουσιαστική αυτή τροποποίηση αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ένα είδος «ισότιμων όρων ανταγωνισμού» από την άποψη του ΦΠΑ όσον αφορά τις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ, αφενός, και τις επιχειρήσεις που διεξάγονται υπό κοινό πλαίσιο από τις στρατιωτικές δυνάμεις των κρατών μελών, αφετέρου. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί συνέπεια και το πεδίο εφαρμογής των απαλλαγών θα είναι παρόμοιο για τις αμυντικές προσπάθειες της Ένωσης και του ΝΑΤΟ.

3.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν θα επεκταθούν οι ισχύουσες εξαιρέσεις για τις αμυντικές δραστηριότητες του ΝΑΤΟ, οι οποίες έχουν ήδη διαμορφωθεί και είναι περιορισμένης κλίμακας, δεδομένου ότι θα τεθεί σε εφαρμογή μια απλή ευθυγράμμιση προς όφελος των στρατιωτικών επιχειρήσεων που διεξάγονται υπό κοινό πλαίσιο.

3.4. Η επιλογή σύνταξης των διατάξεων της νέας οδηγίας ώστε να αντικατοπτρίζουν τις υπάρχουσες παραγράφους που αναφέρονται στις ένοπλες δυνάμεις του ΝΑΤΟ είναι συνεπής με τον τελικό στόχο της Επιτροπής να επιτευχθεί ίση μεταχείριση μεταξύ των εν λόγω επιχειρήσεων και των στρατιωτικών προσπαθειών που διεξάγονται υπό κοινό πλαίσιο της ΕΕ.

3.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις για τον προϋπολογισμό της ΕΕ, καθώς οι ίδιοι πόροι που βασίζονται στο ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ) αντισταθμίζουν οποιαδήποτε έξοδα δεν καλύπτονται από τους παραδοσιακούς ίδιους πόρους και τους ίδιους φόρους ΦΠΑ. Οι μη εισπραττόμενοι ίδιοι πόροι ΦΠΑ από ορισμένα κράτη μέλη θα αντισταθμίζονται από όλα τα κράτη μέλη μέσω των ίδιων πόρων του ΑΕΕ.

3.6. Η πρόταση συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας, δεδομένου ότι η νομοθεσία της ΕΕ είναι καλύτερα προσαρμοσμένη από αρκετούς εθνικούς κανόνες όσον αφορά τον συντονισμό της δυνατότητας εφαρμογής του ΦΠΑ σε συγκεκριμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις στην εσωτερική αγορά. Ζητήθηκε η γνώμη των κρατών μελών στην ομάδα σχετικά με το μέλλον του ΦΠΑ και επιβεβαιώθηκε ευρέως η ανάγκη για ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ, δικαιολογώντας έτσι την επιλογή του μέσου της πρότασης οδηγίας.

3.7. Η πρόταση φαίνεται επίσης να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας, καθώς δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών που συνδέονται με τον προοδευτικό προσδιορισμό μιας κοινής αμυντικής πολιτικής στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Ο μακροπρόθεσμος και φιλόδοξος αυτός στόχος υποστηρίζεται από την ΕΟΚΕ.

3.8. Η επιλογή να τηρηθεί η συνέπεια μεταξύ του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, αντιμετωπίζοντας και τις δύο απαλλαγές στο πλαίσιο μιας ενιαίας πρότασης, φαίνεται εύλογη και ικανή να δικαιολογήσει μία από τις σπάνιες περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης και ο ΦΠΑ ρυθμίζονται από κοινού στην ενωσιακή νομοθεσία.

3.9. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνιστά να προσδιοριστεί καλύτερα το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής που θα χορηγηθεί στο σύστημα τόσο του ΦΠΑ όσο και των ειδικών φόρων κατανάλωσης. Είναι πράγματι στρατηγικής σημασίας να καθοριστεί με ακρίβεια το συγκεκριμένο εύρος της εν λόγω απαλλαγής, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου και η προβλεψιμότητα του συστήματος του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

3.10. Όσον αφορά την ανάγκη σαφήνειας και προβλεψιμότητας του νόμου, αξίζει να σημειωθεί ότι οι χορηγηθείσες απαλλαγές θα εφαρμόζονται και θα αξιολογούνται κατά κύριο λόγο, υπό διαφορετικές προοπτικές, από εθνικούς προμηθευτές που δραστηριοποιούνται στον στρατιωτικό τομέα και από τις εθνικές φορολογικές αρχές. Οι εθνικές φορολογικές αρχές θα υποδεικνύουν στους εθνικούς προμηθευτές που δραστηριοποιούνται στον στρατιωτικό τομέα τον τρόπο κατάρτισης των τιμολογίων ΦΠΑ προς τον στρατό.

3.11. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να θεσπίσει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής —με τη μορφή επεξηγηματικού σημειώματος ή κατευθυντήριων γραμμών εκδιδόμενων από την επιτροπή ΦΠΑ— υπόψη των εθνικών φορολογικών αρχών και των επιχειρήσεων, για να αποφεύγονται οι τεχνικές επιπλοκές εντός των κρατών μελών. Η προηγούμενη πρακτική σχετικά με την απαλλαγή για το ΝΑΤΟ θα μπορούσε ασφαλώς να είναι χρήσιμη για την παροχή ορισμένων αρχικών κατευθυντήριων γραμμών.

3.12. Η ΕΟΚΕ, τέλος, υπογραμμίζει ότι ένας νέος μηχανισμός απαλλαγών —όπως αυτός που εκτίθεται στην πρόταση της Επιτροπής— απαιτεί σίγουρα επαρκείς μηχανισμούς ελέγχου για την εποπτεία της απτής εφαρμογής του. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να δημιουργήσει και να δρομολογήσει ένα σύστημα μέσω της υπαγόμενης σε αυτήν ομάδας ελέγχου ΦΠΑ για την καθιέρωση ενδεδειγμένου συστήματος σε όλα τα κράτη μέλη, με το οποίο θα ελέγχεται το νέο καθεστώς απαλλαγών με σκοπό τη συγκέντρωση, όταν αυτό είναι εφικτό και βιώσιμο, όλων των σχετικών πρακτικών πληροφοριών από τις εθνικές φορολογικές αρχές.

3.13. Ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτελεσματική και, ταυτόχρονα, διαφανή εφαρμογή της νέας απαλλαγής, καθιστώντας επίσης δυνατή την εκπόνηση ακριβούς εκ των υστέρων ανάλυσης αντικτύπου. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να υιοθετήσουν μια κοινή πλατφόρμα, με τη δημιουργία ενός συστήματος που θα εφαρμόζεται από το σύνολο των κρατών μελών, κατ'αντιδιαστολή προς την ύπαρξη διαφορετικού συστήματος στις διάφορες χώρες.

3.14. Συνιστάται να διενεργηθεί μια πιο ενδελεχής και αποτελεσματική εκτίμηση του κόστους, προκειμένου να καταστεί κατανοητή η επίδραση της εν λόγω απαλλαγής από τον ΦΠΑ· δεδομένου ότι πρόκειται για φόρους που καταβάλλονται κατά ένα μέρος από το ευρύ κοινό, κρίνεται σκόπιμο να προσδοθεί μεγαλύτερη διαφάνεια. Τέλος, είναι προφανές ότι σε μειζονες φυσικές καταστροφές το ύψος της εν λόγω απαλλαγής θα μπορούσε να είναι πολύ μεγαλύτερο.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προγράμματα χορήγησης ιθαγένειας και άδειας διαμονής σε επενδυτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

[COM(2019)12 final]

(2020/C 47/12)

Εισηγητής: ο κ. **Jean-Marc ROIRANT**

Αίτηση γνωμοδότησης	Επιτροπή, 12.3.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	15.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	213/1/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε πρόσφατη έκθεσή του ⁽¹⁾, για τη σταδιακή κατάργηση όλων των προγραμμάτων χορήγησης ιθαγένειας και άδειας διαμονής σε επενδυτές, και καλεί τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν αυτή τη σύσταση ή να αιτιολογήσουν με επιχειρήματα και στοιχεία τυχόν αντίθετη απόφασή τους.

1.2. Μέχρι τότε, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι για την αντιμετώπιση των κινδύνων που δημιουργούν τα προγράμματα χορήγησης ιθαγένειας (ΠΧΙ) και άδειας διαμονής (ΠΧΑΔ) σε επενδυτές, που παρατίθενται στο κεφάλαιο 3 παρακάτω, και για την εκπλήρωση της κύριας αποστολής της, η ομάδα εμπειρογνομόνων των κρατών μελών που συγκρότησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να επικεντρωθεί στα εξής:

- i) ελάχιστα πρότυπα δέουσας επιμέλειας και ελέγχων ασφαλείας προσαρμοσμένα στο προφίλ κινδύνου των υποψηφίων δικαιούχων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ και συμβατά με τους υφιστάμενους κανόνες της ΕΕ κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες·
- ii) ελάχιστα πρότυπα για τη λειτουργική ακεραιότητα του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων μέτρων διαφάνειας και διακυβέρνησης καθώς και κανονιστικών μέτρων για τον κλάδο, και
- iii) κατευθυντήριες γραμμές και μηχανισμοί ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και μεταξύ των αρμοδίων εθνικών αρχών εντός των κρατών μελών.

1.3. Αυτά τα μέτρα πρέπει να στηρίζονται από τη στενή παρακολούθηση και επιβολή κυρώσεων από την Επιτροπή, όπου το επιτρέπει το κοινοτικό κεκτημένο.

⁽¹⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf).

1.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά τα κράτη μέλη να κληθούν να εφαρμόσουν διαδικασία δέουσας επιμέλειας, χωρίς ειδικούς χρονικούς περιορισμούς και προσαρμοσμένη στο υψηλό κινδύνου προφίλ των αιτούντων, δηλαδή πρότυπα ενισχυμένης δέουσας επιμέλειας όπως ορίζονται στην Πέμπτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες⁽²⁾. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε ευεργετούντα, εφόσον παρέχεται στους αιτούντες η δυνατότητα να πραγματοποιήσουν την επένδυσή τους βασιζόμενοι σε τρίτους.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να θεσπίσει μηχανισμό συντονισμού που θα επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικές με εγκρίθεισες ή απορριφθείσες αιτήσεις ιδιγένειας και άδειας διαμονής. Αυτός θα μπορούσε να λάβει τη μορφή διασυνδεδεμένων κεντρικών μητρώων που θα περιέχουν πληροφορίες για τη διαδικασία δέουσας επιμέλειας βάσει της οποίας απορρίφθηκε μια αίτηση και το σκεπτικό αυτής της απόφασης, ώστε να αποθαρρύνεται η υποβολή αιτήσεων σε διαφορετικά κράτη μέλη. Στη δημοσίευση των λόγων απόρριψης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τυχόν προβληματισμοί των οργανισμών ασφαλείας όσον αφορά λόγους δημόσιας ασφάλειας ή διεθνούς συνεργασίας μεταξύ οργανισμών.

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά όλοι οι παράγοντες και διαμεσολαβητές που παρέχουν υπηρεσίες στους αιτούντες να υπόκεινται στους κανόνες καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες όπως ορίζονται στην Πέμπτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης η ΕΕ να παροτρύνει όλους τους φορείς παροχής υπηρεσιών στους αιτούντες να έχουν διαπίστευση και να υπόκεινται σε κώδικα δεοντολογίας, ο οποίος θα θεσπίζει ελάχιστα κριτήρια και απαιτήσεις εναρμονισμένα σε επίπεδο ΕΕ ώστε όσοι δεν καταθέτουν άρτια και αξιόπιστα δικαιολογητικά προς έγκριση της αίτησης να υφίστανται κυρώσεις και, σε περίπτωση υποτροπής, να χάνουν την άδεια/διαπίστευσή τους.

1.8. Παρότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι δημόσιες αρχές ενδέχεται να χρειαστεί να αναθέσουν σε ειδικευμένα γραφεία τη διεξαγωγή των απαραίτητων ελέγχων, επιμένει ότι οι αρχές θα πρέπει παρ' όλα αυτά να διατηρούν την πρωταρχική ευθύνη για την έγκριση ή την απόρριψη των αιτήσεων. Οι αρχές πρέπει επίσης να λαμβάνουν σειρά μέτρων για την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων ή κινδύνων δωροδοκίας. Ειδικότερα, τα ειδικευμένα γραφεία πρέπει να επιλέγονται με βάση αυστηρές αρχές δημοσίων συμβάσεων που θα δίνουν προτεραιότητα στην ποιότητα των υπηρεσιών αντί του κόστους παροχής και να τους απαγορεύεται η εμπορική προώθηση των προγραμμάτων ή η παροχή επιπλέον υπηρεσιών στους αιτούντες, ενώ η αμοιβή τους δεν πρέπει να εξαρτάται από την έκβαση των αιτήσεων.

1.9. Είναι επίσης καθοριστικής σημασίας κάθε έκθεση ενισχυμένης δέουσας επιμέλειας όπου θα εντοπίζονται κίνδυνοι να συζητείται με τον αρμόδιο δημόσιο φορέα ώστε όλα τα σχετικά κράτη μέλη να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα του είδους και του επιπέδου κινδύνου και να κατανοούν πλήρως πώς οι πηγές και οι τεχνικές έρευνας που εφαρμόζει το ειδικευμένο γραφείο είναι συμβατές με τις αρχές βέλτιστης πρακτικής. Πρέπει να διατηρούνται επαρκείς σημειώσεις και έγγραφα σχετικά με τις αποφάσεις για όσο διάστημα επιτρέπει το όριο παραγραφής για τα αδικήματα της πλαστογραφίας και της δωροδοκίας.

1.10. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε τα προγράμματα να λειτουργούν με ισχυρούς μηχανισμούς διαχείρισης και εποπτείας και να υπόκεινται σε δημόσιο έλεγχο. Οι πολίτες πρέπει να είναι ενήμεροι για τους στόχους, τους κινδύνους και τα οφέλη των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της δημόσιας πρόσβασης στις πληροφορίες για τους υποψηφίους των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, καλεί δε την Επιτροπή να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να συλλέγουν και να δημοσιεύουν συστηματικά πληροφορίες για τα προγράμματα σε μορφότυπο ανοιχτών δεδομένων, και κατά τρόπο εναρμονισμένο και συγκρίσιμο.

1.11. Η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντικό τα κράτη μέλη να διεξάγουν τακτικές εκτιμήσεις αντικτύπου και να προβαίνουν στις τυχόν αναγκαίες προσαρμογές, να ασκούν ανεξάρτητη εποπτεία των προγραμμάτων και να διεξάγουν τακτικούς ελέγχους, δημοσιεύοντας τα αποτελέσματα σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.

1.12. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να προβλέπουν ισχυρούς μηχανισμούς καταγγελιών δυσλειτουργίας προκειμένου οι εργαζόμενοι και οι πολίτες να υποβάλλουν προβληματισμούς και να καταγγέλλουν παρατυπίες, καθώς και ενσωματωμένους μηχανισμούς αφαίρεσης των δικαιωμάτων ιδιγένειας και διαμονής σε περίπτωση αποκάλυψης νέων στοιχείων διαφθοράς ή τέλεσης αξιόποινων πράξεων. Κάθε απόφαση αφαίρεσης της ιδιγένειας πρέπει να λαμβάνεται σύμφωνα με την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία.

2. Ιστορικό και κύρια σημεία της έκθεσης της Επιτροπής

2.1. Η ιδιγένεια αποτελεί δεσμό μεταξύ του πολίτη και του κράτους. Η ιδιγένεια μίας χώρας απονέμεται παραδοσιακά με την απόκτηση εκ γενετής δικαιώματος, είτε λόγω καταγωγής (*ius sanguinis*) είτε λόγω γέννησης στην επικράτεια (*ius soli*). Τα κράτη μπορούν επίσης να χορηγούν ιδιγένεια σε άτομα που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις ή που μπορούν να επιδείξουν πραγματικούς δεσμούς με τη χώρα (πολιτογράφηση). Αυτό περιλαμβάνει την απαίτηση απόκτησης και διατήρησης μόνιμης κατοικίας στο εν λόγω κράτος μέλος, ως εκδήλωση της πρόθεσης του αιτούντα να μεταφέρει ορισμένες από τις δραστηριότητές του στο κράτος μέλος αυτό.

⁽²⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 43), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EL>.

2.2. Τις τελευταίες δεκαετίες, μεγάλος αριθμός κρατών μελών της ΕΕ θέσπισαν προγράμματα ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, τα οποία αποσκοπούν στην προσέλκυση επενδύσεων ως αντάλλαγμα για τα δικαιώματα ιδιγένειας ή διαμονής στην εν λόγω χώρα.

2.3. Σε ψήφισμά του στις 16 Ιανουαρίου 2014 ⁽³⁾, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφρασε την ανησυχία του ότι τα εθνικά προγράμματα που περιλαμβάνουν την «άμεση ή έμμεση εκποίηση της ενωσιακής ιδιγένειας» υπονομεύουν την ίδια την έννοια της εν λόγω ιδιγένειας. Σε σύζήτηση στις 30 Μαΐου 2018, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συζήτησε για σειρά κινδύνων που σχετίζονται με τα προγράμματα ΠΧΙ και ΠΧΑΔ ⁽⁴⁾. Το θέμα συζητήθηκε περαιτέρω στην Ειδική επιτροπή σχετικά με το οικονομικό έγκλημα, τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή (ΤΑΧ3) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η τελική έκθεση της ΤΑΧ3 ⁽⁵⁾ ορίζει σειρά καίριων μέτρων μετριασμού των κινδύνων που θέτουν τα ΠΧΙ και τα ΠΧΑΔ, συμπεριλαμβανομένης της προτροπής προς τα κράτη μέλη να καταργήσουν σταδιακά όλα τα υφιστάμενα προγράμματα το συντομότερο δυνατό. Μέχρι την οριστική κατάργηση των προγραμμάτων, η έκθεση καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί αυστηρά την εφαρμογή της δέουσας επιμέλειας ως προς τους αιτούντες και να εξασφαλίσει την καλύτερη συλλογή δεδομένων και το συντονισμό της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών.

2.4. Στις 23 Ιανουαρίου 2019, η Επιτροπή δημοσίευσε έκθεση ⁽⁶⁾ που εξετάζει τα σχετικά εθνικά νομικά πλαίσια και πρακτικές και περιγράφει τους κύριους κινδύνους, προκλήσεις και προβληματισμούς αναφορικά με αυτά τα προγράμματα.

2.5. Η έκθεση της Επιτροπής εξηγεί ότι τα προγράμματα θέτουν κινδύνους σχετικά με την ασφάλεια, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη φοροδιαφυγή και την παράκαμψη των κανόνων της ΕΕ. Οι κίνδυνοι αυτοί, σύμφωνα με την έκθεση, επιτείνονται ακόμη περισσότερο από την έλλειψη διαφάνειας στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν ορισμένα από τα προγράμματα αυτά και την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Η Επιτροπή δεσμεύτηκε ως προς την περαιτέρω παρακολούθηση των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους με τη νομοθεσία της ΕΕ και την ανάληψη δράσης όπου αυτό απαιτείται. Για τη βελτίωση της διαδικασίας και για τον προσδιορισμό συγκεκριμένων μέτρων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που πηγάζουν από τα προγράμματα, η Επιτροπή συγκρότησε ομάδα εμπειρογνομόνων, η οποία έχει ήδη συνεδριάσει δύο φορές φέτος, με αποστολή την εξέταση των κινδύνων που ενέχουν τα προγράμματα χορήγησης ιδιγένειας σε επενδυτές και τον καθορισμό μέτρων μετριασμού των επιπτώσεών τους.

2.6. Τα περισσότερα από αυτά τα προγράμματα θεσπίστηκαν στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007. Ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που επλήγησαν σφοδρά από την κρίση τα θεώρησαν ενδεχομένως ευκαιρία ανάκαμψης από την κρίση. Στο πλαίσιο του ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, αυτό ενδεχομένως ενθάρρυνε διαφορετικά πρότυπα και προϋποθέσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Κίνδυνοι και απειλές για την ΕΕ

3.1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έκθεση της Επιτροπής που παρέχει ικανή ανάλυση και σαφή διάρθρωση των διαφορετικών ειδών κινδύνων που θέτουν αυτά τα συστήματα για όλους τους πολίτες της ΕΕ και για την ΕΕ στο σύνολό της. Ειδικότερα, δείχνει ότι τα προγράμματα ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, αν δεν εφαρμοστούν σωστά, ενέχουν ενδεχομένως εγγενείς κινδύνους διαφθοράς, νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ασφάλειας και φοροδιαφυγής, στους οποίους εκτίθενται τόσο τα επιμέρους κράτη μέλη που δρομολογούν τέτοια προγράμματα όσο και το σύνολο της ΕΕ.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ορισμένα από αυτά τα προγράμματα εγείρουν ερωτήματα όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους με τις αρχές και τους στόχους της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της ειλικρινούς συνεργασίας.

3.2. Καμία διάκριση μεταξύ των ΠΧΙ και των ΠΧΑΔ

3.2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι δεν πρέπει να γίνεται διάκριση στην αντιμετώπιση των κινδύνων που ενέχουν τα ΠΧΙ και τα ΠΧΑΔ.

3.2.2. Παρότι οι συνέπειες της χορήγησης διαβατηρίου ή άδειας διαμονής διαφέρουν σημαντικά όσον αφορά τα δικαιώματα που παρέχουν, αμφότερα τα προγράμματα έχουν το ίδιο επίπεδο κινδύνων ασφαλείας και για αυτό πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα μετριασμού εξίσου υψηλών προδιαγραφών. Αυτό είναι εξίσου σημαντικό για την πρόληψη της στροφής των πιο παρακινδυνευμένων υποψηφιοτήτων από τα προγράμματα ιδιγένειας στα προγράμματα άδειας διαμονής.

3.2.3. Παρότι τα ΠΧΑΔ ενδέχεται να μοιάζουν λιγότερο επικίνδυνα λόγω του προσωρινού τους χαρακτήρα, λειτουργούν επίσης ως παράθυρο προς ένα μονιμότερο καθεστώς. Σε ορισμένες χώρες, όσοι έχουν λάβει θεώρηση διαμονής επενδυτή μπορούν να αιτηθούν μόνιμη άδεια διαμονής ή χορήγηση ιδιγένειας λίγα χρόνια μετά.

⁽³⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Ιανουαρίου 2014 σχετικά με την προσφερόμενη προς πώληση ιδιγένεια της ΕΕ (ΕΕ C 482 της 23.12.2016, σ. 117), <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0038+0+DOC+XML+V0//EL>.

⁽⁴⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2018-05-30-ITM-019_EL.html

⁽⁵⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf).

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2019_12_final_report.pdf.

3.3. Κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και διαφθοράς

3.3.1. Η έκθεση της Επιτροπής αναδεικνύει πώς ριψοκίνδυνα μέτρα σε συνδυασμό με ανεπαρκείς ελέγχους ασφαλείας και δέουσας επιμέλειας ως προς τους αιτούντες θα μπορούσαν να ανοίξουν τις πύλες της ΕΕ σε διεφθαρμένα άτομα.

3.3.2. Η έκθεση της Επιτροπής επισημαίνει σειρά δυνητικών νομικών κενών και γκρίζων ζωνών όσον αφορά τους ελέγχους ασφαλείας και δέουσας επιμέλειας. Ειδικότερα, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου όσον αφορά την επεξεργασία των αιτήσεων χορήγησης ιθαγένειας από τις εθνικές αρχές και τον τρόπο που αυτή αλληλεπιδρά με τους κανόνες της ΕΕ.

3.3.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι γενικά, παρά το υψηλό κινδύνου προφίλ των αιτούντων, δεν εφαρμόζονται συστηματικά ενισχυμένοι έλεγχοι δέουσας επιμέλειας. Επιπλέον, τα εξαρτώμενα μέλη και οι τρίτοι χορηγοί που παρέχουν πόρους προς στήριξη του αιτούντα δεν υπόκεινται συστηματικά σε ελέγχους δέουσας επιμέλειας.

3.3.4. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ένα από τα κύρια στοιχεία προώθησης αυτών των προγραμμάτων είναι η παροχή ταχείας οδού προς την ιθαγένεια ή την άδεια διαμονής, ενίοτε σε διάστημα ολίγων μηνών. Συχνά, αυτό διαφημίζεται ανοιχτά. Ωστόσο, το προφίλ και η προέλευση των αιτούντων συχνά δυσχεραίνουν τη διεξαγωγή ικανών ελέγχων δέουσας επιμέλειας και ασφαλείας και την εκπόνηση αξιόπιστων εκθέσεων υπηρεσιακών πληροφοριών εντός της προθεσμίας.

3.3.5. Η έλλειψη ελάχιστων προτύπων δείχνουν ότι δεν είναι όλα τα κράτη μέλη το ίδιο επιλεκτικά, πράγμα που εγείρει αμφιβολίες όσον αφορά την αυστηρότητα των ελέγχων επί των αιτούντων.

3.3.6. Ορισμένα κράτη μέλη που διαθέτουν προγράμματα ΠΧΑΔ δεν μοιάζει να έχουν θεσπίσει διαδικασία προορατικής αντιμετώπισης ζητημάτων ασφαλείας που μπορεί να εμφανιστούν μόνο μετά τη χορήγηση της άδειας διαμονής.

3.3.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης το σημαντικό κίνδυνο παράκαμψης των κανόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δεδομένου ότι οι διαμεσολαβητές και οι οργανισμοί μέσω των οποίων διοχετεύονται οι πόροι που καταβάλλουν οι αιτούντες δεν υπάγονται στις υπόχρεες οντότητες δυνάμει της Τέταρτης και της Πέμπτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επιπλέον, δεν απαιτούν όλα τα κράτη μέλη την πραγματοποίηση της επένδυσης μέσω εθνικής τράπεζας που υπόκειται στις υποχρεώσεις καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες της ΕΕ, και, σε περιπτώσεις όπου τα ποσά καταβάλλονται τοις μετρητοίς απευθείας σε κυβερνητικούς οργανισμούς, οι μεταφορές αυτές δεν καλύπτονται από τη νομοθεσία της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

3.4. Έλλειψεις διακυβέρνησης και διαφάνειας

3.4.1. Η ΕΟΚΕ φοβάται ότι η ελλιπής λογοδοσία και η περιορισμένη διαφάνεια στα ΠΧΙ/ΠΧΑΔ μπορεί να οδηγήσει σε έξαρση της διαφθοράς. Η έλλειψη διαφάνειας και ακεραιότητας εκθέτει επίσης το ίδιο το κράτος και τους δημόσιους λειτουργούς σε κινδύνους διαφθοράς. Στις διαρθρωτικές αδυναμίες των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ συμπεριλαμβάνονται η υψηλή διακριτική ευχέρεια στη λήψη αποφάσεων, η έλλειψη ικανής ανεξάρτητης εποπτείας και ο κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων των ιδιωτικών γραφείων και των διαμεσολαβητών που συμμετέχουν τόσο στη διαδικασία υποβολής αίτησης όσο και στη διαδικασία δέουσας επιμέλειας.

3.4.2. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα για το γεγονός ότι αυτές οι διαρθρωτικές αδυναμίες και η έλλειψη διαφάνειας σε έναν τομέα με υψηλές ροές μετρητών και ο οποίος σχετίζεται με πελάτες υψηλής καθαρής περιουσίας ενδέχεται να εκθέσουν τις κυβερνήσεις σε αθέμιτη επιρροή, κατάχρηση εξουσίας και δωροδοκία. Εν ολίγοις, αυτά τα προγράμματα δεν ενέχουν μόνο τον κίνδυνο εισόδου διεφθαρμένων ατόμων στα κράτη μέλη, αλλά και τον κίνδυνο διαφθοράς των ίδιων των αρχών.

3.4.3. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι σε ορισμένες δικαιοδοσίες τη δέουσα επιμέλεια αναλαμβάνουν οι δημόσιες αρχές, ενώ σε άλλα ενδέχεται να αναθέτουν σε ειδικευμένα γραφεία τη διεξαγωγή των ελέγχων οι οποίοι θα τροφοδοτήσουν εν συνεχεία την τελική απόφαση. Επισημαίνει επίσης ότι σε κάθε περίπτωση οι κυβερνήσεις πρέπει να διατηρούν την πρωταρχική ευθύνη έγκρισης ή απόρριψης αιτήσεων, χρησιμοποιώντας τα ευρήματα της δέουσας επιμέλειας για την τεκμηρίωση της απόφασής τους. Σε περιπτώσεις όπου αυτό το βασικό βήμα της διαδικασίας αίτησης ανατίθεται σε ειδικευμένα γραφεία, η ΕΟΚΕ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου σχετικά με πιθανούς κινδύνους σύγκρουσης συμφερόντων και δωροδοκίας, φρονεί δε ότι δεν πρέπει να επιτρέπεται σε αυτά τα γραφεία να αναλαμβάνουν για λογαριασμό του κράτους τη διεξαγωγή ελέγχων δέουσας επιμέλειας σε αιτούντες ενώ παράλληλα παρέχουν υπηρεσίες και συμβουλές στους αιτούντες.

3.4.4. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί περισσότερα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία σχετικά με το μέγεθος του φαινομένου (ύψος επενδύσεων, αριθμός αιτούντων, δικαιούχοι, εθνικότητες, ύψος και αντίκτυπος της επένδυσης κ.λπ.) και εκφράζει τη λύπη της για το ότι, παρά το αυξημένο ενδιαφέρον του κοινού, ακόμα και στοιχειώδεις πληροφορίες για τους αιτούντες των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ και για τις επενδύσεις τους εξακολουθούν να καλύπτονται από μυστικότητα.

3.5. Η ενωσιακή διάσταση

3.5.1. Η έκθεση της Επιτροπής αναδεικνύει την ενωσιακή διάσταση του προβλήματος. Όχι απλά χρησιμοποιείται η ΕΕ ως βασικό δέλεαρ για την προσέλκυση επενδύτων, αλλά και η απόφαση που λαμβάνει ένα κράτος μέλος για τη χορήγηση διαβατηρίου ή άδειας διαμονής ενδέχεται να έχει ανεπιθύμητες επιπτώσεις για άλλα κράτη μέλη και για την ΕΕ στο σύνολό της, καθώς αυτή η απόφαση παρέχει πρόσβαση σε ολόκληρο το χώρο Σένγκεν και την εσωτερική αγορά.

3.5.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι διακινδυνεύεται η υπόληψη της ιθαγένειας της ΕΕ, καθώς και το κοινό σώμα δικαιωμάτων και αξιών της και επαναλαμβάνει τη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τα λόγια πρώην Ευρωπαίου Επιτρόπου (7) ότι «Η ιθαγένεια της ΕΕ δεν πρέπει να διατίθεται προς πώληση».

3.5.3. Κατά συνέπεια, η χορήγηση ιθαγένειας και άδειας διαμονής —τα οφέλη της, οι δεοντολογικές τις συνέπειες και κίνδυνοι— επηρεάζει όλους τους Ευρωπαίους πολίτες. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι παρ' όλα αυτά, οι Ευρωπαίοι πολίτες παραμένουν στο σκοτάδι όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας αυτών των προγραμμάτων, το πώς οι εθνικές τους κυβερνήσεις μετριάζουν —ή όχι— τους αναπόφευκτους κινδύνους των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, και το πού καταλήγουν εντέλει οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων.

3.5.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η έλλειψη εναρμονισμένων προτύπων και πρακτικών σε επίπεδο ΕΕ ενθαρρύνει ενδεχομένως έναν αγώνα μειοδοσίας όσον αφορά τα πρότυπα δέουσας επιμέλειας και διαφάνειας και την αναζήτηση των ευνοϊκότερων συνθηκών χορήγησης διαβατηρίου μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών από παρακινδυνευμένες υποψηφιότητες. Η έκθεση της Επιτροπής επισημαίνει ότι αυτός ο κίνδυνος εντείνεται περαιτέρω από την τρέχουσα έλλειψη διαβούλευσης και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τους υποψηφίους των προγραμμάτων ΠΧΙ. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι μια υποψηφιότητα που απερρίφθη σε ένα κράτος μέλος για λόγους ασφαλείας και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει τη δυνατότητα να εγκριθεί σε άλλο κράτος μέλος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί συνεπώς ότι θα ήταν χρήσιμο τα κράτη μέλη να θεσπίσουν υποχρέωση υποβολής έγκυρης θεώρησης Σένγκεν στο πλαίσιο της αίτησης χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές.

3.5.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως παρά τις διαφορές στη λειτουργία των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ από χώρα σε χώρα, απαιτείται συντονισμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση του ζητήματος, καθώς η προσέγγιση ανά περίπτωση που θα στοχεύει στα συγκεκριμένα προβλήματα που εντοπίζονται σε επιμέρους χώρες δεν θα είναι επαρκής.

3.6. Φοροδιαφυγή και άλλα είδη κινδύνων

3.6.1. Όπως περιέγραψαν πρόσφατα λεπτομερώς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (8) και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) (9), τα προγράμματα ΠΧΙ και ΠΧΑΔ θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο κατάχρησης για σκοπούς φοροδιαφυγής, καθώς επιτρέπουν στους επενδυτές να διατηρούν τη φορολογική τους έδρα στην πατρίδα τους ωφελούμενοι ταυτόχρονα από τα φορολογικά πλεονεκτήματα των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ.

3.6.2. Τα προγράμματα που παρέχουν πρόσβαση σε ειδικά φορολογικά καθεστώτα επισημάνθηκαν ως ιδιαίτερα επικίνδυνα και ικανά να οδηγήσουν σε φοροδιαφυγή. Ειδικότερα, παρέχουν σε ιδιώτες τη δυνατότητα παράκαμψης της υποβολής εκθέσεων δυνάμει του κοινού προτύπου αναφοράς. Ο ΟΟΣΑ συμπεριέλαβε δύο κράτη μέλη της ΕΕ στον κατάλογο των κρατικών αρχών που παρέχουν προγράμματα ΠΧΙ/ΠΧΑΔ με υψηλό δυνητικό κίνδυνο για την ακεραιότητα του κοινού προτύπου αναφοράς (10).

3.6.3. Η προαναφερθείσα μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επισημαίνει στα σημεία 2.3 και 3.6.1 άλλα είδη κινδύνων των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, όπως οι μακροοικονομικοί κίνδυνοι λόγω των έντονων διακυμάνσεων της εν λόγω επενδυτικής ροής, οι κοινωνικοοικονομικοί κίνδυνοι ως αποτέλεσμα του πληθωρισμού των τιμών στην αγορά ακινήτων, ή οι πολιτικοί κίνδυνοι, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου της φθίνουσας εμπιστοσύνης στους θεσμούς της ΕΕ και της υπονόμευσης της φήμης της ιθαγένειας της ΕΕ, πράγμα που θέτει δυνητικά σε κίνδυνο την κινητικότητα και την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της ΕΕ μελλοντικά. Επισημαίνει επίσης τον κίνδυνο της ενίσχυσης των διακρίσεων μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών μεταναστών. Για αυτό είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να διευκρινίσουν τους κινδύνους στους οποίους είναι διατεθειμένα να εκτεθούν υπό το φως των προσδοκώμενων οφελών και αντικτύπου, καθώς και να διεξάγουν τακτικές αξιολογήσεις αντικτύπου ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα οφέλη υπερσχύουν των κινδύνων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα

4.1.1. Κατά την αξιολόγηση του ρόλου των ιδιωτικών επιχειρήσεων στη διακυβέρνηση των προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχουν δύο διακριτά είδη επιχειρήσεων. Το πρώτο αφορά επιχειρήσεις στις οποίες το κράτος έχει αναθέσει τη διαχείριση του προγράμματος, την επεξεργασία των αιτήσεων και τον έλεγχο των αιτούντων, ενώ το δεύτερο αφορά διαπιστευμένες ή μη επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες στους επενδυτές και τους συνεπικουρούν στη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

(7) https://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-18_en.htm.

(8) [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU\(2018\)627128_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU(2018)627128_EN.pdf).

(9) <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>.

(10) <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>.

4.1.2. Παρότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι ιδιωτικές εταιρείες που αναλαμβάνουν έργα για λογαριασμό του κράτους μπορούν να επιτελέσουν χρήσιμο ρόλο στη διαδικασία δέουσας επιμέλειας για τους αιτούντες, πραγματοποιώντας τους αναγκαίους ελέγχους ιστορικού και συντάσσοντας εκθέσεις υπηρεσιακών πληροφοριών, προειδοποιεί ότι δεν πρέπει να ανατίθεται σε αυτές τις επιχειρήσεις η εκτίμηση του αντικτύπου ή η λήψη αποφάσεων. Τονίζει δε ότι αυτή η ευθύνη πρέπει να βαρύνει τις αρμόδιες δημόσιες αρχές.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ιδιαίτερα ανήσυχη ως προς την προώθηση των δικαιωμάτων και της ιθαγένειας της ΕΕ εν είδει προϊόντος προς πώληση. Είναι επίσης εξαιρετικά επιφυλακτική όσον αφορά τη σύγκρουση συμφερόντων σε περίπτωση που επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί ο έλεγχος των αιτούντων ασκούν παράλληλα σχετικές εμπορικές δραστηριότητες ή παρέχουν υπηρεσίες σε δυνητικούς επενδυτές.

4.1.4. Όσον αφορά τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε επενδυτές που αιτούνται τη συμμετοχή τους σε ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι παρά το προφίλ κινδύνου των επιθυμητών τους πελατών, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες που εργάζονται στον κλάδο των ΠΧΙ/ΠΧΑΔ δεν υπόκεινται συστηματικά σε καταστατική ρύθμιση ούτε θεωρούνται υπόχρεες οντότητες στο πλαίσιο των κανονισμών κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

4.1.5. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι υποχρεωτική σε όλα τα κράτη μέλη η διαπίστευση και/ή αδειοδότηση των διαμεσολαβητών που παρέχουν υπηρεσίες στους αιτούντες, δηλαδή η υποχρέωση να υποβάλλονται σε έλεγχο καταλληλότητας και να πληρούν ένα σύνολο ελάχιστων κριτηρίων διαπίστευσης, συμπεριλαμβανομένης της εξακρίβωσης ότι οι διαμεσολαβητές είναι ενταγμένοι σε ρυθμιστικό πλαίσιο επαγγελματιών, της κοινοποίησης των στοιχείων πραγματικής κυριότητάς τους και της υποβολής δήλωσης συμφερόντων. Η ΕΟΚΕ βλέπει, συνεπώς, θετικά τη θέσπιση υποχρεωτικού κώδικα δεοντολογίας, την εποπτεία των ενταγμένων σε ρυθμιστικό πλαίσιο επαγγελματιών από αρμόδιο οργανισμό του κράτους μέλους και την παροχή πληροφόρησης σχετικά με τους εν λόγω επαγγελματίες μέσω δημόσια προσπελάσιμου μητρώου παρόχων υπηρεσιών.

4.2. Η εξωτερική διάσταση

4.2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τους κινδύνους που ενέχουν για την ΕΕ προγράμματα ΠΧΙ και ΠΧΑΔ τρίτων χωρών με τις οποίες η ΕΕ έχει συμφωνίες κατάργησης των θεωρήσεων, όπως οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες, οι χώρες της Ανατολικής εταιρικής σχέσης και οι χώρες της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Επίσης συμφωνεί με τη σύσταση της Επιτροπής αφενός μεν για τη σύνδεση της χορήγησης καθεστώτος κατάργησης των θεωρήσεων για τρίτες χώρες με τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα εφαρμογής προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ, αφετέρου δε για την επανεξέταση των υφιστάμενων καθεστώτων κατάργησης των θεωρήσεων βάσει αυτών των προτύπων.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά, κατά την προσπάθεια σταδιακής κατάργησης των υφιστάμενων προγραμμάτων στην ΕΕ, να μην επιτρέπεται στις υποψήφιοις προς ένταξη χώρες η λειτουργία προγραμμάτων ΠΧΙ και ΠΧΑΔ κατά την ένταξή τους ώστε να μην προστεθούν νέα προγράμματα στα ήδη υφιστάμενα.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ “Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα”»

[COM(2018) 811 final]

(2020/C 47/13)

Εισηγητής: ο κ. **Andreas THURNER**

Συνεισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.2.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.1.2019 (εν αναμονή της αίτησης γνωμοδότησης)
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	1.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	162/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις πολιτικής

Η ΕΟΚΕ...

1.1. Ζητεί μια επικαιροποιημένη δασική στρατηγική της ΕΕ μετά το 2020, ως μέρος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Αυτή η νέα στρατηγική θα μπορούσε εύλογα να έχει ορίζοντα το 2050, ώστε να διασφαλιστεί η συνεκτική εφαρμογή των αναγνωρισμένων πολιτικών δεσμεύσεων, όπως το στρατηγικό σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών για τα δάση, οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και η συμφωνία του Παρισιού. Η σημασία των δασών, της δασοκομίας και των συναφών κλάδων για την επίτευξη των εν λόγω στόχων θα πρέπει να αναγνωριστεί σε όλους τους τομείς και να οδηγήσει σε βελτιστοποίηση της διατομεακής συνεργασίας·

1.2. τονίζει την αλλαγή του κλίματος ως μείζονα πρόκληση για τον πλανήτη με άμεσες, κυρίως αρνητικές, συνέπειες για τον ίδιο τον τομέα των δασών. Ταυτόχρονα, ο δασικός τομέας έχει μεγάλες δυνατότητες να προσφέρει λύσεις μετριασμού μέσα από μια βιώσιμη και κυκλική βιοοικονομία, υπό την προϋπόθεση ότι θα εφαρμοστούν σε εύθετο χρόνο αποτελεσματικές στρατηγικές προσαρμογής. Πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω το πλήρες δυναμικό δέσμευσης CO₂ με την ενίσχυση της αξιοποίησης του ξύλου κατά τρόπο βιώσιμο, με την αύξηση της υποκατάστασης των πρώτων υλών και της ενέργειας που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα και με την εντατικοποίηση της αποθήκευσης άνθρακα σε προϊόντα ξύλου μακράς διάρκειας. Τα δάση που αποτελούνται από ποικίλα είδη εμπειρικλείουν περισσότερα οφέλη για το κλίμα από ό,τι οι μονοκαλλιέργειες, οι οποίες μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα·

1.3. τονίζει τη σημασία της περαιτέρω ανάπτυξης εναρμονισμένων συστημάτων πληροφοριών για τα δάση, προκειμένου να αυξηθούν οι γνώσεις και τα δεδομένα σχετικά με τη διαθεσιμότητα και την κατάσταση των δασικών πόρων και τις ευκαιρίες που προσφέρουν για την παροχή πολλαπλών υπηρεσιών στην κοινωνία, μεταξύ άλλων ανανεώσιμων πρώτων υλών, ενέργειας και άλλων δασικών προϊόντων·

1.4. υπογραμμίζει τη σημασία του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και επισημαίνει ότι η κλιματική αλλαγή συνιστά απειλή για τις οικοσυστημικές υπηρεσίες. Λόγω της κλιματικής αλλαγής, η πιθανότητα φυσικών διαταραχών, όπως οι δασικές πυρκαγιές, οι πλημμύρες, η ξηρασία και οι ζημιές που προκαλούνται από παράσιτα, όπως οι σκολύτες, αναμένεται να αυξηθεί. Η καθιέρωση ενός σταθερού συνδυασμού χρηματοδοτικών μέσων είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της συνέχειας των επενδύσεων τόσο στη σύγχρονη τεχνολογία, όσο και στη λήψη μέτρων για το κλίμα και το περιβάλλον, ώστε να ενισχυθεί ο πολυλειτουργικός ρόλος των δασών. Όσον αφορά τις ιδιωτικές δασικές εκμεταλλεύσεις, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και οι αποφάσεις που σχετίζονται με τα δάση να πραγματοποιούνται σε συνεργασία με ιδιοκτήτες δασών·

1.5. συνιστά να χαρτογραφηθεί η τρέχουσα κατάσταση του εργατικού δυναμικού και να προβλεφθούν οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό στον ευρωπαϊκό δασικό τομέα, ιδίως όσον αφορά το δασικό εργατικό δυναμικό. Για την περαιτέρω ανάπτυξη της δασικής αλυσίδας αξίας και τη διασφάλιση της ζωτικότητας των οικοσυστημάτων χρειάζεται μια ακριβής εικόνα της ελκυστικότητας του τομέα και του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού του. Η αξιοπρεπής απασχόληση και συνθήκες εργασίας αποτελούν προϋπόθεση για την προσέλκυση των νέων ατόμων στον δασικό τομέα·

1.6. ενθαρρύνει, όσον αφορά τις δασικές πολιτικές της ΕΕ, την ισχυρή εκ των προτέρων συμμετοχή της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής, της ομάδας διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών για τη δασοκομία και τον φελλό και της ομάδας εμπειρογνομόνων για τις δασικές βιομηχανίες και σχετικά με τον τομέα θέματα, ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως η διαθέσιμη εμπειρογνωμοσύνη·

1.7. τονίζει τη σημασία της μείωσης της αποδάσωσης και της υποβάθμισης των δασών σε παγκόσμιο επίπεδο με την ενίσχυση της ενεργού και αειφόρου διαχείρισης των δασών, π.χ. μέσω μιας πανευρωπαϊκής συμφωνίας, η οποία θα κινητοποιεί την τοπικά παραγόμενη βιομάζα στην Ευρώπη και θα υποστηρίζει τη μετάβαση προς πιο βιώσιμα καταναλωτικά πρότυπα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ...

2.1. επικροτεί την έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ και σημειώνει ότι οι περισσότερες από τις δράσεις του πολυετούς σχεδίου υλοποίησης (ΠΣΥ για τα δάση) υλοποιήθηκαν όπως προβλεπόταν·

2.2. χαιρετίζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου για την πρόοδο κατά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ και τις συστάσεις για ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για τα δάση·

2.3. επαναλαμβάνει τη σημασία της επικουρικότητας των κρατών μελών όσον αφορά τη δασική πολιτική και υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο της δασικής στρατηγικής της ΕΕ ως εργαλείου συντονισμού και συνεκτικότητας πολιτικής στις διάφορες δασικές πολιτικές, προκειμένου να ενισχυθεί η ολιστική θεώρηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών (ΑΔΔ) και της αλυσίδας αξίας του δασικού τομέα·

2.4. τονίζει τη σημασία του δασικού τομέα όσον αφορά τη μετάβαση από την οικονομία των ορυκτών καυσίμων στη βιοοικονομία. Ο ισχυρός ρόλος του δασικού τομέα στην κυκλική βιοοικονομία θα παράσχει μεγάλες ευκαιρίες στην ευρωπαϊκή οικονομία να επιτύχει τεχνολογική ηγεσία παγκοσμίως στον τομέα αυτό·

2.5. αναδεικνύει την αλλαγή του κλίματος ως μείζονα πρόκληση για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη η οποία πλήττει ήδη σοβαρά τα δάση και τον δασικό τομέα (π.χ. αντίκτυπος στην ποσότητα και την ποιότητα των προμηθειών ξυλείας και τεράστιες ποσότητες κατεστραμμένης ξυλείας). Κατά συνέπεια, είναι κρίσιμης σημασίας τα μέτρα άμβλυνσης και η διαχείριση των δασών, αλλά και η προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες. Τα υγιή και ανθεκτικά δάση διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς το θέμα αυτό. Η ενεργός και αειφόρος διαχείριση, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της βιοποικιλότητας των δασών, αποτελούν απαραίτητες παραμέτρους για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση της ανθεκτικότητας και της ζωτικότητάς τους. Η περαιτέρω ανάπτυξη της αξιοποίησης του ξύλου (π.χ. μέσω της ψηφιοποίησης και νέων τεχνικών) και η χρήση του ξύλου και προϊόντων ξυλείας αποτελούν βασικά στοιχεία για την επίτευξη των κλιματικών στόχων. Πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω το πλήρες δυναμικό δέσμευσης CO₂ με την αύξηση της υποκατάστασης των πρώτων υλών και της ενέργειας που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα, αλλά και με την αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα ξύλου μακράς διάρκειας·

2.6. τονίζει τη σημασία της έρευνας και καινοτομίας στην αναζήτηση λύσεων για περισσότερο βιώσιμες αλυσίδες αξίας με βάση την ξυλώδη βιομάζα. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η πρόοδος προς την κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου όσον αφορά τις τεχνολογίες επεξεργασίας, καθώς και η ανάπτυξη νέων καινοτόμων λύσεων για τις αγορές με βάση την ξυλώδη βιομάζα· Η περαιτέρω ανάπτυξη και η υιοθέτηση ψηφιακών και τεχνολογικών λύσεων θα διευκολύνει τις δασοκομικές τεχνολογίες ακριβείας και θα βελτιώσει τη βιώσιμη διαχείριση των δασών·

2.7. αναγνωρίζει τη σημασία του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και της παροχής πολλαπλών υπηρεσιών οικοσυστήματος, και αναγνωρίζει την αλλαγή του κλίματος ως σοβαρή απειλή για την εκπλήρωση του ρόλου αυτού από τα δάση. Επομένως, απαιτούνται επαρκείς πόροι για τη διασφάλιση της συνέχισης των διαφόρων υπηρεσιών οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένης της προστατευτικής λειτουργίας των δασών, καθώς και της αειφόρου προσφοράς ξυλείας για την κοινωνία, διατηρώντας παράλληλα τη βιοποικιλότητα και διασφαλίζοντας την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Η καθιέρωση ενός σταθερού συνδυασμού χρηματοδοτικών μέσων (π.χ. ΕΤΕπ, ΕΤΣΕ, ΚΓΠ, ΕΚΤ, εθνικά κονδύλια, ιδιωτικά κεφάλαια) θα διασφαλίσει τη συνέχιση των επενδύσεων τόσο στη σύγχρονη τεχνολογία, όσο και στη λήψη μέτρων για το κλίμα και το περιβάλλον που ενισχύουν τον πολυλειτουργικό ρόλο των δασών· Το μελλοντικό ΠΔΠ θα πρέπει να εξετάσει τη σύσταση ειδικού ταμείου για τη στήριξη μέτρων για τον μετριασμό σημαντικών απωλειών που θα υπάρξουν στη δασοκομία λόγω της κλιματικής αλλαγής·

2.8. υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο των ενεργά διαχειριζόμενων δασών και της δασικής βιομηχανίας στη δημιουργία πρόσθετων πράσινων θέσεων εργασίας και ανάπτυξης στις αγροτικές και αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων όσων σχετίζονται με υπηρεσίες οικοτουρισμού, αναψυχής και υγείας·

2.9. τονίζει ότι οι νέες και σύγχρονες τεχνικές στον δασικό τομέα απαιτούν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας. Επί του παρόντος, η έλλειψη ειδικευμένων νέων εργαζομένων φαίνεται να αποτελεί πανευρωπαϊκό πρόβλημα. Επομένως, πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της εν λόγω πρόκλησης και την προσέλκυση νέων στον τομέα των δασών. Από την άποψη αυτή, χρήσιμο βήμα θα ήταν η χαρτογράφηση του εργατικού δυναμικού·

2.10. τονίζει την ανάγκη να ενισχυθούν ο έγκαιρος προγραμματισμός, η συνεργασία και οι επενδύσεις όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών διαταραχών, όπως οι δασικές πυρκαγιές, οι πλημμύρες, η ξηρασία και οι ζημιές που προκαλούνται από παράσιτα (π.χ. από σκολύτες) και νόσους·

2.11. υπογραμμίζει τη σημασία του προστατευτικού ρόλου των δασών έναντι της διάβρωσης, των χιονοστιβάδων, των κατολισθήσεων και των πλημμυρών, ιδίως στις ορεινές περιοχές·

2.12. σημειώνει ότι τα δάση είναι φυσικά οικοσυστήματα με βιοποικιλότητα, συμπεριλαμβανομένων των δασών υπό διαχείριση. Ωστόσο, οι φυτείες βιομηχανικής μονοκαλλιέργειας, ιδίως ξενικών ειδών, που συχνά πάσχουν από έλλειψη βιοποικιλότητας, συνεπάγονται αυξημένο κίνδυνο καταστροφών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν ενεργούν ως καθαροί ταμειυτήρες διοξειδίου του άνθρακα. Η βιώσιμη δασοκομία πρέπει να περιλαμβάνει την ανάγκη για δασική κάλυψη μεικτού είδους, η διαχείριση της οποίας ασκείται με δασοκομικό μοντέλο διαρκούς κάλυψης. Τα δάση που αποτελούνται από ποικίλα είδη εμπειρικλίνουν περισσότερο οφέλη για το κλίμα από ό,τι οι μονοκαλλιέργειες, οι οποίες μπορούν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα·

2.13. ενθαρρύνει την καλύτερη εκ των προτέρων ενσωμάτωση της τεχνολογίας της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής, της ομάδας διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών για τη δασοκομία και τον φελλό και της ομάδας εμπειρογνομόνων για τις δασικές βιομηχανίες και σχετικά με τον τομέα θέματα στις δασικές πολιτικές της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η γνωστική βάση ως προς τη δασική αλυσίδα αξίας κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, τη διενέργεια εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και την έγκριση και υλοποίηση πολιτικών αποφάσεων·

2.14. Οι δήμοι και οι περιφερειακές αρχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της αειφόρου χρήσης των δασών και της ζωτικότητας του δασικού τομέα, έχουν δε την ευκαιρία να εξετάζουν το θέμα αυτό κατά τις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων·

2.15. θεωρεί ότι είναι σημαντική η λήψη των κατάλληλων μέτρων επικοινωνίας και ενημέρωσης σχετικά με την ΑΔΔ προκειμένου να διασφαλιστεί η υποστήριξη της κοινωνίας. Από την άποψη αυτή, τα αστικά και περιαστικά δάση προσφέρουν μεγάλες δυνατότητες, καθώς υπάρχουν ισχυρές διασυνδέσεις μεταξύ της κοινωνίας (τοπική αναψυχή) και του δασικού τομέα.

2.16. τονίζει ότι είναι σημαντικό να προωθηθεί η διαδικασία για μια νομικά δεσμευτική συμφωνία για τα δάση, προκειμένου να ενισχυθεί το πλαίσιο πολιτικής για τα δάση στον πανευρωπαϊκό χώρο.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Τα δάση διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής

3.1.1. Η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία αποτελεί πολύ μεγάλη πρόκληση, αλλά και ευκαιρία, και απαιτεί σημαντική μείωση των εκπομπών από ορυκτά καύσιμα, καθώς και σημαντική αύξηση της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα. Η υποκατάσταση των πρώτων υλών και των καυσίμων από πρώτες ύλες ορυκτής προέλευσης προσφέρει τεράστιες δυνατότητες όσον αφορά την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

3.1.2. Η αποτελεσματική απορρόφηση CO₂ απαιτεί συνεχή και αυξανόμενη ανάπτυξη βιομάζας, καθώς και σωστές μεθόδους συλλογής και χρονοδιάγραμμα. Η μακροπρόθεσμη αποθήκευση βιογενούς άνθρακα απαιτεί ενισχυμένη (περισσότερη, καλύτερη, μεγαλύτερη σε διάρκεια) χρήση προϊόντων ξυλείας. Η ενεργός και βιώσιμη διαχείριση των δασών και η αποδοτική από πλευράς πόρων χρήση ξυλείας αποτελούν βασικά στοιχεία της επίτευξης των κλιματικών στόχων (όπως υπογραμμίζεται ήδη σε προηγούμενη γνωμοδότηση με θέμα «Η επίδραση της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής στον γεωργικό και στον δασοκομικό τομέα»⁽¹⁾ και σε άλλη παλαιότερη γνωμοδότηση με θέμα «Επιμερισμός των προσπαθειών στο χρονικό πλαίσιο έως το 2030 και ο τομέας της χρήσης γης, της αλλαγής της χρήσης γης και της δασοπονίας (LULUCF)»⁽²⁾). Οι προσπάθειες για την ενίσχυση της χρήσης προϊόντων ξυλείας μπορούν να επωφεληθούν με την αναγνώριση ενός ευρύτερου φάσματος «προϊόντων υλοτομημένης ξυλείας» βάσει του κανονισμού LULUCF⁽³⁾ και, εν πάση περιπτώσει, με την εξασφάλιση μεγαλύτερων τιμών χρόνου υποδιπλασιασμού (*half-life values*) για τα προϊόντα υλοτομημένης ξυλείας μέσω της χρήσης περιβαλλοντικά κατάλληλων τεχνολογιών συντήρησης του ξύλου.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η επίδραση της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής στον γεωργικό και στον δασοκομικό τομέα» (ΕΕ C 291 της 4.9.2015, σ. 1).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Επιμερισμός των προσπαθειών στο χρονικό πλαίσιο έως το 2030 και ο τομέας της χρήσης γης, της αλλαγής της χρήσης γης και της δασοπονίας (LULUCF)» (ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 103).

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, καθώς και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 και της απόφασης (ΕΕ) αριθ. 529/2013/ΕΕ (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 1).

3.1.3. Ένα m³ ξύλου συλλαμβάνει περίπου 1000 kg CO₂ (*). Η αυξανόμενη βιομάζα έχει αποδεδειγμένη ικανότητα απορρόφησης CO₂. Ως εκ τούτου, η ενεργός διαχείριση των δασών στο πλαίσιο πρακτικών ΑΔΔ (†) και η συνεχής αναγέννηση δασικών εκτάσεων είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη της μέγιστης βιώσιμης αύξησης που ενισχύει τη διαθεσιμότητα βιομάζας.

3.2. Τα πολυλειτουργικά δάση και οι υπηρεσίες οικοσυστήματος απαιτούν επαρκή αμοιβή

3.2.1. Εκτός από τα προϊόντα ξυλείας και μη (π.χ. φελλό, μαντάρια, μούρα), τα δάση παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών οικοσυστήματος από τις οποίες εξαρτώνται οι αγροτικές, περιαστικές και αστικές κοινότητες (π.χ. νερό, οξυγόνο, χώρος αναψυχής, υπηρεσίες υγείας). Οι αλλαγές στις συνθήκες λόγω της κλιματικής αλλαγής αυξάνουν την πίεση στα δάση και τον κίνδυνο φυσικών καταστροφών. Κατά συνέπεια, τα κατάλληλα μέτρα προστασίας του κλίματος και οι προσπάθειες μετριασμού και προσαρμογής πρέπει να ενισχύουν την ανθεκτικότητα και τον πολυλειτουργικό ρόλο των δασών.

3.2.2. Παρά τη δύσκολη κατάσταση στην αγορά που προκαλούν οι καταστροφές, οι οποίες επιδεινώνονται από την αλλαγή του κλίματος (π.χ. σκολυτές, εκριζώσεις από τον άνεμο, δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες και ξηρασία), είναι υψίστης σημασίας να διασφαλιστεί η συνέχεια των υπηρεσιών οικοσυστήματος προκειμένου να διατηρηθεί ο πολυλειτουργικός αυτός ρόλος των δασών. Ως εκ τούτου, είναι ουσιαστικής σημασίας το κατάλληλο περιβάλλον αγοράς να στηρίζει την προμήθεια ξυλείας και ξυλόδους βιομάζας για τις δασικές βιομηχανίες.

3.2.3. Θα ήταν επίσης σκόπιμη η διερεύνηση της εμπορευματοποίησης των αντισταθμίσεων άνθρακα μέσω των αγορών ανθρακούχων εκπομπών. (¶) Για παράδειγμα, το έργο CARBOMARK του πιλοτικού προγράμματος Life (‡) ασχολείται με την ανάπτυξη εθελοντικών τοπικών αγορών άνθρακα με στόχο τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Στόχος είναι να προωθηθεί μια τοπική αγορά για την εμπορία πιστώσεων άνθρακα σε εθελοντική βάση, ως μέσο ενίσχυσης των πολιτικών της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής:

- αμβλύνοντας τις επιπτώσεις των αερίων του θερμοκηπίου με την προώθηση της δέσμευσης άνθρακα,
- δημιουργώντας εισόδημα για τις μειονεκτούσες περιφέρειες μέσω της εκτίμησης της αξίας της υπηρεσίας δέσμευσης άνθρακα που παρέχεται από το δασικό οικοσύστημα,
- προωθώντας την υιοθέτηση στρατηγικών αντιστάθμισης από τις τοπικές διοικήσεις,
- καθιστώντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πιο υπεύθυνες και, ως εκ τούτου, ενθαρρύνοντάς τις να μετριάσουν τον περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι ο μηχανισμός αντιστάθμισης δεν είναι δυσανάλογος προς οιαδήποτε κατεύθυνση και δεν παρεμποδίζει την αιεφόρο αξιοποίηση του ξύλου και την αιεφόρο διαχείριση των πόρων.

3.3. Η βιώσιμη και κυκλική βιοοικονομία παρέχει οικονομικές ευκαιρίες στον τομέα της δασοκομίας, με μεγάλες δυνατότητες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής (όπως περιγράφεται ήδη σε προηγούμενη γνωμοδότηση (§))

3.3.1. Η βιώσιμη βιοοικονομία συμβάλλει στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής μέσω διαφόρων μηχανισμών: τη δέσμευση του CO₂ από την ατμόσφαιρα σε βιομάζα μέσω της φωτοσύνθεσης, την αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα βιολογικής προέλευσης και την υποκατάσταση προϊόντων και πρώτων υλών που βασίζονται σε ορυκτά με υλικά, προϊόντα και καύσιμα βιολογικής προέλευσης.

3.3.2. Τα προϊόντα ξυλείας μπορούν να αποθηκεύουν άνθρακα για μεγάλο χρονικό διάστημα, κρατώντας τον έτσι μακριά από την ατμόσφαιρα. Τα προϊόντα ξύλου μακράς διάρκειας, όπως η ξυλεία για ξύλινες κατασκευές και τα έπιπλα υψηλής ποιότητας συνιστούν τα αποτελεσματικότερα μέσα αποθήκευσης άνθρακα. Η επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση προϊόντων βιολογικής προέλευσης με μικρότερη διάρκεια ζωής εγγυάται ότι ο άνθρακας παραμένει αποθηκευμένος. Όλα αυτά τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των προηγμένων βιοκαυσίμων, των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και των πράσινων χημικών, έχουν μεγάλες δυνατότητες αντικατάστασης πρώτων υλών και προϊόντων που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα, τα οποία αποτελούν την κύρια αιτία της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, στο τέλος της διάρκειας ζωής και χρήσης τους, τα προϊόντα βιολογικής προέλευσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για νέα προϊόντα βιολογικής προέλευσης ή ως βιοενέργεια και, ως εκ τούτου, να αντικαταστήσουν ορυκτές πηγές ενέργειας. Υπάρχει, φυσικά, και η περίπτωση των παράπλευρων ροών κατά μήκος της αλυσίδας αξίας.

3.3.3. Η διευκόλυνση της καθιέρωσης εύρυθμων αλυσίδων αξίας βιολογικής προέλευσης με βάση το ξύλο μέσω της διατομεακής συνεργασίας μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών οικοσυστημάτων και ευκαιριών για τον τομέα. Από την άποψη αυτή, είναι σημαντικό να δοθεί προτεραιότητα στην έρευνα, την καινοτομία και την αναβάθμιση των καινοτομιών, καθώς και στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, προκειμένου να υποστηριχθούν οι εν λόγω αλυσίδες αξίας με βάση το ξύλο, και η κυκλική βιοοικονομία εν γένει.

(*) Πηγή: BFW [Ομοσπονδιακό Κέντρο Ερευνών για τα Δάση/Bundesforschungszentrum für Wald]-Praxisinformation αρ. 28 (2012, σελίδα 4)

(†) Resolution H1 General Guidelines for the Sustainable Management of Forests in Europe [Ψήφισμα H1 – Γενικές κατευθυντήριες γραμμές για την αιεφόρο διαχείριση των δασών στην Ευρώπη]

(‡) Voluntary Carbon Market Insights: 2018 Outlook and First-Quarter Trends [Απόψεις σχετικά με την εθελοντική αγορά άνθρακα: Προοπτικές για το 2018 και τάσεις πρώτου τριμήνου]

(§) CARBOMARK - Improvement of policies toward local voluntary carbon markets for climate change mitigation [Βελτίωση των πολιτικών για τις τοπικές εθελοντικές αγορές άνθρακα με στόχο τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής]

(§) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η βιοοικονομία – συμβολή στην υλοποίηση των στόχων της ΕΕ σε θέματα κλίματος και ενέργειας, καθώς και των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών» (EE C 440 της 6.12.2018, σ. 45).

3.4. Η ενίσχυση της αειφόρου διαχείρισης των δασών (ΑΔΔ) και η ανάσχεση της παγκόσμιας αποψίλωσης των δασών πρέπει να παραμείνουν σαφείς στόχοι της δασικής στρατηγικής της ΕΕ

3.4.1. Η ΑΔΔ αποτελεί εθνική αρμοδιότητα των κρατών μελών της ΕΕ και ο από κοινού συμφωνημένος ορισμός της ενσωματώνεται στις εθνικές και υποεθνικές νομοθεσίες που εφαρμόζονται σε όλη την ΕΕ. Οι βιώσιμες δασοκομικές πρακτικές βασίζονται σε συστήματα διακυβέρνησης των δασών σε εθνικό επίπεδο. Τα εθελούσια αγορακεντρικά εργαλεία, όπως η πιστοποίηση, μπορούν να αποτελέσουν έναν τρόπο απόδειξης της βιωσιμότητας.

3.4.2. Η μείωση της παγκόσμιας αποδάσωσης και της υποβάθμισης των δασών με την ενίσχυση της ενεργού και αειφόρου διαχείρισης των δασών μέσω μιας πανευρωπαϊκής συμφωνίας, η ενσωμάτωση ισχυρών κεφαλαίων για τη βιωσιμότητα στις εμπορικές συμφωνίες, η αξιοποίηση της τοπικά παραγόμενης βιομάζας στην Ευρώπη και η υποστήριξη της μετάβασης προς πιο βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης συνιστούν το κλειδί για την επίτευξη των ΣΒΑ. Επιπλέον, απαιτούνται κοινές προσπάθειες για τη στήριξη των δραστηριοτήτων αναδάσωσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.4.3. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ενίσχυση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την αποκατάσταση των δασών στον κόσμο»⁽⁹⁾.

4. Ιστορικό

4.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση ενδιάμεσης αναθεώρησης⁽¹⁰⁾ με θέμα την «Πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ» («η έκθεση») στις 7 Δεκεμβρίου 2018. Η έκθεση παρέχει πληροφορίες όσον αφορά την πρόοδο στην εφαρμογή καθενός από τους οκτώ τομείς προτεραιότητας που προσδιορίζονται από τη δασική στρατηγική της ΕΕ⁽¹¹⁾:

1. Στήριξη των αγροτικών και αστικών κοινοτήτων μας
  2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των δασικών βιομηχανιών, της βιοενέργειας και της ευρύτερης πράσινης οικονομίας στην ΕΕ
  3. Τα δάση σε ένα μεταβαλλόμενο κλίμα
  4. Προστασία των δασών και ενίσχυση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων
  5. Τι είδους δάση έχουμε και πώς μεταβάλλονται αυτά;
  6. Νέα και καινοτόμα δασοκομικά προϊόντα προστιθέμενης αξίας
  7. Συνεργασία για τη συνεκτική διαχείριση και την καλύτερη κατανόηση των δασών μας
  8. Τα δάση από παγκόσμια σκοπιά
- 4.2. Το πολυετές σχέδιο υλοποίησης⁽¹²⁾ (ΠΣΥ για τα δάση) απαρτίζει προτεραιότητες για την Επιτροπή έως το 2017. Η έκθεση επιδιώκει επίσης να συμβάλει στον καθορισμό των προτεραιοτήτων για την υπόλοιπη περίοδο 2018-2020.
- 4.3. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η υλοποίηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό σε καλό δρόμο. Τα εκκρεμή στοιχεία είτε βρίσκονται στο στάδιο της εφαρμογής είτε πρόκειται να εφαρμοστούν μέχρι το 2020. Ωστόσο, η έκθεση δεν εξετάζει την περίοδο μετά το 2020.
- 4.4. Στις 15 Απριλίου 2019, το Συμβούλιο ενέκρινε τα συμπεράσματά του⁽¹³⁾ για την πρόοδο κατά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ και κάλεσε την Επιτροπή «να ξεκινήσει να εξετάζει επιλογές για μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ μετά το 2020». Λογικά, ένα τέτοιου είδους στρατηγικό πλαίσιο θα πρέπει να αφορά τα δάση και τον δασικό τομέα στο σύνολό του.
- 4.5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών υιοθέτησε γνωμοδότηση⁽¹⁴⁾ σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της, τον Απρίλιο του 2019.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁹⁾ COM(2019) 352 final

⁽¹⁰⁾ EU forest strategy on track to achieve its 2020 aims [Η δασική στρατηγική της ΕΕ βρίσκεται σε καλό δρόμο όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της για το 2020]

⁽¹¹⁾ COM(2013) 659 final

⁽¹²⁾ SWD(2015) 164 final

⁽¹³⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την πρόοδο σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ και ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για τα δάση

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΤΠ με θέμα Εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ (ΕΕ C 275 της 14.8.2019, σ. 5).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία»

[COM(2019) 190 final]

(2020/C 47/14)

Εισηγητής: ο κ. **Peter SCHMIDT**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 11.4.2019
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του Προεδρείου	19.3.2019
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	1.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	31.10.2019
Σύνολος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	164/2/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία, και ειδικότερα για την αναγνώριση του ζωτικού ρόλου της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών στη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τα σχέδια για τη δρομολόγηση μιας Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και προτείνει ένα νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία (2). Η εταιρική σχέση των θεσμικών οργάνων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της επιτυχίας της πλατφόρμας· είναι λοιπόν σημαντικό να συνεχιστεί και να αναπτυχθεί αυτή η εταιρική σχέση για κάθε νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών βρίσκονται στο επίκεντρο της μετάβασης.

1.2. Η Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερομένων μερών για την κυκλική οικονομία (ECESP) είναι μια καθιερωμένη πλατφόρμα για τη συνεργασία με την κοινότητα κυκλικής οικονομίας στην Ευρώπη. Με κοινή πρωτοβουλία της ΕΟΚΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πλατφόρμα δημιουργήθηκε το 2017 με βάση τις συστάσεις που διατυπώθηκαν στη γνωμοδότηση NAT/676 της ΕΟΚΕ για τη δέση μέτρων για την κυκλική οικονομία (2). Η εταιρική σχέση των θεσμικών οργάνων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της επιτυχίας της πλατφόρμας· είναι λοιπόν σημαντικό να συνεχιστεί και να αναπτυχθεί αυτή η εταιρική σχέση για κάθε νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών βρίσκονται στο επίκεντρο της μετάβασης.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα στον κρίσιμο ρόλο της πλατφόρμας για τη διασφάλιση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων —ρόλος που θα πρέπει να συνεχιστεί και να ενισχυθεί στο μέλλον. Ειδικότερα, η πλατφόρμα θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω για να εξασφαλιστεί μια ολιστική προσέγγιση της κυκλικής οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τις διασυνδέσεις με άλλους τομείς πολιτικής (π.χ. ενέργεια, κλιματική αλλαγή, κοινωνική πολιτική, συμμετοχή των πολιτών, ευημερία, κοινωνική ενσωμάτωση/ένταξη, δικαιώματα και ευθύνες των καταναλωτών/πολιτών κ.λπ.) και σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο)· επίσης, θα πρέπει να εντοπιστούν και τα εμπόδια για τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία, ιδίως σε βασικούς τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία, τα τρόφιμα, οι κατασκευές, τα ηλεκτρονικά και τα (μικρο)πλαστικά. Πρέπει να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με τα οφέλη της δημιουργίας θέσεων εργασίας, την πρόσβαση σε υπηρεσίες, την εξοικονόμηση κόστους και τα μοντέλα συνεργατικής κατανάλωσης.

(1) Μια Ένωση που επιδιώκει περισσότερα: Το πρόγραμμά μου για την Ευρώπη.

(2) EE C 264 της 20.7.2016, σ. 98.

1.4. Προκειμένου να ληφθεί υπόψη η αυξανόμενη σημασία και ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της κυκλικής οικονομίας, στα μέλη της ομάδας συντονισμού που υποστηρίζει την πλατφόρμα θα πρέπει να περιλαμβάνονται άλλοι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς (π.χ. από τη νεολαία και τον χρηματοπιστωτικό τομέα) που να συμβάλλουν στην ανάπτυξη μελλοντικών σεναρίων για την ενίσχυση των διασυνδέσεων μεταξύ των τομέων, να συνεδριάζουν πιο τακτικά και να αποτελούν πρεσβευτές της πλατφόρμας και σε φόρουμ εκτός της κοινότητας της κυκλικής οικονομίας. Πρόσθετες μελλοντικές δραστηριότητες της ομάδας συντονισμού θα μπορούσαν να υποστηρίξουν επιτόπου δοκιμές κυκλικής οικονομίας μέσω πιλοτικών παρεμβάσεων και ζωντανών εργαστηρίων για τη χάραξη πολιτικής. Η ομάδα συντονισμού είναι, και θα είναι αναπόσπαστο στοιχείο της επιτυχίας της πλατφόρμας, και θα πρέπει, ως εκ τούτου, να ζητείται η γνώμη της σχετικά με την κατεύθυνση της πολιτικής για κάθε νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η μετάβαση στην κυκλική οικονομία πρέπει πλέον να καθοδηγείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο ώστε να μην περιλαμβάνει αποκλεισμούς. Είναι σημαντικό οι δραστηριότητες να είναι προσαρμοσμένες στα τοπικά ζητήματα και να αξιοποιούν τα τοπικά πλεονεκτήματα.

1.6. Μια αποκεντρωμένη προσέγγιση μπορεί να συμβάλει ιδιαίτερα στη διερεύνηση του ρόλου της κυκλικής οικονομίας όσον αφορά τη συμβολή στην επίτευξη ενός καλού επιπέδου διαβίωσης των πολιτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία ομάδας ανάλυσης της συμπεριφοράς των πολιτών (Citizen Insights Panel) για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς των πολιτών, των κινήτρων και των φραγμών στην εφαρμογή κυκλικών λύσεων. Η ομάδα αυτή θα αξιοποιήσει και θα επεκτείνει την υφιστάμενη ομάδα ανάλυσης της συμπεριφοράς των καταναλωτών, μια πρωτοβουλία των μελών της ομάδας συντονισμού της ECESP, για την καλύτερη κατανόηση της συμμετοχής των καταναλωτών και των πολιτών και θα επιταχύνει την αλλαγή προς την κυκλική συμπεριφορά που αυτός είναι ο στόχος.

1.7. Η χρηματοδότηση διαδραματίζει ήδη σημαντικό ρόλο στην προώθηση της μετάβασης. Για την περαιτέρω αποκέντρωση της κυκλικής οικονομίας και την εξεύρεση λύσεων σε τοπικό επίπεδο, τα τοπικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ενστερνιστούν καλύτερα την κυκλική οικονομία, για παράδειγμα μέσω της επέκτασης του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων σε «κυκλικά χωριά». Μια άλλη πρόταση που θα κατευθύνει την οικονομία προς τις αρχές της κυκλικής οικονομίας είναι η χρήση του ΦΠΑ ως οικονομικού μέσου για να εξασφαλιστεί η επέκταση της διάρκειας ζωής του προϊόντος μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της επισκευής.

1.8. Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι έμποροι λιανικής προκειμένου να καταστούν τα προϊόντα πιο κυκλικά, μια κυκλική επιχειρησιακή ομάδα για τη λιανική πώληση, μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας κατά μήκος της αξιακής αλυσίδας, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της κυκλικής συμπεριφοράς. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να ενθαρρύνει αυτή την επιχειρησιακή ομάδα μέσω του ήδη υπάρχοντος φόρουμ για το λιανικό εμπόριο. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι οργανώσεις εμπειρογνομώνων στον τομέα της βιώσιμης συμπεριφοράς/του τρόπου ζωής θα πρέπει να συμμετέχουν σε αυτή την διαδικασία ώστε να διασφαλίζεται η εκπροσώπηση των πολιτών και η ολοκληρωμένη προσέγγιση της κυκλικής παραγωγής και κατανάλωσης.

1.9. Οι δημόσιες συμβάσεις (ΔΣ) μπορούν να αποτελέσουν βασικό μοχλό για την επιτάχυνση της μετάβασης. Για την προώθηση καλύτερης διείσδυσης των κυκλικών προϊόντων, έργων και υπηρεσιών και τη μόχλευση των δυνατοτήτων τους όσον αφορά την προώθηση της κυκλικότητας, είναι σημαντικό να θεσμοθετηθούν οι κυκλικές ΔΣ, να ενισχυθούν οι ικανότητες και οι γνώσεις των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, να υπάρξει νομική σαφήνεια και να υποστηριχθεί η εφαρμογή των κυκλικών ΔΣ. Ένα κυκλικό πρόγραμμα κατάρτισης για τις δημόσιες συμβάσεις θα ήταν πολύ χρήσιμο. Αποτελεσματική θα ήταν επίσης μια σειρά εργασιών για τη συμμετοχή στην αγορά σε όλη την Ευρώπη με επίκεντρο την κυκλικότητα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καταστούν υποχρεωτικά σε όλα τα κράτη μέλη τα ελάχιστα περιβαλλοντικά κριτήρια για τις δημόσιες συμβάσεις, τα οποία προβλέπονται ήδη στις οδηγίες της ΕΕ, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν και να αποφευχθούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και η δημιουργία αποβλήτων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους.

1.10. Η κατανόηση και η δέσμευση των καταναλωτών είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της μετάβασης στην κυκλική οικονομία. Η εισαγωγή ενός σήματος κυκλικής οικονομίας θα μπορούσε να επιταχύνει τη μετάβαση και να στηρίξει τους καταναλωτές στην πραγματοποίηση μιας βιώσιμης επιλογής, αλλά θα πρέπει να συνοδεύεται από μια πανευρωπαϊκή επικοινωνιακή εκστρατεία. Η δημιουργία ικανοτήτων αποτελεί επίσης βασικό πυλώνα για τη στήριξη των ενδιαφερόμενων μερών κατά την κατανόηση και την ένταξή τους στη μετάβαση της ΕΕ προς την κυκλική οικονομία.

2. Σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία

2.1. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» δίνει έμφαση στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη ως μέσο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της και για την υποστήριξη μιας βιώσιμης κοινωνικής οικονομίας της αγοράς. Η κυκλική οικονομία αποτελεί τη βασική κατεύθυνση για την επίτευξη αυτής της στρατηγικής και για την εξασφάλιση της ευημερίας των ανθρώπων και του πλανήτη. Το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία (CEAP) προκειμένου να υποστηριχθεί και να ενισχυθεί η μετάβαση από ένα γραμμικό οικονομικό μοντέλο σε ένα κυκλικό μοντέλο στην Ευρώπη.

2.2. Το CEAP⁽³⁾ καθόρισε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα 54 δράσεων σε πολλαπλές αξιακές αλυσίδες που καλύπτουν για παράδειγμα την παραγωγή, την κατανάλωση, τη διαχείριση αποβλήτων και τις δευτερογενείς πρώτες ύλες. Σε ολόκληρο το σχέδιο δράσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρεται στη συμμετοχή και τη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να καταστεί δυνατή η μετάβαση σε ένα κυκλικό οικονομικό μοντέλο.

(3) COM(2015) 614 final.

2.3. Το 2016, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε γνωμοδότηση σχετικά με τη Δέση μέτρων για την κυκλική οικονομία ⁽⁴⁾, προτείνοντας να δημιουργηθεί μια πλατφόρμα μέσω της οποίας τα ενδιαφερόμενα μέρη στην κοινότητα της κυκλικής οικονομίας να μπορούν να συμμετέχουν και να ανταλλάσσουν ορθές πρακτικές, γνώσεις και εμπειρίες. Η ΕΟΚΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησαν από κοινού την Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία ⁽⁵⁾ (ECESP) – έναν εικονικό χώρο που φέρνει σε επαφή τους ενδιαφερόμενους φορείς στο διαδίκτυο, και αυτοπροσώπως μέσω ετήσιας διάσκεψης. Η πλατφόρμα αυτή υποστηρίζεται από μια ομάδα συντονισμού — μια ομάδα 24 ατόμων που εκπροσωπούν οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών από όλη την Ευρώπη, οι οποίοι δρουν ως πρεσβευτές της πλατφόρμας.

2.4. Το 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε έκθεση ⁽⁶⁾ σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία (CEAP), στην οποία παρουσιάζονται τα κύρια επιτεύγματα στο πλαίσιο του σχεδίου και οι μελλοντικές προκλήσεις. Η έκθεση αυτή καλύπτει θέματα όπως η διαμόρφωση μιας κυκλικής οικονομίας και η επιτάχυνση της μετάβασης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναφέρεται συγκεκριμένα στην ανάγκη ισχυρής συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα δικαιολογητικά έγγραφα για την έκθεση (SWD (2019) 90/91/92) είναι διαθέσιμα μόνο στα αγγλικά, γεγονός που εμποδίζει την κατανόηση και τη συμμετοχή σε επίπεδο κρατών μελών.

2.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εν λόγω επικαιροποιημένη έκθεση, και ειδικότερα για την αναγνώριση του ζωτικού ρόλου της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών στη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία.

2.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κυκλική οικονομία θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθεί στα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα και ότι η κοινωνική διάσταση θα πρέπει επίσης να προβληθεί περισσότερο στο πλαίσιο αυτό.

2.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για πλήρη ανάλυση όλων των ροών υλικών, εντός και εκτός της ΕΕ, στο πλαίσιο ευρύτερης ανάλυσης του αντίκτυπου της κυκλικής οικονομίας στις συναλλαγές.

3. Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών για ένα μελλοντικό σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία

3.1. Η Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία έχει ήδη καταστεί ένα επιτυχημένο και προβλεπόμενο φόρουμ σε επίπεδο ΕΕ για τη διευκόλυνση διατομεακών, πολυμερών διαλόγων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών, στρατηγικών και γνώσεων σχετικά με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων κυκλικής οικονομίας.

3.2. Είναι πλέον καιρός να συνεχιστεί αυτός ο τύπος επιτυχούς πολυμερούς συμμετοχής σε περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου να πολλαπλασιαστούν τα θετικά αποτελέσματα σε όλα τα κράτη μέλη και να αυξηθεί η συμμετοχή των πολιτών. Είναι σημαντικό οι δραστηριότητες να είναι αποκεντρωμένες, προσαρμοσμένες στα τοπικά ζητήματα και να αξιοποιούν τα τοπικά πλεονεκτήματα. Λόγω της ποικιλίας πολιτισμών και ιδιαιτεροτήτων σε όλη την Ευρώπη, διαφορετικοί τομείς έμφασης και διαφορετικές βιομηχανίες έχουν σημασία για τις διάφορες χώρες. Αυτό τονίζεται στη μελέτη που εκπόνησε η ΕΟΚΕ σχετικά με τις στρατηγικές και τους χάρτες πορείας για την κυκλική οικονομία στην Ευρώπη, μέσω της οποίας επιδιώκεται ο εντοπισμός συνεργιών και του δυναμικού συνεργασίας και ανάπτυξης συμμαχιών ⁽⁷⁾.

3.3. Η συμπεριφορά των πολιτών, τα κίνητρα και τα εμπόδια για την ενασχόληση με κυκλικές λύσεις εξαρτώνται επίσης από το εκάστοτε πλαίσιο, γεγονός που αυξάνει τη σημασία της διευκόλυνσης πολλαπλών αποκεντρωμένων πειραμάτων για την καλύτερη κατανόηση και την επιτάχυνση των κυκλικών συμπεριφορών που έχουν πραγματική βαρύτητα. Οι δεσμεύσεις θα πρέπει να είναι τοπικά σημαντικές, προσανατολισμένες στις δράσεις και να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες εφαρμογής στις διάφορες χώρες, καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες και αυξάνοντας την ευημερία των τοπικών πληθυσμών. Αυτή η στρατηγική και άλλες στρατηγικές αντιμετώπισης της συμπεριφοράς των πολιτών εξετάζονται επί του παρόντος στην ομάδα δράσης ανάλυσης της συμπεριφοράς των καταναλωτών (Consumer Insight Action Panel) και συνιστάται να επεκταθούν περαιτέρω.

3.4. Μια αποκεντρωμένη προσέγγιση μπορεί να συμβάλει ιδιαίτερα στη διερεύνηση του ρόλου της κυκλικής οικονομίας όσον αφορά τη συμβολή στην επίτευξη ενός καλού επιπέδου διαβίωσης των πολιτών, με την ενσωμάτωση κοινωνικών δεικτών για τη μέτρηση της επιτυχίας των δραστηριοτήτων της κυκλικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο. Ορισμένες πτυχές, όπως το επίπεδο κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ένταξης, χάρη στην ανταλλαγή πρωτοβουλιών ή στην ικανοποίηση εκμάθησης νέων δεξιοτήτων για την επισκευή των προϊόντων ή την ατομική παραγωγή τροφίμων ή ειδών ένδυσης, αποτελούν μερικά παραδείγματα της σύνδεσης μεταξύ κυκλικής οικονομίας και καλύτερης διαβίωσης.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98.

⁽⁵⁾ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερομένων φορέων για την κυκλική οικονομία

⁽⁶⁾ COM(2019) 190 final.

⁽⁷⁾ Στρατηγικές και χάρτες πορείας για την κυκλική οικονομία στην Ευρώπη: Εντοπισμός των συνεργιών και του δυναμικού για συνεργασία και οικοδόμηση συμμαχιών — Μελέτη που συνοδεύει τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ διαφορετικών χαρτών πορείας για την κυκλική οικονομία» (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

3.5. Αυτό θα μπορούσε να λάβει τη μορφή εκδηλώσεων από εθνικούς, περιφερειακούς ή αστικούς φορείς⁽⁸⁾ με έμφαση σε προβλήματα τοπικής σημασίας και με την ενίσχυση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων σε τοπικό επίπεδο. Οι βασικοί φορείς θα είναι οι τοπικές ΜΜΕ, οι κυβερνήσεις, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ιδίως οι καταναλωτές, οι οποίοι από κοινού θα συνεργαστούν προκειμένου:

- Να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες προκλήσεις τοπικής αξίας.
- Να καθοριστούν τρόποι με τους οποίους η κυκλική οικονομία μπορεί να συμβάλει στην προσωπική ευεξία.
- Να προσδιοριστεί πως η κυκλική οικονομία μπορεί να καταστήσει δυνατή την ευτυχία και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Να σχεδιαστούν επιλογές που να επιτρέπουν στους πολίτες να ακολουθούν έναν βιώσιμο και κυκλικό τρόπο ζωής.
- Να συνδεθούν τοπικοί φορείς και υποδομές (ή επενδύσεις σε νέες εάν δεν υπάρχουν).
- Να δημιουργηθούν ευκαιρίες αντιστοίχισης για την επίλυση τοπικών προβλημάτων.
- Να συμμετέχουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για τους τοπικούς υπαλλήλους.
- Να θεσπιστούν κόμβοι μάθησης οι οποίοι θα συνεχιστούν μετά τις εκδηλώσεις.
- Να συζητηθούν διαδικασίες τυποποίησης όπως η ιταλική "Prassi di Riferimento"⁽⁹⁾ για την κυκλική οικονομία.

3.6. Οι εν λόγω εκδηλώσεις και πλατφόρμες θα είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε χώρες και περιφέρειες με περιορισμένη κυκλική δραστηριότητα. Οι εκδηλώσεις θα πρέπει να προωθούν νέες κυκλικές δραστηριότητες και τη δέσμευση ώστε να διασφαλιστεί ευρύτερη κατανόηση και εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας σε ολόκληρη την ΕΕ. Τα μελλοντικά σχέδια δράσης για την κυκλική οικονομία θα πρέπει να στηρίζουν τοπικούς φορείς και τοπικές λύσεις για την επιτυχή εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ και τη βελτίωση της ευημερίας σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

3.7. Προκειμένου να προωθηθούν τοπικές λύσεις κυκλικής οικονομίας και να προωθηθεί ευρύτερη υιοθέτηση τέτοιων πρακτικών, είναι σημαντικό να προβληθούν και να αναβαθμιστούν έργα κυκλικής οικονομίας που μπορούν να αναπαραχθούν σε διάφορα πλαίσια - π.χ. 100 κυκλικές συνοικίες, 100 κυκλικές κοινότητες, 100 κυκλικά χωριά, 10 κυκλικές πανεπιστημιούπολεις και 10 κυκλικά νησιά.

3.8. Η χρηματοδότηση διαδραματίζει ήδη σημαντικό ρόλο στην προώθηση της μετάβασης. Για να αποκεντρωθεί περισσότερο η κυκλική οικονομία και να εξευρεθούν λύσεις, τα τοπικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αξιοποιούν καλύτερα την κυκλική οικονομία — από την καλύτερη κατανόηση των κυκλικών αρχών έως την καλύτερη στήριξη της μετάβασης με προϊόντα, υπηρεσίες και επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα υφιστάμενα εργαλεία για τις μεγάλες πόλεις, όπως το πρόγραμμα Κυκλική Πόλη, και να το επεκτείνει και σε «κυκλικά χωριά». Οι τοπικές τράπεζες θα πρέπει να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στη διαδικασία αυτή. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί περαιτέρω η διασύνδεση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και της χρηματοδότησης της κυκλικής οικονομίας.

3.9. Οι περιβαλλοντικές κρίσεις συνδέονται συστηματικά με τις κρίσεις ανισότητας, μετανάστευσης και δημοκρατίας. Οι κρίσεις αυτές προέκυψαν από την τεράστια ανισότητα, και όχι μόνο, που ενυπάρχει στον χρηματοπιστωτικό καπιταλισμό και τη συνεχή διάβρωση της δημοκρατίας, και είναι το αποτέλεσμα της κοινωνίας της αγοράς που έχουμε καταστεί. Καμία από αυτές τις κρίσεις δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί επαρκώς μεμονωμένα και μια καλά σχεδιασμένη κυκλική οικονομία μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση της ευπάθειας του οικονομικού, περιβαλλοντικού και κοινωνικού συστήματος.

3.10. Μια συστημική μετάβαση θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει τις επακόλουθες κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που συνδέονται με τις κρίσεις που προκύπτουν από την ανισότητα ή τη δημοκρατική διάβρωση. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί ο διάλογος με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πιθανοί κίνδυνοι και τα βαθύτερα ζητήματα της κυκλικής οικονομίας, και να ενισχυθεί η αρμοδιότητα των σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ώστε να εξασφαλιστεί δικαιότερη και ορθότερη μετάβαση.

3.11. Η μετάβαση στην κυκλική οικονομία απαιτεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη να αναπτύξουν νέες ικανότητες/δεξιότητες για μια κυκλική νοοτροπία και πρακτικές, που θα καλύπτουν όλες τις φάσεις, από τη βαθύτερη γνώση της σύνθεσης των υλικών έως την καλύτερη κατανόηση των επιχειρηματικών μοντέλων και της κοινωνικής συμπεριφοράς σε βασικούς τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία, οι κατασκευές, τα τρόφιμα, τα ηλεκτρονικά και τα (μικρο)πλαστικά. Είναι σημαντικό να αναπτυχθούν και να βελτιωθούν οι κυκλικές ικανότητες των βασικών ενδιαφερομένων φορέων, όπως οι επιχειρηματίες, οι κατασκευαστές, οι έμποροι λιανικής πώλησης, οι φορείς ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων και οι πολίτες.

⁽⁸⁾ Για παράδειγμα, η Περιήγηση στον Ενάρετο Κύκλο της Κυκλικής Οικονομίας της Ευρωπαϊκή Επιτροπής.

⁽⁹⁾ Βλέπε UNI.

3.12. Προκειμένου να ενισχυθεί η μετάβαση, οι επιχειρηματίες, οι κατασκευαστές, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι καταναλωτές θα πρέπει να υποστηριχθούν για την ανάπτυξη μιας έξυπνης κυκλικής οικονομίας με γνώμονα τις ΤΠΕ. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους, για παράδειγμα μέσω της ανάπτυξης έξυπνων κέντρων για την κυκλική οικονομία, τα οποία θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στους τοπικούς κόμβους για την ενθάρρυνση των ανταλλαγών και της αντιστοιχίας ή με τη δημιουργία ομάδας εργασίας με σημαντικούς φορείς του κλάδου των ΤΠΕ.

3.13. Η χρήση του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) θα πρέπει να διερευνηθεί κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η επέκταση της διάρκειας ζωής του προϊόντος μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της επισκευής. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ήδη καταβάλει προσπάθειες για τη μείωση του ΦΠΑ τόσο για τα μεταχειρισμένα αγαθά όσο και για τις υπηρεσίες επισκευής⁽¹⁰⁾.

3.14. Υπάρχει επίσης το πεδίο εφαρμογής των υφιστάμενων πλαισίων που ήδη χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις, παραδείγματος χάριν, για εργαλεία περιβαλλοντικού ελέγχου όπως το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS), διεθνή εργαλεία όπως εκείνα που αναπτύχθηκαν από τον ISO (π.χ. κωδικός ISO 14001 ή ο επικείμενος κωδικός ISO/TC 323 για την κυκλική οικονομία) ή τα ελάχιστα περιβαλλοντικά κριτήρια (τα οποία ορίζονται στις οδηγίες της ΕΕ, αλλά η εφαρμογή τους στα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωτική).

3.15. Οι έμποροι λιανικής διαδραματίζουν ήδη σημαντικό ρόλο προκειμένου να καταστούν τα προϊόντα πιο κυκλικά, για παράδειγμα με τη μείωση των συσκευασιών. Οι έμποροι λιανικής θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν έντονα τον τρόπο ζωής των καταναλωτών — αποφασίζουν το τι μπορούν να επιλέξουν οι καταναλωτές, επηρεάζουν το τι αγοράζουν οι καταναλωτές και ακόμη πώς χρησιμοποιούν και διαθέτουν προϊόντα. Μια κυκλική επιχειρησιακή ομάδα για τη λιανική πώληση, παρόμοια με το φόρουμ λιανικού εμπορίου, μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας κατά μήκος της αξιακής αλυσίδας, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της κυκλικής συμπεριφοράς, και θα πρέπει επίσης να επεκταθεί και σε οργανώσεις πολιτών και καταναλωτών, καθώς και σε συνδικαλιστικές οργανώσεις.

3.16. Οι Δημόσιες Συμβάσεις (ΔΣ) αποτελούν βασική κινητήρια δύναμη για την επιτάχυνση της μετάβασης, και το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία έχει θέσει σε εφαρμογή δράσεις για τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης των αρχών της κυκλικής οικονομίας στις ΔΣ. Τα διδάγματα που αντλήθηκαν συνέβαλλαν στην υλοποίηση πρωτοποριακού έργου. Πραγματοποιούνται συζητήσεις σχετικά με το τι σημαίνει κυκλική δημόσια σύμβαση στην πράξη και ποιος είναι ο ρόλος που θα μπορούσε να έχει η κυκλική δημόσια σύμβαση για την προώθηση της ανάπτυξης της κυκλικής οικονομίας — π.χ. ως δύναμη έλξης (δηλαδή διεύρυνση της αγοράς υφιστάμενων κυκλικών λύσεων με την αγοραστική δύναμη) ή ακόμη ως δυναμική κινητήρια δύναμη (π.χ. για την από κοινού εξεύρεση νέων λύσεων για την ικανοποίηση των αναγκών των αγοραστών του δημόσιου). Για την προώθηση καλύτερης διεισδυσης των ΔΣ και τη μόχλευση των δυνατοτήτων τους όσον αφορά την προώθηση της καινοτομίας, είναι σημαντικό να θεσμοθετηθούν οι κυκλικές ΔΣ, να ενισχυθούν οι ικανότητες και οι γνώσεις των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, να υπάρξει νομική σαφήνεια και να προωθηθούν οι κυκλικοί διάλογοι για τις ΔΣ.

3.17. Η αλλαγή του κυκλικού τρόπου ζωής ή της κυκλικής συμπεριφοράς μπορεί να αποτελέσει συμπληρωματικό δείκτη για τη μέτρηση της μετάβασης σε μια συστημική κυκλική οικονομία και να καταδείξει την επίδραση των υποδομών της κυκλικής οικονομίας, των επιχειρήσεων και της πολιτικής στους πολίτες. Θεωρούμε σημαντικό να είναι οι Ευρωπαίοι πολίτες σε θέση να εξετάζουν τι και πώς χρησιμοποιούμε, επισκευάζουμε και διαθέτουμε σήμερα αντί για το τι και πώς χρησιμοποιούσαμε, νοικιάζαμε, επισκευάζαμε και διαθέταμε πριν. Εργαλεία όπως τα «ζωντανά εργαστήρια» θα πρέπει να δημιουργηθούν σε επίπεδο πόλης. Τα ζωντανά εργαστήρια είναι περιβάλλοντα πραγματικής ζωής, όπως τα νοικοκυριά, οι οργανισμοί ή ακόμη και αστικές συνοικίες, όπου οι κυκλικές λύσεις και παρεμβάσεις μπορούν να τυποποιηθούν, να δοκιμαστούν στην πράξη, συμβάλλοντας έτσι στον καθορισμό των στρατηγικών για την κυκλική οικονομία. Η πρόωρη αχρήστευση πρέπει να αντιμετωπιστεί πιο αποφασιστικά, όπως συνέστησε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με τίτλο «Προς μία βιώσιμη κατανάλωση: διάρκεια ζωής των βιομηχανικών προϊόντων και ενημέρωση των καταναλωτών με στόχο την ανάκτηση της εμπιστοσύνης τους» Ειδικότερα, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο επέκτασης της εγγύησης τουλάχιστον σε πέντε έτη. Η ομάδα δράσης ανάλυσης της συμπεριφοράς των καταναλωτών (Consumer Insight Action Panel), σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις, τις ΜΚΟ και τις οργανώσεις καταναλωτών, εξετάζει λύσεις και μοντέλα για την προώθηση μοντέλων εγγύησης καθ' όλη τη διάρκεια ζωής.

3.18. Η κυκλική οικονομία αποτελεί βασικό μέσο για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Για να δρομολογηθεί η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, είναι σημαντικό να ενισχυθεί ο διάλογος και η ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κυκλική οικονομία ως εργαλείο για την επίτευξη των ΣΒΑ ή άλλων σχετικών στόχων. Για να εξασφαλιστεί ότι η κυκλική και βιώσιμη οικονομία λειτουργεί για όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να υποστηρίζονται μέσω των υφιστάμενων πλαισίων, όπως η επαγγελματική κατάρτιση, εξοπλίζοντας έτσι τους υφιστάμενους και τους μελλοντικούς εργαζομένους με τις δεξιότητες που θα στηρίξουν τη μετάβαση.

3.19. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί και να προβληθεί ο τρόπος με τον οποίο η καινοτομία για μια κυκλική οικονομία μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα για μια πιο βιώσιμη και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα οικονομία. Τα πανεπιστήμια και τα κέντρα ερευνών θα πρέπει να είναι δυναμικοί κυκλικοί κόμβοι καινοτομίας για την ανάπτυξη, τη δοκιμή και τη διάδοση καινοτομιών, καθώς διαθέτουν καλή ερευνητική ικανότητα για την αντιμετώπιση των κυκλικών προκλήσεων. Η μάθηση και η κατάρτιση που βασίζονται στην επίλυση προβλημάτων είναι πολύτιμες για την προώθηση των μελλοντικών φορέων καινοτομίας, των επιχειρηματιών και των ερευνητών, οι οποίοι εξελίσσονται επαγγελματικά στα πανεπιστήμια. Τα πανεπιστήμια με υψηλή πυκνότητα πληθυσμού και ζήτηση πόρων μπορούν να λειτουργήσουν ως ζωντανά εργαστήρια για να δοκιμάσουν τις λύσεις πριν από την έναρξη εφαρμογής τους. Τα πιλοτικά σχέδια είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και την επίδειξη κλιμακούμενων κυκλικών προσεγγίσεων και λύσεων για τα πανεπιστήμια και ένα δίκτυο κυκλικών εκπαιδευτικών χώρων μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων.

⁽¹⁰⁾ Reduced taxation to support re-use and repair [Μείωση της φορολογίας για την ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της επισκευής].

3.20. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία στην Ευρώπη αναμφίβολα θα επηρεάσει τα ενδιαφερόμενα μέρη σε διεθνές επίπεδο, για παράδειγμα μέσω εμπορικών συμφωνιών. Με την εισαγωγή καινοτομιών για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, η Ευρώπη μπορεί να θέσει παγκόσμια πρότυπα για μια πιο δίκαιη οικονομία που να λειτουργεί για όλους τους πολίτες της —ποικίλη και προσαρμόσιμη τόσο στις αγροτικές όσο και στις αστικές περιοχές. Αυτό θα απαιτήσει μια προσέγγιση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, ώστε να συμπεριληφθούν οι ενδιαφερόμενοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών στη δημιουργία, την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των στρατηγικών κυκλικής οικονομίας ⁽¹⁾ που εφαρμόζονται σε αυτές τις περιοχές (π.χ. αντιμετώπιση της φτώχειας, παροχή ποιοτικών θέσεων εργασίας και βελτίωση της ποιότητας ζωής, εργασία εντός των οικολογικών ορίων). Μια ορθή πρακτική στο θέμα αυτό μπορεί να βρεθεί στη σλοβενική προσέγγιση του χάρτη πορείας για την κυκλική οικονομία. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τους φορείς λήψεως αποφάσεων που συμμετέχουν στη χάραξη κυκλικών στρατηγικών και οδικών χαρτών να υιοθετήσουν την προσέγγιση αυτή.

4. Ο ρόλος της ευρωπαϊκής πλατφόρμας ενδιαφερόμενων φορέων για την κυκλική οικονομία (ECESP)

4.1. Η ECESP είναι μια καθιερωμένη πλατφόρμα για τη συνεργασία με την κοινότητα κυκλικής οικονομίας στην Ευρώπη. Με κοινή πρωτοβουλία της ΕΟΚΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πλατφόρμα δημιουργήθηκε το 2017 με βάση τις συστάσεις που διατυπώθηκαν στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Το κλείσιμο του κύκλου — Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία» ⁽²⁾. Στόχος της πλατφόρμας είναι να διευκολύνει τις διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών, τη συνεργασία μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και τομειακών δικτύων και την ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης, πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών. Η ΕΟΚΕ παρέχει γραμματειακή υποστήριξη στην πλατφόρμα αυτή, εξασφαλίζοντας τη γέφυρα μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

4.2. Η πλατφόρμα υποστηρίζεται από μια ομάδα συντονισμού αποτελούμενη από 24 εμπειρογνώμονες από όλη την Ευρώπη, οι οποίοι επιλέγονται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εκπροσώπους επιχειρήσεων και συνδικαλιστικών οργανώσεων, ομάδες προβληματισμού, ερευνητικά κέντρα και δημόσιους φορείς που συμμετέχουν στην κυκλική οικονομία. Αυτή η ποικιλόμορφη ομάδα ενδιαφερόμενων μερών αποτελεί αυτή την ευρωπαϊκή πλατφόρμα μέσω των δράσεων και των ρόλων τους σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Αυτές οι δράσεις υποστηρίζονται με επιτυχία από την ΕΟΚΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της εικονικής πλατφόρμας ⁽³⁾.

4.3. Η ομάδα συντονισμού καθοδηγεί τις δραστηριότητες της πλατφόρμας, συμπεριλαμβανομένης της έμφασης στη δεύτερη ημέρα της ετήσιας διάσκεψης για την ευρωπαϊκή κυκλική οικονομία (που έχει πραγματοποιηθεί τρεις φορές μέχρι σήμερα), και τα μέλη της ενεργούν ως πρεσβευτές της. Η ομάδα συνδριάζει επίσημως μία φορά τον χρόνο και έχει εντολή έως το 2020. Η ομάδα ιδρύθηκε μετά από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και οι όροι εντολής καθορίστηκαν από την ΕΟΚΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στο μέλλον, τα μέλη της ομάδας συντονισμού θα πρέπει να συναντώνται τακτικότερα και/ή επί συγκεκριμένων ζητημάτων και να είναι πρεσβευτές και εκτός της κοινότητας της κυκλικής οικονομίας.

4.4. Η εταιρική σχέση των θεσμικών οργάνων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της επιτυχίας της πλατφόρμας και είναι σημαντικό να συνεχιστεί και να αναπτυχθεί αυτή η εταιρική σχέση για κάθε νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών βρίσκονται στο επίκεντρο της μετάβασης.

4.5. Η ομάδα συντονισμού της πλατφόρμας προσφέρει μια δεξαμενή δυναμικών γνώσεων και εμπειριών σε επίπεδο κράτους μέλους, οι οποίες θα πρέπει να θεωρούνται επωφελείς από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κ.λπ. Αυτές οι γνώσεις και οι εμπειρίες θα πρέπει να καλλιεργούνται μέσω πιο ενεργού συμμετοχής και διαβούλευσης με την ομάδα συντονισμού. Η συμμετοχή της ομάδας συντονισμού είναι, και θα είναι αναπόσπαστο στοιχείο για την επιτυχία της πλατφόρμας, και θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο κάθε νέου σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία. Κάθε νέα εντολή για την πλατφόρμα θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το γεγονός αυτό και να επιδιώκει την περαιτέρω ανάπτυξη του ρόλου που έχουν ήδη διαδραματίσει οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, για παράδειγμα με τους καταναλωτές, τη χρηματοδότηση, τη βιοοικονομία, την εκπαίδευση και την καινοτομία. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ζητείται η γνώμη της ομάδας συντονισμού όσον αφορά την κατεύθυνση πολιτικής για κάθε νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να διαδραματίζει βασικό ρόλο στην ένταξη των ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία χάραξης πολιτικής.

4.6. Η εμπειρογνωμοσύνη της ΕΟΚΕ στην οικοδόμηση συναίνεσης και η συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς είναι καίριας σημασίας. Το σημαντικό έργο της ΕΟΚΕ για την παροχή γραμματειακής υποστήριξης και τον δικτυακό τόπο της ECESP αναγνωρίζεται και υποστηρίζεται. Η δομή αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ευρύτερης επιτυχίας της ECESP.

4.7. Ο δικτυακός τόπος της πλατφόρμας παρέχει επίσης μια αυξανόμενη πηγή γνώσεων και καλών πρακτικών, βοηθώντας την ECESP να προσφέρει ένα «εικονικό one-stop shop» για την κυκλική οικονομία. Αυτό το σημαντικό επιγραμματικό εργαλείο πρέπει να συνεχίσει να λαμβάνει την κατάλληλη θεσμική στήριξη και να διαθέτει τον χώρο και τους πόρους για να αναπτυχθεί, ώστε να μπορεί να διαδίδει περαιτέρω καινοτόμες λύσεις, γνώσεις καίριας σημασίας και βασικές επαφές για την αξιοποίηση του δυναμικού των ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική μετάβαση σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ διαφορετικών χαρτών πορείας για την κυκλική οικονομία» (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽²⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98.

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων φορέων για την κυκλική οικονομία

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ενωμένοι στην υλοποίηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα — Δημιουργία των βάσεων για την επιτυχή μετάβαση στην καθαρή ενέργεια»

[COM(2019) 285 final]

(2020/C 47/15)

Εισηγητής: ο κ. **Tommaso DI FAZIO**

Αίτηση γνωμοδότησης	Επιτροπή, 22.7.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	16.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	219/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έναρξη της διαδικασίας αξιολόγησης των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη, ως συνέχεια του νέου υποδείγματος διακυβέρνησης που εγκαινιάστηκε από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2018, με στόχο να διασφαλιστεί (από κοινού με τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τους πολίτες) μια διαδικασία σύγκλισης και συνοχής των προσπαθειών σε ενωσιακό επίπεδο ενόψει της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας και της προστασίας του κλίματος, στο πλαίσιο της διεξαγωγής πολυεπίπεδου διαδραστικού διαλόγου με την πλήρη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η ΕΕ, μέσω των συγκεκριμένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα, είναι η πρώτη μεγάλη οικονομία που θεσπίζει ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε βάσει της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή (COP21) το 2015 και του Θεματολογίου του ΟΗΕ με ορίζοντα το 2030, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη καλούνται να καταρτίσουν προτάσεις για «ενοποιημένα» εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα.

1.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ εξελίσσεται σε σημείο αναφοράς στον τομέα τόσο της νομοθεσίας όσο και της διακυβέρνησης για ολόκληρη την υφήλιο, στην προσπάθεια να ανακοπεί η αδιακρίτως συνεχιζόμενη επιδείνωση του κλίματος παγκοσμίως. Η επίτευξη του στόχου για το κλίμα έως το 2030, με τον οποίο τίθενται τα θεμέλια για τον πλέον φιλόδοξο και αναγκαίο στόχο ενόψει του 2050 (της πλήρους απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές), θα προκύψει μόνον ως αποτέλεσμα συνολικής —πολυσύνθετης και κατευθυνόμενης— δράσης των κρατών μελών.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τη δρομολόγηση μιας κοινής, αξιόπιστης και εναρμονισμένης πλατφόρμας για την εξάλειψη των στεγανών (μεταξύ πολιτικών και τομέων, μεταξύ δημόσιων διοικήσεων, μεταξύ ενδιαφερόμενων μερών και πολιτών, μεταξύ κρατών μελών), και για τη χάραξη κοινών διαδρομών με στόχο την επίτευξη των στόχων του 2030, σε συνδυασμό με βιώσιμη και ανταγωνιστική ανάπτυξη, κλιματική ουδετερότητα, σταδιακή απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και ολοκληρωμένη και συστημική προσέγγιση. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η επιτυχία των σχεδίων μπορεί να διασφαλιστεί καλύτερα με την ομόφωνη συμφωνία του πληθυσμού, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας συμμετοχής από τη βάση προς την κορυφή.

1.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι απολύτως αναγκαίο και πρωταρχικό να αναπτυχθεί μια γενικευμένη νοοτροπία βιωσιμότητας η οποία θα συνοδεύει τη διαδικασία της ενεργειακής μετάβασης και της κλιματικής ουδετερότητας και θα διαπνέει το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα, ξεκινώντας από την παιδική ηλικία, με στόχο την προορατική και συνειδητή συμμετοχή όλων των συνιστωσών της κοινωνίας: η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι θεμελιώδες να προταθεί η ανάληψη τέτοιου είδους δράσεων ως αναπόσπαστο τμήμα των ΕΣΕΚ.

1.6. Η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαίο να προκριθεί, στο πλαίσιο των ΕΣΕΚ, μια ανθρωποκεντρική μετάβαση προς ένα πιο περιεκτικό, βιώσιμο, οικονομικό, δίκαιο και ασφαλές παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα που θα προσφέρει λύσεις στις παγκόσμιες προκλήσεις που σχετίζονται με την ενέργεια και το κλίμα, με βάση την κοινωνική συναίνεση, αλλά και τη δημιουργία αξίας για τις επιχειρήσεις και την κοινωνία, χωρίς πάντως να διαταράσσεται η ισορροπία του ενεργειακού τριγώνου: ασφάλεια και πρόσβαση· περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα· οικονομική ανάπτυξη και ανταγωνιστική μεγέθυνση.

1.7. Η πραγματική ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας —η οποία δεν είναι ακόμη πλήρως διασυνδεδεμένη, διαλειτουργική και διαφανής και παρουσιάζει διαφορές ως προς τις τιμές του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας— πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να αποτελέσει μια ακόμη πρωταρχική σύσταση, συνοδευόμενη από δεσμεύσεις για την πλήρη εφαρμογή και την ανά περίπτωση επαλήθευση της ορθής εφαρμογής της νομοθεσίας.

1.8. Η συμβολή του τομέα της ενέργειας και των μεταφορών στην απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να προαχθεί με βάση την παροχή κινήτρων στους καταναλωτές και την περαιτέρω διάδοση βασικών τεχνολογιών ενόψει της εκπλήρωσης του στόχου «μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών» έως το 2050. Η ΕΟΚΕ συνιστά να υιοθετηθούν ειδικές στρατηγικές για τις ενεργοβόρες βιομηχανίες και περιφέρειες —μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης των δικαιωμάτων ΣΕΔΕ και των μηχανισμών εμπορίας εκπομπών άνθρακα στις δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας (LULUCF)— οι οποίες θα πρέπει να συμπεριληφθούν ρητά στα ΕΣΕΚ, παράλληλα με τις μεταρρυθμίσεις που αναλαμβάνονται για μια πιο διασυνδεδεμένη αγορά χονδρικής χωρίς ανθρακούχες εκπομπές στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της θερμικής ενέργειας, καθώς και για μια πιο διαφανή ευρωπαϊκή αγορά λιανικής. Η ΕΟΚΕ συνιστά να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στη δίκαιη εφαρμογή των ΣΕΔΕ σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα, μέσω της θέσπισης ενδεδειγμένου συνοριακού φόρου άνθρακα για τα προϊόντα υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης που εισάγονται στην ΕΕ.

1.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά το γεγονός ότι τα σχέδια είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της συλλογικής επίτευξης των στόχων του 2030 για το κλίμα και την ενέργεια, υπό την προϋπόθεση ότι θα παρέχουν στις επιχειρήσεις και στον χρηματοπιστωτικό τομέα τη σαφήνεια και τη βεβαιότητα που είναι αναγκαίες για την τόνωση των επενδύσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη, συμπεριλαμβάνοντας επίσης την έρευνα και την καινοτομία, προς όφελος της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ στον εν λόγω τομέα. Τα εθνικά σχέδια αναμένεται εξάλλου να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να κατευθύνουν αναλόγως τη χρηματοδότηση —ύψους περίπου 25 % επί του συνόλου— εντός του επόμενου δημοσιονομικού πλαισίου της περιόδου 2021-2027.

1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να διατυπωθεί μια σύσταση για την παροχή μεγαλύτερης σαφήνειας στα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα όσον αφορά τις απαιτούμενες επιπρόσθετες επενδύσεις για την εφαρμογή των προγραμματισμένων μέτρων που προϋποθέτουν ευρεία πολιτική και κοινωνική συναίνεση, σε συνδυασμό με πλατφόρμες που ενθαρρύνουν τη συνεργασία και τη συναντίληψη μιας πληθώρας συναρμοδιών. Όσον αφορά τις επενδύσεις που προβλέπονται στα ΕΣΕΚ, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την αξιολόγηση του τρόπου και της μορφής της αποδέσμευσής τους από τους περιορισμούς που θέτει το σύμφωνο Σταθερότητας, ή ακόμη και την ξεχωριστή αντιμετώπισή τους, λόγω του ουδέτερου σκοπού τους, του οριζόντιου χαρακτήρα του διαμοιρασμού τους και του επιδιωκόμενου κοινού υψηλού στόχου.

1.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κοινωνική συναίνεση και στην επίλυση των προβλημάτων που θα προκύψουν κατά την εφαρμογή των σχεδίων, ειδικά σε περίπτωση που η επίτευξη του στόχου της καθαρής ενέργειας θα συνεπάγεται την αναδιάρθρωση ή ακόμη και την παύση της λειτουργίας ολόκληρων κλάδων παραγωγής. Η μέθοδος μετεγκατάστασης των εργαζομένων θα πρέπει να προβλέπεται στα εν λόγω σχέδια.

1.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να φροντίσει για τον εκ μέρους όλων των κρατών μελών σαφή προσδιορισμό στα ΕΣΕΚ των κεφαλαίων με θέμα αφενός την κοινωνική βιωσιμότητα των διαδικασιών που προτιθενται να ακολουθήσουν και αφετέρου τις πολιτικές εφαρμογής που οφείλουν να ασκήσουν για την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, της δίκαιης κατανομής των οφελών και των επιβαρύνσεων, καθώς και της σαφούς και διαφανούς ενημέρωσης της κοινωνίας των πολιτών.

1.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο να προτείνει την ενεργοποίηση του δικτύου των οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών και των αντίστοιχων οργάνων στα κράτη μέλη, με σκοπό την προορατική συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην εκπόνηση και την παρακολούθηση των ΕΣΕΚ, η συμβολή των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε ειδικό κεφάλαιο των σχεδίων, μαζί με τις παρατηρήσεις των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.14. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνήσει για την υποβολή της οριστικής αξιολόγησης των τελικών εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα στο Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών, καθώς και στην ίδια την ΕΟΚΕ, και ευελπιστεί ότι η εν λόγω αξιολόγηση θα αποτελέσει αντικείμενο διοργανικής διάσκεψης με τη συμμετοχή εκπροσώπων τόσο της κοινωνίας των πολιτών όσο και των τοπικών και των περιφερειακών αρχών, προκειμένου να δοθεί ουσιαστική συνέχεια στην πραγματική γνώση και συνειδητοποίηση της διαδικασίας ενεργειακής και κλιματικής μετάβασης.

1.15. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να προβλεφθούν στα ΕΣΕΚ κατάλληλες δράσεις και επαρκής χρηματοδότηση για συνεχείς εκστρατείες ευαισθητοποίησης και επικαιροποίησης, προκειμένου να αποτραπεί η μείωση της επαγρύπνησης και της προσοχής των μέσων ενημέρωσης όταν το ζήτημα της ενέργειας και του κλίματος δεν θα βρίσκεται πλέον στα πρωτοσέλιδα, λόγω υπερπληθώρας πληροφοριών.

1.16. Η συναίνεση που επικρατεί σήμερα όσον αφορά τη σημασία του κλιματικού στόχου και την ανάγκη εφαρμογής των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα αιτιολογεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τη συμπεριληψη του ζητήματος αυτού μεταξύ των πρωταρχικών και πάγιων θεμάτων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

2. Εισαγωγή

2.1. Σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο τόσο της Ενεργειακής Ένωσης όσο και της δράσης για το κλίμα, το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 24.12.2018 ⁽¹⁾, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν προβεί στα εξής:

- στην εκπόνηση ΕΣΕΚ για τις πέντε διαστάσεις της Ενεργειακής Ένωσης (ενεργειακή ασφάλεια, εσωτερική αγορά ενέργειας, ενεργειακή απόδοση, απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα) για την περίοδο 2021-2030 (και κάθε επόμενη δεκαετία) βάσει κοινού υποδείγματος,
- στην υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδίου ΕΣΕΚ έως τις 31.12.2018 και, κατόπιν της εξέτασης και της αξιολόγησής του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην προετοιμασία της υποβολής των τελικών τους σχεδίων έως τις 31.12.2019,
- στην υποβολή έκθεσης της προόδου που έχει σημειωθεί ως προς την εφαρμογή των οικείων ΕΣΕΚ στην ετήσια κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης, με την πρώτη επανεξέταση να είναι προγραμματισμένη για το 2024.

2.2. Η ανακοίνωση που εξετάζεται στην παρούσα γνωμοδότηση εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο και καλύπτει τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βάσει της αξιολόγησης των σχεδίων των ΕΣΕΚ που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, οι οποίες αφορούν ειδικότερα τα εξής:

- τον βαθμό φιλοδοξίας των στόχων, των επιδιώξεων και των συνεισφορών ενόψει της συλλογικής επίτευξης των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης και ιδίως των επιδιώξεων της Ένωσης για το 2030 όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, την ενεργειακή απόδοση και το επίπεδο διασυνδεσιμότητας ηλεκτρικής ενέργειας έως το έτος αυτό,
- τις πολιτικές και τα μέτρα σε σχέση με τους στόχους σε επίπεδο κράτους μέλους και ΕΕ, καθώς και άλλες πολιτικές και μέτρα με ενδεχόμενη διασυνοριακή συνάφεια,
- οποιεδήποτε πρόσθετες πολιτικές και μέτρα που ενδεχομένως απαιτούνται στο πλαίσιο των ενοποιημένων ΕΣΕΚ,
- τις αλληλεπιδράσεις και τη συνοχή μεταξύ των υφιστάμενων και των προγραμματισμένων πολιτικών και μέτρων που περιλαμβάνονται στα ΕΣΕΚ στο πλαίσιο μίας ενιαίας διάστασης και μεταξύ των πέντε διαστάσεων της Ενεργειακής Ένωσης,
- την επίτευξη των στόχων με πλήρη διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

2.3. Όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κράτη μέλη βασίζονται σε έναν μαθηματικό τύπο που καθορίζεται στο παράρτημα II του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999. Ο τύπος αυτός, με τη σειρά του, βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και χρησιμοεύει αφενός μεν στην αξιολόγηση της συνολικής φιλοδοξίας σε επίπεδο Ένωσης, αφετέρου δε στην εξασφάλιση επαρκούς χρόνου σε κάθε ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ώστε να επιτυγχάνει ικανοποιητική κοινωνική συναίνεση και να εκπονήει τα τελικά ΕΣΕΚ που θα υπόκεινται —σύμφωνα με μια τυποποιημένη επαναλαμβανόμενη διαδικασία— εκ νέου σε ανάλυση και αξιολόγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

(1) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 663/2009 και (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 94/22/ΕΚ, 98/70/ΕΚ, 2009/31/ΕΚ, 2009/73/ΕΚ, 2010/31/ΕΕ, 2012/27/ΕΕ και 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 2009/119/ΕΚ και (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 328 της 21.12.2018, σ. 1).

3. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Στην υπό εξέταση ανακοίνωσή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

- αναλύει τα προσχέδια ΕΣΕΚ και εξετάζει τις αθροιστικές επιπτώσεις τους στην επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης της ΕΕ ενόψει του 2030,
- συμπληρώνει τις λεπτομερείς αναλύσεις σε εθνικό ⁽²⁾ και ευρωπαϊκό επίπεδο ⁽³⁾ και τις ειδικές συστάσεις που απευθύνονται σε κάθε κράτος μέλος ⁽⁴⁾.

Στόχος είναι να βοηθηθούν τα κράτη μέλη να οριστικοποιήσουν τα ΕΣΕΚ έως το τέλος του 2019 για την εφαρμογή των συστάσεων μέσω συνεχούς και επαναληπτικού διαλόγου.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα χρειαστούν περαιτέρω βελτιώσεις εκ μέρους των κρατών μελών και από κοινού με αυτά, ιδίως όσον αφορά τις επιμέρους φιλοδοξίες, τη διασυννοριακή συνεργασία, τη σύνδεση της πολιτικής για το κλίμα με την ποιότητα του αέρα, την έμφαση στις επενδύσεις, την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη.

3.2. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα τελικά σχέδια θα πρέπει, μεταξύ άλλων:

- να παρέχουν πιο αξιόπιστες πληροφορίες για τις πολιτικές και τα μέτρα που στηρίζουν την έγκαιρη επίτευξη των προτεινόμενων στόχων και συνεισφορών για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές,
- να είναι πιο δυναμικά και να περιγράφουν σαφέστερες πορείες για την κατανάλωση ενέργειας, αλλά και να προβαίνουν στον εντοπισμό αποκλίσεων και βέλτιστων πρακτικών, στην περιγραφή της κλίμακας, του χρονοδιαγράμματος και των αναμενόμενων εξοικονομήσεων ενέργειας των προγραμματισμένων πολιτικών και μέτρων· τούτο ισχύει ιδίως για την εκπλήρωση της υποχρέωσης εξοικονόμησης ενέργειας και τη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης, καθώς και για τις επενδυτικές ανάγκες και τις πηγές χρηματοδότησης,
- να εντοπίζουν, στα οικεία ΕΣΕΚ, τους κινδύνους που ελλοχεύουν για την ενεργειακή ασφάλεια όσον αφορά π.χ. την προμήθεια πρώτων υλών, τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής ή τυχαίες, ανθρωπογενείς φυσικές ή τρομοκρατικές απειλές εις βάρος νευραλγικών ενεργειακών υποδομών, και δη τους κινδύνους που σχετίζονται με την κυβερνοασφάλεια και την ψηφιοποίηση,
- να καθορίζουν τους στόχους, τα προγράμματα και τα χρονοδιαγράμματα για τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς ενέργειας, σύμφωνα τόσο με τη νομοθεσία που θεσπίστηκε στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» όσο και με τους υφιστάμενους κώδικες δικτύου και τις αντίστοιχες κατευθυντήριες γραμμές — με την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων της αγοράς χονδρικής και την ανάπτυξη ανταγωνιστικών αγορών λιανικής — και να λαμβάνουν υπόψη τις εκθέσεις παρακολούθησης των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας,
- να εξασφαλίζουν τη συμμετοχή όλων των τμημάτων της κοινωνίας σε αυτή τη διεργασία συνδημιουργίας, παρέχοντας στους συναρμοδιστές τη δυνατότητα να ενστερνίζονται πραγματικά αυτές τις δράσεις.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπεί στην **εγκαθίδρυση**, για πρώτη φορά, ενός **νέου υποδείγματος** το οποίο θα διασφαλίζει — από κοινού με τα κράτη μέλη, τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τους απλούς πολίτες — μια διαδικασία **σύγκλισης και συνοχής των προσπαθειών σε ενωσιακό επίπεδο** ενόψει της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, της βιώσιμης και ανταγωνιστικής ανάπτυξης, της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές μαζί με μια — τεχνολογικά ουδέτερη — ολοκληρωμένη και συστημική προσέγγιση, της προώθησης της κυκλικής οικονομίας ως μοχλού για την εξεύρεση καινοτόμων λύσεων σχετικά με την κλιματική αλλαγή, καθώς και της επίτευξης κοινωνικής δικαιοσύνης σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό σύμφωνο για την ενέργεια ⁽⁵⁾ που θέτει τους καταναλωτές στο επίκεντρο του συστήματος και προβλέπει ένα σχέδιο για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας.

⁽²⁾ SWD(2019) 211; SWD(2019) 225; SWD(2019) 214; SWD(2019) 275; SWD(2019) 229; SWD(2019) 277; SWD(2019) 230; SWD(2019) 261; SWD(2019) 262; SWD(2019) 263; SWD(2019) 224; SWD(2019) 264; SWD(2019) 223; SWD(2019) 265; SWD(2019) 228; SWD(2019) 266; SWD(2019) 267; SWD(2019) 268; SWD(2019) 227; SWD(2019) 226; SWD(2019) 281; SWD(2019) 272; SWD(2019) 273; SWD(2019) 271; SWD(2019) 274; SWD(2019) 276; SWD(2019) 278; SWD(2019) 279.

⁽³⁾ SWD(2019) 212.

⁽⁴⁾ C(2019) 4401; C(2019)4402; C(2019) 4403; C(2019) 4404; C(2019) 4405; C(2019) 4406; C(2019) 4407; C(2019) 4408; C(2019) 4409; C(2019) 4410; C(2019) 4411; C(2019) 4412; C(2019) 4413; C(2019) 4414; C(2019) 4415; C(2019) 4416; C(2019) 4417; C(2019) 4418; C(2019) 4419; C(2019) 4420; C(2019) 4421; C(2019) 4422; C(2019) 4423; C(2019) 4424; C(2019) 4425; C(2019) 4426; C(2019) 4427; C(2019) 4428.

⁽⁵⁾ COM(2015) 80 final και EE C 345 της 13.0.2017, σ. 120.

4.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι πολίτες της ΕΕ παρέχουν ανέκαθεν ισχυρή και αυξανόμενη υποστήριξη⁽⁶⁾ στους στόχους της Ενεργειακής Ένωσης και στις πιο φιλόδοξες πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια· ακριβώς όπως και η ευρωπαϊκή επιχειρηματική κοινότητα⁽⁷⁾ η οποία υποστηρίζει ολοένα και περισσότερο τους στόχους της Ενεργειακής Ένωσης τόσο εντός όσο και εκτός του τομέα της ενέργειας. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει⁽⁸⁾ την έναρξη ισχύος του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα και έχει ήδη **προτρέψει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να συμβάλει πιο ενεργά στην ορδή εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού.**

4.3. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει την «επείγουσα ανάγκη δράσης στον τομέα της κλιματικής αλλαγής, καθότι αντιλαμβανόμαστε ήδη τον αντίκτυπό της. Η μετάβαση σε μια βιώσιμη οικονομία καθίσταται επίσης σημαντική ευκαιρία. **Για να στεφθεί με επιτυχία η μετάβαση αυτή, οφείλουμε να διατηρήσουμε την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών μας και να ενθαρρύνουμε την έρευνα και την ανάπτυξη.** Στην προσπάθεια αυτή πρέπει να συμπεριλάβουμε όλους τους κλάδους και την κοινωνία των πολιτών, καθώς και να διατηρήσουμε μόνιμο διάλογο με τους πολίτες για να μην μείνει κανείς πίσω»⁽⁹⁾.

4.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει πόσο σημαντική είναι η δέσμευση που έχει αναλάβει η ΕΕ —όπως αυτή επιβεβαιώθηκε στο ανώτατο επίπεδο με τη Διακήρυξη του Σιμπίου⁽¹⁰⁾— να αποτελέσει έναν **υπεύθυνο παγκόσμιο ηγέτη για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, την προστασία των πολιτών, τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και την τήρηση της αρχής της δίκαιης μεταχείρισης.**

4.5. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι «[τ]α προσέχδια ΕΣΕΚ παρέχουν μια ενιαία, αξιόπιστη και συγκρίσιμη **πλατφόρμα συμμετοχής και συζήτησης σε ολόκληρη την Ένωση με την κοινωνία των πολιτών, τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και την τοπική αυτοδιοίκηση,** όσον αφορά τις κοινές προκλήσεις και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας και του κλίματος»⁽¹¹⁾.

4.6. Ωστόσο, η **κοινωνική συναίνεση** θα πρέπει να αποτελεί **προτεραιότητα**, ιδίως καθόσον ορισμένες περιφέρειες της ΕΕ που εξακολουθούν να εξαρτώνται από την παραγωγή άνθρακα ή τη χρήση άλλων ορυκτών καυσίμων απέχουν ακόμη πολύ από την ολοκλήρωση της μετάβασης προς τη βιωσιμότητα και οι κάτοικοί τους έχουν χαμηλότερα εισοδήματα και λιγότερες οικονομικές ευκαιρίες σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ανεπαρκής ανταπόκριση στις αρνητικές επιπτώσεις της ενεργειακής μετάβασης εις βάρος των πολιτών και των επιχειρήσεων —ιδίως των ΜΜΕ— και η αδυναμία εξασφάλισης επαρκούς υποστήριξης σε όσους πλήττονται περισσότερο **ενδέχεται να συναντήσουν ισχυρές πολιτικές και κοινωνικές αντιστάσεις και να επιβραδύνουν τη συνολική διαδικασία εφαρμογής των ΕΣΕΚ.**

4.7. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαίο να προκριθεί μια **ανθρωποκεντρική μετάβαση προς ένα πιο περιεκτικό, βιώσιμο, οικονομικό, δίκαιο και ασφαλές παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα** που θα προσφέρει λύσεις στις παγκόσμιες προκλήσεις που σχετίζονται με την ενέργεια και το κλίμα, με βάση τη **δημιουργία αξίας για τις επιχειρήσεις και την κοινωνία**, χωρίς πάντως να διαταράσσεται η ισορροπία του ενεργειακού τριγώνου: ασφάλεια και πρόσβαση· περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα· οικονομική ανάπτυξη και ανταγωνιστική μεγέθυνση.

4.8. Η πρώτη από τις εν λόγω συστάσεις —όχι μόνο προς τα κράτη μέλη, αλλά και προς τα ίδια τα θεσμικά όργανα της ΕΕ— θα πρέπει να αφορά την πραγματική **ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας** που δεν είναι ακόμη πλήρως διασυνδεδεμένη, διαλειτουργική και διαφανής, καθότι οι διαφορές των τιμών του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας είναι σημαντικές ως προς την ενέργεια, τα τέλη δικτύου και παροχής ενέργειας, καθώς και ως προς τη φορολογία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για τις συνεχιζόμενες σημαντικές διαφορές στις τιμές της ενέργειας ανά την ΕΕ, οι οποίες αντικατοπτρίζουν μια σοβαρή δυσλειτουργία της ενιαίας αγοράς και ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο την επίτευξη του στόχου της Ενεργειακής Ένωσης έως το 2030, εάν δεν ληφθούν τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα.

4.8.1. Επομένως, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στα ΕΣΕΚ την υποχρέωση **πλήρους εφαρμογής και ανά περίπτωση επαλήθευσης στο πλαίσιο της ορδής εφαρμογής της εγκεκριμένης νομοθεσίας** τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές στο πλαίσιο μιας ανανεωμένης στρατηγικής με στόχο την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς έως το 2025· μιας ενιαίας αγοράς ικανής να αντιμετωπίζει τις παγκόσμιες προκλήσεις της βιώσιμης και ανταγωνιστικής ανάπτυξης και της κλιματικής αλλαγής σε ένα έξυπνο σύγχρονο περιβάλλον, ψηφιοποιημένο και διασυνδεδεμένο σε κλίμακα ηπείρου.

⁽⁶⁾ Βλέπε Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 459 - Έκθεση με τίτλο «Κλιματική αλλαγή», Μάρτιος 2017.

⁽⁷⁾ Βλέπε Union of the Electricity Industry (Eurelectric) και B Team Initiative.

⁽⁸⁾ Βλέπε ΕΕ C 353 της 18.10. 2019, σ. 96.

⁽⁹⁾ Ομιλία του προέδρου της ΕΟΚΕ, Luca Jahier στο σεμινάριο με θέμα «Concrete measures to combat climate change in the new EU term 2019-2024» [«Συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής κατά τη νέα θητεία της ΕΕ (2019-2024)»] που διεξήχθη στις 6 Ιουνίου 2019, στο Ελσίνκι (αναρτημένη εδώ: <https://www.eesc.europa.eu/en/node/71384>). Επιπλέον, «[ο]ι τιμές ενέργειας που αυξάνονται ταχύτερα από τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών, η εισοδηματική ανισότητα στην Ευρώπη και οι δαπάνες που επιφέρει η ενεργειακή μετάβαση (αποκέντρωση και ψηφιοποίηση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου) καθορίζουν τον βαθμό έντασης της ενεργειακής φτώχειας σε μια κοινωνία», όπως τονίζεται στο έγγραφο TEN/694 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽¹⁰⁾ Διακήρυξη του Σιμπίου, Άτυπη σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, Σιμπίου (Ρουμανία), 9/5/2019.

⁽¹¹⁾ COM(2019) 285 final.

4.8.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να προκριθούν οι μεταρρυθμίσεις μιας **πιο διασυνδεδεμένης αγοράς χονδρικής χωρίς ανθρακούχες εκπομπές** στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της θερμικής ενέργειας, με σκοπό την **ενίσχυση της διαφάνειας στην ευρωπαϊκή αγορά λιανικής** που θα παρέχει στους πολίτες και τις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να ωφελούνται πραγματικά από τα μέτρα βιωσιμότητας στον τομέα της ενέργειας και του κλίματος όσον αφορά τη μείωση της κατανάλωσης και του κόστους στην αγορά της ΕΕ, προκειμένου να μπορούν να προβαίνουν σε πλήρως ενσυνείδητες επιλογές.

4.9. Οι συστάσεις σχετικά με τη συμβολή του ενεργειακού τομέα στην **απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές** θα πρέπει να αναπτυχθούν, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, με βάση την **παροχή κινήτρων στους καταναλωτές και την περαιτέρω διάδοση βασικών τεχνολογιών** για μια οικονομία ουδέτερη ως προς το κλίμα ενόψει της εκπλήρωσης του στόχου «μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών» έως το 2050. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εισηγηθεί ρητά **ειδικές στρατηγικές για τις ενεργοβόρες βιομηχανίες**, όπως η χημική βιομηχανία, η χαλυβουργία, η τσιμεντοβιομηχανία, η χαρτοβιομηχανία, καθώς και για τις περιφέρειες υψηλής έντασης άνθρακα, με την ενθάρρυνση και την παροχή κινήτρων προς αυτές ώστε να στραφούν στη χρήση τεχνολογιών υψηλότερης ενεργειακής απόδοσης.

4.9.1. Είναι ζωτικής σημασίας να υποστηριχθούν αποτελεσματικά οι ενεργοβόρες βιομηχανίες τόσο από την ΕΕ όσο και από τις εθνικές κυβερνήσεις τους: μία δυναμική μορφή υποστήριξης συνίσταται στη βελτίωση των κατευθυντήριων γραμμών του ΣΕΔΕ στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι «το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ ΕΕ), ως μέσο μείωσης των ενεργειακών εκπομπών στην ΕΕ, πρέπει να δίνει μια ένδειξη της τιμής του άνθρακα και παράλληλα να επιδρά θετικά στις αιεφόρες επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών»⁽¹²⁾, επίσης μέσω του Ταμείου Καινοτομίας που χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ της ΕΕ.

4.9.2. Κατά την ΕΟΚΕ, η **απαλλαγή των μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές**, οι οποίες σήμερα αντιπροσωπεύουν το 90 % της ζήτησης πετρελαίου, θα καταστήσει αναγκαία τη βαθμιαία μεταστροφή προς εναλλακτικά καύσιμα με μηδενικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο, επαρκείς υποδομές και **βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση**, όπου θα αξιοποιούνται στο έπακρο οι ψηφιακές τεχνολογίες και η έξυπνη τιμολόγηση και θα ενθαρρύνονται οι πολυτροπικές και πιο βιώσιμες μεταφορές.

4.9.3. Ο **κατασκευαστικός τομέας** ευθύνεται για το 40 % της κατανάλωσης ενέργειας και για το 15 % περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου· θα πρέπει, επομένως, να εφαρμοστεί πλήρως η νομοθεσία της ΕΕ για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια και να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα. Θα πρέπει επίσης να εξασφαλιστούν **επενδύσεις σε έξυπνα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας** έτσι ώστε να συνδυαστεί και να βελτιστοποιηθεί η χρήση διαφόρων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και βιώσιμων τεχνολογιών παραγωγής, αποθήκευσης και μεταφοράς ενέργειας. Ειδικότερα, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η **επιτόπια χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές** μέσω ειδικών νομοθετικών πράξεων για την παροχή κινήτρων που θα περιλαμβάνονται σε κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο.

4.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα κίνητρα που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενόψει της πλήρους εφαρμογής στα ΕΣΕΚ της ενωσιακής νομοθεσίας που θεσπίστηκε τον Μάιο του 2018⁽¹³⁾ με θέμα τις **δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας** (LULUCF)⁽¹⁴⁾, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν για την αντιστάθμιση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που εκλύονται εξαιτίας της χρήσης γης με ισοδύναμη απορρόφηση διοξειδίου του άνθρακα από τα δάση κατά την περίοδο 2021-2030. Στον συγκεκριμένο τομέα μπορεί να ληφθούν ακόμη περισσότερα μέτρα για να αυξηθεί η δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα. Όπως έχει επισημάνει η ΕΟΚΕ, η «ενεργός και βιώσιμη διαχείριση των δασών και η αποδοτική από πλευράς πόρων χρήση ξυλείας αποτελούν βασικά στοιχεία της επίτευξης των κλιματικών στόχων»⁽¹⁵⁾.

4.11. Στον **τομέα της ασφάλειας**, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις συστάσεις για τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος όσον αφορά τον **εφοδιασμό, τα αποθέματα έκτακτης ανάγκης και την κυβερνοασφάλεια**. Η κυβερνοασφάλεια είναι υψίστης σημασίας ως εγγύριο της ασφαλούς μετάβασης της ΕΕ προς ένα ενεργειακό σύστημα απαλλαγμένο από ανθρακούχες εκπομπές, αποκεντρωμένο, ψηφιοποιημένο και ενοποιημένο.

4.12. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν πλήρως οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που έχουν εντοπιστεί στον τομέα της ενέργειας, τόσο σε επίπεδο ΕΕ με την προώθηση του ρόλου του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Ένωσης για την **Κυβερνοασφάλεια** (ENISA), όσο και με συστάσεις προς τα κράτη μέλη για την υιοθέτηση εναρμονισμένων προσεγγίσεων σε ζητήματα κυβερνοασφάλειας, με στόχο την άμβλυση του κινδύνου που ενέχει η ύπαρξη αδύναμων κρίκων σε ένα όλο και πιο διασυνδεδεμένο ευρωπαϊκό σύστημα δικτύων. Με αυτόν τον τρόπο θα εξασφαλιστεί μια κοινή αντίληψη περί επιθόδων και μια κοινή απόκριση στις απειλές κατά της κυβερνοασφάλειας, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ⁽¹⁶⁾. Ολόκληρο το ενεργειακό σύστημα βρίσκεται ως επί το πλείστον σε ηλεκτρονική μορφή, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ανά πάσα στιγμή η σταθερότητα και η ισορροπία του· μια κυβερνοεπίθεση μπορεί να θέσει είτε σε κίνδυνο είτε οριστικά εκτός λειτουργίας όχι μόνο κάποια περιορισμένα τμήματα μιας γεωγραφικής επικράτειας, αλλά και εκτεταμένες γεωγραφικές περιοχές, με ενδεχόμενη πρόκληση ακόμη και γεωπολιτικών προβλημάτων στην απευκαία πλην πάντα πιθανή περίπτωση κακόβουλης επίθεσης στον κυβερνοχώρο.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με σκοπό την ενίσχυση οικονομικά αποδοτικών μειώσεων των εκπομπών και την προώθηση επενδύσεων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών» [COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)] (ΕΕ C 71 της 24.2.2016, σ. 57).

⁽¹³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, καθώς και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 και της απόφασης (ΕΕ) αριθ. 529/2013/ΕΕ (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 1).

⁽¹⁴⁾ Βλέπε ΕΕ C 351 της 15.11.2012, σ. 85.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η επίδραση της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής στον γεωργικό και στον δασοκομικό τομέα» (ΕΕ C 291 της 4.9.2015, σ. 1) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Επιμερισμός των προσπαθειών στο χρονικό πλαίσιο έως το 2030 και ο τομέας της χρήσης γης, της αλλαγής της χρήσης γης και της δασοπονίας (LULUCF)» (ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 103).

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 81, της 2.3.2018, σ. 102 ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 124 ΕΕ C 227, της 28.6.2018, σ. 86; ΕΕ C 440, της 6.12.2018, σ. 8.

4.13. Η ΕΟΚΕ ενστερνίζεται απολύτως τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά **την έρευνα και την καινοτομία** και κρίνει απαραίτητο να διασφαλιστεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα κατά τη μεταβατική διαδικασία, η επιτάχυνση του μετασχηματισμού του ενεργειακού συστήματος με οικονομικά αποδοτικό τρόπο, καθώς και η μεγαλύτερη συμβολή των βιομηχανικών/καινοτόμων εθνικών οικοσυστημάτων στη δημιουργία βιώσιμων στρατηγικών ευρωπαϊκών αλυσίδων προστιθέμενης αξίας, όπως στην περίπτωση των συσσωρευτών επί των οποίων η ΕΟΚΕ έχει πρόσφατα λάβει θέση ⁽¹⁷⁾.

4.14. Το νέο πρόγραμμα-πλαίσιο «**Ορίζων Ευρώπη**» (2021-2027), τα διαρθρωτικά ταμεία και η ΕΤΕπ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση και το Ταμείο Καινοτομίας, που χρηματοδοτείται από την πώληση δικαιωμάτων ΣΕΔΕ της ΕΕ, συγκαταλέγονται στα μέσα για την εναρμονισμένη εφαρμογή των οποίων θα πρέπει να μεριμνούν τα κράτη μέλη στα ΕΣΕΚ.

4.15. Οι επενδύσεις —και η αντίστοιχη οικονομική κάλυψη— που θα πρέπει να κινητοποιηθούν για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια (το ύψος των αναγκαίων επιπρόσθετων ετήσιων επενδύσεων εκτιμάται περίπου σε 260 δισεκατ. ευρώ ⁽¹⁸⁾) παραμένουν —από κοινού με την κοινωνική ισότητα και βιωσιμότητα— ο πιο προβληματικός παράγοντας και πρέπει να αποτελέσουν τον ακρογωνιαίο λίθο μιας ανθρωποκεντρικής ενεργειακής και κλιματικής μετάβασης.

4.15.1. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι εν λόγω **επιπρόσθετες επενδύσεις** φαίνεται να είναι πολύ **μειωμένες** σε σχέση με όσα είχε επισημάνει στις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁹⁾ της, καθώς και ότι η αναγκαία χρηματοδότηση προϋποθέτει μείζονα **πολιτικό και κοινωνικό συμβιβασμό** σε συνδυασμό με πλατφόρμες που ενθαρρύνουν τη συνεργασία και τη συναντιληψη των πολλαπλών συναρμοδιών —αρχής γενομένης από τους πολίτες, τους καταναλωτές, τους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις— ως προς ένα μακροπρόθεσμο όραμα για την ενεργειακή μετάβαση, τους ενδιάμεσους στόχους και τις πιο άμεσες προτεραιότητες.

4.15.2. Η **κοινωνική ισότητα και βιωσιμότητα της μεταβατικής διαδικασίας**, καθώς και η δίκαιη κατανομή του κόστους και των οφελών είναι επίσης σημαντικά προβλήματα. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι «η Ευρώπη χρειάζεται την εκπόνηση **κοινωνικού συμφώνου για ενεργειακή μετάβαση** [...] το οποίο θα συμφωνηθεί από την ΕΕ, τα κράτη μέλη, τις περιφέρειες, τους δήμους, τους κοινωνικούς εταίρους και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, **με μέλημα να μην υστερήσει κανένας κατά τη μετάβαση**» ⁽²⁰⁾.

4.15.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να φροντίσει για τον εκ μέρους όλων των κρατών μελών σαφή προσδιορισμό στα ΕΣΕΚ των κεφαλαίων με θέμα αφενός **την κοινωνική βιωσιμότητα των διαδικασιών** που προτίθενται να ακολουθήσουν και αφετέρου τις πολιτικές εφαρμογής που οφείλουν να ασκήσουν για την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, της δίκαιης κατανομής των οφελών και των επιβαρύνσεων, καθώς και της σαφούς και διαφανούς ενημέρωσης της κοινωνίας πολιτών, σε συνδυασμό με την εκπόνηση **σχεδίων κατάρτισης των διαφόρων συναρμοδιών με σκοπό την απόκτηση δεξιοτήτων για την ενσυνείδητη και προορατική συμμετοχή τους σε κοινές διαδικασίες**.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 353 της 18.10.2020, σ. 102.

⁽¹⁸⁾ Ποσό που προκύπτει βάσει του σεναρίου EUCO 32-32.5 (σύμφωνα με την κυριότερη τεχνολογική δυναμική της δέσμης σεναρίων EUCO (βλ. <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-modelling/euco-scenarios>).

⁽¹⁹⁾ Βλέπε ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 79. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η επίτευξη οικονομίας με καθαρό μηδενικό ισοζύγιο αερίων του θερμοκηπίου θα απαιτήσει επιπρόσθετες επενδύσεις ύψους μεταξύ 175 και 290 δισεκατ. ευρώ ετησίως επί συνόλου 520-575 δισεκατ. ευρώ στον τομέα της ενέργειας και περίπου 850-900 δισεκατ. ευρώ σε εκείνων των μεταφορών.

⁽²⁰⁾ Βλέπε ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 96.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 573/2014/ΕΕ σχετικά με την ενισχυμένη συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ)»

[COM(2019) 620 final]

(2020/C 47/16)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 19.9.2019 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 19.9.2019
Νομική βάση	Άρθρα 149 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	219/3/11

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση, και δεδομένου ότι έχει ήδη εκφέρει γνώμη για το θέμα αυτό σε παλαιότερη γνωμοδότησή της, (SOC/620) — «Ο νέος ρόλος των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης στο πλαίσιο της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»⁽¹⁾, η οποία υιοθετήθηκε στις 17 Ιουλίου 2019), αποφάσισε, κατά την 547η σύνοδο ολομέλειάς της στις 30 και 31 Οκτωβρίου 2019 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου 2019), με 219 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 11 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο και να παραπέμψει στη θέση που έλαβε στο προαναφερόμενο έγγραφο.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁾ EE C 353 της 18.10.2019, σ. 46.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (2019)» (πρόσθετη γνωμοδότηση)

[COM(2018) 759 final]

(2020/C 47/17)

Εισηγητής: ο κ. **Petr ZAHRADNÍK**

Απόφαση του προεδρείου της ΕΟΚΕ	14.5.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 1 του εσωτερικού κανονισμού και άρθρο 29 παράγραφος Α των διατάξεων εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	17.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	137/0/4

Προοίμιο

Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί μέρος ενός συνόλου δύο γνωμοδοτήσεων παρακολούθησης, που αφορούν αντιστοίχως την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης [COM(2018) 770 final] και τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ [COM(2018) 759 final]. Στόχος είναι η επικαιροποίηση και περαιτέρω ανάπτυξη των προηγούμενων προτάσεων της ΕΟΚΕ⁽¹⁾, λαμβανομένων υπόψη των πρόσφατων εξελίξεων και των οικονομικών προβλέψεων για την ΕΕ και την ευρωζώνη, καθώς και των διαφόρων εκθέσεων και συστάσεων που έχουν δημοσιευτεί στα πλαίσια του τρέχοντος Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Το συγκεκριμένο σύνολο γνωμοδοτήσεων συνιστά τη συνολική συμβολή της κοινότητας των πολιτών της ΕΕ στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πολιτική για τον προσεχή κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, που θα δρομολογηθεί τον Νοέμβριο του 2019. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να λάβουν υπόψη τη συμβολή αυτή στην προσεχή «φθινοπωρινή δέσμη μέτρων» για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και στην επακόλουθη διοργανική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) σημειώνει τη θετική εξέλιξη της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της ευρωζώνης κατά τα τελευταία χρόνια. Παράλληλα, έχει πλήρη επίγνωση των κινδύνων που θα μπορούσαν να ανατρέψουν αυτή την πορεία. Παρατηρεί ότι, επί του παρόντος, οι οικονομίες της ΕΕ και της ευρωζώνης είναι εκτεθειμένες κάπως περισσότερο απ' ό,τι συνήθως στην επίδραση εξωτερικών κινδύνων. Υπό αυτές τις συνθήκες, η έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (κοινώς Brexit) μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικός παράγοντας αβεβαιότητας —ιδίως αν γίνει κατά τρόπο «αυτόματο», χωρίς συμφωνία—, όπως επίσης και η κλιμάκωση των εμπορικών πολέμων.

1.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι προτεραιότητα στην οικονομική πολιτική της ΕΕ και στην ευρωζώνη είναι σήμερα να μειωθεί και να μετριαστεί ο κίνδυνος ύφεσης και να στραφεί η οικονομία της ΕΕ σε μια πορεία βιώσιμης ανάπτυξης. Προς τούτο, έχει καίρια σημασία η δημοσιονομική πολιτική να στηρίζει την επεκτατική νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), με τη βοήθεια ενός θετικού δημοσιονομικού προσανατολισμού στην ευρωζώνη και στην ΕΕ, και με τήρηση των αρχών της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα και να διαφυλαχθεί το δυναμικό μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης, και ότι είναι πλέον καιρός να αναληφθούν οι απαιτούμενες δράσεις.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο σημερινός ρυθμός αύξησης των επενδύσεων είναι υψηλότερος από τον ρυθμό αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) της ΕΕ και της ευρωζώνης. Χάρη σε αυτό δε τα ποσοστά επενδύσεων ανήλθαν το 2018 στο 20,5 %, ήτοι στις υψηλότερες τιμές τους από το 2008 (που είχαν φθάσει το 22,8 %). Θεωρεί, ωστόσο, ότι οι ανάγκες επενδύσεων είναι μεγαλύτερες και ότι απαιτούνται περισσότεροι πόροι για να καλυφθεί το έλλειμμα επενδύσεων, ιδιωτικών και δημόσιων, δεδομένου μάλιστα ότι στην Κίνα και τις Ηνωμένες Πολιτείες οι επενδύσεις φθάνουν σε υψηλότερα επίπεδα.

⁽¹⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019» (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24), και σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 49).

1.4. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι η εξέλιξη αυτή της οικονομίας δεν υπήρξε ομοιόμορφη στο σύνολο του εδάφους της ΕΕ και της ευρωζώνης και ότι η πρόοδος ως προς τη σύγκλιση εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής. Το ζήτημα της βιωσιμότητας συνιστά επίσης μια όλο και πιο σύνθετη πρόκληση για την ΕΕ.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που η σημαντική βελτίωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας διανοίγει δυνατότητες για μεγαλύτερη δημοσιονομική επέκταση, αρκεί να τηρούνται όλοι οι κανόνες δημοσιονομικής σύνεσης. Οι δυνατότητες αυτές διανοίγονται τόσο στο επίπεδο του καθενός από τα κράτη μέλη όσο και στο επίπεδο της ΕΕ στο σύνολό της. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την πρόταση για δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας (BICC) —το οποίο συνίσταται σε πρότυπο πρόγραμμα για την ενίσχυση της δημοσιονομικής πολιτικής σε επίπεδο ευρωζώνης—, καθώς και τη στενή σχέση του εν λόγω μέσου με το πρόγραμμα στήριξης των μεταρρυθμίσεων. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι το δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας και το πρόγραμμα στήριξης των μεταρρυθμίσεων θα προσφέρουν ουσιαστική στήριξη στις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις, τόσο εντός της ευρωζώνης όσο και στις εκτός αυτής χώρες. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά γενικά ότι η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027 ενδέχεται να είναι ανεπαρκής για την επιτυχή εφαρμογή των προγραμμάτων προτεραιότητας, και επαναλαμβάνει την έκκλησή της για αύξηση του όγκου των πόρων προς τον σκοπό αυτόν.

1.6. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συνέχιση αποτελεσματικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, σε συνδυασμό με εύστοχες επενδυτικές στρατηγικές, ενώ παράλληλα στηρίζει και εκτιμά το γεγονός ότι, στις σημερινές οικονομικές και πολιτικές προτεραιότητες, τηρείται το «ενάρετο τρίπτυχο», το οποίο εδράζεται στην ισορροπία και την αλληλεξάρτηση μεταξύ στήριξης των επενδύσεων, υλοποίησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και εφαρμογής δημοσιονομικής υπευθυνότητας και σύνεσης. Λόγω του περιορισμένου όγκου των δημόσιων πόρων, η ΕΟΚΕ τονίζει την καίρια σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων, η μακροπρόθεσμη αύξηση των οποίων εξαρτάται άμεσα από μια αξιόπιστη οικονομική πολιτική και από τη μείωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών. Η τραπεζική ένωση και η ένωση κεφαλαιαγορών μπορούν να συμβάλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης των επενδύσεων, χάρη στις αποτελεσματικότερες και πιο ευέλικτες ροές κεφαλαίων. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ανησυχία για τις καθυστερήσεις που έχουν σημειωθεί στην υλοποίηση των εναπομενόντων στοιχείων των δύο αυτών ενώσεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με προσοχή και ανησυχία το εύρος των μακροοικονομικών ανισορροπιών που υφίστανται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης. Καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να ενώσουν τις προσπάθειές τους με στόχο την προσέγγιση των θέσεων των κρατών μελών σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος των εξωτερικών ανισορροπιών, λαμβανομένου υπόψη κυρίως του υψηλότερου επιπέδου εξωτερικών κινδύνων στο μέλλον.

1.8. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει ανεπιφύλακτα την αρχή ότι οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να συμβαδίζουν, καθώς και τις αρχές της ευθύνης και της επικουρικότητας.

1.9. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι προτεραιότητες της ευρωπαϊκής οικονομίας θα πρέπει πλέον να επικεντρωθούν περισσότερο στη στήριξη της εσωτερικής ζήτησης. Παράλληλα, πιστεύει ότι το εξωτερικό ισοζύγιο των συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, που είναι ιδιαίτερα θετικό σε ενωσιακή κλίμακα, θα έπρεπε να κατανέμεται καλύτερα και μεταξύ περισσότερων κρατών μελών.

1.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τη συνέχιση των δράσεων για τη βελτίωση της λειτουργικότητας και της ομοιογένειας της εσωτερικής και ενιαίας αγοράς, ιδίως όσον αφορά τα τμήματα της αγοράς που δεν έχουν ακόμη αποτέλεσει αντικείμενο μεγαλύτερης ενοποίησης, καθώς και εκείνα όπου παρατηρούνται φυγόκεντρες τάσεις. Σημειώνει επίσης με ανησυχία το ζήτημα της έλλειψης εργατικού δυναμικού και της αναντιστοιχίας μεταξύ των προσφερόμενων και των ζητούμενων δεξιοτήτων.

2. Ιστορικό

2.1. Η σημερινή οικονομική εξέλιξη της ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης: εαρινές και θερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1.1. Η οικονομία της Ένωσης και της ευρωζώνης εξακολουθεί να μεγεθύνεται για έβδομη συνεχή χρονιά, στις προβλέψεις όμως διαφαίνονται σημάδια μελλοντικής υποβάθμισης των οικονομικών επιδόσεων. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η οικονομική μεγέθυνση υπήρξε ομοιόμορφη στο σύνολο του εδάφους της Ένωσης και της ευρωζώνης. Σύμφωνα με τις εαρινές και θερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ανοδική πορεία της οικονομίας της Ένωσης και της ευρωζώνης αναμένεται να διατηρηθεί κατά το παρόν και το προσεχές έτος, αλλά ο ρυθμός της αναμένεται να επιβραδυνθεί· στις δε θερινές προβλέψεις αναγγέλλεται αύξηση του κινδύνου επιβράδυνσης της οικονομίας.

2.1.2. Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο εξωτερικό περιβάλλον και στον περιορισμό της ικανότητας της Ένωσης να διατηρήσει τον ύψιστο όγκο των εξαγωγών της. Οι κύριοι παράγοντες κινδύνου είναι οι επιπτώσεις του Brexit, ιδίως σε περίπτωση Brexit χωρίς συμφωνία, καθώς και η κλιμάκωση των εμπορικών πολέμων στην παγκόσμια οικονομία, που είναι σήμερα πιο αισθητοί απ' ό,τι π.χ. προ ενός έτους.

2.1.3. Μεταξύ των σημαντικότερων ενδογενών παραγόντων, περιλαμβάνονται κυρίως οι δυσκολίες επίτευξης της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και οι ανεπαρκείς πρόοδοι ως προς τη σύγκλιση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η άνιση κατανομή εισοδημάτων και πλούτου. Μπορούν επίσης να χαρακτηριστούν ως σημαντικές οι μεταλλαγές που επέρχονται σε κείνους κλάδους, όπως π.χ. η αυτοκινητοβιομηχανία και η ενέργεια. Ο αναμενόμενος μετριασμός της αύξησης της πίστωσης, από 3,7 % σε 3,0 % σε ετήσια βάση κατά το έτος 2019, ενδέχεται να προκαλέσει κάποιες ανησυχίες (?).

(?) Εαρινές οικονομικές προβλέψεις 2019 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2.1.4. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ για το 2019 ⁽³⁾ προειδοποιούσε για τους κινδύνους νέας οικονομικής κρίσης και προέτρεπε τις ενωσιακές και τις εθνικές αρχές να ακολουθήσουν συντονισμένη προσέγγιση για τον εντοπισμό των εν λόγω κινδύνων και για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ενωσιακής οικονομίας, με δεδομένο κυρίως το γεγονός ότι δύο από τις μεγάλες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδέχεται να περιέλθουν σε ύφεση κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους.

2.1.5. Ενώ ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων και ο όγκος τους πλησίασαν τα προ κρίσης επίπεδα ή ακόμη και τα έφτασαν ήδη, οι ανάγκες επενδύσεων στην ΕΕ και την ευρωζώνη εξακολουθούν να είναι ανώτερες από το σημερινό τους πραγματικό επίπεδο· από αυτή την άποψη, μπορεί να γίνει λόγος για έμμοιο έλλειμμα επενδύσεων τόσο στην ΕΕ όσο και στην ευρωζώνη. Η σημαντική επιβράδυνση της αύξησης των επενδύσεων που αναμένεται για την προσεχή περίοδο αποτελεί επίσης πηγή ανησυχίας. Το 2018, οι επενδύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκαν κατά 3,7 % σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, κατά το παρόν και το προσεχές έτος η αύξηση αυτή θα περιοριστεί στο 2,3 % για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ευρωζώνη. Το 2018, το ποσοστό επενδύσεων τοποθετούνταν στο 20,5 % του ΑΕγχΠ, ήτοι το υψηλότερο ποσοστό από το 2008 (22,8 %) ⁽⁴⁾. Και στον τομέα αυτόν, προσβλέποντας στο μέλλον, η Ευρώπη θα πρέπει να εκχωρήσει πολύ μεγαλύτερο όγκο χρηματοδοτικών πόρων, ιδίως στις δραστηριότητες και τους κλάδους στρατηγικής σημασίας, που θα μπορούσαν να της προσφέρουν μακροπρόθεσμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε παγκόσμια κλίμακα.

2.1.6. Η απασχόληση αυξήθηκε αισθητά, σε βαθμό που πολλά κράτη αντιμετωπίζουν έλλειψη διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, πράγμα που παρεμποδίζει το αναπτυξιακό δυναμικό τους. Παράλληλα, η κατάσταση αυτή ενθαρρύνει την επιτάχυνση διαδικασιών και διεργασιών καινοτομίας που να στηρίζονται στην αυτοματοποίηση και εικονικοποίηση (virtualisation) των οικονομικών δραστηριοτήτων που δεν απαιτούν ανθρώπινο εργατικό δυναμικό για χειρωνακτικές ή μη εξειδικευμένες εργασίες (οικονομικός διαχωρισμός), καθώς και στην εντατικοποίηση της προετοιμασίας του εργατικού δυναμικού για τις νέες προκλήσεις, αλλά και στην αναζήτηση λύσεων για το πρόβλημα της διαρθρωτικής ανεργίας. Επιπλέον, η αγορά εργασίας εμφανίζει ουσιαστικές ανισότητες μεταξύ κρατών μελών: ορισμένα εξακολουθούν να εμφανίζουν ποσοστά ανεργίας ανώτερα του 10 %, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η ανεργία των νέων ανέρχεται σε ανησυχητικά επίπεδα. Μια άλλη πιθανή πηγή ανησυχίας είναι η ισχνή, έως και αρνητική, άνοδος των πραγματικών μισθών σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως και το πρόβλημα της φτώχειας των εργαζομένων.

2.2. Δημοσιονομική πολιτική

2.2.1. Η βελτίωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, σε περιβάλλον πολύ χαμηλών επιτοκίων, δημιουργεί ευνοϊκές για τη χρηματοδότηση συνθήκες, καθώς και δυνατότητες λήψης μέτρων δημοσιονομικής στήριξης σε ορισμένα κράτη μέλη, πράγμα που παράγει θετικά αποτελέσματα για την εσωτερική ζήτηση. Η ΕΟΚΕ προσθέτει ότι η υπεύνη δημοσιονομική πολιτική αφορά και το σκέλος των εσόδων του προϋπολογισμού, και συνεπώς την αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, που μπορεί να προσφέρει πρόσθετους πόρους για τη χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων.

2.2.2. Διανοίγονται επίσης δυνατότητες ενίσχυσης του δημοσιονομικού ρόλου της ευρωζώνης. Η πρόταση για το δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας ⁽⁵⁾ συνιστά σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Χάρη στην οικονομική ενίσχυση που θα προσφέρει στις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις στα διάφορα κράτη μέλη, το μέσο αυτό αναμένεται να συντελέσει στην τόνωση της οικονομικής ανθεκτικότητας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ). Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση που έχει ήδη διατυπώσει στη γνωμοδότησή της για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της περιόδου μετά το 2020 ⁽⁶⁾, όσον αφορά την ανεπάρκεια των δημοσιονομικών πόρων στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, όπως αυτό έχει προταθεί για την περίοδο 2021-2027, πράγμα που ισχύει και για τις πιστώσεις που εκχωρούνται για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ή ακόμα για την προώθηση της σύγκλισης και της ανταγωνιστικότητας στην ευρωζώνη. Όπως και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Επιτροπή των Περιφερειών, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει οι πόροι του προσεχούς πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου να ανέρχονται σε 1,3 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ).

2.2.3. Το κύριο στοιχείο του εν λόγω μέσου θα πρέπει να είναι το πλαίσιο για τη χάραξη στρατηγικών κατευθύνσεων σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που αυτό θα στηρίζει. Με βάση την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽⁷⁾, και μετά τη σχετική συζήτηση στην Ευρωμάδα, το Συμβούλιο της ΕΕ θα ορίσει στρατηγική με θέμα τις προτεραιότερες μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων για το σύνολο της ευρωζώνης. Αμέσως μετά, το Συμβούλιο της ΕΕ θα υιοθετήσει σύσταση, όπου θα περιλαμβάνονται κατευθύνσεις προτεραιότητας ανά χώρα, που θα απευθύνονται στο κάθε κράτος μέλος της ευρωζώνης, όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που θα πρέπει να στηρίξει με επιδοτήσεις το δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας.

2.3. Οικονομική και νομισματική πολιτική

2.3.1. Ο ακρογωνιαίος λίθος της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ, της ευρωζώνης και του καθενός από τα κράτη μέλη για το προσεχές διάστημα, μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον, συνίσταται σε αποτελεσματικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, συνδεδεμένες με καλά στοχοθετημένες στρατηγικές επενδύσεων και συνοδευόμενες από μια υπεύνη δημοσιονομική προσέγγιση, με τήρηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.3.2. Για τις ανάγκες της συνόδου κορυφής της Ευρωμάδας, δημοσιεύτηκε έγγραφο με απολογισμό της κατάστασης και των προοπτικών της ευρωζώνης ⁽⁸⁾. Το θέμα της ευρωζώνης συζητήθηκε επίσης στα πλαίσια των προσπαθειών ενίσχυσης του διεθνούς κύρους του ευρώ ⁽⁹⁾. Τα μέλη της ευρωζώνης φαίνεται ότι ενδέχεται να αυξηθούν περαιτέρω, δεδομένου ότι, μετά τις προσπάθειες που κατέβαλε το προηγούμενο έτος η Βουλγαρία προκειμένου να πραγματοποιήσει τα αναγκαία επίσημα βήματα για την είσοδό της στο περιβάλλον του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, κατά το τρέχον έτος ξεκίνησε τις προσπάθειές της και η Κροατία. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει και τα άλλα κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν στην ευρωζώνη να χαράξουν και να υλοποιήσουν σχέδια για την εξασφάλιση της βιώσιμης μετάβασής τους στην ευρωζώνη στο εγγύς μέλλον.

⁽³⁾ ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 49.

⁽⁴⁾ Πηγή: Eurostat.

⁽⁵⁾ Όροι λειτουργίας του δημοσιονομικού μέσου σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας, Ευρωμάδα, 14 Ιουνίου 2019 (προς το παρόν μόνο στα αγγλικά).

⁽⁶⁾ Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 περιλαμβάνει χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματική χρήση των δημοσιονομικών πόρων (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 106).

⁽⁷⁾ COM(2019) 354 final.

⁽⁸⁾ COM(2019) 279 final.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η πορεία προς την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του ευρώ» (ΕΕ C 282 της 20.8.2019, σ. 27).

2.3.3. Μεταξύ των πλέον πρόσφατων μέτρων που συνετέλεσαν στην ενίσχυση της ευρωζώνης, δεν μπορεί να μην αναφερθεί π.χ. η υλοποίηση του κοινού μηχανισμού ασφαλείας για το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης Τραπεζών, τα κύρια στοιχεία του οποίου είχαν ήδη εγκριθεί από το 2012, και το οποίο ενίσχυσε ταυτόχρονα και τον ρόλο του ευρωπαϊκού μηχανισμού σταθερότητας. Καθορίστηκαν τα μέτρα για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων, γεγονός που συνιστά μείζον επίτευγμα για την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης. Ορίστηκαν τα κύρια στοιχεία του δημοσιονομικού μέσου σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας για την ευρωζώνη, ώστε να ενταχθεί στον προσεχή προϋπολογισμό της Ένωσης. Παρότι έχουν σημειωθεί κάποιες πρόοδοι ως προς την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του ευρώ, εάν τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα ενώσουν τις προσπάθειές τους μπορούν να κατορθώσουν πολύ περισσότερα.

2.4. Διαρθρωτική πολιτική και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις

2.4.1. Από τις συστάσεις ανά χώρα για το τρέχον έτος, συνάγεται καταφανώς ότι καταβάλλονται προσπάθειες για την αξιοποίηση του «ενάρετου» τριπτύχου που συγκροτείται από τη στήριξη των επενδύσεων, την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και τη χάραξη υπεύθυνων δημοσιονομικών πολιτικών, που να επικεντρώνονται κατά το δυνατόν στις ιδιαίτερες ανάγκες του καθενός από τα κράτη μέλη.

2.4.2. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων και των διαρθρωτικών προβλημάτων των οικονομιών της Ένωσης, η ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους και η αξιοποίηση του μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού δυναμικού τους σε περιβάλλον επιδείνωσης των παγκόσμιων οικονομικών κινδύνων απαιτούν τη χάραξη μεταρρυθμίσεων προτεραιότητας (σε κλίμακα κρατών μελών και στο σύνολο της ΕΕ), καθώς και την επιτάχυνση και εντατικοποίηση της υλοποίησής τους.

2.4.3. Καταβάλλονται επίσης προσπάθειες για την αποκατάσταση της ισορροπίας εντός της Ένωσης και της ευρωζώνης, κατά λιγότερο ασύμμετρο τρόπο. Η ανάγκη αντιμετώπισης των μακροοικονομικών ανισορροπιών λαμβάνει ποικίλες μορφές. Πέρα από τα προβλήματα που συνδέονται με το εξωτερικό τους έλλειμμα, και ειδικότερα με τις τρέχουσες συναλλαγές τους, ορισμένες χώρες εμφανίζουν άλλα σημάδια μακροοικονομικών ανισορροπιών, όπως, λόγω χάρη, υψηλά επίπεδα χρέους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, έντονη αύξηση των τιμών των ακινήτων, αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ή ακόμη ποικίλες μορφές εξωτερικών ανισορροπιών.

2.4.4. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αφορούν επίσης την ενίσχυση του περιβάλλοντος και της ποιότητας της εσωτερικής και ενιαίας αγοράς, καθώς και την αύξηση της συμπληρωματικότητας ανάμεσα στην πολιτική της εν λόγω αγοράς και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που διενεργούνται εντός των κρατών, με δεδομένο ότι θα ήταν σκόπιμο να επιτευχθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ομοιογένεια.

2.5. Διακυβέρνηση της ευρωζώνης

2.5.1. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις περιλαμβάνουν επίσης οδηγίες και κατευθύνσεις σχετικά με την ενίσχυση των επιδόσεων και της διακυβέρνησης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ONE), με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των οικονομιών της ευρωζώνης — σύμφωνα με τη σύσταση του 2019 σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ—, καθώς και με την ενίσχυση των προόδων στον τομέα της κοινωνικής σύγκλισης, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Πάντως, φαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση εισέρχεται και πάλι σε μια φάση όπου τα μέτρα οικονομικής πολιτικής συνδέονται στενά με το περιβάλλον της ευρωζώνης και όπου η μη συμμετοχή στην ευρωζώνη ενδέχεται να ενέχει για ένα δεδομένο κράτος μέλος αυξημένο κίνδυνο περιθωριοποίησης — ιδίως καθώς φαίνεται να εκδηλώνεται όλο και πιο έντονα η βούληση για ενισχυμένη θέση της ευρωζώνης στο προσεχές πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη εξισορρόπησης όλων των πυλώνων της ONE, όπως αναφέρει και στη γνωμοδότησή της «Μία νέα θεώρηση της ολοκλήρωσης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης»⁽¹⁰⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, τη στιγμή της αλλαγής προσώπων στις υψηλότερες θέσεις των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, η κατάσταση της ευρωπαϊκής οικονομίας είναι καλύτερη απ' ό,τι κατά την προηγούμενη ανάλογη διαδικασία διορισμού στα σημαντικά αξιώματα της Ένωσης, το 2014. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση των κινδύνων (βλέπε παραπάνω σημεία 2.1.1 έως 2.1.3) που θα μπορούσαν να αντιστρέψουν την πορεία αυτή, αντιλαμβάνεται δε τις στρατηγικές προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν υπό το φως των μελλοντικών οικονομικών εξελίξεων.

3.2. Ωστόσο, η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης (που επιβεβαιώνεται, για παράδειγμα, με τα χαμηλά επίπεδα που σημείωσε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Σεπτέμβριο), ανάπτυξης εξάλλου που δεν ήταν ποτέ ιδιαίτερα ισχυρή στην ευρωζώνη, καθώς και η άνοδος των παραγόντων κινδύνου κρίσης, αναμένεται να οδηγήσουν στο εξής τα ενωσιακά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη στην ανάληψη δράσεων για την επίτευξη του κύριου στόχου της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής: της κατάρτισης αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων ώστε να αποτραπεί η επάνοδος σε γενική ύφεση και να αναπροσανατολιστεί η οικονομία της ευρωζώνης και της ΕΕ προς μια πορεία βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό απαιτεί ευθυγράμμιση της δημοσιονομικής με τη νομισματική πολιτική. Κατά την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, δεν είναι δυνατό να επιβληθεί αυστηρότερη νομισματική πολιτική κατά την προσεχή περίοδο —σήμερα η νομισματική πολιτική είναι χαλαρή—, γιατί αυτό θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, δημιουργήθηκαν κάποια περιθώρια ευελιξίας για μια δημοσιονομική πολιτική που θα ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη. Τα κράτη μέλη με μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να αναπτύξουν τέτοιες δημοσιονομικές προσπάθειες σε μεγαλύτερη κλίμακα, πράγμα που μπορεί να προσφέρει πρόσθετα πλεονεκτήματα στην οικονομία και την κοινωνία τους, αρκεί να πραγματοποιηθούν βιώσιμες επενδύσεις. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η νομισματική πολιτική, η δημοσιονομική πολιτική —που προωθούν αμφοτέρως την οικονομική ανάπτυξη, και ιδίως τις επενδύσεις— και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις —που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της οικονομίας— θα πρέπει να αποτελέσουν τους τρεις άξονες της οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της σημερινής κατάστασης.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 32.

3.3. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της οικονομίας της ΕΕ και της ευρωζώνης απέναντι στους αρνητικούς παράγοντες σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο τις συνθήκες για απρόσκοπτο εμπόριο και επενδύσεις παγκοσμίως, αυξάνουν την αβεβαιότητα και επιδεινώνουν την κατάσταση που επικρατεί στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες της ευρωπαϊκής οικονομίας να επικεντρωθούν περισσότερο στην ικανοποίηση της εσωτερικής ζήτησης. Παράλληλα, το εξωτερικό ισοζύγιο των συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, που είναι ιδιαίτερα θετικό, θα έπρεπε να κατανέμεται καλύτερα και μεταξύ περισσότερων κρατών μελών. Ορισμένα από τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόσουν θεμελιώδεις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς οι σημερινές τους επιδόσεις ως προς μια σειρά δείκτες ανταγωνιστικότητας εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο από αυτή την άποψη.

3.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας και του αναπτυξιακού δυναμικού της αποτελεί πλέον επιτακτική ανάγκη και ότι είναι η κατάλληλη στιγμή για σχετική δράση. Η μείωση των οικονομικών επιδόσεων σε ένα σχετικά κοντινό μέλλον ενδέχεται να οξύνει περισσότερο τα υφιστάμενα διαρθρωτικά προβλήματα και αδυναμίες, καθώς και τις κοινωνικές συνέπειες που επιφέρουν. Από την άποψη της δημοσιονομικής υπευθυνότητας, είναι σημαντικό να βρεθεί μια ισορροπία, πολύ λεπτή και επισφαλής, ανάμεσα, αφενός, στις προσπάθειες που καταβάλλουν οι υπερχρεωμένες χώρες για τη μείωση των ποσοστών χρέους και τη δημιουργία δημοσιονομικών αποθεμάτων και, αφετέρου, στην ικανότητα των πλεονασματικών ή ουδέτερων από δημοσιονομική άποψη χωρών να αξιοποιήσουν τα δημοσιονομικά τους περιθώρια ευελιξίας για την πραγματοποίηση επενδύσεων, κυρίως δημόσιων.

3.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο, απευθύνει έκκληση για τον συγκεκριμένο προσδιορισμό του μέσου αυτού στο εγγύς μέλλον και για την οργάνωση ενός λειτουργικού δεσμού ανάμεσα στο εν λόγω μέσο και στο μέσο που επίσης προτάθηκε πρόσφατα, στο πλαίσιο του προγράμματος στήριξης των μεταρρυθμίσεων. Έχει ιδιαίτερη σημασία το πρόγραμμα στήριξης των μεταρρυθμίσεων να είναι σε θέση να εξασφαλίσει ουσιαστική στήριξη για τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις στις εκτός ευρωζώνης χώρες, χωρίς να υπονομεύονται οι ειδικοί στόχοι του δημοσιονομικού μέσου σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας που επικεντρώνονται στην ευρωζώνη. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεσπίσει διαφανείς δείκτες, τους οποίους θα χρησιμοποιεί το δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας για να αξιολογήσει τις επιδόσεις και τα αποτελέσματά του. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ΕΟΚΕ προσδοκά μεγαλύτερη δέσμευση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, σύμφωνα και με τα συμπεράσματα της γνωμοδότησής της με θέμα «Μια νέα θεώρηση της ολοκλήρωσης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης»⁽¹¹⁾.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύ θετικό το γεγονός ότι το δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας πρέπει να ενσωματωθεί επίσης στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι η στήριξη που θα παρέχει θα πρέπει κυρίως να κατευθύνεται προς τις συστάσεις που διατυπώνονται κατά την εν λόγω διαδικασία.

3.7. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει τον κύριο στόχο του δημοσιονομικού μέσου σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας, ο οποίος συνίσταται στην επίτευξη αυξημένου βαθμού σύγκλισης και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας χάρη στην ενίσχυση του συντονισμού μεταρρυθμίσεων και επενδυτικών σχεδίων στην ευρωζώνη. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκπονήσει σχέδιο κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων μεταξύ των χωρών, βάσει διαφανούς μεθοδολογίας.

3.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που οι φετινές ανά χώρα συστάσεις είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για τις ανάγκες σε θέματα ειδικών επενδυτικών στρατηγικών. Επιπλέον, οι ανά χώρα συστάσεις και το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο γενικότερα, αναμένεται από το προσεχές έτος να επέχουν θέση στρατηγικών οικονομικών κατευθύνσεων της Ένωσης, δεδομένου ότι η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα εκπνεύσει και ότι δεν διαφαίνεται άλλο διάδοχο σχήμα. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα πρέπει επίσης να είναι συμβατό με τους στόχους του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης με ορίζοντα το 2030.

3.9. Η ΕΟΚΕ σημειώνει και επιδοκιμάζει τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής της ευρωζώνης της 21ης Ιουνίου 2019⁽¹²⁾, η οποία όχι μόνο όρισε αντικειμενικά την εξέλιξη της ευρωζώνης από την Έκθεση των πέντε Προέδρων του 2015 έως σήμερα, αλλά κυρίως έδωσε νέους στόχους, που αφορούν ιδίως την ουσιαστική ενίσχυση του ρόλου της ευρωζώνης στο προσεχές πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της Ένωσης.

3.10. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ευρωζώνη του φθινοπώρου του 2019 είναι κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που ήταν ακριβώς δέκα χρόνια πριν, όταν βρέθηκε αντιμέτωπη, χωρίς προετοιμασία, με μια πρωτόγνωρης έντασης κρίση, στην οποία δεν ήταν σε θέση να αντεπεξέλθει με τα μέσα που τότε διέθετε. Κατά τα τελευταία πέντε ή έξι χρόνια, όμως, η ευρωζώνη απέδειξε τις ικανότητές της. Αντλήσε διδάγματα από την κρίση και έχει σκοπό να εξακολουθήσει να το πράττει. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο την ικανότητα σχεδιασμού για μερικά χρόνια, αλλά και τη ρεαλιστική διάθεση των αναγκαίων πόρων ώστε να καταστεί ανθεκτικότερη η ενωσιακή οικονομία (κάτι που δεν ισχύει ακόμη).

3.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει, αφενός, ότι η περίοδος αυτή κλείνει την εποχή της θέσπισης των διαρθρωτικών στοιχείων του μηχανισμού της ευρωζώνης, η έλλειψη των οποίων υπήρξε οδυνηρά αισθητή κατά την κρίση, και αφετέρου ότι, παράλληλα, η Ένωση προχωρά φιλόδοξα, προσαπλώντας να ενισχύσει ουσιαστικά τη δημοσιονομική θέση της ευρωζώνης (καθώς προς το παρόν τόσο οι υποστηρικτές όσο και οι κατακριτές της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης σχεδόν συμφωνούν ότι είναι σαφώς ανεπαρκής). Το προταθέν πρόγραμμα στήριξης των μεταρρυθμίσεων, σε συνδυασμό με την Ευρωπαϊκή λειτουργία σταθεροποίησης επενδύσεων, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πειραματικό πρόγραμμα, με βάση το οποίο η ευρωζώνη θα επηρεάσει σημαντικά και αποφασιστικά τη μορφή του μελλοντικού ευρωπαϊκού προϋπολογισμού. Εάν αυτό υλοποιηθεί στην πράξη, ορισμένα από τα κεφάλαιά του (παρότι σήμερα είναι ήσσονος σημασίας) αναμένεται να είναι διαθέσιμα μόνο για τα μέλη της ευρωζώνης.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 32.

⁽¹²⁾ COM(2019) 279 final.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, όσον αφορά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η κατάσταση των κρατών μελών της Ένωσης παρουσιάζει πάντα μεγάλες διαφορές, ενώ επικρατούν και αποκλίνουσες ερμηνείες σχετικά με τα μέσα και τους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Παρότι είναι γεγονός ότι ορισμένες χώρες που παλαιότερα εμφάνιζαν χρόνια ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές τους τα έχουν μειώσει σημαντικά, είναι επίσης γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη εξακολουθούν να εμφανίζουν σημαντικά πλεονάσματα. Είναι σημαντικό να υπάρξει προσέγγιση των δύο αυτών ομάδων χωρών, διαφορετικά υπάρχει μεγάλος κίνδυνος να καταλήξουμε σε μια ευρωπαϊκή οικονομία δύο ταχυτήτων, και να παγιωθεί μια τέτοια κατάσταση. Οι διαδικασίες σύγκλισης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, για τις χώρες με ελλείμματα, τη λήψη περισσότερων μέτρων για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας (σύμφωνα με τους δείκτες που χρησιμοποιούνται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο), ενώ για τις χώρες με πλεονάσματα, την πιο έντονη εστίαση σε παράγοντες τόνωσης της συνολικής ζήτησης, λόγου χάρι με πιο ισχυρές επενδύσεις που να έχουν θετική επίδραση επί της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει τον γενικό στόχο των ανά χώρα συστάσεων για την περίοδο 2019-2020, που ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εκσυγχρονίσουν τις οικονομίες τους, ώστε να ενισχύσουν το αναπτυξιακό δυναμικό τους και να τονώσουν την ανθεκτικότητά τους. Δεν πρέπει να παραβλέπονται οι, ενίοτε σημαντικές, κοινωνικο-οικονομικές διαφορές που υπάρχουν σε ορισμένες χώρες. Η εξέλιξη της οικονομίας τους είναι πολύ άνιση, πράγμα που συνιστά μείζον εμπόδιο για τη μελλοντική οικονομική τους άνθηση. Καίρια σημασία έχει επίσης η ενεργοποίηση μηχανισμών για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

3.1.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να συμβαδίζουν, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό στη φάση της τελικής έγκρισης του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027. Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει να τηρούν πλήρως τις αρχές της υπευθυνότητας και της επικουρικότητας. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ δεν αποτελεί, βέβαια, πανάκεια που να μπορεί να ανταποκριθεί σε όλες τις επενδυτικές ανάγκες· ωστόσο, η κατάλληλη στοχοδότηση των πόρων του μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην κάλυψη των επενδυτικών ελλειμμάτων, που περιγράφονται λεπτομερώς στις φετινές ανά χώρα συστάσεις. Και στον τομέα αυτόν, είναι δυνατό να καθιερωθεί πολύ πιο στενή σύνδεση ανάμεσα στον προσεχή προϋπολογισμό της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, ώστε να μπορούν να συνδεθούν καλύτερα οι περιορισμένοι πόροι με τις πραγματικές ανάγκες, πάντοτε με τήρηση του κριτηρίου των επιδόσεων και των ποσοτικοποιημένων αποτελεσμάτων.

3.1.5. Λόγω του περιορισμένου όγκου των δημόσιων πόρων, η ΕΟΚΕ τονίζει την καίρια σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων, η μακροπρόθεσμη αύξηση των οποίων είναι ευθέως ανάλογη με την αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής και με τη μείωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί σε παγκόσμιο επίπεδο στους τομείς της οικονομίας, του εμπορίου και των επενδύσεων, αποτελεί όλο και μεγαλύτερη ανάγκη να καταστεί η Ένωση αυτόνομη, με την ενίσχυση της λειτουργίας της εσωτερικής και ενιαίας αγοράς. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η εύρυθμη λειτουργία και η ομοιογένεια της αγοράς αυτής μπορεί να συμβάλει στην εξάλειψη ορισμένων από τις ανισοροπίες που έχουν εντοπιστεί. Για τις αγορές υπηρεσιών, το επίπεδο ενοποίησης είναι σχετικά χαμηλότερο. Όσον αφορά νέες δραστηριότητες σε τεχνολογικό επίπεδο, υπάρχει κίνδυνος, ελλείψει κατάλληλης νομοθεσίας, να εξαπλωθούν σε ορισμένες μόνο χώρες, πράγμα που σημαίνει ότι οι λύσεις που θα δοθούν στα διάφορα κράτη εντός της ΕΕ θα είναι ασύμβατες μεταξύ τους. Ομοίως, χάρι στην τραπεζική ένωση και την ένωση κεφαλαιαγορών, η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων αναμένεται να γίνει αποτελεσματικότερη και πιο ευέλικτη. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ δηλώνει ανήσυχη για τις καθυστερήσεις που έχουν σημειωθεί στην υλοποίηση των αναπομενόντων στοιχείων της τραπεζικής ένωσης και της ένωσης κεφαλαιαγορών. Η προβλεπόμενη χρηματοοικονομική ένωση συνιστά σημαντική βάση για την προώθηση εναλλακτικών μορφών και δυνατοτήτων χρηματοδότησης. Ως προς την ανάγκη ολοκλήρωσης της εσωτερικής και ενιαίας αγοράς, τα μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών εξακολουθούν να εντοπίζονται στην αγορά εργασίας και στον τομέα της φορολογίας και των σχετικών κανόνων (προς το παρόν, τα κράτη έχουν αποκλειστική αυτονομία για τους άμεσους φόρους).

4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι, φέτος, στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις επενδυτικές δραστηριότητες, κάτι που βοήθησε τα κράτη μέλη να προσδιορίσουν καλύτερα τις επενδυτικές τους προτεραιότητες σε τομείς όπου ο συντελεστής μακροοικονομικής απόδοσης είναι υψηλότερος. Παράλληλα, εντοπίστηκαν κανονιστικά και διαρθρωτικά εμπόδια στο επίπεδο των κρατών μελών και στο επίπεδο της Ένωσης στο σύνολό της, τα οποία συνιστούν σημαντικό παράγοντα ανεπαρκούς αξιοποίησης του μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού δυναμικού της ευρωπαϊκής οικονομίας.

4.3. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης για τις επιχειρήσεις, προβλεψιμότητας και ασφάλειας δικαίου, με πλήρη σεβασμό του κράτους δικαίου και της κοινωνικής δικαιοσύνης, έχει καθοριστική σημασία για μια υγιή και ορθολογική στρατηγική επενδύσεων.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει πάντοτε ότι τα υπερβολικά διοικητικά βάρη συνιστούν σημαντικό εμπόδιο. Η λύση έγκειται ίσως στην εφαρμογή συστημάτων ψηφιοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών. Η ψηφιοποίηση ορθά θεωρείται καίριος παράγων παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης. Η διαδικασία ψηφιοποίησης πρέπει να σέβεται την κοινωνική συναίνεση και τα συμπεράσματα του κοινωνικού διαλόγου που θα διεξαχθεί προς τούτο.

4.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι, στις μέρες μας, η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και η αναντιστοιχία μεταξύ των προσφερόμενων και των ζητούμενων δεξιοτήτων συνιστούν εμπόδιο στην αύξηση του όγκου των επενδύσεων.

4.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό οι επενδυτικές δραστηριότητες να συνδέονται όλο και περισσότερο με εντατικές δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας· αυτό δεν αφορά μόνο τον όγκο των επενδύσιμων πόρων, αλλά και την ουσιώδη βελτίωση των χαρακτηριστικών ποιότητας των πραγματοποιούμενων επενδύσεων. Παράλληλα, ο όγκος των επενδυτικών αναγκών ποικίλλει ανάλογα με τις περιοχές στην ΕΕ. Οι ανάγκες επενδύσεων σε κεφάλαιο είναι μεγάλες όχι μόνο στις περιοχές με καθυστέρηση ανάπτυξης, αλλά και σ' εκείνες που υφίστανται σημαντικές τεχνολογικές μεταβολές, καθώς και σ' εκείνες που έχουν την πρωτοκαθεδρία σε συγκεκριμένο κλάδο παγκοσμίως και φιλοδοξούν να διατηρήσουν τη θέση αυτή.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019»

(πρόσθετη γνωμοδότηση)

[COM(2018) 770 final]

(2020/C 47/18)

Εισηγήτρια: η κ. **Anne DEMELENNE**

Απόφαση του Προεδρείου της ΕΟΚΕ	14.5.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 1 του Εσωτερικού Κανονισμού και άρθρο 29 παράγραφος Α των διατάξεων εφαρμογής του Εσωτερικού Κανονισμού Πρόσθετη γνωμοδότηση
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	17.10.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	30.10.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	547
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	140/3/6

Προοίμιο

Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί μέρος ενός συνόλου δύο γνωμοδοτήσεων παρακολούθησης, που αφορούν αντιστοίχως την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης [COM(2018) 770 final] και τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ [COM(2018) 759 final]. Στόχος είναι η επικαιροποίηση και περαιτέρω ανάπτυξη των προηγούμενων προτάσεων της ΕΟΚΕ ⁽¹⁾, λαμβανομένων υπόψη των πρόσφατων εξελίξεων και των οικονομικών προβλέψεων για την ΕΕ και την ευρωζώνη, καθώς και των διαφόρων εκδόσεων και συστάσεων που έχουν δημοσιευτεί στα πλαίσια του τρέχοντος Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Το συγκεκριμένο σύνολο γνωμοδοτήσεων συνιστά τη συνολική συμβολή της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πολιτική για τον προσεχή κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, που θα δρομολογηθεί τον Νοέμβριο του 2019. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να λάβουν υπόψη τη συμβολή αυτή στην προσεχή «φθινοπωρινή δέσμη μέτρων» για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και στην επακόλουθη διοργανική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η παρούσα γνωμοδότηση συμπληρώνει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) σχετικά με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2019. Λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις (ΣΑΧ) ⁽²⁾, την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και τις αντίστοιχες συστάσεις του Συμβουλίου. Ακόμη, καλύπτει αναλυτικότερα ορισμένα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα που αφορούν το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2019.

1.2. Το επενδυτικό χάσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν έχει ακόμη καλυφθεί. Εξακολουθούν να απαιτούνται δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, καθώς και δαπάνες για κατάρτιση και εκπαίδευση (ξεκινώντας από την προσχολική εκπαίδευση), προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Φέτος, οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις δίνουν έμφαση στις επενδύσεις, πράγμα θετικό. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις παραγωγικές επενδύσεις και στις επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές, ώστε να δοθεί προτεραιότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και στα μέτρα υλοποίησης του πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

⁽¹⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019» (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24), και σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, (ΕΕ C 159 της 10.5.2019, σ. 49).

⁽²⁾ COM(2019) 500 final.

1.3. Τα κράτη μέλη πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους όσον αφορά τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Ειδικότερα, όσον αφορά τις χώρες με πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η χαμηλή συμμόρφωση των κρατών μελών με τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών πρέπει να αντιμετωπιστεί για λόγους οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη ζώνη του ευρώ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την ανισορροπία μεταξύ, αφενός, των γενικών καθολικών συστάσεων όσον αφορά σημαντικούς τομείς όπως οι επενδύσεις, ο κοινωνικός τομέας και η κλιματική αλλαγή και, αφετέρου, των συγκεκριμένων ποσοτικοποιημένων στρατηγικών στόχων που απορρέουν από τους δημοσιονομικούς κανόνες.

1.4. Η παρούσα συγκυρία των πολύ χαμηλών επιτοκίων έδωσε την ευκαιρία απελευθέρωσης πόρων στους εθνικούς προϋπολογισμούς, χάρη στη μείωση των δαπανών που αφορούν τόκους κρατικών ομολόγων. Τους πόρους αυτούς, τα κράτη μέλη θα πρέπει να τους αξιοποιήσουν για την αύξηση των υλικών, ψηφιακών και περιβαλλοντικών επενδύσεών τους, καθώς και των δαπανών για κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων και προσόντων, οι οποίες θα πρέπει να θεωρούνται ως επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και όχι ως κόστος.

1.5. Όσον αφορά τον τομέα των κοινωνικών ανά χώρα συστάσεων, θετική είναι και η αναβάθμιση του ρόλου του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων καθώς και του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει και να αναπτύξει περαιτέρω την προσέγγιση αυτή κατά τους προσεχείς κύκλους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Σε περίπτωση οικονομικής επιβράδυνσης τα επόμενα χρόνια, είναι σημαντικό οι θετικοί στόχοι της κοινωνικής πολιτικής να κατέχουν στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο κεντρικό και ισότιμο ρόλο με τους υπόλοιπους μακροοικονομικούς και δημοσιονομικούς στόχους.

1.6. Η κλιματική αλλαγή αποτέλεσε κεντρικό ζήτημα το προηγούμενο έτος και ενδέχεται να ληφθεί περισσότερο υπόψη στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Οι ανά χώρα συστάσεις για τον κύκλο του επόμενου έτους πρέπει να περιλαμβάνουν περισσότερες συστάσεις για την αντιμετώπιση της υπαρκτής απειλής της κλιματικής αλλαγής: τουλάχιστον μία ανά κράτος μέλος.

1.7. Η φορολογία πρέπει να ευνοεί τις παραγωγικές επενδύσεις και τις δαπάνες στην πραγματική οικονομία. Τα φορολογικά έσοδα δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται σε πηγές που συνδέονται με την εργασία και τη βιώσιμη κατανάλωση.

1.7.1. Η χρηματοοικονομική ορισμένων τμημάτων της ευρωπαϊκής οικονομίας επέφερε υπερβολικά βάρη για τις επιχειρήσεις που δημιουργούν απασχόληση, παράγουν προστιθέμενη αξία και αυξάνουν τα αποθέματα πραγματικού κεφαλαίου, αλλά και για τους υπαλλήλους τους. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει τη δυνατότητα χρήσης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για να ενισχυθεί το σύνολο της αξίας για τα ενδιαφερόμενα μέρη και όχι μόνον η αξία για τους μετόχους.

1.7.2. Οι φετινές ανά χώρα συστάσεις περιελάμβαναν, για πολλά κράτη μέλη, συστάσεις για την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου. Για να τονωθεί η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστούν ελάχιστα πρότυπα για τη διαβούλευση των εθνικών κυβερνήσεων με τους εθνικούς κοινωνικούς εταίρους σε διάφορα στάδια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

1.7.3. Η πολιτική της Επιτροπής σε θέματα δημόσιων περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να διέπεται από την αρχή ότι αποκλείονται από την ιδιωτικοποίηση τα στοιχεία εκείνα που είναι στρατηγικής σημασίας ή τα οποία ο δημόσιος τομέας μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα, καθώς και ότι η ιδιωτικοποίηση δεν θα πρέπει να επιφέρει καθαρή ζημία στο κράτος λόγω πώλησης σε περιόδους δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας.

2. Πλαίσιο: οι προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2019 και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις

2.1. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη σημείωσαν τουλάχιστον σχετική πρόοδο όσον αφορά 40 % των οικείων ανά χώρα συστάσεων. Σε μια πολυετή προοπτική, σε πάνω από τα δύο τρίτα των ανά χώρα συστάσεων σημειώθηκε «κάποια πρόοδος»⁽³⁾. Αν και ο βαθμός εφαρμογής είναι υψηλός όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, πρόοδος έχει σημειωθεί και στην προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας με συμβάσεις αορίστου χρόνου και στην αντιμετώπιση του κατακεραματισμού της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, η εφαρμογή παραμένει περιορισμένη και πολύ αργή σε τομείς που έχουν καίρια σημασία για τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών⁽⁴⁾.

2.2. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2019 βασίζονται στα πορίσματα των εκθέσεων ανά χώρα για το 2019 και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στις επενδύσεις, με τουλάχιστον μία σύσταση για επενδύσεις σε κάθε κράτος μέλος.

⁽³⁾ COM(2019) 500 final, σ. 3-4.

⁽⁴⁾ Ευσταθίου Κ. και Wolff G., «Is the European Semester effective and useful?» (Είναι αποτελεσματικό και χρήσιμο το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο;), 2018.

2.3. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές προοπτικές, η αβεβαιότητα δεν μειώθηκε. Η αναμενόμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι παγκόσμιοι «εμπορικοί πόλεμοι» που προκαλούν οι Ηνωμένες Πολιτείες εξακολουθούν σταθερά να ενέχουν κινδύνους για δυσμενέστερες εξελίξεις στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση στο εγγύς μέλλον. Παρά το χαμηλό συνολικό ποσοστό ανεργίας που παρατηρείται σε σχέση με τις δύο τελευταίες δεκαετίες, πολλές χώρες δεν έχουν επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα απασχόλησης. Ο ρυθμός αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) αναμένεται φέτος να φτάσει μόλις το 1,4 % στο σύνολο της ΕΕ και το 1,2 % στην ευρωζώνη⁽⁵⁾. Το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) διαπίστωσε πρόσφατα⁽⁶⁾ ότι ο πληθωρισμός συνεχίζει να υστερεί σε σχέση με την επιδίωξη της (πλησίον αλλά κάτω του 2 % σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα) και ότι, συνεπώς, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να διαδραματίσει τον ρόλο της στη στήριξη της ανάπτυξης της ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Επενδύσεις

Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει σθεναρά την ειδική εστίαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην αύξηση των επενδύσεων στις φετινές ανά χώρα εκθέσεις και συστάσεις. Στο παρελθόν, η ΕΟΚΕ έχει καλέσει επανειλημμένα τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και, συνεπώς, εκφράζει την ικανοποίησή της για την υιοθέτηση μίας από τις συστάσεις της. Παράλληλα, οι επενδύσεις πρέπει να είναι παραγωγικές και βιώσιμες, ενώ θα πρέπει να αποφεύγονται οι κερδοσκοπικές επενδύσεις σε χρηματοοικονομικά προϊόντα και ακίνητα.

3.1.1. Οι επενδυτικοί στόχοι των ανά χώρα συστάσεων δεν είναι πολύ συγκεκριμένοι, διότι η Επιτροπή έχει ως πρακτική να θέτει ευρύτερους στόχους. Ωστόσο, με τον τρόπο αυτό παραμένουν οι ανισορροπίες, δεδομένου ότι οι δημοσιονομικοί στόχοι είναι πολύ συγκεκριμένοι, σύμφωνα με τα όσα ορίζουν οι Συνθήκες. Παραμένει ασαφές με ποιον τρόπο μπορούν να επιτευχθούν οι επενδυτικοί στόχοι σε χώρες που δεσμεύονται αυστηρά από τις απαιτήσεις του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, όπως και σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί σημαντικότερος ρόλος στις επενδύσεις, με την εισαγωγή χρυσού κανόνα στο ευρωπαϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο⁽⁷⁾.

3.1.2. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο χρειάζεται να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη με γνώμονα τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για το 2030. Τούτο αντικατοπτρίζεται και στο αίτημα της ΕΟΚΕ υπέρ μιας ετήσιας επισκόπησης της βιώσιμης ανάπτυξης⁽⁸⁾. Οι επενδύσεις σε υποδομές πρέπει να είναι οικολογικές, κοινωνικές και να επικεντρώνονται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως εξάλλου προβλέπει η νέα Επιτροπή. Τούτο θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται ακόμη εντονότερα στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την έμφαση που δίνεται στις επενδύσεις στις φετινές ανά χώρα συστάσεις, και προτείνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο να αξιολογήσουν κατά πόσον οι συστάσεις ανά χώρα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον έναν συγκεκριμένο φιλόδοξο στόχο ανά κράτος μέλος όσον αφορά την ουσιαστική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, έως ότου αντιμετωπιστεί η ενδεχόμενος καταστροφική κλιματική πρόκληση. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι, στο πλαίσιο του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) του ιδιωτικού τομέα, η ΕΚΤ πραγματοποίησε επενδύσεις σε πράσινα ομόλογα και θεωρεί ότι η ΕΚΤ θα πρέπει να συνεχίσει και να διευρύνει τη δέσμευση αυτή όταν θα επανεκκινήσει τις καθαρές αγορές και κατά τη φάση επανεπένδυσης του προγράμματος APP.

3.1.3. Όσον αφορά τις συγκεκριμένες επενδυτικές ανάγκες, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να καταρτίσουν συγκεκριμένο σχέδιο για την αύξηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων, προκειμένου να καλυφθούν κενά που έχουν διαπιστωθεί σε τομείς σημαντικούς για την εξασφάλιση του οικονομικού και κοινωνικού μέλλοντος της Ευρώπης και τη διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητάς της έναντι της Κίνας και των Ηνωμένων Πολιτειών, όπως, λόγω χάρη, επενδύσεις στις τεχνολογίες των πληροφοριών (ΤΠ) και στην τεχνητή νοημοσύνη (έρευνα, ανάπτυξη, καθώς και υποδομές ΤΠ). Εξάλλου, στις επενδύσεις αυτές θα πρέπει να περιληφθούν και οι αναγκαίες δαπάνες στους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της βελτίωσης των προσόντων και της κινητικότητας, καθώς και η προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στους τομείς της βιομηχανίας και των μεταφορών, π.χ. με την περαιτέρω ανάπτυξη και χρήση του σιδηροδρομικού δικτύου. Οι συγκεκριμένες δαπάνες θα πρέπει να λαμβάνουν μεγαλύτερη στήριξη, χάρη στη συμβολή των διαρθρωτικών ταμείων. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανταγωνιστικότητα και την αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η οποία αναγνωρίζεται στο σύνολο της ΕΕ ως ένα από τα εμπόδια για τις επενδύσεις⁽⁹⁾.

3.1.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι υπάρχουν περιθώρια για πιο συγκεκριμένους στόχους και στρατηγικές προτεραιότητες όσον αφορά την επίτευξη των γενικών στόχων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ενώ οι δείκτες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» ήταν υπερβολικά συνοπτικοί, οι ευρείες προτεραιότητες που συμφωνήθηκαν από το Συμβούλιο πρέπει να λάβουν συγκεκριμένη μορφή και να επεκταθούν σε άλλους τομείς πολιτικής. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο και την Επιτροπή να αναπτύξουν μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για το 2030, η οποία θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται στις ανά χώρα συστάσεις του 2020⁽¹⁰⁾. Αυτή η μακροπρόθεσμη στρατηγική θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα όραμα για μια οικονομία ευημερίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που προϋποθέτει υψηλότερες επενδύσεις σε παραγωγικές δραστηριότητες, σε καλύτερη εκπαίδευση, προσόντα, ικανότητες και κατάρτιση, σε κοινωνική προστασία, υγεία και εξοικονόμηση ενέργειας, σε οικονομικά προσιτή στέγαση και στην προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών.

⁽⁵⁾ Φετινές οικονομικές προβλέψεις 2019 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽⁶⁾ Mario Draghi, πρόεδρος της ΕΚΤ, Συνέντευξη Τύπου – Εισαγωγική δήλωση, Φρανκφούρτη, 12 Σεπτεμβρίου 2019.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης 2019», σημείο 3.9.8 (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24).

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης 2019», σημείο 1.7 (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 24).

⁽⁹⁾ Investment report 2018/2019 – Retooling Europe's economy (Έκθεση για τις επενδύσεις 2018/2019 – Επανεξοπλισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας), Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

⁽¹⁰⁾ Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και η πολιτική συνοχής - Προς μια νέα ευρωπαϊκή στρατηγική μετά το 2020» (ΕΕ 353 της 18.10.2019, σ. 39).

3.2. Ανισορροπίες ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

3.2.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίησή ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικεντρώνεται στις χώρες με πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, καθώς πρόκειται για μείζον μακροοικονομικό πρόβλημα της ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ οι πρώην ελλειμματικές χώρες έχουν εξαλείψει τα ελλείμματά τους, οι χώρες με πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παραμένουν απρόθυμες να αναλάβουν ουσιαστική πολιτική δράση για την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, όπως αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, αύξηση των μισθών, αύξηση των δημοσίων δαπανών ή μείωση των φόρων, προκειμένου να μειωθούν τα πλεονάσματα. Ο καλύτερος τρόπος μείωσης των φόρων είναι η μετατόπιση της φορολόγησης από την εργασία και τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) προς άλλες πηγές φορολογικών εσόδων. Ωστόσο, κάθε ενδεχόμενη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας δεν θα πρέπει να αφορά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, δεδομένου ότι τούτες αποτελούν σημαντικό οικονομικό στοιχείο για τα συστήματα υγείας, τα συνταξιοδοτικά συστήματα, τα συστήματα ασφάλισης ατυχημάτων, ασφάλισης ανεργίας και άλλες μορφές κοινωνικής προστασίας.

3.2.2. Δεδομένης της συνεχιζόμενης απροθυμίας των πλεονασματικών χωρών να αυξήσουν δεόντως τη δική τους εγχώρια ζήτηση, οι χώρες με ελλειμματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πάσχουν από έλλειψη ζήτησης. Η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών (ΔΜΑ) διευκολύνει την ανάδειξη του προβλήματος, αλλά δεν διαθέτει εργαλεία επιβολής. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή των ανά χώρα συστάσεων είναι ιδιαίτερα αδύναμη όσον αφορά τις συστάσεις που εξαρτώνται από τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών⁽¹¹⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να συντονίσει μακροοικονομική στρατηγική για την αύξηση της εγχώριας ζήτησης στις χώρες με πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, έτσι ώστε να μειωθούν τα εθνικά πλεονασματικά ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών, εξαιτίας των οποίων είναι πλεονασματικό και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της ευρωζώνης. Στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής, οι χώρες με πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πρέπει να δεσμευτούν αξιόπιστα να μειώσουν τα πλεονάσματά τους κατά τρόπο μόνιμο και βιώσιμο.

3.2.3. Καθώς, με τις πρόσφατες διαπραγματεύσεις, διαμορφώθηκε πιο συγκεκριμένα το δημοσιονομικό μέσο για την ευρωζώνη, είναι πλέον προφανές ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απέτυχε να συμφωνήσει ως προς έναν ουσιαστικό προϋπολογισμό της ευρωζώνης με σταθεροποιητική λειτουργία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το μακροοικονομικό πλαίσιο είναι ανεπαρκές για την αντιμετώπιση μιας μελλοντικής κρίσης σε περίπτωση δυσμενέστερων εξελίξεων για την οικονομική ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ ζητεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να προετοιμάσει μια αποτελεσματική δημοσιονομική αντίδραση από τα κράτη μέλη σε μια πιθανή ύφεση, σε συνδυασμό με μια αντίδραση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σε επίπεδο νομισματικής πολιτικής.

3.3. Δημοσιονομική πολιτική, δημόσιο χρέος και φόροι

3.3.1. Η επαναξιολόγηση κινδύνου των κρατικών ομολόγων κατά τη διάρκεια της κρίσης της ευρωζώνης εισήγαγε έναν επιπλέον συντελεστή απόκλισης. Οι κυβερνήσεις με χαμηλότερα ποσοστά ανάπτυξης και υψηλότερο αρχικό χρέος πρέπει να πληρώνουν υψηλότερα επιτόκια για το δημόσιο χρέος τους, με βάση τις ενίοτε ανακριβείς εκτιμήσεις της δημοσιονομικής τους κατάστασης από τις χρηματαγορές. Η προσπάθεια να ανασταθούν τα δημοσιονομικά αποθέματα πρόωρα, ή με πιο απλά λόγια, η περικοπή των δαπανών και η αύξηση των φόρων, όπως προτάθηκε από την Επιτροπή για τα κράτη μέλη με υψηλότερο χρέος, κινδυνεύει να μειώσει εκ νέου τη θετική δυναμική του ιδιωτικού τομέα και την ανεπαρκή ακόμη ανάπτυξη σε ορισμένα κράτη μέλη. Ο καθορισμός υποχρεωτικής πορείας για τη δημοσιονομική προσαρμογή των χωρών με μικρότερα δημοσιονομικά περιθώρια, αλλά η διατήρηση απλών συστάσεων για τις χώρες με μεγαλύτερα δημοσιονομικά περιθώρια, ενέχει τον κίνδυνο ο συνολικός δημοσιονομικός προσανατολισμός της ευρωζώνης να μην είναι αρκετά επεκτατικός ώστε να περιορίσει τα σημαντικά πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της ευρωζώνης.

3.3.2. Υπό το φως της επαναξιολόγησης του ρόλου του δημόσιου χρέους σε καιρούς χαμηλών επιτοκίων, την οποία διενεργούν επιφανείς εμπειρογνώμονες επί του θέματος⁽¹²⁾, η ΕΟΚΕ προτρέπει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να εξετάσει κατά πόσον το ισχύον δημοσιονομικό πλαίσιο αποτέλεσε τροχοπέδη για τις αναγκαίες δημόσιες επενδύσεις καθώς και τις κρατικές δαπάνες για σκοπούς αύξησης της παραγωγικότητας, όπως η εκπαίδευση, η βελτίωση των δεξιοτήτων, η διά βίου μάθηση, η ιατροφαρμακευτική περιθάλψη και η κοινωνική προστασία⁽¹³⁾. Όπως ανήγγειλε στη δέση μέτρων του Σεπτεμβρίου, η ΕΚΤ θα διατηρήσει τα επιτόκια σε πολύ χαμηλά επίπεδα στο άμεσο μέλλον. Τα τελευταία χρόνια, η πολιτική αυτή έχει ήδη οδηγήσει σε μείωση των κυβερνητικών δαπανών για τόκους. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τους πόρους που θα απελευθερωθούν για να αυξήσουν τις επενδύσεις.

3.3.3. Ο τρόπος υπολογισμού του παραγωγικού χάσματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο οποίος αποτελεί τη βάση για τον καθορισμό της κατάλληλης δημοσιονομικής πολιτικής, θεωρείται όλο και περισσότερο ως προκυκλικός από τους εμπειρογνώμονες⁽¹⁴⁾. Αντί να πραγματοποιεί ανεξάρτητη μέτρηση της μέγιστης δυνητικής παραγωγής μιας οικονομίας μέσω του αριθμού των ανέργων και της έλλειψης κεφαλαίων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τις εκτιμήσεις της σε υπερβολικά μεγάλο βαθμό στις προηγούμενες επιδόσεις⁽¹⁵⁾. Κατά συνέπεια, μια αντικυκλική δημοσιονομική πολιτική, σε θετική και αρνητική συγκυρία, καθίσταται αδύνατη όταν οι χώρες ακολουθούν τους κανόνες του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη, να αξιολογήσουν τη διαδικασία που εφαρμόζουν για τον υπολογισμό του παραγωγικού χάσματος με βάση τα εν λόγω πορίσματα.

3.3.4. Η έλλειψη συνολικής ζήτησης, σε συνδυασμό με μια δυσμενή μετατόπιση της παραγωγικής δομής της οικονομίας σε ό,τι αφορά τις εξαγωγές, συνέβαλε στην αδύναμη οικονομική ανάπτυξη στις χώρες που δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν όσο ήταν αναμενόμενο από την οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να λάβουν υπόψη τους προβληματισμούς βιομηχανικής στρατηγικής και βιομηχανικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τον επόμενο κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

⁽¹¹⁾ «What drives national implementation of EU policy recommendations?» (Παράγοντες που επηρεάζουν την εφαρμογή των συστάσεων ενωσιακής πολιτικής), Έγγραφο εργασίας του Bruegel, τεύχος 04.

⁽¹²⁾ Blanchard O., «Public Debt and Low Interest Rates» (Δημόσιο χρέος και χαμηλά επιτόκια), Ιανουάριος 2019, και συζήτηση στη Γερμανία που δρομολόγησε ο Michael Hüther με θέμα τον εθνικό κανόνα του «φρένου στο χρέος», IW Policy Paper 3/19.

⁽¹³⁾ «Germany's even larger than expected fiscal surpluses: Is there a link with the constitutional debt brake?» (Τα δημοσιονομικά πλεονάσματα της Γερμανίας είναι ακόμη υψηλότερα από τα αναμενόμενα: Ποιος ο ρόλος του συνταγματικού φρένου στο χρέος;), Bruegel.

⁽¹⁴⁾ «The campaign against "nonsense" output gaps» (Η εκστρατεία κατά των ανόητων παραγωγικών κενών), Bruegel.

⁽¹⁵⁾ «Why Hysteria Over the Italian Budget Is Wrong-Headed» (Γιατί η υστερία σχετικά με τον Ιταλικό προϋπολογισμό είναι λανθασμένη).

3.3.5. Όπως περιγράφεται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός και η φοροδιαφυγή πρέπει να αποτρέπονται από τα κράτη μέλη και να δίνεται έμφαση στη φορολογική δικαιοσύνη και στη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών.

3.3.6. Η χρηματοπιστωτικοποίηση της οικονομίας έχει ως αποτέλεσμα την αδικαιολόγητη επιρροή ενός μικρού αριθμού χρηματοπιστωτικών παραγόντων σε μεγάλες επιχειρήσεις και στον δημόσιο τομέα, με επιδίωξη βραχυπρόθεσμων κερδών και πρόσθετων αμοιβών αντί της κάλυψης των μακροπρόθεσμων αναγκών των επιχειρήσεων, των εργαζομένων τους και των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται⁽¹⁶⁾. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει τη δυνατότητα χρήσης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για να ενισχυθεί η αξία για τα ενδιαφερόμενα μέρη έναντι της αξίας για τους μετόχους. Σε όποια κράτη μέλη χρειάζεται, το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να αναπροσανατολιστεί ώστε να προωθούνται οι πραγματικές υλικές, ψηφιακές και βιώσιμες επενδύσεις, καθώς και οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό, και να διαμορφώνονται αντικίνητρα για τις επενδύσεις καθαρά χρηματοοικονομικού και κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, οι στρεβλώσεις στο φορολογικό σύστημα που προωθούν και ανταμείβουν οικονομικά κατά τρόπο αδικαιολόγητο την ιδέα της αξίας για τους μετόχους θα πρέπει να επισημαίνονται στις ανά χώρα συστάσεις και να διατυπώνεται σχετική σύσταση μεταρρύθμισης.

3.4. Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων

3.4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει τη μετατόπιση των συστάσεων πολιτικής, που δίνουν πλέον έμφαση στον κοινωνικό διάλογο, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες και την κατάρτιση, την υγεία και την κοινωνική προστασία. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει και να αναπτύξει περαιτέρω την προσέγγιση αυτή κατά τους επόμενους κύκλους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ιδίως όσον αφορά το θέμα επαρκών κατώτατων μισθών που να προκύπτουν από υπεύθυνη διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους και να κατοχυρώνονται από τον νόμο και τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις.

3.4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη υλοποιούν τις διάφορες πτυχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία που δημιουργεί η εισαγωγή των δεικτών του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων· οι δείκτες αυτοί αναδεικνύουν τις κοινωνικές εξελίξεις και τη σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και αποτελούν την απαραίτητη αντιστάθμιση στην παραδοσιακή εστίαση σε ζητήματα οικονομίας και οικονομικών. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή, αφενός, να συνεχίσει να συνεκτιμά και να διευρύνει τη σημασία του πυλώνα στο πλαίσιο των ειδικών ανά χώρα συστάσεων και, αφετέρου, να εξετάσει το ενδεχόμενο διαμόρφωσης νέων δεικτών του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, για παράδειγμα σχετικά με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

3.4.3. Η μισθολογική σύγκλιση μεταξύ χωρών υπήρξε πολύ πιο αργή απ' ό,τι είχαν προβλέψει οι Ευρωπαίοι ηγέτες και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αποτέλεσμα την αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς τις χώρες και τις περιφέρειες με περισσότερη απασχόληση και υψηλότερους μισθούς. Κατ' αρχήν, η εν λόγω ροή εργαζομένων προς τις χώρες με καλύτερες επιδόσεις συνιστά καίριο μηχανισμό προσαρμογής στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης. Ωστόσο, λόγω των αργών ρυθμών της σύγκλισης μισθών και συνθηκών διαβίωσης, οι μεταναστευτικές ροές ήταν πιο σημαντικές από τις προβλέψεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μετανάστευσε ένα διόλου ευκαταφρόνητο μερίδιο του πληθυσμού σε ενεργό ηλικία, πράγμα που μεσοπρόθεσμα μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα στις ενδιαφερόμενες χώρες, εάν δεν επιστρέψουν οι μετανάστες. Συνεπώς, απαιτείται ταχύτερη πραγματική σύγκλιση μισθών και συνθηκών διαβίωσης μεταξύ των χωρών της ΕΕ και της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει λεπτομερή έκθεση σχετικά με την πραγματική σύγκλιση και να προσαρμόσει τις στρατηγικές συστάσεις της προς τα κράτη μέλη και την Ένωση στο σύνολό της, ώστε να εξασφαλιστεί μια πραγματική σύγκλιση.

3.4.4. Στην εισαγωγή της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης για το 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαιρετίζει το γεγονός ότι η ανάπτυξη επανήλθε σε όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, οι θετικοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕγχΠ δεν σημαίνουν απαραίτητα και ανοδική κοινωνική σύγκλιση. Ένα από τα εργαλεία για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να συμπεριλάβει στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων δείκτες που να αξιολογούν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

3.4.5. Για την εφαρμογή των συστάσεων που θα προκύψουν από τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων απαιτείται επαρκής χρηματοδότηση. Θα ήταν σκόπιμο να διευκρινίζεται με ποιον τρόπο μπορούν να υλοποιηθούν οι στόχοι του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, ιδίως στις χώρες που δεσμεύονται αυστηρά από τις απαιτήσεις του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Σύμφωνα με προτάσεις που είχε παρουσιάσει σε προηγούμενη γνωμοδότησή της⁽¹⁷⁾, η ΕΟΚΕ συνιστά στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνήσουν για τη διαθεσιμότητα πόρων, κυρίως στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και άλλων ταμείων της ΕΕ, ώστε να συμπληρώνεται η χρηματοδότηση που επιτυγχάνεται με εθνικούς ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους. Η αύξηση των δημόσιων επενδύσεων στα κράτη μέλη θα μπορούσε να αυξηθεί με την εφαρμογή ενός «χρυσού κανόνα» για τις δημόσιες επενδύσεις με κοινωνικό σκοπό, ο οποίος θα προσέδιδε μεγαλύτερη ευελιξία στους δημοσιονομικούς κανόνες. Χρειάζεται επίσης εναντίωση σε κάθε τυχόν μείωση του προϋπολογισμού της Ένωσης που θα είχε ως αποτέλεσμα μείωση των πόρων που εκχωρούνται για την υλοποίηση των στόχων του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί το επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη, που στηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ), λαμβανομένων υπόψη των επικρίσεων που διατύπωσε τον Ιανουάριο του 2019 το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο τονίζει ότι η υποτιθέμενη επίδρασή του επί των επενδύσεων είναι υπερτιμημένη⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Vatteville É., στο περιοδικό *Management & Avenir*, 2008/4 (N° 18), σ. 88-103.

⁽¹⁷⁾ EE C 262 της 25.7.2018, σ. 1.

⁽¹⁸⁾ Ειδική έκθεση αριθ. 03/2019: Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων: ανάγκη περαιτέρω ενεργειών για να θεωρηθεί απολύτως επιτυχημένο.

3.5. Όσον αφορά το περιεχόμενο των ανά χώρα συστάσεων στον κοινωνικό τομέα, μια ευρύτερη θεώρηση από τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου έως σήμερα δείχνει ότι, για τα κράτη μέλη με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και υψηλότερο δημόσιο χρέος, διατυπώθηκαν συστάσεις που ενθαρρύνουν την κοινωνική υποβάθμιση⁽¹⁹⁾. Σε γενικές γραμμές, προτεραιότητα δίνεται στους μακροοικονομικούς στόχους⁽²⁰⁾. Δεδομένης της αβέβαιης οικονομικής προοπτικής, η ΕΟΚΕ προτρέπει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να διασφαλίσει ότι κατά τα επόμενα έτη, θα αποδοθεί υψηλότερη προτεραιότητα στους θετικούς στόχους κοινωνικής πολιτικής και, ως εκ τούτου, ίση προτεραιότητα με τους άλλους στόχους, ακόμη και σε περιόδους οικονομικής κρίσης.

3.5.1. Η εξασφάλιση καλής ποιότητας απασχόλησης εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Οι ατυπικές μορφές απασχόλησης, όπως η προσωρινή απασχόληση, οι συμβάσεις με πολύ μειωμένο ωράριο, η υπεργολαβία ή η εργασία σε πλατφόρμες, έχουν επεκταθεί τα τελευταία δέκα χρόνια σε πολλά κράτη μέλη. Ενώ οι ικανότητες των εργαζομένων και το επίπεδο σπουδών έχουν αυξηθεί, η ποιότητα των προσφερόμενων θέσεων εργασίας έχει υποβαθμιστεί σε πολλές χώρες. Ας αναφερθεί ως παράδειγμα η αύξηση, σε ορισμένες χώρες, των εργαζομένων που αναγκάζονται να δεχτούν προσωρινές συμβάσεις ή συμβάσεις μερικής απασχόλησης, λόγω της απουσίας μόνιμων θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat⁽²¹⁾. Ενίοτε, οι εν λόγω μορφές απασχόλησης ενδέχεται να εξυπηρετούν τους εργαζόμενους, συχνά όμως δεν συμβαίνει αυτό, ενώ οι νέες μορφές απασχόλησης θέτουν και ζητήματα σχετικά με τη διά βίου μάθηση για τους προσωρινούς εργαζόμενους και τους εργαζόμενους με επισφαλείς θέσεις εργασίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν εγκαίρως μέτρα προστασίας των εργαζομένων και της κοινωνικής ασφάλισης, σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο, ώστε να προσαρμοστούν στις αναδυόμενες μορφές απασχόλησης και σε ένα όλο και πιο επισφαλές περιβάλλον εργασίας.

3.5.2. Η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει ολοένα σημαντικότερο ρόλο στην οικονομία⁽²²⁾. Λόγω της πολυμορφίας της (συνεταιρισμοί, ταμεία αλληλοσφάλισης, ενώσεις, ιδρύματα, κοινωνικές επιχειρήσεις), η κοινωνική οικονομία διαθέτει ένα μεγάλο δυναμικό συμβολής στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και στην αύξηση της απασχόλησης στην Ευρώπη, καθώς και σημαντικής συνεισφοράς στην κοινωνική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δυστυχώς, η Ένωση δεν έχει αναπτύξει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την αξιοποίηση αυτού του δυναμικού εντός της εσωτερικής αγοράς. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει το θέμα αυτό στις προτεραιότητες της επόμενης θητείας της.

3.5.3. Η αύξηση των δημόσιων και των εταιρικών δαπανών για την εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην καταπολέμηση της ανεργίας στη σύγχρονη και τη μελλοντική ψηφιακή κοινωνία, την κοινωνία της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, που απαιτεί προσωπικό υψηλής ειδίκευσης. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τα ευρωπαϊκά ταμεία ώστε να εξασφαλίσουν τον αναπροσανατολισμό του εργατικού δυναμικού τους προς την ψηφιακή εποχή.

3.5.4. Όπου αυτό δικαιολογείται στο εθνικό πλαίσιο, μπορεί να είναι χρήσιμος ένας ποιοτικός αναπροσανατολισμός προς επαγγελματική εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, εκτός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η υπερβολικά στενή εστίαση στον αριθμό των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως συμβαίνει στους δείκτες εκπαίδευσης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, ενδέχεται να παρουσιάζει μια ανακριβή συνολική εικόνα. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να ξετάσουν κατά πόσον η εκπαιδευτική επιτυχία μπορεί να μετρηθεί καλύτερα στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό.

3.6. Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων

3.6.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να εμβαθύνει τον διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των φορέων αλληλεγγύης, των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), των πανεπιστημίων και των οργανώσεων καταναλωτών, με σκοπό την περαιτέρω ενθάρρυνση της εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων, κυρίως μέσω επισκέψεων στα κράτη μέλη και διμερών και πολυμερών συζητήσεων.

3.6.2. Στο πλαίσιο αυτό, η τακτική άτυπη ανταλλαγή και ροή πληροφοριών μπορεί να βελτιωθεί. Η εκ των προτέρων ενημέρωση των κοινωνικών εταίρων πριν από τις σημαντικές συνεδριάσεις —έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η παραγωγική ανταλλαγή απόψεων— εφαρμόζεται κυρίως σε ζητήματα της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ένταξης αλλά όχι σε ζητήματα προϋπολογισμού και φορολογίας. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να προβεί σε έγκαιρο και πιο ουσιαστικό και εποικοδομητικό διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους, εκτός των τυπικά απαιτούμενων επίσημων διαδικασιών.

3.6.3. Η έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο μπορεί να βελτιωθεί, όπως ορθά παρατήρησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽²³⁾. Ενώ το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο λειτουργεί ικανοποιητικά στο ευρωπαϊκό επίπεδο και σε ορισμένα κράτη μέλη, αυτό δεν ισχύει για όλες τις χώρες. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις συστάσεις για την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου που απευθύνονται προς τα διάφορα κράτη μέλη στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις, και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να τις εφαρμόσουν.

3.6.4. Η έγκαιρη πρόσβαση σε ουσιαστική πληροφόρηση και οι έγκαιρες διαβουλεύσεις, η σοβαρή δέσμευση των κυβερνήσεων και η ικανότητα των κοινωνικών εταίρων αποτελούν θέματα που επηρεάζουν τις διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων για τη διαβούλευση των εθνικών κυβερνήσεων με τους εθνικούς κοινωνικούς εταίρους σε διάφορα στάδια της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Σε αυτό περιλαμβάνεται η αναφορά και αιτιολόγηση των ενδεχόμενων αποκλίσεων των κυβερνητικών επιλογών από τις προτάσεις των κοινωνικών εταίρων. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων πρέπει επίσης να διασφαλίζεται σε κάθε παρακολούθηση που αξιολογεί την εφαρμογή των προτάσεων.

⁽¹⁹⁾ Copeland P. και Daly M., «The European Semester and EU Social Policy» (Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και η κοινωνική πολιτική της ΕΕ), 2018.

⁽²⁰⁾ Degryse C. και Pochet P., «European social dynamics: a quantitative approach» (Ευρωπαϊκή κοινωνική δυναμική: μια ποσοτική προσέγγιση), 2018.

⁽²¹⁾ Βάση δεδομένων της Eurostat, «lfsa_εppgai» και «lfsa_εtgar».

⁽²²⁾ Οι φορείς και οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη συνιστανται σε πάνω από 2,8 εκατομμύρια οργανώσεις, απασχολούν 13,6 εκατομμύρια άτομα και αντιπροσωπεύουν το 8 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ.

⁽²³⁾ Σχέδιο κοινής έκθεσης της Επιτροπής και του Συμβουλίου για την απασχόληση, σ. 15.

4. Ειδικές συστάσεις

4.1. Όσον αφορά τη συζήτηση στο Συμβούλιο σχετικά με τη σκοπιμότητα της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για την κάλυψη ζητημάτων κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την απόφαση να συμπεριληφθούν τα ζητήματα αυτά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο ⁽²⁴⁾. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συνεχίσουν και να διευρύνουν την πορεία αυτή κατά τα επόμενα έτη, έτσι ώστε να περιλαμβάνεται και η αντιμετώπιση της κλιματικής πρόκλησης. Επίσης, η ΕΟΚΕ επικροτεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διότι καλεί τα κράτη μέλη να βασιστούν στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, στον δείκτη επιδόσεων απασχόλησης και στον δείκτη επιδόσεων κοινωνικής προστασίας για την καθοδήγηση των προσαρτήσεων τους για σύγκλιση.

4.2. Στέγαση

4.2.1. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι τιμές των ακινήτων αυξήθηκαν τα τελευταία έτη. Τα ενοίκια σε ορισμένες μεγάλες και μεσαίες πόλεις έχουν αυξηθεί τόσο πολύ που απορροφούν όλο και πιο σημαντικό μερίδιο του εισοδήματος. Μολονότι δεν είναι η μόνη αιτία, αυτό συνδέεται με τα χαμηλά επιτόκια, καθώς ο πιο άμεσος αντίκτυπος της νομισματικής πολιτικής παρατηρείται στην αγορά στέγης. Τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ θα παραμείνουν στα σημερινά τους (ή σε χαμηλότερα) επίπεδα έως ότου διαπιστωθεί ότι ο πληθωρισμός συγκλίνει σθεναρά προς τον στόχο της (επίπεδο πλησίον, σε επαρκή βαθμό, αλλά κάτω του 2 %, εντός του χρονικού ορίζοντα προβολής) ⁽²⁵⁾. Επιπλέον, η άνοδος των ενοικίων επιδεινώνει το πρόβλημα της έλλειψης στέγης. Η έλλειψη δεδομένων καθιστά δύσκολη την προσεκτική παρακολούθηση της εξέλιξης της κατάστασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να βελτιώσουν τη συλλογή δεδομένων για τους αστέγους με στόχο την καλύτερη παρακολούθηση του αριθμού, της κατανομής και των συνθηκών διαβίωσης των αστέγων στην Ένωση.

4.2.2. Για τη βελτίωση του ενεργειακού και κλιματικού ισοζυγίου των κατοικιών και των λοιπών κτιρίων, θα μπορούσε να τροποποιηθεί το φορολογικό σύστημα και να δοθούν από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και άλλα κίνητρα όσον αφορά την ενεργειακή αναβάθμιση και τις ενεργειακά αποδοτικές νέες κατασκευές.

4.3. Άλλες μεταρρυθμίσεις

4.3.1. Σε πολλές χώρες, οι μεμονωμένες μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στις ανά χώρα συστάσεις ενέχουν τον κίνδυνο επιδείνωσης των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Οι μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν πρέπει να οδηγούν σε φτώχεια των ηλικιωμένων.

4.3.2. Τα στοιχεία εκείνα που είναι στρατηγικής σημασίας ή τα οποία ο δημόσιος τομέας μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα θα πρέπει να εξαιρούνται από την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων περιουσιακών στοιχείων· ακόμη, η ιδιωτικοποίηση δεν θα πρέπει να επιφέρει καθαρή ζημία στο κράτος λόγω πώλησης σε περιόδους δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας. Κατ' αρχήν, οι βασικές δημόσιες υπηρεσίες παρέχονται με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο από το κράτος, δεδομένου ότι δεν απαιτείται η ύπαρξη κέρδους που αυξάνει το κόστος. Στις περιπτώσεις που η ποιότητα και η χρηματοδότηση των δημόσιων υπηρεσιών δεν ανταποκρίνονται στα πρότυπα που επιθυμούν οι πολίτες, θα πρέπει να βελτιωθεί η διοικητική ικανότητα αποτελεσματικής παροχής αυτών των υπηρεσιών και να παρασχεθεί η απαραίτητη χρηματοδότηση. Αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα των χωρών να επιτρέψουν συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), ειδικά προσαρμοσμένες για συγκεκριμένες υπηρεσίες σε μια δεδομένη συγκυρία. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εν λόγω ΣΔΙΤ πρέπει να εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον. Ιδιαίτερα στις αγορές μονοπωλίου ή ολιγοπωλίων, οι ΣΔΙΤ δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται από ομάδες συμφερόντων για την απόκομιση εσόδων με χρέωση υψηλότερων από το απαιτούμενο τιμολογίων ή με την παράλειψη των αναγκών για τη διατήρηση της ποιότητας επενδύσεων.

4.3.3. Μια καλά σχεδιασμένη βιομηχανική πολιτική που εξυπηρετεί τις ανάγκες της χώρας μπορεί να βελτιώσει την ανάπτυξη, την παραγωγικότητα, την ευημερία και την απασχόληση. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για ευρεία συζήτηση και συγκεκριμένη δράση σχετικά με μια βιομηχανική στρατηγική σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, η οποία θα υποστηρίζεται από επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους και θα υπερβαίνει την απλή προσαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου περί ανταγωνισμού προκειμένου να επιτρέπονται περισσότερες συγχωνεύσεις μεταξύ πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽²⁴⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης και την κοινή έκθεση για την απασχόληση του 2019, 15 Μαρτίου 2019, σ. 7.

⁽²⁵⁾ Mario Draghi, πρόεδρος της ΕΚΤ, Συνέντευξη Τύπου – Εισαγωγική δήλωση, Φρανκφούρτη, 12 Σεπτεμβρίου 2019.

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL